

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

X. A

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:10
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

BRANDLAG OCH BRANDSTADGA

M. M.

AVGIVET AV

BRANDFÖRSVARsutredningen

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra *dets* en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, *dets ock* ett hemligt bihang i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Fi.
3. Promemoria rörande bostadsförsörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Hæggeström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Hæggeström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Fi.
9. 1941 års läroverksamhetsakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Fi.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 164 s. K.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstilt utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklelesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942: 10
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

BRANDLAG OCH BRANDSTADGA
M. M.

AVGIVET AV

BRANDFÖRSVARsutredningen

STOCKHOLM 1942

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

420661

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET
HÖRNAS GÅRDEN 1

BETÄNKANDE

ÖFVER

BRANDLAG OCH BRANDSTÄDAN

M. M.

ÅR 1854

BRANDFÖRSÄKRINGSVÄRSTYRELSEN

STOCKHOLM 1854

ÅR 1854

1854

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet.

Jämlikt Kungl. Majt:s bemyndigande den 21 mars 1941 har Herr Statsrådet den 1 april 1941 dels tillkallat landshövdingen Ola Jeppsson, brandchefen, överstelöjtnanten Helge Forssman, civilingenjören Torsten Gustafsson, brandinspektören Karl Artur Janzon, biträdande länsjägmästaren Svante Lindroth, ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren Victor Julius Mattsson samt civilingenjören Axel Nylander att såsom sakkunniga inom kommunikationsdepartementet verkställa utredning rörande lämpliga åtgärder för stärkande av rikets brandförsvar, dels ock uppdragit åt landshövdingen Jeppsson att vara de sakkunnigas ordförande samt åt fiskalen i Svea hovrätt Bengt Petri att vara de sakkunnigas sekreterare.

Sedan landshövdingen Jeppsson avlidit har Herr Statsrådet den 1 juli 1941 tillkallat landshövdingen Alvar Elis Rodhe att såsom sakkunnig deltaga i utredningsarbetet samt vara de sakkunnigas ordförande.

Utredningsmännen, som antagit benämningen brandförsvarsutredningen, ha nedan angivna dagar avgivit utlåtande i följande till utredningen remitterade ärenden:

1. den 21 oktober 1941 över statens arbetsmarknadskommissions och luftskyddsinspektionens skrivelse den 17 april 1941 angående branddamm m. m.;
2. den 30 september 1941 över luftskyddsinspektionens skrivelse den 20 september 1941 angående vissa anslag till det civila luftskyddet m. m. å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42; samt
3. den 13 november 1941 över skrivelse den 11 oktober 1941 av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter angående vissa anslag till försvarsväsendets brandskydd.

Utredningen har dessutom avgivit utlåtande i ett ärende av hemlig natur.

Vidare ha för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag till dem med remisskrivelser nedan angivna dagar överlämnats handlingarna i följande ärenden:

1. den 1 april 1941 skrivelser från svenska brandskyddsföreningen den 7 juni 1935, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund den 22 maj 1937 och svenska skorstensfejeriarbetareförbundet den 14 juli 1938 angående brandskyddet å landsbygden;

2. den 9 maj 1941 länsskogsbrandchefens i Västernorrlands län skrivelse den 7 maj 1940 angående minderårigas deltagande i skogseldsläckning;

3. den 6 juni 1941 länsstyrelsens i Uppsala län skrivelse den 25 april 1941 angående åtgärder till förhindrande av uppkomsten av skogseldar genom gnistspridning från lokomotiv; samt

4. den 10 oktober 1941 svenska brandkårens riksförbunds i juni 1941 avgivna skrivelse angående ändrade grunder i fråga om ersättning av statsmedel för deltagande i släckning av skogseld.

De sakkunniga ha under utredningsarbetet samrått med representanter för bland annat svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska brandskyddsföreningen, svenska brandkårens riksförbund, svenska brandbefälsföreningen, svenska kommunalarbetareförbundet, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund och svenska skorstensfejeriarbetareförbundet. Under tiden den 23—29 maj 1941 har utredningen företagit en studieresa till Finland. Den 26 juli 1941 har utredningen till Kungl. Maj:t ingivit framställning med förslag till förordning angående rätt för länsstyrelse att meddela föreläggande i vissa brandskyddsärenden. I anledning av denna framställning har den 30 augusti 1941 utfärdats en förordning i ämnet (Svensk författningssamling nr 712).

Sedan utredningsarbetet numera slutförts, får brandförsvarsutredningen härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m.

Särskilda yttranden av dels Lindroth samt dels Mattsson och Lindroth gemensamt bifogas.

Stockholm den 7 mars 1942.

A. E. RODHE.

H. FORSSMAN.

TORSTEN GUSTAFSSON.

K. A. JANZON.

S. LINDROTH.

VICTOR J. MATTSSON.

AXEL NYLANDER.

Bengt Petri.

F Ö R F A T T N I N G S F Ö R S L A G .

F ö r s l a g

till

Brandlag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Varje kommun skall i enlighet med vad i denna lag finnes stadgat upp-
rätta och vidmakthålla ett brandförsvaret, som kan anses tillfredsställa skä-
liga anspråk på trygghet mot skada av brand, skogsbrand däri inbegripet.

Vad i denna lag är stadgat om kommun skall även gälla köping, som ej
utgör egen kommun, samt annan tätare befolkad ort, som i 17 § omförmä-
les. Bildas kommunalförbund för handhavande av brandförsvaret skall vad
i denna lag är stadgat om kommun gälla kommunalförbundet.

2 §.

1 mom. Tillsyn över brandförsvaret inom riket utövas av riksbrandinspek-
tören.

2 mom. Länsstyrelse skall vaka över att brandförsvaret inom länet är till-
fredsställande ordnat. Länsstyrelse biträdes härvid av en länsbrandinspek-
tör samt, där så finnes erforderligt, av en särskild länsinspektör för skogs-
brandförsvaret. För Stockholms stad skola dock inspektörer, som i detta
moment avses, icke tillsättas.

3 mom. Närmare bestämmelser om inspektörernas verksamhet meddelas
av Konungen.

3 §.

1 mom. I varje kommun skall finnas brandstyrka av betryggande storlek
och sammansättning.

I stad skola finnas yrkesbrandkår eller borgarbrandkår eller båda dessa
slag av kårer samt reservstyrka.

I annan kommun skola finnas borgarbrandkår eller sådan frivillig brand-
kår, som enligt avtal är skyldig att verkställa brandsläckning inom kommu-
nen, eller båda dessa slag av kårer samt reservstyrka.

Länsstyrelse äger medgiva kommun befrielse från skyldighet, varom i detta
moment stadgas, därest kommunen träffat avtal om släckningshjälp från

kommunal eller frivillig brandkår i annan kommun, dock att reservstyrka alltid skall upprättas.

2 mom. Med yrkesbrandkår avses i denna lag kommunal brandstyrka, bestående av heltidsanställd personal.

Med borgarbrandkår avses i denna lag kommunal brandstyrka, vars medlemmar förbundet sig att vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst.

Med frivillig brandkår avses i denna lag brandstyrka, som står under ledning av brandkårsförening, annan enskild sammanslutning eller enskilt företag.

Om reservstyrka stadgas i 10 §.

4 §.

I varje kommun skall finnas brandchef, som handhar den närmaste ledningen av kommunens brandförsvaret. Härjämte skola finnas en eller flera vice brandchefer, som hava att biträda brandchefen och vid förfall för denne träda i hans ställe. I stad skall därjämte finnas övrigt brandbefäl i mån av behov.

Därest länsstyrelse prövar så vara erforderligt, skall i kommun finnas brandfogde, vilken såsom brandchefens tjänstegrenschef skall handhava den närmaste ledningen av skogsbrandförsvaret. Finner länsstyrelsen lämpligt att för skogsbrandförsvarets vidmakthållande indela kommun i flera skogsbrandrotar, skall en brandfogde utses för varje rote. För att biträda brandfogde samt vid förfall för denne inträda i hans ställe skola utses en eller flera vice brandfogdar.

Utses mera än en vice brandchef eller mera än en vice brandfogde, skall i samband med tillsättandet den ordning angivas, i vilken de vid förfall skola träda i brandchefens eller brandfogdens ställe.

Om den utbildning, de i denna paragraf omförmälda befattningshavarna skola hava genomgått eller hava att genomgå, förordnar Konungen.

5 §.

1 mom. Brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde utses av den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter. Myndighetens beslut skall underställas länsstyrelsen. Den utsedde skall av länsstyrelsen förordnas, därest länsstyrelsen finner honom lämplig för uppdraget och icke särskilda skäl annat föranleda.

Brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde tillsätts för den tid och på de villkor, som kommunens beslutande myndighet bestämmer.

Brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde må under löpande tjänstgöringstid av länsstyrelsen skiljas från sin befattning, därest han befinnes vara olämplig för densamma.

2 mom. Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara brandchef, vice brandchef, brandfogde eller vice brandfogde än:

- a) ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget;
- b) den som uppnått sextio års ålder;
- c) den som eljest uppgiver godtagbart hinder; eller
- d) den som de fyra senaste åren tjänstgjort såsom brandchef, vice brandchef, brandfogde eller vice brandfogde.

Vad i detta moment är föreskrivet skall icke gälla uppdrag att vara brandchef eller vice brandchef vid yrkesbrandkår.

6 §.

Kommun är pliktig att skäligen avlöna brandchef och vice brandchef samt övrig personal tillhörande yrkesbrandkår eller borgarbrandkår utom sådan till borgarbrandkår hörande personal, som förbundit sig till tjänstgöring utan ersättning. Personal tillhörande reservstyrka är berättigad att av kommunen erhålla skälig ersättning för deltagande i brandsläckning och därmed sammanhängande arbeten.

Kommun är vidare pliktig att giva brandfogde och vice brandfogde skälig gottgörelse för det med uppdraget förenade arbetet; dock att i fråga om ersättning för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand gäller vad nedan i 15 § föreskrives. Brandfogde och vice brandfogde äga att av kommunen erhålla skälig gottgörelse för deltagande i sådan utbildningskurs i skogsbrandsläckning, som anordnas inom länet.

Om beslut, som kommun fattar jämlikt denna paragraf eller eljest angående brandförsvarets organisation, skall anmälan göras hos länsstyrelsen.

7 §.

Det åligger kommun att i erforderlig omfattning anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för kommunens brandförsvär behöfliga anordningar, brandtorn dock undantagna, samt att draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand.

8 §.

I kommun skall brandsyn hållas och sotning verkställas i enlighet med de föreskrifter, Konungen därom meddelar.

9 §.

Uppstår brand av större omfattning eller är fara för sådan brand för handen, äger brandchefen påkalla eldsläckningshjälp från annan kommun. Kommun är skyldig att efter sådan framställning giva eldsläckningshjälp i den utsträckning, som brandchefen i den hjälpande kommunen prövar möjlig utan att säkerheten i den egna kommunen äventyras.

För kostnader, som kommun åsamkats i anledning av framställning om eldsläckningshjälp, är den hjälpsökande kommunen skyldig att utgiva skä-

lig ersättning. Kunna kommunerna icke enas om ersättningens storlek, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där branden utbrutit.

10 §.

Person, som under kalenderåret fyller lägst sexton och högst sjuttio år, är skyldig att, i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva, deltaga i släckning av brand och därmed sammanhängande arbeten i vistelseorten och trakten däromkring.

Bland de sålunda tjänstepliktiga må, på sätt Konungen bestämmer, inom varje kommun uttagas lämpliga personer att bilda en reservstyrka. Medlem av reservstyrka är skyldig att deltaga i övningar i brandtjänst under sammanlagt högst femton timmar årligen.

Vid brand är envar, som jämlikt första stycket är tjänstepliktig, skyldig att på anmaning av den, som för befälet, biträda vid släckning och därmed sammanhängande arbeten.

11 §.

1 mom. Ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning är skyldig att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap ävensom att i övrigt vidtaga de åtgärder, som till förebyggande av brands uppkomst och spridning äro av nöden och som icke medföra oskäligen kostnad.

Har brand timat i byggnad, upplag eller annan anläggning, är ägaren pliktig att för tillsyn, röjning eller andra arbeten, som utan att vara hänförliga till eftersläckning böra utföras efter branden, tillhandahålla erforderlig arbetsstyrka.

Såsom ägare anses jämväl den, som innehar egendom med fri förfoganderätt eller fideikommissrätt eller därmed jämförlig rätt.

2 mom. Sker skogsavverkning invid järnväg och vidtagas ej inom område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter erforderliga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogsbrand uppkommer, äger järnvägsförvaltningen eller brandchefen verkställa de behöfliga åtgärderna. Kostnaderna därför skola bäras av järnvägsförvaltningen.

12 §.

Ej må någon så handhava eld eller eldfarliga föremål, att fara för brand därav lätt kan uppstå.

13 §.

Uppstår brand eller överhängande fara därför, och kan ej den, som varnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, skall han varsko dem, vilkas säkerhet kan av branden äventyras, samt tillkalla släckningshjälp.

14 §.

Den som vid brand för befälet äger att för släcknings- och räddningsarbetets främjande företaga sådant ingrepp i annans rätt, som efter ett skäligt bedömande kan befinnas nödigt. Han äger sålunda bland annat att förfoga över annan tillhöriga brandredskap, verktyg, fordon, hästar eller båtar, att bereda brandstyrka tillträde till fastighet, att avspärra brandplatsen, att spränga eller riva hus, att undanskaffa hägnad, att fälla träd och anlägga moteld samt att nyttja brunnar och vattenledningar samt telefonanläggningar.

Ingrepp av ringa omfattning må jämväl företagas av annan deltagare i släcknings- och räddningsarbetet, därest befälhavarens föreskrift icke lämpligen kan inhämtas.

15 §.

Den som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av brand eller som deltagit i övning med brandkår må av statsmedel kunna bekomma ersättning för därvid åsamkad skada.

Ersättning av statsmedel må jämväl kunna utgå för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogsbrand. Härjämte må av statsmedel belöning tilldelas den, som vid släckning av skogsbrand visat rådhets och nit.

Närmare bestämmelser i oförmälda hänseenden meddelar Konungen.

16 §.

Finner länsstyrelse, att kommun åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller att ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke fullgör vad honom jämlikt 11 § 1 mom. första stycket åligger, skall länsstyrelsen förordna om rättelse. Sker trots detta icke rättelse, äger länsstyrelsen förelägga lämpligt vite.

17 §.

De särskilda föreskrifter, som jämlikt denna lag gälla stad, skola även gälla köping samt, därest länsstyrelse så förordnar, annan tätare befolkad ort. Sådant förordnande skall underställas Konungens prövning.

18 §.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelats av länsstyrelse, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

19 §.

Fullgör ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke vad honom jämlikt 11 § 1 mom. andra stycket åligger, må arbetet på ägarens bekostnad utföras genom brandchefens försorg.

20 §.

Med dagsböter straffes

den som ej ställer sig till efterrättelse vad i 12 eller 13 § är föreskrivet eller som motsätter sig sådant förfogande, som i 14 § avses;

medlem av yrkesbrandkår, borgarbrandkår, sådan frivillig brandkår, som enligt avtal är skyldig att inom kommun verkställa brandsläckning, eller reservstyrka, därest han utan tillstånd eller godtagbar anledning utebliver från eller lämnar övning eller brand eller därmed sammanhängande arbeten;

tjänstepliktig, som jämlikt 10 § tredje stycket kallats till tjänstgöring, därest han utan tillstånd eller godtagbar anledning utebliver från eller lämnar arbete, som han blivit satt att utföra;

arbetsgivare eller arbetsledare, som förvägrar anställd nödig ledighet för deltagande i övning eller brandsläckning eller därmed sammanhängande arbeten, för så vitt ledigheten kunnat utan synnerlig olägenhet medgivas; samt

den som vid övning eller brand eller därmed sammanhängande arbeten ej åtlyder vad brandbefäl i och för tjänsten befäller.

21 §.

Den som giver eller föranleder falsk brandsignal eller annorledes falskeligen åstadkommer brandstyrkas samling eller utryckning, straffes med dagsböter eller med fängelse i högst sex månader.

22 §.

Förseelse mot denna lag skall åtalas av allmän åklagare.

23 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan.

24 §.

De föreskrifter, som utöver vad i denna lag stadgas äro nödiga för ett ändamålsenligt ordnande av brandförsvaret, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 194 , då 24 kap. byggingabalken, brandstadgan den 15 juni 1923 och lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld skola upphöra att gälla.

Å ort, beträffande vilken meddelats sådant beslut, som i 23 § brandstadgan den 15 juni 1923 avses, skola efter denna lags ikraftträdande tillämpas de särskilda föreskrifter, som jämlikt nämnda lag gälla stad.

Uppdrag att vara brandchef eller vice brandchef, vilket tillkommit före det den nya lagen träder i kraft, skall icke i följd av lagens ikraftträdande upphöra.

F ö r s l a g

till

Brandstadga.

Härigenom förordnas som följer:

AVDELNING I.

Bestämmelser angående stad.

Om brandordning samt om förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter.

1 §.

För varje stad skall finnas brandordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i allmän lag eller denna stadga eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga för ordnande av stadens brandförsvär.

I brandordning må för överträdelse av dess stadganden föreskrivas böter, högst trehundra kronor, där ej å förseelsen kan följa straff efter allmän lag eller denna stadga.

2 §.

1 mom. Brandordning antages av stadsfullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställes, skall efter det riksbrandinspektören blivit i ärendet hörd antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas.

Då brandordning fastställts, skall den av länsstyrelsen ofördröjligen införas i länskungörelserna. Ett exemplar av brandordningen skall insändas till riksbrandinspektören.

Det åligger magistraten att dels skyndsamt besörja att kungörelse om fastställelsen införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten pläga införas, och dels tillse att inom staden exemplar av brandordningen finnas att tillgå för köpare.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till brandordning.

2 mom. För brandstyrka, brandbefäl och skorstensfejare må stadsfullmäktige utfärda särskilda reglementen.

3 §.

1 mom. Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhas av den kommunala förvaltningsmyndighet, som stadsfullmäktige därtill

utse. Därest så befinnes lämpligt, må särskild brandstyrelse tillsättas. I brandordningen skola i sådan händelse intagas föreskrifter om brandstyrelsens sammansättning samt om dess arbetsformer m. m.

2 mom. Det tillkommer den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, bland annat:

- 1) att övervaka efterlevnaden av brandlagen, brandstadgan, brandordningen och övriga brandförsvaret rörande föreskrifter;
- 2) att uppgöra förslag till brandordning, reglementen och sotningstaxa samt till erforderliga ändringar i stadens brandorganisation;
- 3) att årligen avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för stadens brandförsvär; samt
- 4) att till vederbörande myndigheter avgiva yttranden och göra framställningar i frågor av mera allmän betydelse för brandförsvaret.

Den förvaltande myndigheten äger icke taga befattning med fråga, som faller under brandchefens befälsmyndighet.

Om brandstyrka och brandbefäl.

4 §.

I brandordningen skola intagas bestämmelser angående bland annat:

- 1) huruvida i staden skola finnas yrkesbrandkår eller borgarbrandkår eller båda dessa slag av kårer;
- 2) det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som skall finnas i staden, med angivande av lägsta antal brandmän för yrkesbrandkår, borgarbrandkår och reservstyrka;
- 3) det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som ständigt skall vara berett till en första uttryckning; samt
- 4) det lägsta antal övningar, som skall hållas med stadens brandstyrkor.

5 §.

Av yrkesbrandkår skall alltid en styrka av betryggande storlek vara kasererad å brandstation.

Borgarbrandkår skall genom särskild anordning kunna inkallas till tjänst å varje tid av dygnet.

6 §.

1 mom. Befälsposter, som avses i 4 § första stycket sista punkten brandlagen, tillsättas efter brandchefens hörande av den förvaltande myndigheten för tid, som denna myndighet bestämmer.

Brandman vid yrkes- eller borgarbrandkår antages av brandchefen. Fråga om avsked för sådan brandman skall handläggas av den förvaltande myndigheten.

Uttagning av tjänstepliktiga jämlikt 10 § andra stycket brandlagen skall ske nammeligen och skall verkställas av brandchefen.

2 mom. Då tjänst som brandbefäl vid yrkesbrandkår skall tillsättas, skall kungörelse härom införas i allmänna tidningarna samt i en eller flera tidningar inom orten med angivande av den tid, inom vilken sökande har att insända sina ansökningshandlingar till den myndighet, som skall tillsätta tjänsten.

Då brandchef, vice brandchef, brandfogde eller vice brandfogde förordnats, skall meddelande härom av länsstyrelsen införas i länskungörelserna.

7 §.

1 mom. I fråga om befäl vid yrkesbrandkår skola följande kompetensföreskrifter gälla:

Brandchef samt vice brandchef, som icke tillika är brandmästare, ävensom andra därmed jämförliga befattningshavare skola hava genomgått brandchefskurs kategori I vid statens brandskola. Vice brandchef, som tillika är brandmästare, skall hava genomgått antingen nämnda kurs eller brandmästarekurs kategori I vid brandskolan.

Brandmästare skall hava genomgått brandmästarekurs kategori I vid statens brandskola.

Brandförman skall hava genomgått brandförmanskurs kategori I vid nämnda skola.

2 mom. I fråga om befäl vid borgarbrandkår skola följande kompetensföreskrifter gälla:

Brandchef samt vice brandchef, som icke tillika är brandmästare, skola hava genomgått brandchefskurs kategori I eller kategori II vid statens brandskola. Vice brandchef, som tillika är brandmästare, skall hava genomgått antingen någon av nämnda kurser eller brandmästarekurs kategori I vid brandskolan. Länsstyrelsen äger dock, när skäl därtill äro, för särskilda fall förordna, antingen att brandchef eller vice brandchef skall hava genomgått brandchefskurs kategori I eller att för sådan befattningshavare genomgång av brandchefskurs kategori III vid brandskolan må anses tillfyllest.

Brandmästare och brandförmän skola, där länsstyrelsen icke på grund av särskilda skäl medgiver undantag, hava genomgått antingen brandmästare- och brandförmanskurs kategori II eller annan kurs kategori I eller II vid statens brandskola.

3 mom. Brandfogde och vice brandfogde äro skyldiga att genomgå sådan kurs i skogsbrandsläckning, som anordnas inom länet.

4 mom. Kurs vid statens brandskola, för vilken betyg utdelas, skall anses genomgången allenast av elev, som erhållit lägst vitsordet godkänd i samtliga ämnen ävensom i praktisk tjänstgöring och uppförande, då vitsord där- om utdelas.

8 §.

1 mom. Det åligger brandchef att taga den befattning med stadens brandförsvar, som i brandlagen, denna stadga eller eljest föreskrives.

2 mom. Brandchef är skyldig att föra befäl över stadens brandstyrkor

samt tillse, att de erhålla erforderlig övning. Har särskild brandfogde utsetts, skall denne vid skogsbrand utöva befälet, om ej brandchefen av synnerliga skäl annorlunda förordnar. Då eldsläckningshjälp erhållits från annan ort, skall den befälhavare, som erhållit hjälp, utöva befälet, där ej annat överenskommes.

Har brand tagit eller hotar den taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna särskild befälhavare.

3 mom. Då brandchef erhållit kunskap om brand eller överhängande fara därför, skall han, så snart ske kan, underrätta polischefen i orten.

4 mom. Finner brandchef i särskilt fall omedelbar åtgärd till förhindrande av brands uppkomst vara av nöden, åligger det honom att därom meddela föreskrift.

9 §.

I brandordning eller reglemente skola närmare bestämmelser meddelas om brandstyrkans och brandbefälets åligganden samt vad därmed har samband.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar.

10 §.

Det åligger stad bland annat:

- 1) att hålla brandtelegraf eller ock på annat lämpligt sätt träffa anordning, varigenom brandkåren kan av allmänheten alarmeras;
- 2) att tillse att lämplig anordning finnes för inkallande av brandpersonalen;
- 3) att genom polispersonal eller på annat lämpligt sätt anordna brandvakt för uppmärksammande av brand.

Närmare bestämmelser härom ävensom om de övriga anordningar, som äro erforderliga för stadens brandförsvaret, skola införas i brandordningen.

Om brandsyn.

11 §.

1 mom. I stad skall allmän brandsyn äga rum en gång årligen å tid, som i brandordningen bestämmes. Oberoende av vad sålunda föreskrivits skall, när brandchefen så påfordrar, särskild brandsyn hållas.

Allmän brandsyn skall omfatta samtliga byggnader, upplag och andra anläggningar i staden.

Den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, må efter brandchefens hörande medgiva, att mindre eller avsides belägen byggnad eller annan anläggning icke skall omfattas av den allmänna brandsynen. Beviljas sådant undantag, skall den förvaltande myndigheten bestämma om och huru ofta brandsyn å anläggningen skall äga rum.

2 mom. Brandsyn förrättas av en nämnd, bestående av brandchefen eller efter hans förordnande annan av brandbefälet såsom ordförande, skorstens-

fejaren i sotningsdistriktet samt en av byggnadsnämnden förordnad person, vilken bör hava byggnadsteknisk utbildning.

Genom kungörelse eller annorledes skall i förväg meddelande lämnas om tid, då brandsyn skall hållas.

3 mom. Vid brandsyn skall noga undersökas:

1) huruvida de föreskrifter, som meddelats till förebyggande av brands uppkomst och spridning, till räddning vid brand av liv och egendom samt till underlättande av brandsläckning, blivit iakttagna;

2) huruvida å eldstad, mur, rör, tak, skorsten, elektriska anläggningar och därtill hörande ledningar eller annorstädes finnes brist, som kan medföra brandfara, samt huruvida efter föregående brandsyn eldstad eller rökgång eller ventilationsrör anordnats, borttagits eller ändrats; samt

3) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som kan medföra fara för brands uppkomst och spridning eller svårighet att vid brand utföra eldsläckning och räddning av liv och egendom.

4 mom. I stad med yrkesbrandkår må i brandordningen stadgas:

att brandchefen äger besluta, att byggnad, upplag eller annan anläggning icke årligen skall undergå brandsyn;

att brandchefen eller efter hans förordnande annan av brandbefälet ensam äger verkställa brandsyn; samt

att den i 3 mom. 2) föreskrivna besiktningen må utom såvitt angår elektriska anläggningar och därtill hörande ledningar utföras av skorstensfejare i samband med sotning.

12 §.

1 mom. Upptäckes vid brandsyn att fastighetsägare eller annan icke vidtagit vad på honom ankommer till förhindrande av brands uppkomst och spridning, skall föreläggande meddelas honom att inom viss tid vidtaga rättelse.

Har föreläggande givits, skall å förut angiven tid efterbesiktning förrättas på föranstaltande av den, som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke vara fullgjort, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan av förhållandena påkallas. I ärende, varom nu är fråga, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite.

2 mom. Befinnes vid brandsyn synnerlig fara för brand vara för handen, åligger det synförrättare att genast meddela föreskrift om omedelbar åtgärd för farans undanröjande.

13 §.

1 mom. Vid brandsyn och efterbesiktning skall föras protokoll. Därest protokollet innefattar anmärkning, skall avskrift av detsamma, i vad det rör fastighetsägare eller annan, vid synetillfället eller ofördröjligen därefter tillställas denne.

2 mom. Teckning om vad vid brandsyn förekommit skall införas i en för ändamålet inrättad, hos brandchefen förvarad förteckning över fastigheterna i staden.

14 §.

Nekar någon utan godtagbar anledning syneförrättare tillträde till byggnad eller annan anläggning, där brandsyn skall förrättas, skall handräckning lämnas av polischefen i orten.

Om sotning.

15 §.

I byggnad med eldstad skall sotning verkställas.

Vid sotning skola alla rökgångar ävensom eldstäder, som icke äro inrättade för användning uteslutande av gas eller elektricitet, jämte tillhörande rökrör och imrör noga rengöras.

Om den tid, som för olika slag av eldstäder jämte rökgångar må förflyta från en sotning till nästa, skola bestämmelser intagas i brandordningen. Denna tid får icke utsträckas längre än till ett år. Brandchefen må, om särskilda skäl därtill äro, efter skorstensfejarens hörande medgiva undantag från vad sålunda är stadgat.

16 §.

I brandordningen skall införas bestämmelse, huruvida staden skall utgöra ett eller flera sotningsdistrikt. Skall uppdelning ske i flera distrikt, skola de olika distriktens gränser angivas.

För varje sotningsdistrikt skall finnas en yrkesutbildad skorstensfejare, som i enlighet med vad nedan sägs godkänts såsom skorstensfejare för distriktet.

17 §.

För att vinna godkännande såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt fordras att hava uppnått 25 års ålder samt hava med godkända vitsord genomgått kurs för skorstensfejaremästare vid statens brandskola.

18 §.

Då skorstensfejare för sotningsdistrikt skall utses, skall kungörelse därom införas i allmänna tidningarna med angivande av den tid, inom vilken den, som önskar vinna godkännande såsom skorstensfejare för distriktet, har att ansöka därom. Efter ansökningstidens utgång utfärdar den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, för den av de sökande, som prövas vara lämpligast, bevis att han godkänts såsom skorstensfejare för distriktet.

Finner nämnda myndighet skorstensfejaren icke vidare vara lämplig, må godkännandet återkallas.

19 §.

Det åligger skorstensfejaren att tillse, att föreskriven sotning verkställs inom hans distrikt. Skorstensfejaren skall själv utföra sotningsarbetet eller

överlåta detta åt biträden, anställda hos honom. Annan må ej verkställa sotning, så framt icke brandchefen efter skorstensfejarens hörande för särskilda fall medgiver undantag.

20 §.

Vid sotning skall sorgfälligt undersökas, huruvida å eldstad, mur, rör, tak, skorsten och dylikt finnes felaktighet, som kan medföra brandfara, varjämte uppmärksamhet skall ägnas jämväl åt annat, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn. Upptäckes felaktighet eller iakttages annat missförhållande, skall brandchefen ofördröjligen underrättas därom.

21 §.

För sotningsarbetes utförande skall skorstensfejare å förut tillkännagiven tid äga tillträde till byggnad och lägenhet ävensom, när sådant för arbetets verkställande är erforderligt, till bredvidliggande fastighet. Nekas skorstensfejaren utan godtagbart skäl tillträde, skall polischefen i orten lämna handräckning.

22 §.

1 mom. Sotningstaxa antages av stadsfullmäktige samt skall, för att vara gällande, fastställas av länsstyrelsen.

2 mom. Angående skorstensfejares åligganden i övrigt må bestämmelser meddelas i brandordningen eller i reglemente.

3 mom. I brandordningen må införas de ytterligare bestämmelser i fråga om sotning, som äro av nöden utöver vad i detta kapitel stadgas.

Om vissa med stad jämförliga samhällens skyldighet att ordna sitt brandförsvar.

23 §.

Vad i denna avdelning är föreskrivet för stad skall gälla även för köping samt för annan tätare befolkad ort, beträffande vilken de föreskrifter skola tillämpas, som jämlikt brandlagen gälla stad.

AVDELNING II.

Bestämmelser angående landsbygden.

Om brandordning samt om förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter.

24 §.

På landsbygden skall för varje kommun finnas brandordning, upptagande de bestämmelser, som utöver vad i allmän lag eller denna stadga eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga för ordnande av kommunens brandförsvar.

I brandordning må för överträdelse av dess stadganden föreskrivas böter,

högst trehundra kronor, där ej å förseelsen kan följa straff efter allmän lag eller denna stadga.

25 §.

1 mom. Brandordning antages av kommunalfullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställes, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas.

Då brandordning fastställts, skall den av länsstyrelsen ofördröjligen införas i länskungörelserna. Ett exemplar av brandordningen skall insändas till riksbrandinspektören.

Det åligger kommunalnämnden att dels skyndsamt besörja att kungörelse om fastställelsen införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för orten pläga införas, och uppsättes å kommunens anslagstavlor, och dels tillse att inom kommunen exemplar av brandordningen finnas att tillgå för köpare.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till brandordning.

2 mom. För brandstyrka och brandbefäl må kommunalfullmäktige utfärda särskilda reglementen.

26 §.

1 mom. Förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter skall handhas av den kommunala förvaltningsmyndighet, som kommunalfullmäktige därtill utse. Därest så befinnes lämpligt, må särskild brandstyrelse tillsättas. I brandordningen skola i sådan händelse intagas föreskrifter om brandstyrelsens sammansättning samt om dess arbetsformer m. m.

2 mom. Det tillkommer den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, bland annat:

- 1) att övervaka efterlevnaden av brandlagen, brandstadgan, brandordningen och övriga brandförsvaret rörande föreskrifter;
- 2) att uppgöra förslag till brandordning och reglementen samt till erforderliga ändringar i kommunens brandorganisation;
- 3) att årligen avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för brandförsvaret i kommunen; samt
- 4) att till vederbörande myndigheter avgiva yttranden och göra framställningar i frågor av mera allmän betydelse för brandförsvaret.

Den förvaltande myndigheten äger icke taga befattning med fråga, som faller under brandchefens befälsmyndighet.

Om brandstyrka och brandbefäl.

27 §.

I brandordningen skola intagas bestämmelser angående bland annat:

- 1) huruvida i kommunen skall finnas borgarbrandkår eller avtal träffas med frivillig brandkår eller huruvida kommunen skall dels hava borgarbrandkår och dels träffa avtal, som nyss nämnts;

2) det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som skall finnas i kommunen, med angivande av lägsta antal brandmän för borgarbrandkår, frivillig brandkår och reservstyrka; samt

3) det lägsta antal övningar, som skall hållas med kommunens brandstyrkor.

28 §.

Borgarbrandkår och frivillig brandkår skola genom telefon eller annan anordning kunna inkallas till tjänst varje tid av dygnet.

29 §.

1 mom. Befälsposter vid borgarbrandkår utom befattningarna som brandchef och vice brandchef tillsättas efter brandchefens hörande av den förvaltande myndigheten för tid, som denna myndighet bestämmer.

Brandman vid borgarbrandkår antages av brandchefen. Fråga om avsked för sådan brandman skall handläggas av den förvaltande myndigheten.

Uttagning av tjänstepliktiga jämlikt 10 § andra stycket brandlagen skall ske namneligen och skall verkställas av den förvaltande myndigheten eller på dess uppdrag av brandchefen.

2 mom. Då brandchef, vice brandchef, brandfogde eller vice brandfogde förordnats, skall meddelande härom av länsstyrelsen införas i länskungörelserna.

30 §.

1 mom. Brandchef skall, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar, hava genomgått eller vara skyldig att genomgå brandchefskurs kategori III eller annan kurs för brandkårspersonal vid statens brandskola.

2 mom. Brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde äro skyldiga att genomgå sådan kurs i skogsbrandsläckning, som anordnas inom länet.

3 mom. Kurs vid statens brandskola, för vilken betyg utdelas, skall anses genomgången allenast av elev, som erhållit lägst vitsordet godkänd i samtliga ämnen ävensom i praktisk tjänstgöring och uppförande, då vitsord därom utdelas.

31 §.

1 mom. Det åligger brandchef att taga den befattning med kommunens brandförsvaret, som i brandlagen, denna stadga eller eljest föreskrives.

2 mom. Brandchef är skyldig att föra befäl över brandstyrkorna i kommunen samt att tillse, att de erhålla erforderlig övning. Har särskild brandfogde utsetts, skall denne vid skogsbrand utöva befälet, om ej brandchefen av synnerliga skäl annorlunda förordnar. Då släckningshjälp erhållits från annan ort, skall den befälhavare, som erhållit hjälp, utöva befälet, där ej annat överenskommes.

Har brand tagit eller hotar den taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna särskild befälhavare.

3 mom. Då brandchef erhållit kunskap om brand eller överhängande fara därför, skall han, så snart ske kan, underrätta polischefen i orten.

4 mom. Finner brandchef i särskilt fall omedelbar åtgärd till förhindrande av brands uppkomst vara oundgängligen av nöden, åligger det honom att därom meddela föreskrift.

32 §.

I brandordningen eller i reglemente skola närmare bestämmelser meddelas om brandstyrkans och brandbefälets åligganden samt vad därmed har samband.

Om vissa för brandförsvaret erforderliga anordningar.

33 §.

1 mom. I brandordningen skola införas bestämmelser om de särskilda anordningar, som äro erforderliga för kommunens brandförsvär.

2 mom. I brandordningen må vidare intagas anvisningar om vad som till förebyggande av brands uppkomst och spridning bör iakttagas vid byggande och underhåll av hus med eldstad.

Om brandsyn.

34 §.

1 mom. På landsbygden skall allmän brandsyn äga rum en gång årligen å tid, som i brandordningen bestämmes. Oberoende av vad sålunda föreskrivits skall, när brandchefen så påfordrar, särskild brandsyn hållas.

Allmän brandsyn skall omfatta samtliga byggnader, upplag och andra anläggningar inom kommunen.

Den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, må efter brandchefens hörande medgiva, att mindre eller avsidens belägen byggnad eller annan anläggning icke skall omfattas av den allmänna brandsynen. Beviljas sådant undantag, skall den förvaltande myndigheten bestämma om och huru ofta brandsyn å anläggningen skall äga rum.

2 mom. Brandsyn skall förrättas av en nämnd, bestående av brandchefen eller efter hans förordnande av annan av brandbefälet såsom ordförande samt en eller två därtill lämpliga personer, som utses av den förvaltande myndigheten. För brandsyns förrättande må nämnda myndighet indela kommunen i distrikt, därvid en brandsynenämnd skall tillsättas för varje distrikt. I sådan händelse må brandchefen till ordförande i brandsynenämnd förordna annan än brandbefäl.

3 mom. Vid brandsyn skall noga undersökas:

1) huruvida de föreskrifter, som meddelats till förebyggande av brands uppkomst och spridning, till räddning vid brand av liv och egendom samt till underlättande av brandsläckning, blivit iakttagna, därvid särskilt skall tillses, att sotning ägt rum;

2) huruvida å eldstad, mur, rör, tak, skorsten, elektriska anläggningar och därtill hörande ledningar eller annorstädes finnes brist, som kan medföra brandfara, samt huruvida efter föregående brandsyn eldstad eller rökgång eller ventilationsrör anordnats, borttagits eller ändrats; samt

3) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som kan medföra fara för brands uppkomst och spridning eller svårighet att vid brand utföra eldsläckning och räddning av liv eller egendom.

35 §.

1 mom. Upptäckes vid brandsyn att fastighetsägare eller annan icke vidtagit vad på honom ankommer till förhindrande av brands uppkomst och spridning, skall föreläggande meddelas honom att inom viss tid vidtaga rättelse.

Har föreläggande givits, skall å förut kungjord tid efterbesiktning förrättas på föranstaltande av den, som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke vara fullgjort, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan av förhållandena påkallas. I ärende, varom nu är fråga, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite.

2 mom. Befinnes vid brandsyn synnerlig fara för brand vara för handen, åligger det synenämnden att genast meddela föreskrift om omedelbar åtgärd för farans undanröjande.

36 §.

1 mom. Vid brandsyn och efterbesiktning skall föras protokoll. Därest protokollet innefattar anmärkning, skall avskrift av detsamma, i vad det rör fastighetsägare eller annan, vid synetillfället eller ofördröjligen därefter tillställas denne.

2 mom. Anteckning om vad vid brandsyn förekommit skall införas i en för ändamålet inrättad, hos brandchefen förvarad förteckning.

37 §.

Nekar någon utan godtagbar anledning syneförrättare tillträde till byggnad eller annan anläggning, där brandsyn skall förrättas, skall handräckning lämnas av polischefen i orten.

Om sotning.

38 §.

I byggnad med eldstad skall sotning verkställas.

Vid sotning skola alla rökgångar ävensom eldstäder, som icke äro inrättade för användning uteslutande av gas eller elektricitet, jämte tillhörande rökrör och imrör noga rengöras.

I brandordningen skall föreskrift intagas om den tid, som för olika slag

av eldstäder jämte rökgångar må förflyta från en sotning till nästa, ävensom meddelas de övriga bestämmelser om sotning, som kunna vara erforderliga.

Det åligger fastighetsägare eller, om fastigheten är utarrenderad, arrendator att tillse, att föreskriven sotning verkställles.

Såsom ägare anses jämväl den, som innehar egendom med fri förfoganderätt eller fideikommissrätt eller därmed jämförlig rätt.

AVDELNING III.

Allmänna bestämmelser.

Om åtgärder till förekommande och släckning av skogsbrand.

39 §.

I brandordningen skola intagas de föreskrifter, som utöver vad i allmän lag eller denna stadga eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga för ordnande av skogsbrandförsvaret.

40 §.

Det åligger brandfogde, vilken jämlikt 4 § brandlagen såsom brandchefens tjänstegrenschef skall handhava den närmaste ledningen av skogsbrandförsvaret, bland annat, att planlägga de åtgärder, som skola vidtagas i händelse av skogsbrand, samt att, om ej brandchefen annorlunda förordnar, vid skogsbrand utöva befälet.

Har brandfogde ej utsetts, skall nämnda planläggning verkställas av brandchefen.

41 §.

Vill någon företaga kolning eller tjärbränning eller ock svedja eller bränna gräs, ris eller ljung eller för annat ändamål uppgöra eld i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit, åligger det honom att, genom grävning eller annorledes, vidtaga de särskilda anordningar, som kunna anses erforderliga till förhindrande av eldens spridning.

Då stark torka råder eller i följd av stark blåst fara för skogsbrand föreligger, må svedjning eller bränning av gräs, ris eller ljung icke förehas eller eljest, utom för utövande av näring eller i fall av trängande behov, eld uppgöras i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit.

Eld, som uppgjorts å plats, varom ovan nämnts, må ej övergivas, förrän den blivit fullständig släckt.

42 §.

Uppkommer skogsbrand eller är överhängande fara därför för handen och kan ej den, som varsnar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, åligger det honom dels att, om

släckningsskyldiga veterligen uppehålla sig i närheten av brandstället, genast giva dem underrättelse, dels ock att, så fort ske kan, underrätta brandfogden eller annat brandbefäl eller polisman eller vid skogsstaten eller hos skogsvårdsstyrelsen anställd person. Har polisman eller vid skogsstaten eller hos skogsvårdsstyrelsen anställd person erhållit sådant meddelande, skall han genast underrätta brandfogden därom.

Har brandfogde erhållit kunskap om skogsbrand eller överhängande fara därför, skall han ofördröjligen sammankalla nödigt manskap för brandens släckning samt, så fort ske kan, underrätta brandchefen samt polischefen i orten.

Kallelse till skogsbrandsläckning skall av envar utan dröjsmål fortskaffas.

Envar släckningsskyldig är efter kallelse pliktig att, försedd med tillgängliga släckningsredskap, genast begiva sig till anvisad plats och deltaga i släckningsarbetet. Befinner släckningsskyldig sig i närheten av brandstället, skall han, så snart han fått kunskap om branden, utan kallelse skynda dit och taga del i nämnda arbete.

För släckning av skogsbrand, som tagit eller hotar taga större omfattning, skall befälhavaren, där så erfordras, göra framställning om militärhandräckning hos länsstyrelsen eller annan myndighet, som är behörig att begära sådan handräckning.

Om besiktning.

43 §.

Riksbrandinspektören samt länsbrandinspektör och brandchef, envar inom sitt verksamhetsområde, ävensom annan av länsstyrelsen därtill förordnad person skola för besiktning av anordningar till förebyggande av brands uppkomst och spridning äga tillträde till byggnad, upplag eller annan anläggning å tid, som av besiktningsmannen bestämmes.

Nekar någon utan godtagbar anledning besiktningsman tillträde för besiktning, skall handräckning lämnas av polischefen i orten.

Ansvarsbestämmelser m. m.

44 §.

Den som vid brandsyn eller besiktning utan godtagbar anledning nekar förrättningsman tillträde till byggnad eller annan anläggning, som skall undersökas, eller som utan skäl vägrar skorstensfejare tillträde, då denne inställer sig för verkställande av sotning, straffes med dagsböter.

Till samma straff vare den förfallen, som icke låter verkställa i 38 § avsedd sotning, eller som bryter mot föreskrifterna i 41 § eller i 42 § första eller tredje stycket.

45 §.

Uraktlåter skorstensfejare vad honom enligt denna stadga åligger, straffes han med dagsböter, där ej förseelsen anses böra föranleda varning eller

återkallelse av meddelat godkännande såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt.

46 §.

Förseelse mot denna stadga eller mot brandordning åtalas av allmän åklagare hos polisdомstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

47 §.

1 mom. Till straff enligt denna stadga må icke dömas, om å förseelsen följer straff enligt allmän lag.

2 mom. Böter och viten, som ådömas på grund av denna stadga eller brandordning, tillfalla kronan.

48 §.

Därest den, som är ställd under åtal för förseelse mot denna stadga eller brandordning, fortsätter samma förseelse, skall såsom särskild förseelse anses vad han före varje åtal förbrutit.

49 §.

1 mom. Den som är missnöjd med beslut, som meddelats jämlikt 6 § 1 mom. tredje stycket eller 29 § 1 mom. tredje stycket eller med beslut vid brandsyn äger att överklaga beslutet hos länsstyrelsen inom trettio dagar efter det han skriftligen erhållit del av detsamma.

2 mom. Över beslut, som länsstyrelse meddelat på grund av denna stadga eller brandordning, må besvär anföras hos Konungen inom tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

50 §.

1 mom. Vad i denna stadga är föreskrivet om stadsfullmäktige skall i fråga om köping, som utgör egen kommun, gälla kommunalfullmäktige och i fråga om annan ort, som i 23 § avses, municipalfullmäktige. Finnas ej stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller municipalfullmäktige, skall vad därom är föreskrivet gälla allmän rådstuga, kommunalstämma eller municipalstämma.

2 mom. Vad i denna stadga sägs om magistrat gäller för Stockholm överståthållarämbetet, för stad, där magistrat ej finnes, kommunalborgmästare samt för köping och annan ort, som i 23 § avses, kommunalnämnd eller municipalnämnd.

3 mom. Vad i denna stadga är föreskrivet om byggnadsnämnd skall, därest sådan nämnd ej finnes, gälla kommunalnämnd eller municipalnämnd.

4 mom. Uttrycken yrkesbrandkår, borgarbrandkår, frivillig brandkår och reservstyrka användas i denna stadga i samma betydelse som i brandlagen.

51 §.

Vad i denna stadga eller brandordning föreskrives gäller även beträffande byggnad, upplag eller annan anläggning, som tillhör staten.

52 §.

Länsstyrelse må med avseende å icke planlagt område av stad, köping eller annan ort, som i 23 § avses, medgiva de undantag från bestämmelserna i avdelning I, vilka kunna anses vara av behovet påkallade.

Övergångsbestämmelser.

Denna stadga skall jämte vad här nedan sägs träda i kraft den 194 med undantag för 7 § 1, 2 och 4 mom., 17 § och 30 § 1 och 3 mom., som skola träda i kraft den 194 (*tre år senare*). Intill denna tidpunkt skall såsom fordran för att vinna godkännande såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt gälla, att sökande uppnått 25 års ålder samt antingen med godkända kunskapsbetyg genomgått statsunderstödd fackskola för utbildande av skorstensfejare eller ock minst fem år med goda vitsord arbetat i yrket.

Kompetensföreskrifterna i 7 § 1, 2, och 4 mom., 17 § och 30 § 1 och 3 mom. skola icke äga tillämpning å person, som före sistnämnda tidpunkt erhållit befattning såsom brandbefäl eller vunnit godkännande såsom skorstensfejare för sotningsdistrikt.

Så snart ske kan efter denna stadgas utfärdande och senast den 194 (*två år efter det stadgan i huvudsakliga delar skall träda i kraft*) skall med iakttagande av stadgans föreskrifter förslag till brandordning hava upprättats och underställts länsstyrelsens prövning. Brandordning, avsedd att träda i kraft den 194 (*dagen då stadgan i huvudsakliga delar skall träda i kraft*), må jämväl dessförinnan antagas och fastställas i enlighet med bestämmelserna i denna stadga.

Intill dess ny brandordning fastställts, skola hittills gällande brandordning och skogsbrandordning fortfarande lända till efterrättelse, i den mån de icke strida mot brandlagen eller denna stadga.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 2 § 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909
(nr 38 s. 2) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.**

Häri genom förordnas, att 2 § 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

16:o) mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening, rörande brandförsvaret utom mål, som avse kommuns skyldigheter enligt 1, 3, 4, 6, 7, 8 eller 9 §§ brandlagen samt rörande städernas eller andra orters byggnadsväsen; mål om fördelning av kostnaderna för gemensamt skyddsrum;

17:o) mål om kyrkotukt — — — medicinalstyrelsens inseende;

mål om bötesansvar, om annat föreläggande vid vite än sådant, som må givas enligt författningar rörande banker eller andra penninginrättningar, författningar rörande yrkesmässigt utövande av köp och försäljning i kommission av aktier, obligationer och liknande värdepapper, författningar rörande fondbörsverksamhet, lagen om polisväsendet i riket, brandlagen såvitt angår kommuns skyldigheter jämlikt 1, 3, 4, 6, 7, 8 eller 9 §§ samma lag, om utdömande av vite enligt andra än nämnda författningar;

mål om häktads — — — av straff;

Denna lag träder i kraft den 194 .

¹ Senaste lydelse av 2 § 16:o) se S. F. S. 1941: 420 och av 2 § 17:o) se S. F. S. 1937: 410.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 87 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att 87 § lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse på landet skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

87 §.

Har Konungen förordnat, att för område på landet, som ej utgör egen kommun, skall lända till efterrättelse:

- a) ordningsstadgan för rikets städer,
- b) vad i stadsplanelagen och byggnadsstadgan är föreskrivet om stad,
- c) vad i brandlagen och brandstadgan är föreskrivet om stad, eller
- d) vad i hälsovårdsstadgan är föreskrivet om stad,

skall området utgöra ett municipalsamhälle, som äger att oberoende av kommunen i övrigt själv vårda alla gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, som föranledas av de i sådant förordnande avsedda föreskrifternas tillämpning inom samhället. Vad nu är sagt skall, oberoende av sådant förordnande, gälla om köping, som ej utgör egen kommun, i avseende å tillämpningen av därstädes gällande särskilda föreskrifter.

Ej må — — — särskilt municipalsamhälle.

Denna lag träder i kraft den 194 .

F ö r s l a g
till
K u n g ö r e l s e
om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ stadgan den 21 februari 1941 (nr 139)
angående statsdepartementen.

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ stadgan den 21 februari 1941 angående statsdepartementen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

De särskilda departementen tillkommer att handlägga följande *förvaltningsärenden*, nämligen

Kommunikationsdepartementet:

Ärenden rörande — — — stadsplaneväsendet;
byggnadsväsendet och brandförsvaret, skogsbrandförsvaret däri inbegripet;
kronans byggnader — — — statens tjänstemän.

Jordbruksdepartementet:

Ärenden rörande — — — ämbetsmyndighets vård;
statens och andra allmänna skogar samt kronans överloppsmarker; enskildas skogar; skogshushållning med därtill hörande försöks- och undervisningsväsende;
jakt och — — — fast egendom.

3 §.

De särskilda — — — nedan stadgas.

kommunikationsdepartementet: lagstiftning angående byggande och underhåll av vägar samt angående bredden av hjulringar å arbetsåtkdon på landet; lagstiftning om bokföring vid enskilda järnvägar; trafiksäkerhetslagstiftning; lagstiftning om radio; lagstiftning rörande tillstånd till eller förbud mot lufttrafik över svenskt område; brandlagstiftning, däri inbegripet lagstiftning angående skogsbrand;

finansdepartementet:

Denna kungörelse träder i kraft den

194 .

Förslag

till

Kungörelse

om ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 2 december 1938
(nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld
m. m.

Härigenom förordnas, *dels* att i ingressen till kungörelsen den 2 december 1938 angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. hänvisningen till 25 § i lagen den 7 maj 1937 (nr 222) om förekommande och släckning av skogseld skall utgå, *dels ock* att 2, 6, 7 och 12 §§ nämnda kungörelse skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

Ersättning för deltagande i släckning må ej utgivas för de första två timmarna av deltagandet. Ersättning må ej utgå med högre belopp än som motsvarar lägsta i trakten gällande grovarbetarlön, där ej deltagaren till följd av släckningsarbetet gått miste om arbetsförtjänst, varav han eller hans familj varit i trängande behov, eller arbetet varit särskilt betungande.

Släckningsskyldig må ——— tillhöriga släckningsredskap.

Har jämlikt 14 § brandlagen ägare av häst, fordon eller båt ställt sådant transportmedel till befälhavarens förfogande, må ersättning utgivas för kostnader, som ägaren fått vidkännas i anledning av transportmedlets brukande, såsom kostnader för drivmedel, lega av körkarl eller automobilförare eller dylikt. Användes transportmedlet i yrkesmässig trafik, må ersättning utgivas jämväl för den inkomst, ägaren kan anses hava gått förlustig genom transportmedlets brukande vid släckningen.

Har innehavare av telefon jämlikt nämnda lagrum upplåtit telefonen åt befälhavaren eller någon, som gått hans ärenden, må ersättning utgivas för innehavaren därigenom åsamkade särskilda utgifter såsom för avgiftsbelagda samtal och dylikt.

Uppkom vid ——— skadans värde.

Deltagare i ——— erforderligt underhåll.

6 §.

Anlitas kommunal brandkår eller frivillig brandkår, som enligt avtal är skyldig att verkställa brandsläckning inom kommun, för släckning av skogs-

eld utom kommunen, må ersättning utgå dels för utryckningen dels ock för brandkårens deltagande i släckningen, där detta sker på anmodan av brandfogden eller annan befälhavare vid släckningen och annat ej föränledes av bestämmelserna i 4 §. Ersättning må ej utgå för tid, varunder elden berört eller hotat skogsmark, byggnad eller dylikt inom kommunen.

7 §.

Brandfogde eller annan, jämlikt 8 § 2 mom. andra stycket eller 31 § 2 mom. andra stycket brandstadgan den 194 förordnad befälhavare vid släckning av skogseld må tilldelas ersättning därför med högst tjuugu kronor för dygn. Till brandfogde, som ej utövat befälet, samt vice brandfogde må ersättning utgivas med högst femton kronor för dygn.

Vid bestämmande — — — äga tillämpning.

12 §.

Ersättning som avses i denna kungörelse utanordnas från det under sjätte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget för bidrag till förebyggande och släckning av brand.

Denna kungörelse träder i kraft den

194 .

Förslag
till
Kungörelse
om ändrad lydelse av 1 och 5 §§ kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745)
angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen.

Härigenom förordnas, att 1 och 5 §§ kungörelsen den 2 december 1938 angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Kommun, vars kostnader för skogsbrandväsendet i betraktande av kostnadernas storlek samt kommunens ekonomiska förhållanden i övrigt finnas vara för kommunen betungande, må kunna erhålla statsbidrag i enlighet med bestämmelserna i denna kungörelse.

5 §.

Statsbidrag som avses i denna kungörelse utanordnas från det under sjätte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget för bidrag till förebyggande och släckning av brand.

Denna kungörelse träder i kraft den 194 .

F ö r s l a g
till
Kungörelse
om ändrad lydelse av 8 § kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762)
angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan
eldsvåda än skogseld m. m.

Härigenom förordnas, att 8 § kungörelsen den 16 december 1938 angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

8 §.

Ersättning som avses i denna kungörelse utanordnas från det under sjätte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget för bidrag till förebyggande och släckning av brand.

Denna kungörelse träder i kraft den _____ 194 .

F ö r s l a g
till
Kungörelse
angående skydd för vissa brandtelegrafanläggningar.

Härigenom förordnas, att brandtelegrafanläggning, tillhörig yrkesbrandkår, borgarbrandkår eller frivillig brandkår, varom i 3 § 2 mom. brandlagen sägs, skall åtnjuta det skydd, som jämlikt 19 kapitlet 13 och 22 §§ strafflagen tillkommer statens telegrafinrättning.

Denna kungörelse träder i kraft den _____ 194 .

KAP. I.

Inledning.

Under den senaste tiden har rikets brandförsvaret¹ av flera skäl påkallat statsmakternas uppmärksamhet. Det har sålunda visat sig att de årliga brandskadorna, vilka uppgå till mycket stora belopp, efter inträdet av den av stormaktskriget föranledda krisen i högst avsevärd grad stegrats. Denna stegring har givit anledning till starka betänkligheter med hänsyn särskilt därtill, att stora delar av de tillgångar, som förstöras genom brand, under nuvarande utrikespolitiska förhållanden icke kunna ersättas. Härjämte har luftkrigets utveckling ställt brandförsvaret inför nya problem. Luftkriget nödvändiggör luftskydd, och brandskyddet utgör luftskyddets viktigaste tjänstegren.

Med anledning av det läge, som sålunda uppstått, tillkallade chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet *Andersson*, med stöd av ett den 21 mars 1941 erhållet bemyndigande, den 1 april 1941 sju sakkunniga — brandförvarsutredningen — för att verkställa utredning rörande lämpliga åtgärder för stärkande av rikets brandförsvaret. I ett anförande till statsrådsprotokollet förstnämnda dag yttrade departementschefen — efter en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i brandstadgan den 15 juni 1923 och lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld² — bland annat följande:

»Under den senaste tiden ha vissa åtgärder vidtagits för att stärka brandförsvaret. Sålunda ha i luftskydds författningarna upptagits föreskrifter om luftskyddets brandtjänst. Vidare kan nämnas, att betydande mängder eldsläckningsmateriel delvis med hjälp av statsmedel anskaffats för kommuner och industrianläggningar. Medel ha också beviljats till uppförande av brand-

¹ Det torde vara lämpligt att redan på detta stadium av framställningen klargöra användningen av vissa termer.

Verksamheten för bekämpande av eldens skadegörande verkningar bedrivs på två linjer. Den verksamhet, vars syfte är att förebygga uppkomst av brand, betecknas förebyggande brandskydd. Eldsläckningsväsendet har till uppgift att släcka utbruten brand. Det förebyggande brandskyddet och eldsläckningsväsendet tillsammans antagna betecknas med något av uttrycken brandskydd, brandväsen eller brandförsvaret.

Den främsta anledningen till att termen brandförsvaret alltmär kommit i bruk torde vara, att termen brandskydd oftast användes i sammanställningen förebyggande brandskydd och därför leder tanken närmast till denna verksamhet, under det att termen brandväsen ofta begagnas i samma betydelse som termen eldsläckningsväsen. Uttrycket brandförsvaret har den fördelen, att tvekan aldrig kan råda om vad som avses.

² För denna lag användes i det följande beteckningen skogseldslagen.

torn, avsedda att främja skogsbrandskyddet, samt till ersättningar åt särskilda länsskogsbrandchefer.

Trots de åtgärder, som sålunda vidtagits, kan emellertid rikets brandförsvar icke anses vara av tillräcklig effektivitet. Detta framgår icke minst därav, att under de senaste åren högst betydande värden förstörts genom brand. Närmast före inträdet av den nu rådande krisen utbetalade försäkringsanstalterna i riket i genomsnitt 30 miljoner kronor om året i brandskadeersättningar. Värdet av de verkliga brandskadorna var dock betydligt större. Om hänsyn toges till de skador, som drabbat statens egendom och annan egendom, som icke försäkrats, ävensom till de av brandskadorna följande förlusterna genom produktionsavbrott, arbetslöshet och dylikt, torde för tiden närmast före krisen förlusterna på grund av brand kunna uppskattas till omkring 40 miljoner kronor om året.

Efter krisens inträde ha dessa förluster betydligt ökats. Den främsta anledningen härtill torde vara de särskilda förhållanden, under vilka industrien i ett läge som det nuvarande måste arbeta. År 1939 utgjorde sålunda de utbetalade brandskadeersättningarna 36.2 miljoner kronor, och för år 1940 har som en preliminär siffra uppgivits 60 miljoner kronor. Det torde få antagas, att de totala värdena av förlust genom brand under år 1940 ha uppgått till omkring 75 miljoner kronor. I de av denna siffra omfattade förlusterna ingå många maskiner och förråd, som i nuvarande läge äro oersättliga.

De anförda siffrorna måste anses understryka vikten av att rikets brandförsvar stärkes. Åtgärder härför äro synnerligen angelägna även med hänsyn till de utomordentligt viktiga uppgifter, som i händelse av krig skulle komma att åvila brandförsvaret. Det moderna luftkrigets utveckling har medfört, att elden blivit ett synnerligen verksamt angreppsmedel, varför effektiva motåtgärder måste vidtagas. Erfarenheter från det finsk-ryska kriget och det nu pågående stormaktskriget visa, att vid angrepp från luften en väsentligt större värdeförstörelse orsakas genom brand än genom sprängverkan. Från kriget i Finland kan nämnas, att omkring 80 % av den förödelse, som åstadkoms å bostadsbebyggelse och industrianläggningar, uppkom genom brand. Till denna brandfara kommer särskilt under vissa delar av året risken för skogsbränder, framkallade genom bombfällning. Sådana skogsbränder skulle i vårt land med dess väldiga barrskogsarealer kunna bli ytterst förödande.

Frågan om vilka åtgärder, som från det allmännas sida böra vidtagas för brandförsvarets stärkande, torde lämpligen böra göras till föremål för utredning av särskilda sakkunniga, därvid i främsta rummet bör upptagas till prövning frågan om en revision av brandstadgan och andra författningar rörande brandförsvaret. Vid utredningen bör särskilt undersökas, huruvida brandstadgan bör givas ett vidsträcktare giltighetsområde. Härvid bör hänsyn tagas till de skilda förhållanden, som råda i tätbebyggda orter och på rena landsbygden. Det synes vara ändamålsenligt att efter de olika behoven anpassade bestämmelser utformas. Vidare böra till övervägande

upptagas frågorna om inrättande av ett statligt centralt organ för att övervaka brandväsendets verksamhet och utveckling samt eventuellt om inrättande av särskilda under detta organ lydande organ i länen. Härjämte bör undersökas huruvida skogsbrandväsendet lämpligen bör inordnas i den allmänna brandorganisationen. I fråga om brandberedskapen vid krig bör särskilt frågan om samarbete mellan de myndigheter, som handhava det civila brandskyddet, samt luftskyddsorganisationerna och de militära organisationerna för hemortsförsvaret upptagas till behandling. Det synes i detta sammanhang böra övervägas, huruvida icke den under fred och för fredliga förhållanden uppbyggda brandförvarsorganisationen borde så organiseras och samordnas att den i händelse av krig kan snabbt och enligt på förhand utarbetad plan ökas och omedelbart träda i effektiv verksamhet.»

Den 20 juni 1941 tillkallade chefen för socialdepartementet efter bemyndigande av Kungl. Maj:t nio sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med fortsatt utredning av frågan om samordning av hemortsförsvarets olika grenar samt om revision av gällande luftskyddslagstiftning. De sakkunniga, som antagit namnet 1941 års hemortsförsvars-sakkunniga, ha hållits underrättade om huru brandförvarsutredningens arbete fortskridit. De båda utredningarna ha ansett, att brandförvarsutredningen borde framlägga förslag allenast beträffande de frågor, som angå brandförsvarets organisation i fredstid. Förslag angående brandförsvarets organisation i krig framläggas av hemortsförsvars-sakkunniga.

KAP. II.

Historisk återblick.

Från det allmännas sida har sedan mycket lång tid tillbaka omvårdnad ägnats åt brandförsvaret. Föreskrifter till förekommande av skada på grund av brand funnos sålunda redan i landskapslagarna samt i stadslagen och landslagens båda redaktioner (Magnus Erikssons och Kristoffers). Under medeltiden utbildades också i städerna en för sin tid mycket kraftig brandförvarsorganisation.

I 1734 års lag upptogs stadganden om brandförsvaret i byggningabalken. Sålunda gavs i 15 kap. bestämmelser om skogseld och i 24 kap. om våldeld i by. Reglerna om brandförsvaret i skog behandlades alltså skilda från reglerna om brandförsvaret i bygd. Denna åtskillnad kvarstår alltjämt.

Med avseende å föreskrifterna angående *brandförsvaret i bygd*,¹ vilka först må behandlas, må till en början anmärkas, att 24 kap. byggningabalken i väsentliga delar ännu är gällande i sin ursprungliga lydelse. I 24 kap. 1 § stadgas följande: »Alle eldstäder och skorstenar böra så vara ställda och förvarade, att eldskada förekommas må. Varder eld lös i by, den landbo brukar, och sker det av försummelse, eller vangömmo hans, som är: att han själv förut märkt faran, eller är därom varnad, och den ej förekommit; bär själv ut, eller tillstädjer annan att hava och bära ljus utan lykta, och eld i uthus, eller där man haver lin, hampa, hö, spån, eller annat slikt, där i eld snart taga kan; sätter ljus vid vägg; gör eld i ugn eller spisel, och den ej vardar; haver ljus vid säng, och somnar där ifrån; röker tobak i lada, foderhus, eller annorstädes, där eld lätteligen kan tändas; eller skjuter ovarsamt å hus eller tak; eller varder eld lös av annan sådan försummelse, där man kunde och borde bättre vakta för skada: brinner då hus och gård upp; bygge åter jämngodan, och njute ej brandstod eller eftergift å avradet. Äger bonde hus och jord själv; have han ock själv skadan. Brinna tillika upp andras hus och gårdar, eller andre byggnader; gälde av sin egendom så långt den räcker.» Efter vissa ytterligare föreskrifter, som numera icke äro i kraft, stadgas att den som ovarsamt med eld umgår, å sätt som nu är sagt, skall böta minst tio daler och högst tvåhundra daler ändå att ingen skada sker.² Bötessatsen i detta stadgande höjdes genom en förordning av år 1880 från att tidigare hava utgjort allenast ett ytterst obetydligt belopp.

¹ En utförlig framställning av brandlagstiftningens historiska utveckling såvitt angår brandförsvaret i bygd finnes i K. A. Janzons arbete *Brandstadgan* (Svenska Brandskyddsforeningen handböcker V, Stockholm 1937).

² En daler motsvarar i gällande mynt 1 krona 50 öre.

I kapitlets följande paragrafer fastslås, bland annat, att om skada timat av »rätt våda», skall ansvar ej följa därå. För utrönande av om eld uppstått genom våda eller på annat sätt givas regler om edgång: »Vet man ej huru eld är kommen lös; vite då med självsins vådaed, att det ej av hans vangömmo eller vållande skett är.» I sin ursprungliga lydelse upptog lagen vidare särskilda föreskrifter om brandstod, vilka emellertid sedan år 1853 äro i allt väsentligt upphävida.

I motsats mot vad som kunnat förväntas inledde 1734 års lag en period av stillastående och tillbakagång för brandförsvaret. Den främsta grunden härtill var, att lagen helt saknade bestämmelser om brandförsvaret i städerna. Den enda bestämmelse, som kan tänkas hava avseende härå, är 29 kap. 1 § byggningsbalken, som huvudsakligen innehåller, att särskilda stadganden vore givna om huru hus i stad skulle byggas och uppehållas. Under förarbetena till lagen hade uppgjorts ett förslag till mera utförliga bestämmelser härom, innefattande bland annat regler om brandförsvaret, men detta förslag blev icke intaget i lagen. Som motivering härför anfördes bland annat, att ämnet utgjorde ett »oeconomicum», varöver Konungen hade att ensam förordna. Ständerna begärde emellertid i samband med lagens antagande, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta allmänna regler till eldsvådors förekommande såväl i städerna som på landsbygden. Det skulle emellertid dröja långt mera än ett sekel innan sådana bestämmelser utfärdades.

Större delen av 1700- och 1800-talen uppvisa också ytterst bristfälliga förhållanden på brandförsvarets område. Först emot mitten av 1800-talet togs frågan om åvägabringande av en bättre ordning åter upp till allvarligt övervägande. Den främsta orsaken härtill var den ökade och ur brandförsvarets synpunkt ofta vådliga bebyggelse, som åtföljde det livliga järnvägsbyggandet. Efter långvariga förarbeten utfärdades den 8 maj 1874 en brandstadga för rikets städer. Stadgan föreskrev till en början, att det för varje stad skulle finnas en brandordning. Brandordningen, som skulle antagas av stadens beslutande myndighet och underställas länsstyrelsen, skulle innehålla de bestämmelser, som för ett fullständigt och ändamålsenligt ordnande av stadens brandväsen vore av nöden utöver vad i stadgan föreskrevs. I brandordningen skulle sålunda finnas föreskrifter om sotning, om brandvakt, om beredande av tillräcklig vattentillgång vid eldsvåda, om brandredskap och redskap för räddande av människoliv, om brandstyrka samt om förfarandet vid eldsvåda. Brandstyrkan skulle stå under befäl av en brandchef, vars åligganden och befogenheter stadgan närmare reglerade. Vidare innehöll stadgan detaljerade föreskrifter om brandsyn och därmed sammanhängande frågor. Länsstyrelserna skulle vaka över, att städerna hade sitt brandväsen omsorgsfullt ordnat samt voro försedda med brandordningar, upprättade i överensstämmelse med stadgan. Vad i stadgan var föreskrivet om stad skulle i tillämpliga delar gälla även för köping och för annan ort med större sammanträngd befolkning, därest länsstyrelsen så förordnade genom beslut, som skulle underställas Konungens prövning. Stadgan gällde sålunda icke den egentliga landsbygden.

Stadgan innebar för sin tid ett avsevärt framsteg, men trots detta restes

snart krav på dess reformering. Vid 1886 års riksdag väcktes sålunda en motion rörande brandsyner å landet. Motionen blev emellertid avslagen. Sedan förödande stadsbränder år 1888 härjat Sundsvall och Umeå, anhöllo ett antal försäkringsinrättningar hos Kungl. Maj:t, att stadgan måtte revideras, när densamma gäve samhällena alltför stor frihet att efter eget gottfinnande ordna sitt brandförsvar. I avbidan på Kungl. Maj:ts beslut i detta ärende bildade rikets större brandförsäkringsbolag år 1891 »Kommittén för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar». Denna kommitté, som oftast benämnes brandförsvarskommittén, består alltjämt och har spelat en betydande roll vid arbetet på brandförsvarets utbyggnad.

Vid 1890 års riksdag väcktes en motion om viss åtgärd för höjande av brandskyddet på landsbygden, men motionen blev avslagen. År 1897 avslög Kungl. Maj:t försäkringsbolagens nyssberörda framställning om revidering av 1874 års brandstadga. År 1913 genomfördes emellertid en ändring av 74 § förordningen angående kommunalstyrelse på landet, varigenom möjlighet bereddes för landskommunerna att antaga kommunalstadgar till befrämjande av vården om brandväsendet. Chefen för civildepartementet anförde till statsrådsprotokollet den 4 april 1913 härom bland annat, att förhållandena inom åtskilliga landskommuner otvivelaktigt vore sådana, att frånvaron av föreskrifter rörande brandväsendet medförde kännbar olägenhet; att behovet av föreskrifter vore så trängande, att möjlighet borde beredas kommunerna att, i avvaktan på fullständigare lagstiftning i ämnet, själva fatta beslut om tillämpning av de föreskrifter, som för olika kommuners vidkommande kunde vara erforderliga; att rätten för en kommun att antaga ordningsstadgar för brandväsendet kunde enklast vinnas på det sätt, att bland de kommunala stadgar, varom kommunalstämma ägde fatta beslut, jämväl upptoges vård om brandväsendet; samt att efter det någon erfarenhet vunnits om denna rätts utövande och de ordningsstadgar, som i sådant hänseende antoges, tillfälle bleve att i sammanhang med brandstadgans omarbetande överväga om och i vad mån allmänna bestämmelser kunde i förevarande hänseende erfordras jämväl för landsbygden. Vid 1914 års förra riksdag yrkade en motionär, att riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förslag till lagstiftning angående brandväsendet på landsbygden. I motionen anfördes bland annat, att i Sveriges lag saknades varje bestämmelse om hur på landsbygden skulle förfaras vid släckandet av eldsvåda. Motionen blev emellertid avslagen. Påföljande år, 1915, väcktes åter en motion i samma syfte. Motionen ledde till att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till stadganden angående ordnandet av brandväsendet å landsbygden. Samma år utarbetades inom civildepartementet ett normalutkast till brandordning, lämpad för landskommunerna. Vid 1918 års riksdag väcktes motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utarbetande av förslag till lag om brandskydd. Motionen vann emellertid icke riksdagens bifall.

Sistnämnda år, 1918, tillkallade emellertid Kungl. Maj:t särskilda sak-

kunniga för att revidera gällande bestämmelser angående brandförsvaret. De sakkunniga, som pläga angivas med beteckningen brandskyddskommissionen, erhöilo i uppdrag att verkställa »ej mindre revidering av brandstadgan för rikets städer av den 8 maj 1874 med hänsyn till brandskyddets tillvaratagande enligt nutida fordringar än även utredning om och i vad mån jämväl för rikets landsbygd några allmänna bestämmelser i brandskyddshänseende kunde erfordras».

Brandskyddskommissionen avlämnade år 1921 ett betänkande med förslag till lag angående brandväsendet i riket och brandstadga för riket.¹ Förslagen hade endast ringa framgång. Då de emellertid i vad avser vissa allmänna grunder överensstämde med vad brandförvarsutredningen i betraktande av de senaste tjugårens erfarenheter kommer att föreslå, torde det vara lämpligt att något mera utförligt behandla desamma. Enligt förslaget till lag angående brandväsendet i riket skulle det åligga varje stad att med hänsyn till sin storlek, plananordning, byggnadssätt, därstädes befintlig industri samt varuanhopning med flera på frågan inverkan förhållanden upprätthålla ett brandväsen, som kunde anses tillfredsställa skäligen anspråk på samhällets trygghet mot skada av brand (1 § mom. 1). Samma föreskrifter som för stad skulle, därest Konungen ej för visst fall medgäve undantag, gälla för köping och annan ort, för vilken 1 kap. av lagen om fastighetsbildning i stad ägde tillämpning (2 §). Det skulle vidare åligga landskommun att, om Konungen ej medgäve befrielse, ordna och upprätthålla ett brandväsen, som med hänsyn till omfattningen och arten av de inom kommunen uppförda byggnaderna, befolkningstätheten och andra på frågan inverkan förhållanden tillfredsställde skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand (1 § mom. 2). Envar i stad eller, vad landsbygden anginge, i trakten bosatt arbetsför man, som fyllt 18 men ej 60 år, skulle vara skyldig att delta i eldsläckning, därest han icke av giltigt förfall vore hindrad därifrån (3 §). Dessutom föreslogs ett stadgande av innehåll, att den, som vore anställd vid kommuns brandväsen, skulle under tjänstgöring åtnjuta det skydd och vara underkastad det ansvar, som i allmän lag stadgades om den, som vore förordnad att ämbets- eller tjänsteärende förrätta (4 §). Länsstyrelserna skulle vaka över efterlevnaden av bestämmelserna i 1 § (5 §). För kontroll över brandväsendet i riket skulle vidare tillsättas en riksbrandinspektör samt i varje län en länsbrandinspektör (6—7 §§). Slutligen föreslogs att brandförsäkringsinrättningarna efter vissa grunder skulle vara skyldiga att lämna bidrag till riksbrandinspektörens och länsbrandinspektörernas verksamhet (8 §).

Förslaget till brandstadga för riket upptog synnerligen detaljerade bestämmelser i olika hänseenden. Stadgan innehöll en avdelning med bestämmelser för stad, en avdelning med bestämmelser för landsbygden, en avdelning innehållande gemensamma bestämmelser för stad och landsbygd samt en

¹ Betänkande och förslag rörande brandskyddsföreskrifter och ordnandet av brandväsendet inom riket. VI. Betänkande med förslag till lag angående brandväsendet i riket och brandstadga för riket. Avgivet den 16 april 1921 av de genom Kungl. brevet den 6 december 1918 och senare beslut för ändamålet tillkallade sakkunniga. Stockholm 1921.

avdelning innehållande ansvarsbestämmelser m. m. Bland bestämmelserna i stadgan må särskilt nämnas, att vissa kompetensföreskrifter uppsattes för brandbefälet i stad, varjämte vissa krav uppställdes på brandkårernas kvalitet. För befälet fastställdes sålunda tre kompetensgrader: utbildning såsom brandkapten, såsom överbrandmästare och såsom brandmästare. Utbildningen skulle styrkas genom brev, utfärdade av riksbrandinspektören. I stad med över 20 000 invånare skulle brandchefen och vice brandchefen äga utbildning såsom brandkapten. I stad med mellan 5 000 och 20 000 invånare skulle brandchefen äga utbildning såsom överbrandmästare och vice brandchefen såsom brandmästare. I stad med mindre än 5 000 invånare skulle åtminstone brandchefen äga utbildning såsom brandmästare. Vidare borde enligt stadgeförslaget i den förstnämnda gruppen städer finnas yrkesbrandkår och i övriga borgarbrandkår med, i båda fallen, en reservkår grundad på den allmänna brandtjänsteplikten.

Som allmän motivering för de framlagda förslagen anförde brandskyddskommissionen bland annat följande (betänkandet sid. 68 f.):

Motiven för själva lagen synas kunna i få ord angivas sålunda att enär staten otvivelaktigt har ett nationalekonomiskt intresse av, att de stora och under de senare årtiondena högst betydligt ökade värden, som den materiella kulturen skapat, icke till följd av ett vanvårdat eller eljest bristfälligt brandväsen förintas genom eld, så ankommer ock på statsmakterna att genom lagstiftning sörja för upprätthållandet av ett tillfredsställande brandväsen. Det är inte nog med att den enskilde skyddar sig genom brandförsäkring. Staten har en mera vidsynt blick på frågan och tillfredsställes ej därav, att uppbrunna föremål bli ersatta. Man måste över huvud se till, att dessa föremål som sagt ej förintas. Staten själv lär emellertid icke kunna åtaga sig annat än kontrollen, allt det övriga måste läggas på samhällena och dessas invånare.

Till detta åskådningssätt och till denna planläggning av det anbefallda revisionsarbetet har kommissionen kommit i betraktande därav, att det statsingripande, varom ovan nämnts, i nu föreliggande förslag sträcker sig väsentligt utöver vad hittills gällt. Vad angår städerna, finner man vid läsning av 1874 års brandstadga, att lagstiftaren hittills nöjt sig, praktiskt taget, med att angiva en ram, inom vilken städerna kunnat ordna sitt brandväsen såsom dem för gott synt, och det är blott i ett par hänseenden som 1874 års brandstadga i allmänna drag organiserar städernas brandväsen. Det nu framlagda förslaget innebär däremot, vid sidan av formella anordningar, ett framtvingande av vissa prestationer i brandskyddshänseende, vilka visserligen till en stor del inom de större städerna redan av självbevaringsdrift fullgöras, men som för ett tidsenligt ordnat brandväsen måste i större eller mindre grad fordras av varje samhälle med större sammanträngd befolkning. Och vidkommande den egentliga landsbygden vill förslaget dels införa en organisationsram, som i vår tid måste inom varje kommun komma till stånd, om någon brandtrygghet skall bli rådande, dels kräva vissa prestationer, närmast jämförliga med dem, åt vilka givits uttryck i lagen den 14 oktober 1914 om förekommande och släckning av skogseld.

Det är dessa långt gående anspråk, som man funnit icke framgent lämpligen kunna lagfästas i en av Kungl. Maj:t utfärdad stadga utan som otvivelaktigt hava sin naturliga plats i allmän lag. Är detta betraktelsesätt riktigt, lär ock till en sådan lag höra, att staten såsom övervakare av lagens efterlevnad tillförsäkrar sig för sådant ändamål erforderliga, fackkunniga organ. Eldsläckningstekniken och de många specialfrågor, vilka sammanhånga med ett ordnat brandväsen, äro i vår tid av så invecklad beskaffenhet, att statens nuvarande administrativa organ icke

lära behärska dessa ämnen. Kungl. Maj:t, på vars avgörande i sista hand mångt och mycket härvidlag beror, lärer böra äga tillgång till en sakkunnig myndighets biträde, likasom sådant ock bör beredas Kungl. Maj:ts befallningshavande i orterna. Nybildade statsorgan, visserligen av föga betydande omfattning men dock krävande kostnader, äro således förknippade med förslaget. Dessa kostnader lära böra genom lagen säkerställas.

Vid remissbehandlingen av förslagen riktades emellertid en stark kritik mot desamma. Förslagen underkastades därför omarbetning inom kommunikationsdepartementet. Uppdelningen i brandlag och brandstadga föll bort, i det att samtliga bestämmelser sammanfördes i en brandstadga, varjämte även i övrigt genomgripande förändringar gjordes. Den 9 mars 1923 föredrogs ärendet i statsrådet av chefen för kommunikationsdepartementet, som hemställde, att riksdagens yttrande måtte inhämtas över det omarbetade förslaget. Departementschefen anförde därvid bland annat följande (prop. nr 123 till 1923 års riksdag, sid. 24 ff.):

Den av de sakkunniga föreslagna uppdelningen i dels en lag om brandväsendet, dels ock en brandstadga har ej bibehållits. I det omarbetade förslaget hava anspråken på kommunerna i väsentlig grad modifierats. Det av de sakkunniga anförda skälet för stiftandet av en särskild lag torde därför icke längre vara av vägande natur. Man lärer icke heller kunna med fog påstå, att de kommuner, för vilka gällande brandstadga äger tillämpning, hittills i avsevärdare mån åsidosatt dem jämlikt stadgan äliggande vård om brandväsendet. De sakkunniga vitsorda också själva den utveckling, eldsläckningsväsendet i vårt land under de senaste årtiondena vunnit, i jämförelse med det tillstånd, vari det befann sig på 1870-talet. Härtill kommer, att åtskilliga av de i lagen införda bestämmelserna hava ansetts icke böra medtagas. Detta gäller, på sätt jag i det följande får tillfälle närmare utveckla, först och främst 6—8 §§, vari föreskrivits inrättandet av en riksbrandinspektörsbefattning och länsbrandinspektörstjänster samt lämnats bestämmelser om bestridandet av kostnaderna för deras verksamhet. Vidare har 4 § utslutits. Det torde nämligen icke vara rätta platsen att i brandstadgan reglera den ömtåliga frågan om den vid kommuns brandväsen anställda personalen äger att utan straffpåföljd företaga arbetsnedläggelse. De i övriga §§ av lagen upptagna bestämmelserna förekomma, om än icke så detaljerade, redan i gällande brandstadga. Någon anledning att nu införa dem i en särskild lag torde näppeligen föreligga. Vidare hör också framhållas, att beträffande det med brandväsendet jämförbara byggnads- och hälsovårdsväsendet icke finnes någon motsvarighet till den föreslagna lagen.

Såsom allmän anmärkning mot de sakkunnigas förslag till brandstadga för riket kan anföras dels att det innehåller alltför många detaljbestämmelser och dels att det kommer att för mindre samhällen medföra utgifter, som överstiga vad skäligen kan åläggas samhällena. Det har därför vid omarbetandet av förslaget framstått såsom önskvärdt att begränsa dess omfång och modifiera dess föreskrifter, så att de icke i ekonomiskt avseende bliva alltför betungande.

Att de sakkunnigas förslag till brandstadga så väsentligt överstiger gällande brandstadgas mått, beror därpå, att de sakkunniga ansett sig böra i förslaget införa allt, som enligt den med tiden vunna erfarenheten måste betraktas såsom allmängiltigt och av gemensamt gagn för brandväsendet å varje ort, under det att ått brandordningarna överlämnats att bestämma de för varje ort speciella angelägenheterna, som bero av lokala förhållanden. De sakkunniga hava frångått den typ, för vilken gällande brandstadga är en representant, eller att utgöra en ram, inom vilken samhällena kunna ordna sitt brandväsen.

Det lär emellertid kunna ifrågasättas, om den av de sakkunniga sålunda beträdda vägen är lämplig. Att en föreskrift är av allmängiltig beskaffenhet och bör vara gällande för varje ort, torde icke nödvändiggöra, att densamma införes i brandstadgan. Den kan likaväl få sin plats i den för orten gällande brandordningen. Genom den verksamhet, enskilda sammanslutningar å brandväsendets område utöva, har åstadkommit, att redan nu åtskilliga orter äro försedda med brandordningar av ungefär enahanda innehåll. Då de sakkunnigas uppfattning i denna fråga icke kommit till uttryck i det omarbetade förslaget, har detta berott på farhågor för att en alltför stor detaljrikedom skall verka tyngande och hindra överskådligheten.

Vad därefter vidkommer förslagets verkningar i ekonomiskt hänseende förefaller det som om de sakkunniga i sin för övrigt lofvärda strävan att åstadkomma ett så effektivt brandskydd som möjligt icke alltid tagit nödig hänsyn till de stora kostnader, förslagets genomförande komma att medföra för särskilt de mindre samhällena. Vid ordnandet av ett samhälles brandväsen måste tillses, att de därtill erforderliga utgifterna stå i rimligt förhållande till de fördelar, som man avser att vinna.

Sedan det omarbetade förslaget i huvudsakliga delar godkänts av riksdagen, utfärdades den 15 juni 1923 nu gällande brandstadga. Denna stadga, för vars huvudsakliga innehåll en redogörelse lämnas i kap. III, är med undantag för några år 1932 verkställda mindre ändringar i kapitlet om sötning ännu gällande i sin ursprungliga lydelse.

Med avseende å *skogsbrandförsvarets* utveckling må till en början erinras om innehållet i 15 kap. byggningsbalken i 1734 års lag. Lagen avhandlade först vissa försiktighetsmått, som skulle vidtagas i syfte att motverka uppkomst av skogseld, varefter bestämmelser gavs om bötesansvar och ersättningsskyldighet vid ovarsamt handhavande av eld, om skyldighet för »grannar och socknemän» att biträda vid släckning av skogseld, om uppbåd av folk i händelse av större skogseld samt om straffansvar vid underlåtenhet att inställa sig vid släckning av skogseld m. m. Lagstiftningen kompletterades sedermera genom en bestämmelse i 1805 års skogsordning, § 61, däri stadgades att belöning under vissa villkor kunde utgå åt upptäckare av upphovsmannen till skogseld.

Under 1800-talets senare del framställdes vid upprepade tillfällen förslag till ändring av de angivna bestämmelserna utan att dock något resultat därav föranleddes.¹ År 1909 erhöll norrländska skogsvårdskommittén i uppdrag att avgiva förslag i ämnet, och sådant förslag framlades år 1912. Den 14 oktober 1914 utfärdades en på detta förslag grundad lag om förekommande och släckning av skogseld m. m.

I 1914 års lag fastslogs skyldigheten att deltaga i släckning av skogseld som en allmän medborgerlig plikt. Skogsbrandväsendet var närmast en kommunal angelägenhet, om än länsstyrelse hade medbestämmande- eller prövningsrätt beträffande vissa frågor. Till grund för organisationen låg en indelning i brandrotar. I varje brandrote skulle finnas en brandfogde och en suppleant för denne. Såväl brandfogden som suppleanten valdes av kom-

¹ En närmare redogörelse härför finnes i norrländska skogsvårdskommitténs betänkande, del I, Stockholm 1912, sid. 491 ff.

munen, men för att valet skulle bliva gällande fordrades länsstyrelsens godkännande. För planläggning av eldsläckningsarbetet m. m. ägde kommunen att med länsstyrelsens godkännande antaga särskilda ordningsföreskrifter. Lagen förutsatte, att skogsbrandväsendet åtminstone i regel ej skulle åsamka kommunen några kostnader. Brandfogdebefattningen var principiellt oavlönad. Ersättning för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogseld kunde under vissa förutsättningar utgå av statsmedel.

I skrivelse till Konungen den 22 januari 1935 anförde svenska brandskyddsföreningen att de senaste årens erfarenheter lett till den allmänna uppfattningen, att skogsbrandskyddet behövde förbättras, samt att en av föreningen tillsatt kommitté, den s. k. skogsbrandkommittén, med anledning härav utarbetat ett förslag till ny skogseldslag.¹ Förslaget behandlades i vederbörlig ordning och utgör grundvalen för den nu gällande lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1939 och är gällande i sin ursprungliga lydelse. Lagen refereras i huvudsakliga delar i kap. III.

Den ovan lämnade redogörelsen visar, huru rikets brandförsvaret steg för steg förbättrats. De olika författningsbestämmelserna angiva emellertid endast den ram, inom vilken ett omfattande arbete utförts. Särskilt under de senast förflutna tjugufem åren har brandförsvaret genomgått en utveckling, som endast i ringa mån avspeglar sig i de skiftande författningsbestämmelserna.

Motorteknikens utveckling har sålunda för brandförsvarets del betytt ett avgörande framsteg. Släckningsredskapen ha kunnat fullkomnas och utvecklas, och nya uppfinningar i olika hänseenden ha sett dagen. Men samtidigt härmed ha också arbetsuppgifterna ökat. Kraftigt tilltagande bebyggelse, nya industrier och många andra förhållanden ha skapat nya och ökade brandrisker. Med hänsyn härtill ha i många städer tillkommit kårer av utbildade yrkesbrandmän, vilka bilda kärnstyrkan i rikets brandförsvaret. Ett storartat arbete till brandsäkerhetens fromma har också utförts av frivilliga organisationer och enskilda personer. Brandförsäkringsinrättningarna och svenska brandskyddsföreningen ha i detta hänseende gjort viktiga insatser. Och icke minst har den frivilliga brandkårsrörelsen, organiserad i svenska brandkårernas riksförbund, särskilt vad landsbygden angår, gjort ett mycket gott arbete på brandförsvarets höjande. Statsmakterna ha också icke blott genom författningsbestämmelser utan även genom direkta understöd främjat brandförsvarets utveckling.

Under de senaste åren har också brandförsvaret i riket, såväl skogsbrandförsvaret som brandförsvaret i övrigt, nått ett hastigt uppsving under trycket av den inträdda utrikespolitiska situationen. För de åtgärder, som med hänsyn härtill vidtagits, skall en redogörelse lämnas efter det huvuddragen av gällande bestämmelser angående brandförsvaret refererats.

¹ Se Betänkande med förslag till revision av lagen den 14 oktober 1914 om förekommande och släckning av skogseld m. m., avgivet den 13 oktober 1934 av skogsbrandkommittén. Stockholm 1934.

KAP. III.

Huvuddragen av gällande bestämmelser angående brandförsvaret m. m.

De mest betydelsefulla författningarna äro brandstadgan den 15 juni 1923 samt lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld.

Brandstadgan avser att uppdraga vissa riktlinjer, efter vilka brandväsendet skall ordnas. Det överlämnas sålunda åt de orter, där stadgan gäller, att inom den genom stadgan uppdragna ramen organisera sitt brandväsen på det sätt, som med hänsyn till ortsförhållandena kan finnas mest lämpligt. Länsstyrelsen har att tillse att brandväsendet blir tillfredsställande ordnat. Skulle underlåtenhet i sådant hänseende å någon ort äga rum och länsstyrelsens framställningar om rättelse icke efterföljas, skall länsstyrelsen anmäla förhållandet hos Konungen (37 §).

Beträffande brandväsendet i stad lämnas grundregeln i 1 §, där det stadgas att varje stad skall vidmakthålla ett brandväsen, som kan anses tillfredsställa skäliga anspråk på trygghet mot skada av brand. För stad skall finnas brandordning, som skall upptaga de föreskrifter, som utöver de i stadgan och eljest i vederbörlig ordning meddelade bestämmelserna äro erforderliga för ett fullständigt och ändamålsenligt ordnande av brandväsendet (2 §). Brandordningen antages av stadsfullmäktige och fastställs av länsstyrelsen (3 §). Förvaltningen av brandväsendets angelägenheter skall handhavas av en för sådant ändamål tillsatt brandstyrelse eller annan kommunal förvaltningsmyndighet, på sätt stadsfullmäktige besluta (4 §).

I följande paragrafer meddelas föreskrifter rörande eldsläckningsväsendet. I sådant hänseende stadgas, att i varje stad skall finnas en brandstyrka av sådan omfattning, att stadens trygghet mot skada av brand kan anses tillfredsställande (5 §). Brandstyrkan skall i regel vara sammansatt av såväl avlönad personal som personal, vilken inträder på grund av medborgerlig plikt. Avlönad brandstyrka benämnes yrkesbrandkår, när medlemmarna äro anställda med skyldighet att för avtalad tid odelat ägna sig åt brandtjänsten, och borgarbrandkår, när medlemmarna äro för avtalad tid förbundna att, vid sidan av sin borgerliga sysselsättning, ägna viss tid åt brandtjänst. Den på medborgerlig plikt grundade brandstyrkan benämnes allmän brandkår. Skyldig att tjänstgöra i allmänna brandkåren är envar i staden boende arbetsför man från och med det år, under vilket han fyller 20 år, till och med det, under vilket han fyller 50 år. Om den avlönade brandstyrkan

kan anses vara av tillräcklig effektivitet, kan länsstyrelsen medgiva att allmän brandkår icke behöver upprättas. Likaså kan länsstyrelsen medgiva att frivillig brandkår må kunna helt eller delvis ersätta annan brandstyrka. Närmare bestämmelser om brandstyrkans omfattning och sammansättning än nu sagts ha icke meddelats i brandstadgan, utan skola sådana bestämmelser meddelas i brandordningen. Närmaste inseendet över stadens brandväsen utövas av en för sådant ändamål utsedd brandchef (6 §). Därjämte skall finnas en vice brandchef för att vid brandchefens frånvaro inträda i hans ställe. Dessa befattningshavare tillsätts av den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter (4 § 2 mom. punkt 4) för den tid och på de villkor stadsfullmäktige besluta (7 §). Tillsättandet skall fastställas av länsstyrelsen, som har att pröva den tillsattes lämplighet för befattningen. Några bestämda krav på dessa befattningshavares kompetens förefinnas emellertid icke i brandstadgan. I 9 § ha intagits allmänna föreskrifter angående stads skyldighet i fråga om brandstation, brandmateriel, alarmeringsanordning, vattentillgång och brandvakt. I brandordningen skola i vissa avseenden införas närmare bestämmelser härom. Vidare må i brandordningen stadgas åläggande för fastighetsägare att anskaffa och underhålla vissa för fastigheten erforderliga brand- och livräddningsredskap.

Brandstadgan övergår härefter till att behandla brandsyn och sotning. Om brandsyn gäller i huvudsak följande:

Brandsyn är antingen allmän brandsyn, som omfattar stads hela område och som äger rum en gång årligen, eller särskild brandsyn, som hålles när brandchefen så påfordrar. Brandsyn skall förrättas av en nämnd, bestående av brandchefen eller annat brandbefäl såsom ordförande, skorstensfejaren samt stadsarkitekten eller annan byggnadssakkunnig person. Med brandbefäl avser stadgan brandchef, vice brandchef och därmed jämförlig person, men däremot icke brandmästare eller brandförman. I stad med större folkmängd må i brandordningen stadgas att brandchefen eller annan av brandbefälet ensam äger verkställa brandsyn. Vid denna skall undersökas: 1:o) huruvida gällande föreskrifter till förebyggande av elds uppkomst och spridning, till räddning vid eldsvåda av människoliv och egendom samt till underlättande av brands dämpande, blivit iakttagna, 2:o) huruvida å eldstad, mur, skorsten eller dylikt finnes brist, som kan medföra eldfara samt 3:o) huruvida i övrigt anordning eller förhållande förefinnes, som utan att vara författningsstridigt dock är av beskaffenhet att kunna medföra fara för elds uppkomst och spridning eller svårighet vid räddning av människoliv från eldskada. I stad med större folkmängd må den under 2:o) omnämnda eldstadsbesiktningen i brandordningen uppdragas åt skorstensfejare (10 §). Föreskrifter om vad syneförrättaren har att iakttaga lämnas i 11 § i fråga om upptäckta brister, som äro att hänföra till de här ovan anmärkta punkterna 1:o) och 2:o), samt i 12 § beträffande anordning eller förhållande, som omnämnts ovan under 3:o). I det förstnämnda fallet skall fastighetens ägare eller annan, som saken rör, föreläggas att vidtaga rättelse inom lämplig tid. Om synnerlig fara för brand är för handen, har synenämnd medgivits rätt

att omedelbart låta riva eldstad, genom vilkens begagnande brand kan uppstå, eller ock vidtaga annan lämplig åtgärd, varigenom begagnandet kan hindras intill dess bristen blivit avhjälpd. Förrättas brandsyn av endast en person, äger förrättningsmannen icke ensam meddela beslut om rivning av eldstad, innan han hört två sakkunniga personer, vilka jämte suppleanter för dem årligen utses av stadsfullmäktige att vid dylika tillfällen biträda. Befinnes vid efterbesiktning, som skall förrättas å förut kungjord tid, att ett meddelat föreläggande icke fullgjorts, skall underrättelse härom meddelas polismyndigheten, som har att tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande och som också äger att på dennes bekostnad verkställa icke utfört arbete. I det senare fallet, då alltså fråga är om anordning eller förhållande av beskaffenhet att kunna medföra fara för elds uppkomst och spridning eller svårighet vid räddning av människoliv från eldskada, likasom ock då syneförrättaren i visst fall anser fastighetsägare eller annan med hänsyn till särskilda omständigheter böra åläggas vidtaga ytterligare åtgärd utöver vad i brandordningen eller eljest stadgats, har syneförrättaren att ingå till länsstyrelsen med anmälan därom. Länsstyrelsen äger då efter vederbörandes hörande meddela det föreläggande, som påkallas av förhållandena. Sådant föreläggande må ock meddelas interimistiskt.

I fråga om sotning stadgas i 16 §, att i brandordningen skall bestämmas det antal sotningsdistrikt, vari staden skall indelas, och att i varje sådant distrikt skall finnas en yrkesutbildad skorstensfejare. I 17 § ha uppställts vissa kompetenskrav för att vinna godkännande såsom skorstensfejare. Sådant godkännande lämnas av brandstyrelsen eller motsvarande förvaltningsmyndighet (18 §). Det åligger skorstensfejare att utom i vissa undantagsfall själv eller genom biträden utföra all inom hans distrikt erforderlig sotning. I brandordningen skola intagas bestämmelser om sotningsfrister, vilkas längd aldrig må överstiga tre år (19 §). Vidare föreskrives, att vid varje sotningsförrättning noggrann eldstadsbesiktning skall verkställas av den som utför sotningen och att denne jämväl skall ägna uppmärksamhet åt annat, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn. Upptäckt felaktighet skall anmälas för brandchefen, som då skall föranstalta om särskild brandsyn (20 §).

Brandstadgans bestämmelser för stad skola jämlikt 23 § i tillämpliga delar gälla även för köping samt för annan tätare befolkad ort, då sådant påkallas av omständigheterna och länsstyrelsen efter vederbörandes hörande förordnar därom genom beslut, som skall underställas Konungens prövning. Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär den 14 december 1923 (Svensk författningssamling nr 443) till samtliga länsstyrelser med föreskrifter i fråga om tillämpningen av vissa bestämmelser i brandstadgan skall vad i stadgan är föreskrivet om stad utan särskilt förordnande gälla för de municipalsamhällen, beträffande vilka Kungl. Maj:t före utgången av år 1923 förordnat, att bestämmelserna för stad i tidigare gällande brandstadga skulle tillämpas. I detta sammanhang må anmärkas att de bestämmelser, som i brandstadgan meddelats för stad och därmed jämförliga samhällen, skola gälla jämväl samhällets icke planlagda område. Länsstyrelsen må dock för sådant område

medgiva de avvikelser från vad under avdelning I stadgats, som kunna vara av behovet påkallade (50 §).

Inom landskommunerna skola brandstadgans avdelning II och avdelning III gälla först efter det länsstyrelsen för varje särskilt fall sådant förordnat (24 §). Dylikt förordnande äger länsstyrelsen efter vederbörandes hörande meddela antingen då kommunens beslutande myndighet gör framställning därom eller då länsstyrelsen med hänsyn till byggnadstäthet eller befintligheten av eldfarliga inrättningar finner det erforderligt. Förordnandet kan inskränkas till att avse endast vissa bestämmelser i stadgan och jämväl omfattas endast viss del av en kommun. De för landsbygden i brandstadgans avdelning II meddelade bestämmelserna ha så utformats, att därigenom åt kommunerna beretts större frihet än vad fallet är i fråga om städerna att bestämma angående sitt brandväsens ordnande. För landskommun, där brandstadgans avdelning II gäller, skall finnas en av kommunen antagen och av länsstyrelsen fastställd brandordning, däri skola upptagas de föreskrifter som äro erforderliga (25, 26 §§). I 27 § stadgas att förvaltningen av kommunens brandväsen skall handhas av kommunalnämnden, om kommunen icke uppdragit förvaltningen åt en särskilt utsedd brandstyrelse eller annan kommunal förvaltningsmyndighet. Enligt 28 § åligger det kommunen att upprätthålla en brandstyrka av tillfredsställande storlek och sammansättning. De närmare bestämmelserna härom ävensom om brandstyrkans åligganden i tjänsten skola meddelas i brandordningen. Enligt 29 § skola i kommunen finnas brandchef och vice brandchef, vilka utses av den förvaltande myndigheten för den tid, som i brandordningen bestämmes. Beslutet om tillsättning behöver icke underställas länsstyrelsen. Några särskilda fordringar å brand- och livräddningsredskap, vattentillgång för eldsläckning och alarmeringsanordning ha för landskommun icke blivit uppställda i brandstadgan, utan har det överlämnats åt kommunen att i dessa ämnen intaga bestämmelser i brandordningen (30 §).

Om brandsyn i landskommun meddelas bestämmelser, som i huvudsak motsvara vad som gäller för stad. I fråga om brandsynenämndens sammansättning har det dock ansetts tillräckligt att föreskriva, att nämnden skall bestå av två eller tre för uppdraget lämpliga personer, vilka utses av kommunalfullmäktige. I fråga om sotning har allenast fastslagits skyldighet för innehavare av med eldstad försedd byggnad att låta verkställa nödig sotning. De stadganden, som härutöver äro erforderliga om sotningsfrister och annat, skola meddelas i brandordningen.

I avdelning III av brandstadgan ha till en början allmänhetens åligganden och brandchefens befogenhet vid eldsvåda reglerats. Upptäcker någon eldsvåda eller fara därför, skall han varsko dem, som äro utsatta för faran, samt, om han icke själv kan släcka elden eller undanröja faran, underrätta därom, så att släckningsmanskap kan infinna sig. Innehavare av telefon är skyldig vidarebefordra anmälan om brand och att ställa telefonen till förfogande för brandchefen eller den som går dennes ärenden (38 §). Den som äger häst, fordon eller båt är enligt 42 § pliktig att, när brandchefen för släckningsarbete det påfordrar, ställa dem till brandväsendets förfogande mot

ersättning, på sätt bestämmes i brandordningen. Efter brand är ägare av fastighet, där eldsvåda timat, skyldig att för eftersläckning och andra nödiga arbeten tillhandahålla eller bekosta erforderlig arbetsstyrka (41 §). Beträffande brandchefens befogenhet stadgas i 39 §, att brandchefen eller den som i hans ställe för befälet äger, när han anser det erforderligt för hämmande av eldens spridning, låta spränga eller riva hus, plank, staket eller annat. Vatten för eldsläckning må hämtas jämväl från enskilda tillhöriga brunnar. Brandchefen är vidare enligt 40 § berättigad att för räddnings- och släckningsarbetet bereda brandkåren tillträde till den fastighet, där elden utbrutit, samt vid behov även till annan fastighet. Han äger vidare låta avspärra brandplatsen, påkalla åtgärder för dess belysning och för avstängning av vattenledning för annat ändamål än eldsläckning.

Slutligen meddelas ansvarsbestämmelser och vissa kompletterande föreskrifter rörande besvär i ärenden angående brandväsendet med mera.

Inom kommunikationsdepartementet ha utarbetats normaltyper till brandordningar för städer och därmed jämförliga samhällen (Statens off. utredn. 1923:63) samt för landskommuner (Statens off. utredn. 1924:23).

Lagen om förekommande och släckning av skogseld meddelar till en början i 1—4 §§ vissa bestämmelser till förebyggande av brand i skog. I sådant hänseende föreskrives att särskilda anordningar skola vidtagas vid uppgörande av eld i skog, varjämte meddelas förbud att då stark torra råder eller i följd av stark blåst fara för skogseld föreligger företaga svedjning eller bränning av ris och dylikt ävensom att handskas ovarsamt med brinnande eller glödande föremål, så att skogseld kan uppstå därav.

Skogsbrandväsendets organisation åvilar enligt lagen huvudsakligen kommunerna. Enligt 5 § skall varje kommun å landet, som ej är köping, utgöra en brandrote. Länsstyrelsen äger dock medgiva, att detta stadgande ej skall äga tillämpning å viss kommun eller att en kommun skall uppdelas i flera brandrotar eller två eller flera kommuner sammanslutas till en brandrote. Stads icke planlagda område så ock dylikt område inom köping, som utgör egen kommun, skall, där länsstyrelsen så förordnar, utgöra en eller flera brandrotar. I 6 § stadgas att brandrote i enlighet med bestämmelserna i skogsbrandlagen skall vidmakthålla ett skogsbrandväsen, som kan anses tillfredsställa skäligena anspråk på trygghet mot skada av skogseld. I lagen ha brandrotarnas åligganden beträffande skogsbrandväsendet icke närmare angivits. Det har endast fastslagits en allmän skyldighet att vidmakthålla ett betryggande skogsbrandväsen och överlåtits åt brandrotarna att i skogsbrandordning meddela de med hänsyn till rådande orsforhållanden härför erforderliga särskilda bestämmelserna. Enligt 7 § skall emellertid länsstyrelsen, som insatts såsom tillsyningsmyndighet över brandrotarna, vaka över att skogsbrandväsendet är tillfredsställande ordnat.

I fråga om utövandet av brandrotens rättigheter och skyldigheter föreskrives i lagens 8 § att, därest brandroten består av kommun eller del av kommun, kommunen skall utöva dessa. Rätten att besluta i brandrotens angelägenheter utövas å landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, å kommunalstämma samt i stad av stadsfullmäktige. Förvaltningen av

brandrotens angelägenheter handhaves å landet av kommunalnämnden och i stad av drätselkammaren, därest ej kommunen finner skäligt uppdraga förvaltningen åt en för sådant ändamål utsedd skogsbrandstyrelse eller annan kommunal förvaltningsmyndighet. Därest två eller flera kommuner förenats till en brandrote och ej överenskommit om bildande av kommunalförbund för vidmakthållande av skogsbrandväsendet, ankommer det på dem att sinsemellan träffa de avtal, som i följd av gemenskapen må erfordras. Bildas kommunalförbund, skall detta utöva brandrotens rättigheter och fullgöra dess skyldigheter.

I 9 § har upptagits en föreskrift om att för varje brandrote skall finnas en brandfogde och en vice brandfogde, vilka skola väljas för en tid av fyra år av dem som utöva brandrotens beslutanderätt. Den valde skall av länsstyrelsen förordnas, där ej särskilda skäl annat föranleda. Enligt 10 § åligger det brandfogde att vaka över att de till förekommande av skogseld meddelade bestämmelserna varda noggrant iakttagna, att utöva närmaste inseende över brandrotens skogsbrandväsen samt att till laga beivran anmäla förseelser mot lagen eller mot skogsbrandordning. Vid släckning av skogseld skall befälet utövas av brandfogde (16 §). Har elden tagit eller hotar att taga större omfattning, äger dock länsstyrelsen jämlikt nämnda paragraf förordna befälhavare. Militärhandräckning kan, om skogsbrand tagit eller hotar taga större omfattning, av befälhavaren begäras genom länsstyrelsen (18 §).

I skogsbrandordning skola upptagas de föreskrifter, som utöver vad i lagen eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga till förekommande och släckning av skogseld (12 §). Beslut om antagande eller ändring av skogsbrandordningen fattas av brandroten. Beslutet skall för prövning underställas länsstyrelsen. Finner länsstyrelsen, att skogsbrandordning, innehållande erforderliga bestämmelser, icke blivit antagen eller att brandroten eljest uppenbarligen åsidosätter sina skyldigheter enligt lagen, skall länsstyrelsen hos brandroten göra framställning om rättelse. Vidtages ej rättelse, äger länsstyrelsen därom förordna samt vid behov förelägga och utdöma vite (13 §).

Beträffande enskildas skyldigheter vid skogsbrand stadgas i 17 §, att envar i trakten bosatt arbetsför man som fyllt 18 men ej 60 år skall vara skyldig att deltaga i släckning av skogseld. Envar släckningsskyldig är efter kallelse pliktig att försedd med tillgängliga släckningsredskap genast begiva sig till anvisad plats och deltaga i släckningsarbetet (18 §). För hämmande av skogseld må släckningsmanskapet fälla träd, anlägga moteld, undanskaffa hägnad eller vidtaga andra dylika för ändamålets vinnande nödiga åtgärder (19 §). Vid skogseld eller överhängande fara därför åligger det vidare ägare av häst, fordon eller båt att ställa sådant fortskaffningsmedel till förfogande samt innehavare av telefon att upplåta densamma (17 §).

Skogseldslagen upptager slutligen ansvarsbestämmelser, bestämmelser angående besvär m. m. Inom jordbruksdepartementet har utarbetats en normal-skogsbrandordning, som utgivits i tryck.¹

¹Handledning vid utarbetandet av skogsbrandordningar. Utarbetad inom jordbruksdepartementet. Stockholm 1937 (ej i Statens off. utredn.).

Vissa bestämmelser rörande brandförsvaret återfinnas även i andra författningar. Som redan nämnts, äro reglerna i 24 kap. byggningsbalken fortfarande i huvudsakliga delar gällande. I 19 kap. strafflagen givas föreskrifter om eldskada av uppsåt och vållande. I 6 § andra stycket ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 föreskrives, att den, som uti stad eller å dess område med eld ovarsamt förfar, eller eldfarligt eller exploderande ämne utan nödig omsorg förvarar eller behandlar, skall, där icke straff enligt allmän lag eller särskilda i detta avseende av Kungl. Maj:t meddelade stadganden följa bör, straffas med böter. Vissa andra regler om handhavande av eldfarliga föremål finnas i förordningen den 7 oktober 1921 angående eldfarliga oljor, kungörelsen den 15 mars 1940 med vissa bestämmelser rörande förvaring och förråd av eldfarliga oljor, förordningen den 18 maj 1928 angående explosiva varor samt förordningen den 3 juni 1932 med vissa bestämmelser angående film och förordningen samma dag med vissa bestämmelser angående biografer och filmföreläsning. Bland övriga författningar av betydelse för brandförsvaret må nämnas lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift (i 5 § bestämmelser om eldskada till följd av järnvägstrafik), förordningen den 31 december 1915 angående användande av militär personal till uprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och andra dylika ändamål samt Kungl. cirkuläret den 5 mars 1920 angående ersättande av kostnader för militärhandräckning för släckning av skogseld, kungörelsen den 6 juni 1918 angående beskaffenheten av vissa för brandväsendets räkning i rikets städer m. fl. samhällen använda kopplingsanordningar för tryckslangar m. m., stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrvärelse samt byggnadsstadgan den 20 november 1931 (åtskilliga föreskrifter av betydelse för det förebyggande brandskyddet).

Av betydelse för brandförsvaret äro även de författningar, som röra luftskyddet. De viktigaste av dessa författningar äro luftskyddslagen den 11 juni 1937, luftskyddskungörelsen den 13 april 1940, lagen den 31 mars 1938 om förfoganderätt för luftskyddets behov, lagen den 1 mars 1940 om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. samt kungörelsen samma dag angående inrättande av skyddsrum för anläggningar och byggnader m. m. Frågan om revision av gällande luftskyddslagstiftning behandlas, som förut nämnts, av 1941 års hemortsförsvårssakkunniga.

Slutligen må nämnas, att enligt vissa författningar ersättning av staten kan erhållas för vissa utgifter eller skador, som uppstått genom verksamhet i brandförsvarets tjänst. Dessa författningar äro kungörelsen den 2 december 1938 angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen, kungörelsen samma dag angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. samt kungörelsen den 16 december 1938 angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m. Dessa författningar skola i det följande närmare behandlas.

KAP. IV.

Vissa åtgärder, som under den senaste tiden vidtagits för att stärka brandförsvaret.

Under de senaste åren har rikets brandförsvår förstärkts på ett sätt, vartill tidigare motstycke saknas. Detta sammanhänger närmast därmed att luftkrigets utveckling gjort det nödvändigt att ägna särskild uppmärksamhet åt luftskyddets brandtjänst.

Statsmakterna ha sålunda anvisat högst betydande belopp till inköp av brandmateriel, som i icke ringa omfattning kostnadsfritt utdelats till kommuner, som därav varit i behov (se t. ex. proposition nr 305 till 1941 års riksdag sid. 35 ff., där uppgifter även lämnas om tidigare anvisade medel m. m., jfr riksdagens skrivelse nr 480).

Medel ha även beviljats såsom bidrag till upprättande av brandkårer i kommuner, som av staten erhållit eller skola erhålla motorsprutor men sakna brandkårer (se proposition nr 325 till 1941 års riksdag, jfr riksdagens skrivelse nr 496). Till främjande av skogsbrandskyddet ha också högst betydande belopp anvisats. Kungl. Maj:t har sålunda den 24 oktober 1941 på fördragning av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet fastställt en riksplan för skogsbrandbevakningen, upptagande de brandtorn, som anses erforderliga. Riksplanen beräknas vara i huvudsak utbyggd våren 1942. Brandtornen ha delvis uppförts med anlitande av statsmedel.¹ Medel ha även beviljats för täckande av kostnader för brandtornens bevakning och underhåll, för avlönande av särskilda läns- och distriktsskogsbrandchefer, för ersättningar till dessas resekostnader, för gäldande av kostnader för kurser och övningar för skogsbrandbefälet samt för uppläggande av statliga förråd av eldsläckningsmateriel. Närmare uppgifter om de åtgärder, som från statens sida vidtagits för skogsbrandförsvarets främjande återfinnas i propositionen nr 311 till 1941 års riksdag (jfr riksdagens skrivelse nr 473).

Initiativ till de nu angivna åtgärderna har i flera fall tagits av luftskyddsinspektionen. Inspektionen har därförutom på många andra sätt främjat brandförsvaret såsom genom utfärdande av anvisningar m. m.

För stärkande av det militära brandförsvaret ha avsevärda belopp beviljats (se proposition nr 338 till 1941 års riksdag, jfr riksdagens skrivelse nr 511). Överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har den 10 oktober 1941 fastställt brandskyddsföreskrifter för försvarsväsendet.

¹ Flertalet av de hittills uppförda brandtornen har bekostats av de försäkringsbolag, som meddela skogsbrandförsäkringar.

Den 1 augusti 1941 anbefalldes Kungl. Maj:t — med anledning av en skrivelse från svenska brandskyddsföreningen — statens reservförrådsnämnd, statens industrikommission, statens livsmedelskommission och statens bränslekommission att beträffande förråd, som äro eller kunna bliva dem underställda, i samråd med luftskyddsinspektionen vidtaga de åtgärder, som kunna vara av nöden för att åvägabringa ett tillfredsställande brandskydd. I anledning härav pågår inventering ur brandskyddssynpunkt av dessa förråd.

Genom en kungörelse den 30 augusti 1941 (nr 712) erhöles länsstyrelserna vidgad befogenhet att meddela förelägganden i vissa brandskyddsärenden. Kungörelsen föränleddes av en av brandförsvarsutredningen den 26 juli 1941 hos Kungl. Maj:t gjord framställning i ämnet. I framställningen anfördes bland annat:

Enligt 37 § brandstadgan åligger det länsstyrelse att vaka över att brandväsendet inom länet är tillfredsställande ordnat samt att, där underlåtenhet i sådant hänseende å någon ort äger rum och länsstyrelsens framställningar om rättelse icke efterföljas, anmäla förhållandet hos Konungen. I 12 § brandstadgan, som gäller för stad och därmed likställda samhällen, föreskrives, att om förrättare av brandsyn eller efterbesiktning iakttagit vissa närmare angivna brister, länsstyrelsen må, därest anmälan om bristerna gjorts, meddela det föreläggande, som av förhållandena påkallas. I 33 § brandstadgan gives motsvarande bestämmelse för orter å landsbygden, där brandstadgans avdelning II skall tillämpas.

Den uppsiktsplikt, som jämlikt 37 § brandstadgan åvilar länsstyrelse, torde i tillämpningen uppfattas såsom avseende allenast kommuns allmänna skyldigheter enligt brandstadgan. Länsstyrelsen skall sålunda vaka över att kommunen har en tillräckligt stor och välutrustad brandstyrka med vederbörligt befäl, att nödiga brand- och livräddningsredskap finnas, att brandsyn och sotning hållas å därför utsatta tider o. s. v. Stadgandet har däremot icke ansetts gälla de åligganden, som åvila enskilda. Om sålunda brister förefinnas i fråga om det förebyggande brandskyddet i en fastighet, har länsstyrelsen icke — utom såvitt angår luftskyddsfrågor — ansetts äga möjlighet att ingripa häremot i annan ordning än den, som är stadgad i 12 och 33 §§ brandstadgan. Föreläggande om rättelse kan sålunda ske endast om bristen iakttagits vid brandsyn eller efterbesiktning och vederbörlig anmälan om bristen gjorts. Denna inskränkning i länsstyrelsernas möjlighet att övervaka brandförsvarets läge i länet synes lämpligen böra provisoriskt upphävas. Länsstyrelse synes sålunda böra erhålla rätt att i samtliga de fall, då länsstyrelsen finner att nödiga åtgärder till förebyggande av brands uppkomst och spridning icke iakttagits, meddela det föreläggande som av förhållandena påkallas. Rätten att meddela föreläggande borde avse även områden, där brandstadgan icke skall tillämpas. Att även dessa områden skulle inbegripas under den nu föreslagna befogenheten torde icke kunna giva anledning till betänkligheter med hänsyn därtill, att länsstyrelse jämlikt 24 § brandstadgan kan förordna, att vad i stadgans avdelning II är föreskrivet helt eller delvis skall gälla inom viss kommun å landet eller del därav.

Kungörelsen innehåller föreskrifter av det innehåll, brandförsvarsutredningen förordat. Med stöd av dessa föreskrifter ha länsstyrelserna i flertalet län verkställt en inventering av de viktigaste brandriskerna inom länet.

En statlig brandskola har den 1 juli 1941 börjat sin verksamhet (se Statens off. utredn. 1941: 11, proposition nr 220 till 1941 års riksdag, riksdagens skrivelse nr 272 samt Kungl. Maj:ts stadga för statens brandskola, intagen i

Svensk författningssamling såsom nr 21/1942). Brandförsäkringsanstalterna ha i samarbete med statliga myndigheter och enskilda organisationer nedlagt ett intensivt arbete på brandskyddets förbättrande, bland annat genom de industriinspektioner, som utförts och utföras av ett fyrtiotal högskoleutbildade brandingenjörer. Bland åtgärder, som i övrigt vidtagits, må endast nämnas att svenska brandskyddsföreningen bedrivit en intensiv upplysnings- och propagandaverksamhet icke minst mot de nya brandrisker, som krisen framkallat, samt att svenska brandkårernas riksförbunds arbete på bildande och underhållande av brandkårer å landsbygden bedrivits i en i hög grad vidgad omfattning.

KAP. V.

Allmän motivering.

Av de för utredningen gällande direktiven framgår, att åtgärder för brandförsvarets stärkande ansetts påkallade huvudsakligen av två skäl: dels förstöras årligen alltför stora värden genom brand, och dels ställes brandförsvaret numera i följd av luftkrigets utveckling inför särskilda uppgifter i händelse av krig.

Under tiden före den nu rådande krisen uppgick värdet av de direkta skadorna på grund av brand till mellan 30 och 40 miljoner kronor om året.¹ Denna uppgift avser alltså icke de indirekta skador, som uppstå på grund av produktionsavbrott, arbetslöshet och dylikt. För år 1940 var motsvarande siffra omkring 60 miljoner kronor. Under första halvåret 1941 var skadefrekvensen ungefär densamma som under år 1940, men för senare halvåret 1941 har en icke oväsentlig sänkning kunnat iakttagas. Denna sänkning torde i icke ringa mån få tillskrivas den verksamhet i form av propaganda för ökat brandskydd m. m., som bedrivits särskilt av svenska brandskyddsföreningen i samråd med Sveriges industriförbund, landsorganisationen i Sverige och arbetarnas bildningsförbund. En sammanställning av försäkringsvärden och brandskadeersättningar (alltså icke de totala brandskadorna) i vårt land under åren 1918—1940, upprättad av sekreteraren i svenska brandskyddsföreningen, kapten R. Götherström, fogas till betänkanudet som bilaga II.²

De anförda siffrorna visa, att ellsolyckorna äro mycket förlustbringande för vårt land. Det är därför ett angeläget intresse, att dessa skador såvitt möjligt förebyggas. Särskilt under nuvarande förhållanden, då brandriskerna ökats genom användning av ersättningsvaror, omläggning av vissa industriers drift o. s. v., samtidigt som mycket av den egendom, som hotas av brand, på grund av krisförhållandena icke kan ersättas, framstår kravet på ett betryggande brandförsvår såsom särskilt betydelsefullt. Många exempel kunna också anföras på fall, då ett bättre brandförsvår kunnat förebygga skador och förluster av betydelse för folkförsörjningen och den militära beredskapen.³ Att ett effektivt brandväsen är av största betydelse under krig är i belysning av de senaste årens erfarenheter från de krigförande länderna uppenbart. Utredningens förslag avse att inom de gränser, som betingas av de ekonomiska möjligheterna, skapa grundvalen för ett betryggande brandförsvår.

¹ De årliga skadorna på grund av skogsbrand torde uppgå till omkring 0.5 miljoner kronor.

² Sammanställningen upptager icke skadeersättningar för skogsbrand.

³ För närmare belysning av det anförda må hänvisas till bilaga III, som innehåller vissa uttalanden av svenska brandskyddsföreningens sekreterare, kapten R. Götherström.

Utredningens förslag till ändring av nu gällande föreskrifter, m. m., kunna sammanfattas i följande huvudpunkter:

1. Icke blott städer och därmed likställda samhällen utan även landskommunerna åläggas en ovillkorlig skyldighet att vidmakthålla ett brandförsvar.

2. Skogsbrandförsvaret samordnas med brandförsvaret i övrigt.

3. En riksbrandinspektör samt länsbrandinspektörer tillsätts. Härutöver kunna finnas särskilda länsinspektörer för skogsbrandförsvaret.

4. I varje kommun eller för brandförsvaret bildat kommunalförbund skall finnas en brandstyrka (yrkesbrandkår, borgarbrandkår eller frivillig brandkår). Kommun kan dock av länsstyrelsen erhålla befrielse från nämnda skyldighet, därest kommunen träffat avtal om släckningshjälp från kommunal eller frivillig brandkår i annan kommun.

5. I varje kommun (kommunalförbund) skola finnas brandchef samt, om länsstyrelsen prövar så vara erforderligt, brandfogde, vilken såsom brandchefens tjänstegrenschef skall handhava den närmaste ledningen av skogsbrandförsvaret. Brandchefens ställning stärkes i åtskilliga avseenden.

6. Kommun är pliktig att giva brandchef och brandfogde skälig avlöning, att i erforderlig omfattning anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för kommunens brandförsvar erforderliga anordningar (brandtorn dock undantagna) samt att draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand.

7. Brandsyn skall hållas och sotning verkställas i samtliga kommuner, alltså även å landsbygden. Sotning å landsbygden behöver dock icke verkställas av auktoriserad skorstensfejare.

8. Regler givas om eldsläckningshjälp kommuner emellan.

9. Reglerna om brandtjänsteplikt utsträckas att gälla alla arbetsföra män och kvinnor mellan 16 och 70 år.

10. Vissa statsbidrag utgå till landskommunernas engångskostnader för brandförsvaret.

I förslaget till brandlag ha upptagits centrala regler rörande kommunernas och de enskilda medborgarnas skyldigheter med avseende å brandförsvaret. De föreskrifter, som mera i detalj utföra brandlagens bestämmelser, ha sammanförts i brandstadgan. Med den uppdelning, som sålunda valts, komma vissa av bestämmelserna i nu gällande brandstadga, vilken utfärdats av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande, att erhålla lags natur. De i förslaget till brandlag upptagna föreskrifterna ingripa nämligen i kommunernas och de enskilda medborgarnas självbestämmanderätt i sådan grad, att det ur konstitutionell synpunkt torde vara riktigast, att de utfärdas i form av lag. Till stöd för denna mening kan åberopas, att föreskrifter av motsvarande typ redan givits i form av lag på åtskilliga närstående rättsområden (jfr t. ex. luftskyddslagstiftningen).

KAP. VI.

Särskild motivering till förslaget till brandlag.

Brandlagen behandlar i 1—9 §§ kommunernas och i 10—14 §§ de enskilda medborgarnas huvudsakliga skyldigheter med avseende å brandförsvaret. I 15—24 §§ givas regler om vissa ersättningar samt om tvångsmedel, straff, åtal m. m.

Med avseende å den del av lagen, som behandlar kommunernas skyldigheter, må anmärkas, att 1 § upptager den allmänna regeln, att varje kommun skall vidmakthålla ett brandförsvär, som kan anses tillfredsställa skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand. I 2 § behandlas den statliga tillsynen över brandförsvaret inom riket. Därefter avhandlas i 3—8 §§ de viktigaste kommunala uppgifter, som det allmänna stadgandet i 1 § innefattar. I 9 § givas regler om eldsläckningshjälp kommuner emellan.

1 §.

I 1 § gällande brandstadga föreskrives, att det åligger varje stad — varmed jämlikt 23 § i stadgan vissa andra samhällen jämställas — att i enlighet med bestämmelserna i stadgan vidmakthålla ett brandväsen, som kan anses tillfredsställa skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand. Någon motsvarande allmän bestämmelse finnes icke för kommun å landsbygden, där avdelning II av stadgan skall tillämpas. Jämlikt 28 § skall dock i sådan kommun finnas brandstyrka av tillfredsställande storlek och sammansättning, jämlikt 29 § skall där finnas brandchef o. s. v.

I 6 § skogseldslagen föreskrives, att det åligger brandrote att i enlighet med bestämmelserna i lagen vidmakthålla ett skogsbrandväsen, som kan anses tillfredsställa skäligen anspråk på trygghet mot skada av skogseld. I 5 § givas bestämmelser angående vilka områden, som skola utgöra brandrotar. Varje kommun i landet, som ej är köping, skall utgöra en brandrote; dock äger länsstyrelsen efter framställning medgiva, att vad sålunda är stadgat ej skall äga tillämpning i fråga om viss kommun eller att två eller flera kommuner må förenas till en brandrote. Länsstyrelse äger ock efter vederbörandes hörande besluta, att landskommun skall utgöra mer än en brandrote och huru i sådant fall kommunen skall till brandrotar indelas. Stads icke planlagda område ävensom dylikt område inom köping, som utgör egen kommun, skall, där länsstyrelsen efter vederbörandes hörande finner skäligt så förordna, utgöra en eller flera brandrotar.

Utredningens förslag innefattar i jämförelse med vad sålunda gäller nyheter i vissa betydelsefulla hänseenden. Plikten att vidmakthålla ett brandförsvar har sålunda utsträckts till att ovillkorligt gälla alla kommuner, även landskommunerna. Vidare har skogsbrandförsvaret samordnats med brandförsvaret i övrigt.

Skola även landskommunerna åläggas ovillkorlig skyldighet att vidmakthålla ett brandförsvar? Avdelning I av gällande brandstadga skall — såsom i det föregående angivits — tillämpas i städer och därmed jämställda samhällen samt avdelning II å de områden av landsbygden, beträffande vilka särskilt förordnande givits om stadgans tillämpning. Endast i städer och därmed likställda samhällen är sålunda en fullständig brandförsvarsorganisation obligatorisk.

Möjligheten att genom förordnande om tillämpning av brandstadgans avdelning II förstärka brandskyddet på landsbygden har endast i förhållandevis ringa mån kommit till användning. Förordnande härom har sålunda givits endast i fråga om cirka 225 områden.¹ Till jämförelse kan nämnas, att i vårt land finnas ett par tusen mera tätbebyggda orter.

Att brandfrekvensen på landsbygden är omfattande framgår bl. a. av det förhållandet, att av de under tioårsperioden 1930—1939 utbetalade brandskadeersättningarna, vilka uppgingo till sammanlagt omkring 315 miljoner kronor, avsågo cirka 60 % risker å den egentliga landsbygden. Vidare kan nämnas, att medelskadeprocenten (d. v. s. förhållandet i genomsnitt mellan brandskadevärdet och värdet före branden av objekt, som drabbats av brand) under femtonårsperioden 1922—1936 för träbyggnader, hänförliga till civilrisker (alltså ej industririsker) i städer, köpingar och municipalsamhällen varit 29 %, under det att motsvarande procent för landsbygden för nedan angivna fall varit:

Ej lantbruksrisker, hårda tak	45 %
Ej lantbruksrisker, veka tak (spån- eller halmtak etc.)	62 %
Lantbruksrisker	78 % ²

Det bör beaktas, att brandriskerna inom lantgårdarna numera äro väsentligt större än förr, sedan lantbruket mer och mer industrialiserats genom användning av automobiler, traktorer, brännoljemotorer, elektriska anläggningar m. m.

Som framgår av vad som anförts i kap. II har sedan början av innevarande sekel krav upprepade gånger rests på att en obligatorisk brandorganisation för landsbygden skulle genomföras. Brandskyddskommissionen upptog också ett sådant förslag, vilket emellertid blev avvisat främst av kostnads-skäl. Även efter tillkomsten av 1923 års brandstadga ha emellertid liknande önskemål framställts.

¹ Uppgifter om i vilken utsträckning brandstadgans avdelning II är i tillämpning ha inhämtats från länsstyrelserna och fogas som bilaga IV till betänkandet.

² De angivna procenttalen äro grundade på uppgifter från centralstället för svensk brandskadestatistik. Under lantbruksrisker föras byggnader, upplag o. dyl., tillhörande fastigheter, där jordbruk bedrivs.

Sålunda anförde svenska brandskyddsföreningen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 juni 1935 bland annat följande:

Efter den nuvarande brandstadgans ikraftträdande hava flera omfattande utredningar, statistik och gjorda erfarenheter understrukit behovet av statliga brandskyddsföreskrifter även för den egentliga landsbygden.

Bland annat har bostadsutredningen för landsbygden i sitt betänkande av den 15 december 1933 påvisat nödvändigheten av att bostadsförhållandena på landsbygden förbättras särskilt beträffande lantarbetarnas bostäder, varjämte bostadsutredningen framhållit önskvärdheten av att detaljföreskrifter utfärdas för bostädernas beskaffenhet. Enligt svenska brandskyddsföreningens erfarenheter erfordras dylika detaljföreskrifter alldeles särskilt beträffande byggnadernas uppförande och inredning med hänsyn till brandfaran.

Det torde sålunda ej kunna förnekas, att en mängd hus på landsbygden äro så anordnade, att uppenbar fara föreligger för de inneboendes liv, och synes detta förhållande råda icke minst i de bostäder, som äro upplätta åt lantarbetarna.

Brandskyddet på landsbygden är även ett av de för närvarande viktigaste djurskyddsproblemen i vårt land. Enligt en av de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund efter dagspressens uppgifter uppgjord statistik hava under år 1934 vid 136 eldsvådor innebränts 8 184 husdjur, och de större brandförsäkringsanstalter i landet, som deltaga i gemensam brandorsaksstatistik, hava under åren 1922—1931 för innebrända kreatur utbetalat sammanlagt 855 000 kronor.

Genom ett flertal framställningar hava de svenska djurskyddsorganisationerna fäst Eders Kungl. Maj:ts och underlydande myndigheters uppmärksamhet på hithörande förhållanden och på nödvändigheten av att effektiva åtgärder vidtagas i denna viktiga och allvarliga djurskyddsfråga. Även under en interskandinavisk kongress i Helsingfors 1933 framhölls nödvändigheten av reglerande föreskrifter för brandskyddet inom ladugårdar och stallar särskilt beträffande utrymningsvägnarnas antal och storlek.

Det torde ej kunna förnekas, att den stora brandskadefrekvensen med avseende på lantgårdarna ävensom det stora antalet årligen innebrända kreatur till stor del beror därpå, att det i Sverige för den egentliga landsbygden d. v. s. för lantgårdarna i allmänhet ej finnas några som helst statliga brandskyddsföreskrifter. Varken byggnadsstadgan eller brandstadgan äga nämligen där sin tillämpning. Att märka är att bland andra länder Tyskland, Danmark och Finland på senare år fått statliga brandskyddsföreskrifter även för den egentliga landsbygden.

Under 10-årsperioden 1922—1931 hava för endast det skånska lantbruket utbetalats i brandskadeersättningar över 36 250 000 kronor eller i genomsnitt 10 000 kronor om dagen. Även i den nordliga delen av landet hava brandskadorna på landsbygden varit av betydande omfattning.

Utom de egentliga av brandförsäkringsanstalterna ersättningsbara brandskade-förlusterna orsaka eldsvådorna för lantbruket betydande indirekta förluster, och behöver härvid endast erinras om de kostnader och svårigheter, som det för en lantbrukare innebär att skaffa sig en ny reaktionsfri kreatursbesättning i stället för en, som gått till spillo genom eldsvåda.

Av vad ovan framhållits torde framgå, att här berörda förhållanden hava stor betydelse icke blott såsom skydd för människor och djur utan även äro en ej betydelselös ekonomisk och social angelägenhet.

Föreningen redogör därefter för vissa förhållanden rörande brandskyddet på den skånska landsbygden. Då brandfrekvensen där varit synnerligen hög, hade en särskild kommitté — skånska lantbrukets brandskyddskommitté — tillsatts för att vidtaga lämpliga åtgärder för brandskyddets förbättrande. Vid en inspektion av åtskilliga lantgårdar hade kommittén iakttagit, dels att

de besiktigade skorstensstockarna oftast uppförts utan hänsyn till brandskyddets enklaste krav, dels att ett stort antal befintliga skorstensstockar voro av så dålig beskaffenhet, att de inneburo påtaglig brandfara, dels ock att sotningen på många håll lämnat åtskilligt övrigt att önska. I ingen enda av de besiktigade gårdarna voro alla skorstensstockar uppförda enligt de för tättbebyggda samhällen gällande föreskrifterna.

Brandskyddsföreningen anför därefter bland annat följande:

Av de gjorda undersökningarna framgår även, att det helt säkert kommer att dröja avsevärd tid, innan väsentliga förbättringar i brandskyddsförhållandena på den skånska landsbygden skola kunna erhållas beträffande byggnadsättet, om ej stöd för byggnadssträvandena kan erhållas i statliga föreskrifter. Med anledning härav har skånska lantbrukets brandskyddskommitté i skrivelse till svenska brandskyddsföreningen hemställt, att föreningen måtte hos Kungl. Maj:t söka utverka de statliga åtgärder, som visat sig i här berörda angelägenhet vara av behovet påkallade.

Enligt kommitténs åsikt erfordras sålunda statliga bestämmelser för uppförandet av nya skorstenar och eldstäder även för sådana platser eller områden på landsbygden, där nuvarande byggnadsstadga ej äger tillämpning.

Genom en utsträckning av byggnadsstadgans tillämpningsområde kan man dock givetvis ej ernå förbättringar på redan befintliga hus, enär stadgan ej kan givas retroaktiv verkan. För att inom rimlig tid få till stånd ur brandskyddssynpunkt nödvändiga förbättringar på redan befintliga byggnader, synes det angeläget, att brandstadgan kompletteras med för hela landsbygden gällande bestämmelser för kommunal brandsyn och sotning, vilka bestämmelser böra införas i av vederbörande länsstyrelse fastställd brandordning.

De lokala brandförsäkringsanstalterna hava allmänt infört egna brandsyner, men det synes önskvärt, att brandsynerna bliva kommunala och obligatoriskt gällande för alla byggnader, vare sig dessa äro försäkrade eller ej. En brandfarlig byggnad, som ej är underkastad brandsyn, kan nämligen erbjuda en betydande brandfara för sin omgivning liksom för människor och djur, vare sig den är försäkrad eller ej. En enhetlig behandling av hithörande frågor torde sålunda knappast kunna nås utan administrativa bestämmelser.

Av största betydelse är att sotningsfrågan ordnas även för landsbygden. Det synes böra tagas i övervägande, huruvida ej varje socken eller flera socknar tillsammans borde äga skyldighet att hava auktoriserad skorstensfejare, vilken även obligatoriskt borde delta i brandsynerförrättningarna. Auktorisering av skorstensfejare synes ej behöva medföra någon kostnad för kommunerna. Taxa bör kunna fastställas i brandordningen.

Då en ingående undersökning av eldstadsförhållandena på den skånska landsbygden i så stor omfattning uppenbarat brister, som medföra överhängande brandfara, kan man ställa sig den frågan, huruvida och i vilken omfattning likartade förhållanden äro rådande på svensk landsbygd i övrigt. Erfarenheten visar, att förhållandena på området äro mindre goda i stora delar av landet. Enligt de över hela landet arbetande brandförsäkringsbolagens gemensamma brandskadestatistik framgår sålunda, att 60 % av alla eldsvådor å norrländskt lantbruk förorsakats av olämpligt byggnadsätt eller bristfälliga eldstadsanläggningar.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde brandskyddsföreningen, att särskilda sakkunniga måtte utses för att utreda behovet av samt framlägga erforderliga förslag beträffande dels statliga byggnadsföreskrifter för sådana delar av landet, där byggnadsstadgan ej vore gällande, speciellt

rörande uppförandet av skorstenar och eldstäder samt skydd för husdjur, dels ändring av brandstadgan i vad avsåge brandsyn och sotning på landsbygden.

Över brandskyddsföreningens skrivelse har byggnadsstyrelsen den 20 juni 1935 avgivit utlåtande, däri styrelsen tillstyrker att sakkunniga tillkallas. Framställningar i liknande syfte ha därefter gjorts av Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund den 22 maj 1937 samt av svenska skorstensfejarearbetareförbundet den 14 juli 1938. Svenska brandskyddsföreningens skrivelse och dessa framställningar ha av Kungl. Maj:t överlämnats till brandförsvarsutredningen att tagas under övervägande vid utredningsuppdragets fullgörande.

Frågan om utsträckning av brandförvarsorganisationen till rikets hela landsbygd har också behandlats vid 1941 års riksdag. I en motion (nr I: 35) om införande av obligatorisk brandordning i rikets kommuner anfördes sålunda bland annat följande:

Landsbygdens brandskydd har visserligen tack vara ett väl organiserat frivilligt arbete förbättrats avsevärt under de tre sist förflutna årtiondena. Här åsyftas framför allt den frivilliga brandkårsrörelsen, som nu är utbredd över hela landet och omfattar i runt tal 1 200 brandkårer, sammanslutna i svenska brandkårernas riksförbund. Även svenska brandskyddsföreningen har på detta område gjort värdefulla insatser. Statsmakterna ha hittills trots påminnelser icke ansett sig böra i nämnvärd mån lämna sitt stöd. År 1923 utkom visserligen en brandstadga för rikets landsbygd, vilken var avsedd att tjäna som rättesnöre för tillkomsten av kommunala brandordningar, men dessa lagbestämmelser erhöles ej obligatorisk karaktär. Det överläts åt respektive kommuner att själva besluta om dess tillämpning. Inom civildepartementet utarbetades en normalbrandordning som ledning och mönster för de kommuner, som ville kommunalisera sitt brandskydd på grundval av nämnda brandstadga. Länsstyrelserna erhöles befogenhet att föreskriva brandstadgans tillämpning i mycket tätbebyggda samhällen. Det är känt att ifrågovarande brandstadga fått en mycket ringa användning i det endast ett fåtal kommuner antagit av respektive länsstyrelser fastställda brandordningar. Det är ett lika känt faktum att en betryggande lösning av landsbygdens brandskyddsproblem icke är möjlig utan kommunernas medverkan.

Trots allt vad som hittills blivit åtgjort har brandskadefrekvensen ökat under de senaste åren och brandskadornas omfattning tilltager alltjämt. Vid seklets början uppgingo de årliga förlusterna av eldsvådor till i runt tal 10 miljoner kronor. Under de sista åren har denna förlustsiffra varit uppe i 30 miljoner kronor för att under år 1940 stiga till det rekordartade beloppet av 50 miljoner kronor. Dessa uppgifter äro avrundade tal och gälla hela riket — således ej enbart landsbygden.

Bortsett från brandskyddets betydelse för det civila luftskyddet synes det motionärerna uppenbart att statsmakterna böra lämna sin medverkan till en fortsatt utveckling på brandförsvarets område. Detta kan — synes det oss — endast ske på så sätt, att brandstadgan göres obligatorisk. Brandväsendet bör med andra ord bli en samhällelig angelägenhet.

Motionen behandlades av första lagutskottet, som bland annat anförde (utlåtande nr 34), att utskottet ville understryka angelägenheten av att åtgärder till förbättring av landsbygdens brandförsvaret komme till stånd. Med hänsyn till att de av motionären framförda frågorna behandlades av brandförsvarsutredningen hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Så blev även riksdagens beslut.

En förbättring av brandförsvaret å landsbygden bör enligt brandförsvaret utredningens mening i främsta rummet taga sikte på det förebyggande brandskyddet. När de icke sällan långa avstånden medföra, att en utbruten eldsvåda ofta icke kan släckas utan endast begränsas, torde kampen mot brand å landsbygden i särskild grad böra inriktas på att förebygga eld. Även släckningsväsendet å landsbygden påkallar emellertid uppmärksamhet. Visserligen finnas redan nu å landsbygden släckningsenheter i betydligt större omfattning än som kunde antagas med ledning av uppgifterna om tillämpningen av brandstadgans avdelning II. Till svenska brandkårernas riksförbund, vars verksamhet huvudsakligen gäller landsbygden, äro sålunda närmare 1 800 brandkårer anslutna, därav dock en avsevärd del i samhällen, där brandstadgans avdelning I är gällande. Den frivilliga brandkårsrörelsen äger emellertid en alltför bräcklig ekonomisk grundval för att ensam kunna svara för landsbygdens eldsläckningsväsen. Medel till verksamheten erhållas genom bidrag från brandförsäkringsinrättningar samt i viss utsträckning från kommunerna. Härutöver söka brandkårsföreningarna införskaffa medel genom fester eller dylikt. Mycket ofta äro emellertid föreningarnas tillgångar otillräckliga för sitt syfte.

Omsorgen om ett effektivt brandförsvaret å landsbygden kräver därför enligt utredningens mening, att det ålägges kommunerna som en plikt att tillse, att såväl släckningsväsendet som det förebyggande brandskyddet äro ordnade på ett betryggande sätt. Principiellt böra i varje landskommun finnas brandchef och brandkår samt erforderlig materiel för brandsläckning m. m., varjämte brandsyn bör hållas och sotning verkställas. Givet är emellertid, att samma fordringar, som i dessa avseenden ställas på städer och andra tätbebyggda samhällen, icke kunna gälla landskommunerna.

Utredningen skall i det följande punkt för punkt redogöra för de förslag i dessa hänseenden, vilka upptagits i utredningens förslag till brandlag och brandstadga. Därvid skola även de särskilda yrkanden, som angivits i brandskyddsföreningens förenämnda skrivelse, vart för sig behandlas.

I 1 § förslaget till brandlag har fastslagits den allmänna principen, att *alla* kommuner, alltså även landskommunerna, skola vidmakthålla ett brandförsvaret, som kan anses tillfredsställa skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand. Utredningen har under sitt arbete övertvägt, huruvida icke undantag från denna allmänna regel i någon form borde kunna beviljas t. ex. ö-kommuner med ringa bebyggelse eller andra kommuner, där behovet av ett brandförsvaret kunde anses vara särskilt ringa. Enligt utredningens mening bör emellertid en sådan möjlighet till undantag icke finnas. Det allmänna uttrycket »skäligen anspråk på trygghet mot skada av brand» är ju mycket tänjbart, och det torde få anses rimligt, att även kommuner med mycket små brandrisker ha åtminstone någon form av brandförsvaret.

Samordnande av skogsbrandförsvaret och bygdebrandförsvaret. Under förarbetena till gällande skogseldslag ägnades frågan om samordnande av skogsbrandförsvaret och bygdebrandförsvaret endast ringa uppmärksamhet. Skogsbrandkommittén (jfr ovan sid. 43) anförde härom i sitt betänkande

(sid. 32), att kommittén ansett ändamålsenligt att bygga vidare på den grund, som 1914 års skogseldslag utgjorde. Väckt förslag om sammanfattande av kommuns hela brandväsen till en enhet kunde kommittén icke förorda. En dylik ordning syntes nämligen mindre lämplig bland annat på grund av de vittgående och svåröverskådliga följderna i förvaltningshänseende, densamma torde komma att medföra. Däremot hade bestämmelserna i brandstadgan beaktats i den utsträckning, de kunnat tjäna som förebild på skogseldsombudet.

Frågan om en samordning torde emellertid komma i ett annat läge, därest en obligatorisk brandförsvarsorganisation för bygdebrandskyddet genomföres även vad landsbygden angår.

Vidtages i sådant fall ingen ändring med avseende å skogsbrandförsvarets organisation, skulle i landskommunerna jämsides finnas två brandförsvarsorganisationer, den ena bestående av brandchef och brandstyrka m. m. för bygdebrandförsvaret, och den andra bestående av brandfogde och brandstyrka m. m. för skogsbrandförsvaret. Med hänsyn till att de båda organisationerna i många avseenden fylla likartade och delvis samma uppgifter samt till att delvis samma personal måste utnyttjas för dem båda ter sig en samordning som en lämplig och naturlig åtgärd. Det kan även erinras om att det blivit allt vanligare — åtminstone i södra och mellersta Sverige — att brandkår anlitas för skogsbrandsläckning, och att det ofta inträffat, att brandkår släckt skogsbränder utan anlitan av skogsbrandorganisationen. I Norrland äro, med hänsyn bl. a. till de långa avstånden, förhållandena andra, men det får antagas att — om flera brandkårer uppsättas i denna del av landet — en samordning av skogsbrandväsendet med brandväsendet i övrigt även i denna del av landet skulle bliva till gagn för brandförsvaret. Med hänsyn till beredskapen för krig måste det vidare anses vara en vinning, att den berörda dubbelorganisationen undviks.

Från flera håll har omvitnats, att den nuvarande skogsbrandorganisationen fungerat väl. Enligt utredningens förslag skall också denna organisation i allt väsentligt bibehållas; praktiskt taget varje stadgande i skogseldslagen har till sitt innehåll i huvudsak oförändrat överflyttats till förslagen till brandlag och brandstadga. Inga andra modifikationer ha gjorts än de, som varit nödvändiga för att undanröja de uppenbara olägenheter, som skulle följa av att två likartade brandorganisationer skulle finnas bredvid varandra.

Mot förslaget till samordning skulle kunna invändas, att medan bygdebrandförsvaret är av betydelse varje del av året skogsbrandsäsongen är mycket kort: i södra Sverige omkring fyra och i norra Sverige omkring två månader. Denna omständighet synes dock icke i och för sig böra leda till att samordningen skulle underlåtas.

Hur samordningen närmare bör utföras skall i det följande belysas vid de särskilda paragraferna. Särskilt i kommentaren till 4 § skall frågan bliva föremål för uppmärksamhet. Här må blott erinras om att enligt utredningens förslag kommunen och icke brandroten skall vara territoriell enhet för brandförsvaret. Denna ändring är emellertid icke av större praktisk bety-

delse. En av utredningen verkställd undersökning av förhållandena i ett flertal län i olika delar av landet har nämligen visat, att i regel brandrotar och kommuner sammanfalla. Men även för de fall, då så icke är förhållandet, innebär utredningens förslag icke någon saklig förändring i jämförelse med vad som nu gäller. Består brandrote av flera kommuner bör, om förslaget till brandlag upphöjes till lag, kommunalförbund bildas eller överenskommelse träffas om släckningshjälp (jfr nästa avsnitt »Övriga frågor» samt motiven till 3 §). Det fall, att brandrote består av del av kommun, är förutsett i 4 § andra stycket förslaget till brandlag.

Det må vidare i detta sammanhang förutskickas, att enligt utredningens förslag varje kommun skall hava en brandordning (se förslaget till brandstadga 1 och 24 §§) men däremot icke särskild skogsbrandordning. Även detta förhållande innebär emellertid endast en formell ändring, i det att de föreskrifter, som hittills brukat upptagas i skogsbrandordning, i stället skola införas i brandordningen.

Skogseldslagen gäller, som framgår av 5 §, icke städer och köpingar. Länsstyrelse kan dock förordna om lagens tillämpning såvitt angår stads icke planlagda område ävensom dylikt område inom köping, som utgör egen kommun. Vidare kan jämlikt samma paragraf kommun å landet befrias från skyldigheten att ordna ett skogsbrandförsvar. Enligt utredningens förslag skola alla kommuner formellt sett vara skyldiga att beakta faran för skogsbrand. Denna skyldighet bör naturligtvis fattas så, att särskilda åtgärder mot sådan brand skola vidtagas endast när sådana åtgärder äro betingade av ortens förhållanden.

Övriga frågor. Med kommun böra vid brandlagens tillämpning likställas vissa andra territoriella enheter, som i administrativrättsligt avseende icke utgöra kommuner, nämligen köping, som ej utgör egen kommun, samt municipalsamhälle, där brandlagens och brandstadgans föreskrifter angående stad skola tillämpas. Härom stadgas i 1 § andra stycket första punkten förslaget till brandlag. Jämlikt lagen den 13 juni 1919 om kommunalförbund äga kommuner möjlighet att bilda sådant förbund bland annat för handhavande av brandförsvarets angelägenheter. Enligt vad som uttalas i motiven till nysnämnda lag kan kommun icke genom att ansluta sig till kommunalförbund befria sig från någon av de offentliga förpliktelser, som åligga kommunen enligt lag eller allmänna författningar (se proposition nr 310 till 1919 års riksdag, sid. 119). Tillämpat på förevarande fall torde detta uttalande få anses innebära, att t. ex. den i 3 § förslaget till brandlag upptagna skyldigheten att hava brandstyrka skulle åvila kommunen även om kommunen ingått i kommunalförbund. Så bör emellertid enligt utredningens mening icke vara fallet. Bildas kommunalförbund för handhavande av brandförsvaret, bör förbundet i detta hänseende betraktas som en »storkommun», som med avseende å brandlagens tillämpning bör anses såsom en enda kommun. Fördenskull har i 1 § andra stycket andra punkten förslaget till brandlag upptagits ett stadgande av innehåll, att om kommunalförbund bildas för handhavande av brandförsvaret, skall vad i brandlagen är stadgat om kom-

mun gälla kommunalförbundet. Ett liknande stadgande finnes upptaget i gällande skogseldslag 8 § tredje stycket.

Närmare föreskrifter om kommunalförbunds organisation och arbetssätt äro givna i lagen om kommunalförbund. Anmärkas kan, att länsstyrelse äger avgörande inflytande i fråga om bildande av kommunalförbund m. m.

Därest kommun själv vill ombesörja t. ex. brandsyn och sotning, vattentillgång o. s. v., men förena sig med annan kommun om brandstyrka, bör den möjlighet, som anvisas i 3 § 1 mom. fjärde stycket förslaget till brandlag, begagnas.

2 §.

Föreskrifterna i brandlagen och brandstadgan avse icke att i detalj reglera kommunernas brandorganisation utan utgöra i många hänseenden endast en ram, inom vilken kommunerna kunna uppbygga den brandorganisation, som med hänsyn till de lokala förhållandena befinnes lämpligast. Även om kommunerna som regel med hänsyn till egen säkerhet kunna förväntas tillämpa dessa föreskrifter på sådant sätt, att en betryggande brandorganisation uppehålls, så visar dock erfarenheten att en statlig tillsyn härå har en utomordentligt viktig uppgift att fylla. Om brandorganisationen, såsom utredningen föreslår, utsträcker till att obligatoriskt omfatta jämväl landsbygden, blir uppenbarligen behovet av tillsyn större än vad förut varit fallet.

Enligt utredningens förslag skulle denna tillsyn liksom hittills utövas av länsstyrelserna samt, i sista hand, av Kungl. Maj:t. För att tillsynen skall bli effektiv fordras emellertid, enligt vad hittills vunna erfarenheter bestyrka, att tillsynsmyndigheterna äga tillgång till brandteknisk sakkunskap.

Kungl. Maj:ts behov av brandteknisk sakkunskap tillgodoses för närvarande av luftskyddsinspektionen samt av svenska brandskyddsföreningen och svenska brandkårernas riksförbund. Detta system har dock endast i begränsad omfattning varit effektivt. Luftskyddsinspektionen har visserligen under de senaste åren utfört ett betydelsefullt arbete för brandförsvarets stärkande, men inspektionens verksamhet är enligt sakens natur inriktad endast på de av krig eller krigsfara betingade förhållandena. De ovannämnda brandorganisationerna ha sedan lång tid tillbaka gjort för rikets brandförsvaret betydelsefulla insatser, men deras verksamhet kan icke jämföras med ett i offentliga former bedrivet arbete. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att en riksbrandinspektör tillsättes för att öva tillsyn å brandförsvaret inom riket.

Riksbrandinspektören skulle hava i huvudsak följande uppgifter:

att förskaffa sig en såvitt möjligt fullständig och allsidig kännedom om brandförsvaret i riket, skogsbrandförsvaret däri inbegripet,

att med uppmärksamhet följa brandteknikens utveckling i teori och praktik såväl i Sverige som i utlandet,

att besvara remisser från Kungl. Maj:t i alla frågor, som angå rikets brandförsvaret,

att granska förslag till brandordningar eller ändringar däri,

att verka för enhetlighet i fråga om brandförsvarets organisation i olika delar av landet,

att verka för standardisering av brandmateriel,

att, om brister i brandförsvaret upptäckas, anmäla förhållandet hos vederbörande länsstyrelse, samt

att i övrigt till Konungen göra de framställningar till förbättring av brandförsvaret, vilka kunna befinnas nödiga.

Av största vikt är att riksbrandinspektören från början träder i nära samarbete med de frivilliga organisationerna på brandväsendets område samt med luftskyddsinspektionen och andra statliga myndigheter. Utredningen förutsätter sålunda, att den verksamhet, som bedrivs av svenska brandskyddsföreningen, svenska brandkårernas riksförbund m. fl. frivilliga organisationer skall fortsättas. Det bör måhända också framhållas, att riksbrandinspektören icke skall övertaga handläggningen av de frågor rörande det förebyggande brandskyddet, vilka nu handhavas av byggnadsstyrelsen, vissa myndigheter inom försvarsväsendet m. fl. Inspektören skall vara en rådgivande instans, icke en förvaltande myndighet. Han skall icke hava rätt att själv ingripa mot brandchefer eller andra, utan skall, om missförhållanden upptäckas, göra anmälan därom till vederbörande länsstyrelse. Det torde vara lämpligt att riksbrandinspektören utses till ledamot av styrelsen för statens brandskola.

Riksbrandinspektören bör enligt utredningens uppfattning vara väl förtrogen med brandtjänstens organisation och praktiska utövning och helst innehava högre teknisk utbildning, varjämte han bör besitta nödig administrativ erfarenhet. Inspektören torde icke böra placeras såsom tjänsteman i något verk, utan bör arbeta såsom en fristående myndighet i likhet med t. ex. statens sprängämnesinspektör.

Med hänsyn till de mångskiftande uppgifter, som skola åvila riksbrandinspektören, samt till den omständigheten att han genom resor bör skaffa sig personlig kännedom om förhållandena i olika orter och därför ofta måste vara frånvarande från sin tjänstelokal, synes det vara nödvändigt att han erhåller hjälp av en assistent. Under den tid, då en ny brandorganisation växer fram, torde riksbrandinspektören dessutom behöva anlita extra arbetskraft för särskilda uppgifter. Till hjälp med skrivning m. m. bör hos riksbrandinspektören anställas ett kontorsbiträde.

Det är för rikets brandförsvär av största vikt att till riksbrandinspektör kan förvärfvas en framstående kraft. Inspektörens anställningsförhållanden böra därför vara goda. Enligt utredningens mening bör riksbrandinspektören åtnjuta avlöning jämlikt lönegrad 5 i löneplan C i civila avlöningsreglementet, motsvarande en årslön av 13 000 kronor, å vilken för närvarande utgå tillägg med tillhoppa 2 916 kronor. Riksbrandinspektörens sammanlagda årliga löneförmåner skulle sålunda under nuvarande förhållanden utgöra 15 916 kronor. Till jämförelse kan nämnas att brandcheferna i rikets största städer åtnjuta löner av — i avrundade tal och med tillägg inberäknade — mellan omkring 14 000 och omkring 23 000 kronor årligen. Till-

sättandet torde böra ske medelst förordnande för viss tid. Under de nu angivna förutsättningarna skulle riksbrandinspektören äga rätt till pension jämlikt civila tjänstepensionsreglementet.

För resor i tjänsten torde riksbrandinspektören böra åtnjuta ersättning enligt rese- och traktamentsklass I B i allmänna resereglementet.

Assistenten bör enligt utredningens mening erhålla avlöning enligt lönegrad 21 i löneplan Eo i civila icke-ordinariereglementet, motsvarande i ortsgrupp I en årslön av 7 242 kronor, varå för närvarande utgå tillägg med tillhoppa 1 955 kronor. Assistentens sammanlagda årliga löneförmåner skulle sålunda under nuvarande förhållanden uppgå till 9 197 kronor.

För resor i tjänsten torde assistenten böra åtnjuta ersättning enligt rese- och traktamentsklass II C i allmänna resereglementet.

Kontorsbiträdet torde böra placeras i lönegrad 4 i löneplan Eo i civila icke-ordinariereglementet. De årliga löneförmånerna skulle i sådan händelse utgöra, i ortsgrupp I, 2 922 kronor jämte tillägg, som enligt nu gällande grunder uppgå till 789 kronor, eller sammanlagt 3 711 kronor.

Länsstyrelsernas behov av brandteknisk sakkunskap har, såvitt angår skogsbrandförsvaret, sedan år 1940 tillgodosetts därigenom, att statsmedel anvisats för avlöning av särskilda läns- och distriktsskogsbrandchefer. I fråga om annan brandteknisk sakkunskap ha länsstyrelserna i vidsträckt omfattning anlitat brandförsvarkommittén (jfr ovan sid. 38) samt de frivilliga länsbrandkårersförbundens länskonsulenter. Med avseende på dessa konsulenters ställning och arbetsförhållanden må följande framhållas.

Flertalet frivilliga brandkårer och vissa andra brandkårer i riket äro länsvis sammanslutna till brandkårsförbund. Länsförbunden bilda tillsammans svenska brandkårernas riksförbund. Brandkonsulenterna äro anställda och avlönade av länsförbunden.

I varje län finnes i regel endast en brandkonsulent. Av konsulenterna äro endast två heltidsanställda, nämligen konsulenten i Skåne och konsulenten i Västerbottens län. Konsulenten i Skåne uppbär i årlig lön omkring 7 000 kronor och konsulenten i Västerbottens län, som för närvarande är en pensionerad officer, omkring 2 400 kronor. I övriga län är i flertalet fall brandchefen eller vice brandchefen i residensstaden brandkonsulent. Avlöning till brandkonsulenterna utgår med 10 kronor om året för varje till länsförbundet ansluten brandkår. Den efter denna princip beräknade ersättningen uppgår för de olika länen till belopp, varierande mellan omkring 100 och omkring 1 000 kronor om året. I län, där flera brandkonsulenter finnas, uppdelas den efter samma grund beräknade ersättningen mellan konsulenterna. För resor erhålla konsulenterna i regel ersättning efter verkliga resekostnaden (på järnväg III klass) samt traktamente å 20 kronor för varje resdag.

För konsulenterna gäller följande allmänna instruktion, som antagits av svenska brandkårernas riksförbunds centralstyrelse:

1. Brandkonsulent antages av det brandkårsförbund, inom vilket hans verksamhet skall utövas, sedan centralstyrelsen i svenska brandkårernas riksförbund lämnat sitt godkännande till valet.

2. Brandkonsulent står närmast under sitt brandkårsförbunds styrelse eller eventuellt dennas arbetsutskott. Konsulents förbindelse med riksförbundet sker i regel genom nämnda styrelse eller utskott.

3. Brandkonsulents uppgift är att i enlighet med sin närmaste myndighets närmare bestämmelser:

a) sätta sig in i de inom brandkårsförbundet rådande förhållandena beträffande eldsläckningsväsendet, taga kännedom om platser, varest eldsläckningsväsen i första hand behöver organiseras, ordna förbindelse med redan befintliga brandkårer samt att med ledning härav uppgöra en plan för konsulentverksamhetens lämpligaste fullgörande under viss period framåt, och bör i denna plan ingå, att besök göres hos varje brandkår minst en gång årligen;

b) väcka intresse för brandväsendets organisation å platser, där sådant saknas, genom att sätta sig i förbindelse med därvarande personer, föranstalta om offentligt möte å platsen och därvid hålla föredrag samt biträda med brandväsendets förverkligande;

c) bistå de brandkårer, som därom göra framställning, med opartiska råd och upplysningar angående brandmaterials anskaffande, med hjälp för organisationen och med övningar för brandkårens utbildning till duglig släckningskår;

d) biträda eller leda av brandkårsförbundet anordnade instruktionskurser.

4. Brandkonsulent skall i enlighet med sin närmaste myndighets bestämmelser:

a) avgiva rapporter till brandkårsförbundet och riksförbundet;

b) utarbета förslag, utlåtanden m. m. som med nämnda myndighet överenskommits;

c) deltaga uti av brandkårsförbundet eller riksförbundet anordnade sammankomster, möten och kurser.

5. Brandkonsulent är redovisningsskyldig för emottagna medel och materialier.

6. För att brandkonsulents verksamhet skall vara och få anses som fullt opartisk bör brandkonsulent icke vara ombud för firmor, som försälja redskap, material m. m., som ingå i brandkårens upphandling.

Länsstyrelserna bruka inhämta brandkonsulentens yttrande i viktigare frågor rörande brandförsvaret. För arbetet härmed erhåller konsulenten icke någon ersättning av det allmänna.

Den av utredningen föreslagna brandorganisationen kommer att väsentligt öka länsstyrelsernas arbetsuppgifter med avseende å brandförsvaret. Med hänsyn särskilt härtill är det enligt utredningens mening nödvändigt att ett i fråga om brandförsvaret sakkunnigt biträde av statsmakterna ställes till länsstyrelsernas förfogande. Detta biträde skulle hava till uppgift, bland annat:

att biträda länsstyrelsen vid handläggning av sådana ärenden, där brandteknisk sakkunskap är av behovet påkallad, därvid särskilt märkes granskning av brandordningar,

att bistå kommunerna inom länet med råd i frågor rörande brandförsvarets ordnande,

att verkställa inspektioner av brandkåren i länet,

att såsom länsstyrelsens representant organisera samarbete med länets brandkårsförbund eller annan sammanslutning med samma syfte i avsikt att höja utbildningen hos länets brandkårer,

att organisera samverkan mellan länets brandkårer,

att ur brandförsvarsynpunkt inspektera industrier eller andra anläggningar,

att med avseende å det förebyggande brandskyddet följa tillkomsten av nya brandrisker och med hänsyn till dessa föreslå länsstyrelsen sådana förändringar i viss ords brandförsvär, som förhållandena kunna betinga, samt

att, om särskild länsinspektör för skogsbrandförsvaret icke är utsedd, öva tillsyn över skogsbrandväsendet.

Länsbrandinspektören bör enligt utredningens mening hava högre brandteknisk utbildning samt erfarenhet i brandtjänst. Tjänsten, som bör tillsättas av länsstyrelsen, bör vara en arvodestjänst, avsedd att utövas som bisyssla. Till tjänsten torde i många fall lämpligen kunna utses en pensionerad brandchef. En annan möjlighet är att anlita brandchef i tjänst. Det kan emellertid tänkas, att den kommun, där brandchefen är anställd, skulle sätta sig tanken, att dess befattningshavare skulle anlitas för detta ändamål. I sådan händelse torde det böra undersökas, huruvida icke avtal kan träffas med kommunen av innebörd, att kommunen ställer sin brandchef eller vice brandchef delvis till länsstyrelsens förfogande mot det att länsstyrelsen lämnar bidrag till avlöning åt t. ex. en brandmästare i kommunens brandkår.

Länsbrandinspektörens uppgifter skulle, som framgår av vad ovan anförts, icke sammanfalla med brandkonsulentens. Sammanfattningsvis skulle skillnaden kunna angivas så, att brandkonsulentens uppgift är att bilda och öva brandkårer, under det att länsbrandinspektören skulle verkställa inspektion och kontroll över brandförsvaret i allmänhet inom länet. Naturligtvis kunde det tänkas, att brandkonsulentens uppgifter överflyttades på länsbrandinspektören. En sådan ordning kunde emellertid leda till att den frivilliga verksamhet, som organiserats i svenska brandkårernas riksförbund, efter hand förkvävdes. En sådan utveckling skulle enligt utredningens mening vara olycklig. Utredningen anser det nämligen vara av vikt, att det frivilliga, ideella brandkårsarbetet beredes möjlighet att även inom ramen för en ny brandorganisation fortsätta sin verksamhet, särskilt i fråga om att bilda och öva brandkårer å landsbygden. Denna uppfattning innebär emellertid icke, att det skulle vara uteslutet att tjänsterna som brandkonsulent och länsbrandinspektör skulle kunna förenas i samma hand. I regel torde det emellertid åtminstone under den tid, då en ny brandorganisation utvecklas, bliva en alltför stor arbetsbörda för en man att vid sidan av ordinarie tjänst vara såväl länsbrandinspektör som brandkonsulent. Därest t. ex. brandchefen i residensstaden blir länsbrandinspektör, kan det måhända vara lämpligt att annan brandchef eller någon vice brandchef, brandmästare eller brandförman blir brandkonsulent. Svårigheter torde knappast möta att på lämpligaste sätt lösa de person- och samarbetsfrågor, som kunna uppstå i samband med att länsbrandinspektörstjänster inrättas jämte det att brandkonsulenterna fortsätta sin verksamhet, bland annat därför att samarbetet mellan länsstyrelserna och länsbrandkårsförbunden sedan gammalt är intimt. I så gott som samtliga län är landshövdingen ordförande i länsbrandkårsförbundet.

Till länsbrandinspektör torde böra utgå ett årligt arvode av högst 2 000 kronor, beräknat efter arbetsbördans omfattning. För resor torde länsbrand-

inspektör böra åtnjuta ersättning jämlikt rese- och traktamentsklass II C i allmänna resereglementet.

Därest länsbrandinspektörstjänster införas, torde de nuvarande länsskogsbrandcheferna icke bliva överflödiga. Särskilt i norra Sverige torde det vara nödvändigt att vid sidan av länsbrandinspektören hava en särskild läns-skogsbrandchef eller, som denne befattningshavare enligt utredningens förslag bör benämnas, länsinspektör för skogsbrandförsvaret. Även i södra och mellersta Sverige torde det åtminstone under den närmaste tiden böra finnas särskilda länsinspektörer för skogsbrandförsvaret. De nuvarande läns-skogsbrandcheferna, som tillsätts av länsstyrelserna, utgöras i regel av jägmästare i skogsvårdsstyrelserna. Dessa befattningshavare sköta förstnämnda tjänst som en bisyssla. De erhålla härför arvoden av omkring 1 000 kronor om året jämte reseersättningar. Någon ändring med avseende härå torde icke böra förutsättas. Åtminstone under någon tid framåt torde det även vara lämpligt att behålla de distriktskogsbrandchefer, som med avlöning av statsmedel på vissa håll tillsatts.

För Stockholms överståthållareskap torde det icke vara nödvändigt att tillsätta särskilda inspektörer.

Närmare bestämmelser om riksbrandinspektörens, länsbrandinspektörernas och länsinspektörernas för skogsbrandförsvaret verksamhet torde i form av instruktioner få meddelas av Konungen.

3 §.

I denna paragraf behandlas kommuns skyldighet att uppsätta och underhålla brandstyrka.

I 5 § gällande brandstadga föreskrives, att i varje stad skall finnas en brandstyrka av sådan omfattning, att stadens trygghet mot skada av brand kan anses tillfredsställande. Brandstyrka skall som regel vara sammansatt dels av avlönad personal och dels av personal, som inträder på grund av medborgerlig plikt. Avlönad brandstyrka betecknas i gällande brandstadga såsom yrkesbrandkår, när medlemmarna äro anställda med skyldighet att för avtalad tid odelat ägna sig åt brandtjänsten samt som borgarbrandkår, när medlemmarna äro för avtalad tid förbundna att, vid sidan av sin borgerliga sysselsättning, ägna viss tid åt brandtjänst. Den på tjänsteplikt grundade brandstyrkan benämnas allmän brandkår. Där avlönad brandstyrka finnes av sådan storlek, att stadens trygghet mot skada av brand kan anses tillfredsställande, äger länsstyrelsen på därom gjord framställning medgiva, att allmän brandkår ej skall upprättas. Likaledes må i stad, där så kallad frivillig brandkår finnes, denna kunna efter länsstyrelsens beprövande helt eller delvis ersätta annan brandstyrka. Någon definition av begreppet frivillig brandkår har icke upptagits i gällande brandstadga. Med avseende å landsbygden stadgas i 28 § gällande brandstadga, att kommun (där stadgans avdelning II är gällande) skall upprätthålla en brandstyrka av tillfredsstäl-

lande storlek och sammansättning. I samma paragraf givas även regler om tjänsteplikt.

I skogsbrandlagen finnas inga andra regler om brandstyrka än de i 17 § första stycket upptagna föreskrifterna om tjänsteplikt.

I 3 § förslaget till brandlag upptagas bestämmelser om de brandstyrkor, som skola finnas i varje kommun. Regler om tjänsteplikt givas i 10 § av förslaget. Beträffande innehållet i denna paragraf må nu endast förutskickas, att av de tjänstepliktiga kan uttagas ett mindre antal lämpliga personer att bilda en reservstyrka. Medlemmarna av styrkan skulle icke erhålla ersättning för övning men väl för arbetet i samband med utryckning (jfr 6 § första stycket i förslaget).

Huvudregeln i 3 § har upptagits i 1 mom. första stycket och innehåller, att i varje kommun skall finnas en brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. I 1 mom. andra och tredje styckena preciseras huvudregeln närmare.

Enligt andra stycket skola i stad finnas yrkesbrandkår eller borgarbrandkår eller båda dessa slag av kårer samt reservstyrka. Reservstyrka är sålunda enligt förslaget obligatorisk. Grunden härtill är att även en slagkraftig yrkes- eller borgarbrandkår under påfrestande förhållanden kan behöva tillgång till reservpersonal. Reservstyrkan äger även betydelse med hänsyn till beredskapen för krig. Narturligtvis innefattar lagen icke hinder för att i staden även finnes frivillig brandkår. Det kan sålunda stundom vara lämpligt, att en redan organiserad frivillig brandkår uttages till reservstyrka. Med stad likställes enligt 17 § i förslaget köping samt, därest länsstyrelsen så förordnar genom beslut, som skall underställas Konungens prövning, även annan tätare befolkad ort. Meddelas sådant beslut skall samhället jämlikt 87 § lagen om kommunalstyrelse å landet utgöra ett municipalsamhälle.

I annan kommun än stad, köping eller sådant municipalsamhälle, som nyss berörts, skola enligt 3 § 1 mom. tredje stycket i förslaget finnas borgarbrandkår eller sådan frivillig brandkår, som enligt avtal är skyldig att verkställa brandsläckning inom kommunen, eller båda dessa slag av kårer, samt reservstyrka. Ordalydelsen i detta stycke bör enligt utredningens mening icke utgöra hinder för landskommun att, om så skulle befinnas lämpligt, upprätta yrkesbrandkår i stället för till exempel borgarbrandkår.

Därest kommun träffar avtal om släckningshjälp från kommunal eller frivillig brandkår i annan kommun, kan kommunen erhålla befrielse från den i 1 mom. första stycket stadgade förpliktelsen att det i kommunen skall finnas brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. Sådan befrielse är dock beroende av länsstyrelsens godkännande. Härom stadgas i 1 mom. fjärde stycket i förslaget. Vid länsstyrelsens prövning synes böra uppmärksammas, att avtal, varom nu är fråga, icke bör godkännas om detsamma innehåller förbehåll, som kan innebära risk för att hjälp under vissa förhållanden icke skulle givas.

Utredningen har övervägt att föreslå vissa tvingande regler i fråga om brandstyrkas kvalitet, byggda på kommunens befolkningsantal. Regler av

denna typ äro gällande i Finland och föreslogos för Sveriges vidkommande på sin tid av brandskyddskommissionen. Det kunde sålunda t. ex. föreskrivas, att i städer med mera än 10 000 innevånare skulle finnas lägst yrkesbrandkår, i städer med 3 000—10 000 innevånare lägst borgarbrandkår o. s. v. En sådan regel lider emellertid av den bristen, att befolkningstätheten icke är en adekvat mätare på brandfarligheten. En mindre stad med stora industri- anläggningar kan sålunda vara ett ur brandförsvarssynpunkt betydligt farligare objekt än en större stad utan sådana anläggningar. Vidare är industriernas beskaffenhet av betydelse. Mekanisk industri är sålunda i regel icke i samma grad eldfarlig som t. ex. snickeriindustri o. s. v. Det är sålunda mindre tillfredsställande att välja befolkningsantalet som utgångspunkt för regler om brandförsvarets minimala styrka, och det torde icke vara möjligt att i övrigt finna någon lämplig schematisk faktor, efter vilken brandförvarsbehovet skulle kunna bedömas. Med hänsyn härtill har utredningen stannat för att i lagförslaget upptaga allenast de ovanberörda allmänna bestämmelserna om de brandstyrkor, som skola finnas i varje kommun. Utredningen har därvid fäst särskilt avseende vid, att genom tillsättandet av en riksbrandinspektör och länsbrandinspektörer effektiva möjligheter skulle skapas att i varje särskilt fall tillse, att ortens brandförsvär är ordnat på ett tillfredsställande sätt.

I 2 mom. av förslaget har upptagits definitioner på olika slag av brandstyrkor. Definitionerna ha utformats i anslutning till den betydelse, termerna torde hava i allmänt språkbruk. Med yrkesbrandkår avses sålunda en kommunal brandstyrka, bestående av heltidsanställd personal. Utredningen har övervägt att i anslutning till ett förslag av brandskoleutredningen¹ definiera yrkesbrandkår såsom en kår bestående av minst ett befäl och nio man, samtliga heltidsanställda. Med en sådan styrka skulle med skäligt antal fridagar m. m. en eldsläckningsenhet — minst ett befäl och fem man jämte redskap — alltid kunna vara till hands. Då emellertid antalet fridagar på olika håll beräknas efter olika grunder (varannan dag, var tredje dag eller var fjärde dag) och sådana faktorer som omfattningen av ambulans-tjänst m. m. kunna inverka på personalbehovet, har utredningen funnit denna definition mindre lämplig. Mot utredningens förslag skulle kunna anmärkas, att ett mycket litet antal brandmän, t. ex. två eller tre, skulle anses som yrkesbrandkår. I praktiken torde emellertid så små kårer icke förekomma, och skulle vid något tillfälle ett samhälle anse sig uppfylla brandlagens föreskrifter genom att upprätta en kår av denna omfattning, kan länsstyrelsen ingripa med föreläggande om ökning (jfr 16 § i förslaget).

Med borgarbrandkår avses i förslaget till brandlag en kommunal brandstyrka, vars medlemmar förbundit sig att vid sidan av annan sysselsättning fullgöra brandtjänst. En definition på begreppet frivillig brandkår har också upptagits. Som frivillig brandkår anses enligt förslaget en brandstyrka, som står under ledning av brandkårsförening, annan enskild sammanslutning eller enskilt företag.

¹ Se statens off. utredn. 1941: 11, sid. 19.

4 §.

Denna paragraf upptager allmänna regler om brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde.

I 6 § gällande brandstadga föreskrives, att närmaste inseedet över stadens brandväsen utövas av en för sådant ändamål utsedd brandchef. För att vid brandchefens frånvaro inträda i hans ställe skall finnas en vice brandchef. Motsvarande bestämmelser gälla även för landsbygden jämlikt 29 § första och andra styckena samma stadga. I 9 § skogseldslagen föreskrives att för varje brandrote skola finnas en brandfogde och en vice brandfogde.

I 4 § första stycket första punkten i förslaget stadgas, att i varje kommun skola finnas brandchef, som handhar den närmaste ledningen av kommunens brandförsvar, samt en eller flera vice brandchefer, som hava att biträda brandchefen och vid förfall för denne träda i hans ställe. Möjlighet att tillsätta flera vice brandchefer torde finnas redan enligt gällande bestämmelser, men utredningen har ansett det lämpligt att denna möjlighet framhållas i lagen. Särskilt inom kommuner, där befattningarna som brandchef och vice brandchef ha karaktären av kommunala förtroendeuppdrag, torde det vara lämpligt att tillsätta flera vice brandchefer, enär det måste krävas att någon av brandchefen eller hans ställföreträdare alltid uppehåller sig å lätt tillgänglig plats inom kommunen, ett krav som stundom visar sig vara svårt att uppfylla, då endast en vice brandchef blivit tillsatt. Det ankommer på den tillsättande myndigheten att avgöra, om flera vice brandchefer skola utses. Utses mera än en vice brandchef, skall jämlikt 4 § tredje stycket i samband med tillsättandet den ordning angivas, i vilken de vid förfall skola träda i brandchefens ställe.

I 4 § första stycket andra punkten har upptagits en föreskrift att i stad därjämte skall finnas övrigt brandbefäl i mån av behov. I anslutning härtill må framhållas, att utredningen i såväl författningstext som motiv använt termen brandbefäl i annan mening än gällande brandstadga. Denna stadga skiljer på brandbefäl och brandunderbefäl (se 4 § 2 mom. fjärde punkten). Med hänsyn till att brandunderbefälet (brandmästare och brandförmän) numera i genomsnitt äger större kompetens än tidigare har utredningen, med tillmötesgående av önskemål från dessa befattningshavare, betecknat såväl brandbefäl som brandunderbefäl — uttrycken tagna i gällande brandstadgas mening — såsom brandbefäl.

I 4 § andra stycket avhandlas befälsförhållandena såvitt angår skogsbrandförsvaret.

Utredningen har tänkt sig, att i vissa kommuner brandchefen skulle handhava skogsbrandförsvaret utan biträde av brandfogde. En sådan anordning synes lämpligen kunna genomföras särskilt i sådana kommuner, där skog endast förekommer i mindre omfattning. I sådana kommuner böra nämligen skogseldar kunna släckas av den kommunala brandkåren. Vägförhållandena böra där möjliggöra ett hastigt framförande av motorsprutor och annan släckningsmateriel till utbrutna skogseldar. Erfarenheten har också visat,

att skogseldar vid ett snabbt ingripande med motorsprutor kunnat släckas, innan de hunnit taga större omfattning. Givetvis kan någon gång inträffa att brandkåren icke ensam kan släcka elden. Att vid sådant tillfälle ortens släckningsskyldiga måste uppbådas torde dock icke få anses utgöra något skäl att förordna särskild brandfogde. Brandchefen bör nämligen i dylika fall mycket väl kunna utöva även de åligganden, för vilka brandfogden enligt nu gällande bestämmelser svarar.

Med de betydande skogsarealer, som finnas i vårt land, kan det emellertid på intet sätt förutsättas, att skogsbränderna alltid skulle kunna framgångsrikt bekämpas av brandkårer, försedda med motorsprutor och annan teknisk utrustning. Terrängförhållandena — och då särskilt bristen på vägar — komma nämligen att omöjliggöra eller allvarligen försvåra framforslandet av sprutorna. Härtill kommer i många fall svårigheten att anskaffa för släckningen med motorsprutor erforderligt vatten. I trakter av nu berörd karaktär måste skogseldarna — intill dess tekniken skapat nya och effektivare medel för bekämpande av skogsbränder — släckas enligt en mera defensiv taktik. Sålunda få enkla redskap, ruskor, yxor, spadar etc. komma till användning, det blir måhända nödvändigt att upphugga brandgator av betydande längd och bredd o. s. v. Släckningsarbetet blir under sådana förhållanden ofta mycket tungt, och massuppbåd av befolkningen måste mången gång tillgripas. Givetvis kunna brandkårer lämpligen utnyttjas även vid släckning av denna typ, varvid de i likhet med militära avdelningar böra ingå som slutna enheter och tilldelas särskilda uppgifter såsom att skydda hotade gårdar o. dyl.

Släckning av nu berört slag planlägges i nära anslutning till terrängförhållandena. Vattendrag, vägar, stigar, vattensjuka marker, backkrön o. s. v. utnyttjas som försvarslinjer. Hänsyn måste vidare tagas till den olika lättantändligheten hos förekommande skogsbestånd. Det måste även beaktas, att värdeminskningen genom eld är mycket varierande i olika bestånd. Det kan sålunda visa sig ändamålsenligt att koncentrera släckningsmanskapet för vissa uppgifter, exempelvis för räddandet av mera värdefulla bestånd, under det att man samtidigt låter andra mindre värdefulla brinna, utan att större ekonomisk förlust härigenom uppstår.

Av nu berörda omständigheter torde framgå, att befälhavaren vid större skogseldar bör äga särskilda kvalifikationer. Han bör sålunda hava skogsvana och helst vara åtminstone i någon mån skogssakkunnig. Äger han icke en ingående kännedom om den skog, vari elden härjar, måste han vidare äga förmåga att lätt orientera sig på karta och med hjälp av denna hastigt skaffa sig en säker överblick av terrängen. I detta sammanhang vill utredningen framhålla vikten av att cykelstigar anläggas samt att särskilda för skogsbrandsläckning avsedda kartor utarbetas. Det torde få ankomma på riksbrandinspektören att efter utredning taga de i detta hänseende nödvändiga initiativen.

Det anförda torde giva vid handen att förhållandena ofta äro sådana att — om brandchefen icke själv är skogsman — en särskild brandfogde bör

tillsättas med uppgift att förbereda släckningsarbetet vid skogsbrand samt att, då sådan brand utbrutit, föra befälet. Brandchefens och brandfogdens uppgifter böra emellertid, av skäl som ovan (sid. 62) angivits, samordnas med varandra. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att brandfogde, om sådan tillsättes, erhåller ställning som brandchefens tjänstegrenschef. Detta skulle innebära, att brandchefen skulle hava ansvar för kommunens hela brandförsvar, alltså även skogsbrandförsvaret, också i de fall, då brandfogde tillsatts, varjämte brandchefen som en följd därav skulle äga rätt att, om synnerliga skäl därtill föreläge, själv övertaga brandfogdens befäl vid skogsbrand (se 8 § 2 mom. och 31 § 2 mom. förslaget till brandstadga). Givet är att denna rätt måste utövas med allra största försiktighet.

I fråga om särskilt stora kommuner torde det kunna vara lämpligt att, såsom nu stundom skett, kommunen uppdelas i olika områden — brandrotar — samt en brandfogde förordnas för varje rote. Frågan om en sådan uppdelning skall ske eller ej bör efter omständigheterna i det särskilda fallet avgöras av länsstyrelsen.

Vad ovan sagts om förordnande av flera vice brandchefer gäller på motsvarande sätt även frågan om förordnande av flera vice brandfogdar (jfr härom proposition nr 218 till 1940 års riksdag, sid. 12).

Vid utformandet av det sålunda angivna förslaget till samordning av brandchefs och brandfogdes uppgifter har utredningen beaktat de särskilda förhållanden, som råda i de nordliga länen. Det är klart att det med avseende å dessa trakter, där skogsbrandförsvaret torde få anses vara en väl så viktig uppgift som brandförsvaret i övrigt, kan synas oegentligt att brandfogden gives ställning som brandchefens tjänstegrenschef. Utredningen har för detta fall avsett, att till brandchef skulle utses en skogssakkunnig person, t. ex. en nu förordnad brandfogde. I de stora skogskommuner, som äro uppdelade i flera brandrotar, envar med sin brandfogde, bör lämpligen en av dessa brandfogdar utses till brandchef, under det att de övriga bibehålla sin ställning med den inskränkningen, att de skola fungera som brandchefens tjänstegrenschefer. Önskar brandchefen icke själv taga mera direkt befattning med detaljerna i bygdebrandförsvaret, bör han kunna överlåta detta åt en vice brandchef, som i sådan händelse bör utses med hänsyn särskilt till denna uppgift.

I sista stycket av 4 § i förslaget har stadgats, att Konungen äger förordna om den utbildning, som de i paragrafen omförmälda befattningshavarna skola hava genomgått eller hava att genomgå. Bestämmelser i detta hänseende äro upptagna i 7 och 30 §§ förslaget till brandstadga.

5 §.

I denna paragraf upptagas regler om tillsättande av brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde.

Under förarbetena till brandstadgan och skogseldslagen voro dessa frågor föremål för stor uppmärksamhet. Med avseende å frågan om tillsättning av brandchef och vice brandchef må nämnas, att enligt brandskyddskommissio-

nens förslag till brandstadga brandchef och vice brandchef skulle utses av ortens beslutande myndighet (stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige etc.). Mot detta förslag anförde föredragande departementschefen vid ärendets föredragning i statsrådet (se proposition nr 123 till 1923 års riksdag sid. 28, jfr sid. 36), att erfarenheten givit vid handen att, då den beslutande myndigheten skulle tillsätta en befattningshavare i kommunens tjänst, för frågans avgörande främmande synpunkter ofta bleve bestämmande. Detta torde, fortsatte departementschefen, vara att i mindre grad befara, om den förvaltande myndigheten (brandstyrelsen, kommunalnämnden etc.) hade avgörandet i sin hand. Med anledning av vad sålunda anförts föreslogs i nyssnämnda proposition, att brandchef och vice brandchef skulle tillsättas av den förvaltande myndigheten. Vid behandlingen av denna fråga yttrade första lagutskottet (utlåtande nr 21 till 1923 års riksdag sid. 9, jfr sid. 15 f.), att utskottet i likhet med departementschefen ansåge lämpligast, att den beslutande myndigheten icke finge någon befattning med brandbefällets tillsättande. Till vad departementschefen härom anfördt komme, att den beslutande myndigheten, som i regel bestode av ett stort antal ledamöter, knappast kunde antagas hava samma möjlighet att ingående och allsidigt bedöma lämpligheten hos olika sökande som den förvaltande myndigheten. Den sistnämnda måste nämligen förutsättas besitta särskild sakkunskap på brandväsendets område och bure dessutom det direkta ansvaret för brandväsendets handhavande inom kommunen. Utskottet tillstyrkte därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Riksdagen godkände den av utskottet uttalade meningen.

I överensstämmelse härmed föreskrevs i 4 § 2 mom. fjärde punkten samt 29 § tredje stycket gällande brandstadga, att brandchef och vice brandchef skola tillsättas av den myndighet, som förvaltar brandväsendets angelägenheter. Tjänsterna tillsättas i stad och likställda samhällen för den tid och på de villkor, stadsfullmäktige besluta (7 §), samt å landsbygden för den tid, som i brandordningen bestämmes (29 §).

Brandskyddskommissionen föreslog vidare, att vissa detaljerade kompetensföreskrifter skulle fastställas för brandbefäl (jfr ovan sid. 40). Såväl föredragande departementschefen som riksdagen motsatte sig emellertid detta förslag. Som en ersättning för kompetensföreskrifterna infördes (i 7 § gällande brandstadga) för stad och likställda samhällen det — av första lagutskottet utformade — stadgandet, att tillsättande av brandchef och vice brandchef skall, för att vara giltigt, fastställas av länsstyrelsen, som har att pröva den tillsattes lämplighet för befattningen.

Med avseende å tillsättningen av brandfogde och vice brandfogde må anmärkas, att enligt skogsbrandskyddskommitténs förslag rätten att utse dessa befattningshavare, vilken dittills tillkommit kommunernas beslutande myndighet, skulle överflyttas å länsstyrelsen. Som motiv härför anförde kommittén bland annat (betänkandet sid. 45), att bästa möjliga garantier måste skapas för val av kompetenta personer till brandfogdar. Vid remissen till lagrådet av förslag till skogseldslag anförde föredragande departementschefen härom bland annat följande (proposition nr 16 till 1937 års riksdag sid. 30):

Såsom kommittén anført, är det av den största vikt, att brandfogdebefattningarna tillsättas med för uppdraget lämpliga personer. — — — En bidragande orsak till att det genom 1914 års lag skapade skogsbrandväsendet ej erhållit den effektivitet, som varit avsedd, är otvivelaktigt, att brandbefälet icke alltid varit vuxet sin uppgift. Kommunerna torde ej i erforderlig utsträckning hava beaktat frågans betydelse. Stundom lärer hava inträffat, att andra än rent sakliga skäl varit avgörande vid val av brandfogde. Visserligen skall enligt gällande lagstiftning länsstyrelsen pröva den valdes lämplighet för uppdraget, men denna bestämmelse torde på sin höjd förebygga, att uppenbart olämpliga personer förordnas. Skogsbrandkommitténs förslag, enligt vilket brandfogde och vice brandfogde skola, efter kommuns hörande, utses av vederbörande länsstyrelse, synes ägnat att trygga en mera tillfredsställande ordning. Med hänsyn till det stora allmänna intresse, som ligger bakom ifrågavarande lagstiftning, har jag därför ansett mig böra biträda detta förslag.

Vid granskningen av förslaget inom lagrådet anförde justitierådet Sandström, med vilken justitierådet Afzelius i huvudsak instämde (nämnda proposition sid. 91):

Enligt nu gällande lag utgör brandfogdesysslan en kommunal förtroendepost. Brandfogde utses av kommunalstämma eller av stadsfullmäktige under viss kontroll av länsstyrelsen. Arvode kan utgå enligt beslut av nämnda kommunala organ men är icke obligatoriskt. Förslaget däremot gör brandfogden till en kommunal befattningshavare, som utses av länsstyrelsen efter kommunens hörande och till vilken skall utgå arvode.

Det kan väl icke förnekas att förslaget i jämförelse med nuvarande förhållanden erbjuder större garanti för att posten skall bliva besatt med kompetent innehavare och att förslagets genomförande därigenom skulle bidra till en förhöjd effektivitet i brandskyddsväsendet. Emellertid måste det sättas i fråga huruvida tillräckliga skäl finnas för att i förevarande avseende offra den kommunala självbestämmanderätten. Brandfogdens uppgift, särskilt i vad det gäller ledandet av eldsläckningsarbetet, är visserligen ansvarsfull och maktpåliggande, men detsamma kan sägas i lika hög grad vara fallet med många av de kommunala uppdrag, vilka tillsättas av de kommunala representationerna. Det torde, i varje fall på de flesta håll, bliva mycket sällan som brandfogdens tjänster komma att tagas i anspråk för ledandet av eldsläckningsarbete, och med undantag möjligen för den jämförelsevis korta tid, som i början kan åtgå för att organisera en släckningsberedskap sådan som förslaget åsyftar, torde posten åtminstone i regel ej bliva särdeles betungande. Varken arbetets natur eller dess omfattning synes fördenskull i och för sig böra föranleda en annan ordning beträffande postens tillsättande än i fråga om kommunala uppdrag i allmänhet. Det saknas också skäl att antaga att de beslutande kommunala organen icke skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla uppgiften att utse brandfogdarna. I den mån brister påpekats i detta hänseende förefaller det sannolikt att de mindre berott på systemet såsom sådant än därpå att vikten av ifrågavarande angelägenhet icke stått tillräckligt klar för vederbörande kommuner. Det finnes all anledning tro att önskvärd effektivitet skall kunna uppnås med bibehållande av den nuvarande ordningen, endast det tillses att från auktoritativt håll föras fram lämpliga kandidater. I sådant avseende kunde tänkas att skogsvårdsstyrelsernas erfarenhet ställdes till de beslutande kommunalorganens förfogande på det sätt att valet skulle ske efter förslag av vederbörande styrelse.

I anledning av dessa uttalanden anförde departementschefen (nämnda proposition sid. 98), att han med hänsyn till de skäl, vilka i samband med remissen till lagrådet anförts till stöd för det remitterade förslagets standpunkt härutinnan, icke ansett sig böra frångå nämnda förslag.

Första lagutskottet yttrade i frågan följande (utlåtande nr 41 till 1937 års riksdag sid. 19):

Utskottet har icke funnit sig övertygat om att en så genomgripande ändring i ordningen för utseende av brandfogde verkligen är påkallad av något praktiskt behov. Tillräcklig garanti mot val av olämpliga personer torde föreligga redan enligt gällande rätt, då länsstyrelsen har att pröva den valdes lämplighet för uppdraget. Utskottet förordar därför att brandfogde liksom hittills väljes av den för brandrotens beslutande representationen, d. v. s. å landet kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, kommunalstämma och i stad stadsfullmäktige. Sätillvida föreslår dock utskottet en ändring i de nu gällande bestämmelserna, att om länsstyrelsen finner den valde icke vara lämplig, länsstyrelsen bör kunna omedelbart förordna annan person. Detta utesluter givetvis ej att länsstyrelsen, om så finnes böra ske, i stället kan återremittera ärendet för nytt val.

Utskottets förslag i detta hänseende godkändes av riksdagen. I 9 § skogseldslagen stadgas i överensstämmelse härmed, att brandfogde och vice brandfogde väljas för en tid av fyra år av dem, som utöva brandrotens beslutanderätt. Då brandfogde eller vice brandfogde valts, skall länsstyrelsen genast underrättas, och ankommer det på länsstyrelsen att pröva den valdes lämplighet för uppdraget. Den valde skall av länsstyrelsen förordnas, där ej särskilda skäl annat föranleda. Består brandroten av två eller flera kommuner och enas kommunerna ej i valet av brandfogde eller vice brandfogde, skall en av de valda av länsstyrelsen förordnas, där ej särskilda skäl annat föranleda. I paragrafen stadgas vidare, att endast följande personer må avsäga sig uppdrag att vara brandfogde eller vice brandfogde, nämligen: a) ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget; b) den som uppnått sextio års ålder; c) den som eljest uppgiver hinder, vilket godkännes av brandroten; eller d) den som de fyra senaste åren tjänstgjort såsom brandfogde eller vice brandfogde. Befinnes brandfogde eller vice brandfogde under tjänstgöringstidens lopp icke vidare vara för befattningen lämplig, äger länsstyrelsen skilja honom från densamma. Vid uppkommen ledighet äger länsstyrelsen förordna lämplig person att uppehålla befattningen, intill dess densamma blivit i föreskriven ordning tillsatt.

Brandchef och vice brandchef tillsätts, som ovan angivits, av den kommunala myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter. Anledning torde saknas att på denna punkt verkställa ändring. Större tveksamhet kan emellertid möta såvitt angår föreskriften, att tillsättning av brandchef och vice brandchef i stad skall fastställas av länsstyrelsen, som har att pröva den tillsattes lämplighet för befattningen. Denna föreskrift har, som ovan erinrats, tillkommit såsom en ersättning för vissa av brandskyddskommissionen föreslagna kompetensföreskrifter. Därest, såsom brandförvarsutredningen nu föreslår, kompetensföreskrifter bli införda (se 4 § sista stycket förslaget till brandlag samt 7 och 30 §§ förslaget till brandstadga), kommer denna länsstyrelsens lämplighetsprövning icke att äga samma betydelse som tidigare. Det kunde därför ifrågasättas, att länsstyrelsens befattning med tillsättning av brandchef och vice brandchef i stad skulle upphöra.

Enligt utredningens mening bör emellertid en sådan ordning icke väljas.

Brandförsvaret är visserligen en kommunal angelägenhet, men med hänsyn till att länsstyrelsen har att öva tillsyn därå, synes länsstyrelsen böra äga inflytande på den för brandförsvarets effektivitet så viktiga frågan vilka personer, som skola handhava den närmaste ledningen av brandförsvaret i kommunerna. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att brandchef och vice brandchef — såväl i stad som å landet — skola, liksom för närvarande, utses av den förvaltande myndigheten, samt att myndighetens beslut skall underställas länsstyrelsen. Därest länsstyrelsen finner den utsedde lämplig för sitt uppdrag och icke särskilda skäl annat föranleda, skall den utsedde av länsstyrelsen förordnas.

I fråga om tillsättning av brandfogde och vice brandfogde torde böra gälla samma regler, som i fråga om tillsättning av brandchef och vice brandchef. Detta skulle i jämförelse med vad som nu gäller innebära huvudsakligen den skillnaden, att rätten att utse brandfogde och vice brandfogde överflyttades från kommunens beslutande myndighet till den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter. Med hänsyn till de ovan refererade skäl, som i motsvarande fråga åberopades under förarbetena till gällande brandstadga, torde emellertid anledning saknas till invändning häremot. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har 5 § 1 mom. första stycket i förslaget utformats.

I 5 § 1 mom. andra stycket stadgas, att brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde skola tillsättas för den tid och på de villkor, som kommunens beslutande myndighet bestämmer. För att på denna punkt vinna enhetlighet i organisationen av skogsbrandförsvaret och brandförsvaret i övrigt har den i 9 § skogseldslagen angivna tjänstgöringsperioden av fyra år icke upptagits i lagförslaget. Med avseende å villkoren för tillsättningen må nämnas, att vissa tvingande regler i fråga om löneförmåner m. m. äro upptagna i 6 §.

En olikhet i jämförelse med vad som nu gäller är vidare, att bestämmelsen att brandfogde eller vice brandfogde skall vara mantalsskriven och boende inom kommun, som ingår i brandroten, har uteslutits. Det torde visserligen vara uppenbart, att till brandfogde eller vice brandfogde bör utses endast person, boende i närheten av de skogar, vilka skola utgöra hans verksamhetsfält, men hänsyn härtill torde komma att tagas, utan att särskilt stadgande härom givnes. Ett korrektiv mot missbruk ligger för övrigt däri, att länsstyrelsen med stöd av 5 § 1 mom. första stycket sista punkten i förslaget till brandlag (»särskilda skäl») torde kunna ogilla tillsättande av person, som bor alltför långt från verksamhetsområdet. Mot det gällande stadgandets avfattning kan för övrigt anmärkas, att fall torde kunna tänkas, då det kan vara lämpligt att till brandfogde välja person, som har sin bostad strax utanför det område, där han skall tjänstgöra, samt att stadgandet utesluter möjligheten att välja en nyinflyttad men ännu ej mantalsskriven, för brandfogdeuppdraget särskilt kvalificerad person till brandfogde.

I 5 § 1 mom. tredje stycket i förslaget har intagits den i anslutning till 9 § fjärde stycket skogseldslagen upptagna regeln, att brandchef, vice brand-

chef, brandfogde och vice brandfogde må under löpande tjänstgöringstid av länsstyrelsen skiljas från sin befattning, därest han har befinnes vara olämplig för densamma.

I 5 § 2 mom. första stycket ha upptagits bestämmelser av innehåll att endast vissa personer äga rätt att avsäga sig uppdrag att vara brandchef, vice brandchef, brandfogde eller vice brandfogde. Avsägelsegrunderna ha utformats i anslutning till motsvarande föreskrifter i kommunallagarna samt i 9 § skogseldslagen. I vad avser befattningar som brandchef eller vice brandchef vid yrkesbrandkår har utredningen dock icke ansett det lämpligt att stadga allmän plikt till tjänstgöring.

Möjligen kan utredningens förslag på denna punkt väcka betänklighet såvitt angår den allmänna plikten att åtaga sig uppdrag som brandchef eller vice brandchef. Det skulle sålunda kunna hänvisas till att uppdragen som brandfogde och vice brandfogde, beträffande vilka medborgerlig plikt att tjänstgöra redan föreligger, äro väsentligt mindre betungande än uppdragen som brandchef och vice brandchef, enär skogsbrandsäsongen omfattar endast en ringa del av året. Utredningen har emellertid med hänsyn till nödvändigheten att främja brandförsvarets effektivitet ansett det ofrånkomligt att en sådan regel uppehålls.

Under utredningens arbete ha önskemål framställts, att brandpersonalen med avseende å tillsättning, avlöningsförmåner m. m. skulle erhålla en ställning motsvarande vad som fallet är för polispersonalen. Tillsättning skulle sålunda åtminstone beträffande högre befattningshavare verkställas av länsstyrelsen, i lagen skulle upptagas regler om ordinarie tjänster, rätt till pension m. m. Vid överbägande av denna fråga har utredningen funnit, att de skäl, som medfört att polispersonalen erhållit en särställning bland kommunala tjänstemän, icke kunna anses vara tillämpliga i vad avser brandpersonalen. Det förefaller rimligare att likställa brandpersonalen med kommunala tjänstemän i allmänhet (brandchefens ställning kan jämföras med stadsarkitektens, stadsingenjörens eller byggnadschefens o. s. v.). Det måste också anses vara ett viktigt intresse att den kommunala självbestämmanderätten så vitt möjligt lämnas okränkta. Med hänsyn härtill har utredningen icke ansett sig kunna tillmötesgå de angivna önskemålen i annan mån än vad som framgår av 5 § 1 mom. förslaget till brandlag.

6 §.

Denna paragraf upptager bestämmelser rörande kommuns skyldighet att avlöna viss brandpersonal m. m. Gällande brandstadga behandlar denna fråga endast så till vida, att i 5 § stadgas, att brandstyrka i stad med visst undantag skall åtminstone delvis utgöras av avlönad personal.

Under förarbetena till skogseldslagen var frågan, huruvida brandfogde och vice brandfogde skulle vara berättigade att erhålla arvode, föremål för livlig uppmärksamhet. Enligt 1914 års skogseldslag var kommun icke skyldig att utgiva arvode till brandfogde och vice brandfogde. Skogsbrandkommittén fö-

reslog emellertid att sådan skyldighet skulle införas och anförde härom följande (betänkandet sid. 45):

Med hänsyn dels till det krävande och ansvarsfulla arbete, som är förenat med brandfogde- och vice brandfogdeposterna, dels till förpliktelsen att ställa sig till förfogande för uppdragen i fråga har kommittén ansett nödvändigt att sagda befattningshavare av kommunala medel tillerkännas skäliga arvoden. Några allmänna regler för ersättningarnas utgående torde, i betraktande av de växlande orsfsförhållandena, icke kunna uppställas. Kommittén vill dock framhålla, att vid bestämmande av arvode befattningens mer eller mindre krävande natur skall beaktas. Brandfogden bör i varje fall erhålla gottgörelse för med uppdraget förenade expenskostnader, såsom för skrivhjälp, skrivmaterialier, postporton m. m. Bestämmelser om nu ifrågavarande ersättningar böra införas i skogsbrandordningen.

Vid remissen till lagrådet av förslaget till skogsbrandlag anförde föredragande departementschefen bland annat (proposition nr 16 till 1937 års riksdag, sid. 32):

Jag biträder skogsbrandkommitténs förslag, att brandfogde och vice brandfogde skola åtnjuta skäligt arvode. Likaledes tillstyrker jag, att kostnaderna härför gäldas av vederbörande kommun. Vid bifall till vad jag i det följande ämnar föreslå angående bidrag av statsmedel till kommunernas fasta brandberedskapskostnader kommer dock viss del av sagda arvoden att återinflyta till kommunkassan. Sådana särskilda med brandfogdebefattningen förenade utgifter som resekostnader, kostnader för skrivhjälp, postporton och andra expenser torde ej, på sätt kommittén synes ha avsett, böra inräknas i arvodesbeloppet utan torde böra ersättas för sig. Skyldighet för kommun att svara för dylika utgifter torde följa redan av stadgandet i 6 § av departementsförslaget.¹

Ej heller torde arvodet böra omfatta ersättning för deltagande i släckningsarbete. Då skogseld utbrutit, bör för deltagande i släckningen brandbefälet äga åtnjuta gottgörelse enligt samma grunder som annan deltagare i arbetet. Arvodet skall sålunda endast avse det med brandberedskapen förenade besväret. — — —

Rimligen bör det i första hand ankomma på vederbörande kommun att fastställa arvodesbeloppens storlek. Med hänsyn till det allmänna intresse, som ligger bakom ifrågavarande lagstiftning, torde emellertid kommuns beslut om arvode böra underställas länsstyrelsen för prövning och fastställelse, därvid dock fastställelse ej bör få vägras, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Underlåter kommun att bestämma arvode eller bestämmes arvode till belopp, som uppenbarligen icke är skäligt, bör länsstyrelse äga möjlighet att åstadkomma rättelse.

Vid granskningen av förslaget inom lagrådet anförde justitierådet Sandström, med vilken justitierådet Afzelius i huvudsak instämde, bland annat (nämnda proposition sid. 92), att man torde kunna utgå ifrån, att brandfogdeposten efter den nya organisationen ej skulle bli särdeles betungande. Det syntes därför vara lämpligast att såsom för närvarande lämna åt kommunen att bestämma, huruvida arvode skulle utgå. Med förslagets ståndpunkt kunde lätt inträffa, att, sett från det allmännas synpunkt, kostnaderna för den nya organisationen skulle bli större än som motsvarade den ökade effektiviteten.

I anledning av detta uttalande anförde föredragande departementschefen följande (nämnda proposition sid. 98):

¹ I nämnda paragraf upptogs ett stadgande av innehåll, att det skulle åligga kommun att vidmakthålla ett skogsbrandväsen, som kunde anses tillfredsställa skäliga anspråk på trygghet mot skada av skogseld (noten ingår ej i departementschefens anförande).

På åtskilliga håll torde väl, i varje fall sedan den förberedande organisationen av skogsbrandväsendet genomförts, det med dessa befattningar (brandfogde- och vice brandfogdeuppdragen) förenade arbetet icke bliva särskilt betungande. Skyldigheten att övervaka och kontrollera skogsbrandväsendets organisation kommer dock alltid att bestå. Att märka är även, att brandfogde- och vice brandfogdeuppdragen under delar av året komma att medföra en viss begränsning för vederbörande befattningshavare i deras rörelsefrihet. Arvodet behöver ej nödvändigtvis fastställas i ett årligt engångsbelopp utan kan, om så befinnes lämpligare, bestämmas att utgå i form av dagarvode, antingen för både brandfogden och vice brandfogden eller för endera av dem, särskilt då för vice brandfogden. För en sådan anordning bör emellertid förutsättas, att vederbörande befattningshavares skyldigheter blivit tämligen noggrant angivna i skogsbrandordningen samt att erforderliga bestämmelser meddelas erinrande kontroll och attestering av arvodesräkningarna. I detta sammanhang kan erinras om att de med brandfogde- och vice brandfogdebefattningarna förenade expenser samt ersättningar till brandfogde och vice brandfogde för deltagande i släckningsarbete ej skola ingå i arvodet utan gottgöras i annan ordning. Med hänsyn till nu anförda omständigheter och då arvodet i fall där befattningen medför endast obetydligt arbete kan sättas så lågt, att brandrotens kostnad därför inskränkes till ett minimum, finner jag mig icke böra förorda någon ändring i det remitterade förslaget.

Första lagutskottet anförde i frågan följande (utlåtande nr 41, sid. 20) :

Enligt 1914 års lag äger kommun besluta att arvode skall utgå till brandfogde. Beslutet blir emellertid icke giltigt med mindre det godkännes av länsstyrelsen. I propositionen föreslås nu, att arvodet skall göras obligatoriskt samt att vid underställning av arvodesbeslutet länsstyrelsen skall äga rätt att vägra fastställelse om arvodet uppenbarligen icke är skäligt. Utskottet anser visserligen att med hänsyn till vikten av att till brandfogde utses en dugande kraft arvode bör utgå till brandfogden, i vilket sammanhang utskottet erinrar om att, såsom departementschefen framhållit, arvodet kan, om så finnes lämpligt, bestämmas att utgå i form av dagarvode. Emellertid föreligger enligt utskottets mening icke anledning att göra ändring i den för närvarande gällande principen angående avgörandet i arvodesfrågan. Utskottet anser att denna princip lämpligen kan komma till uttryck genom ett stadgande av innehåll att brandfogde skall i avseende å rätt till gottgörelse i anledning av sitt uppdrag vara jämställd med ordförande i kommunal nämnd. Därigenom skulle det ankomma på vederbörande kommunala representation att bestämma huruvida och med vilket belopp arvode skall utgå. Jämlikt bestämmelser i kommunallagarna (80 § lagen om kommunalstyrelse å landet och 75 § i lagen om kommunalstyrelse i stad) erfordras i regel länsstyrelsens godkännande för att giva laga kraft åt arvodesbeslutet. Emellertid bör då det med brandfogdesysslan förenade arbetet särskilt i vissa trakter kan antagas bliva åtskilligt betungande, åt den som väljes till brandfogde medgivas rätt att avsäga sig uppdraget jämväl på den grund att arvodet anses bestämt till ett uppenbarligen för lågt belopp. Utrymme för beaktande av dylikt skäl till avsägelse torde förefinnas vid den prövning av åberopat hinder, som omförmäles i 9 § tredje stycket c) av förslaget.¹ Härigenom torde tillräcklig garanti vinnas för att arvodet blir bestämt till skäligt belopp.

Lagutskottets uttalande godkändes av riksdagen. I överensstämmelse med detta beslut stadgas i 11 § skogseldslagen, att brandfogde och vice brandfogde med avseende å rätt till gottgörelse i anledning av sitt uppdrag äro likställda med vald ledamot av kommunal nämnd, som utsetts till ordförande,

¹ Den åberopade punkten upptog ett stadgande att hinder, vilket godkännes av länsstyrelsen, är giltig grund för avsägelse. (Noten ingår ej i utskottets utlåtande.)

dock att i fråga om ersättning för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogseld särskilda bestämmelser gälla.

För brandförsvarets effektivitet är det av synnerlig vikt att brandpersonalen erhåller skälig gottgörelse för sitt arbete. Med hänsyn härtill böra enligt utredningens mening regler härom intagas i lagen.

I 6 § första stycket stadgas sålunda, att kommun är pliktig att skäligen avlöna brandchef och vice brandchef samt övrig personal tillhörande yrkesbrandkår eller borgarbrandkår utom sådan till borgarbrandkår hörande personal, som förbundit sig till tjänstgöring utan ersättning. I fråga om personal tillhörande reservstyrka har föreskrivits, att skälig ersättning skall av kommunen utbetalas för deltagande i brandsläckning och därmed sammanhängande arbeten. För övningar skall enligt utredningens förslag ersättning icke utgå till medlem av reservstyrka.

Enligt 11 § skogseldslagen äger brandrote rätt men icke skyldighet att avlöna brandfogde och vice brandfogde. Denna ordning har, enligt vad vunna erfarenheter bestyrka, icke varit gagnelig för skogsbrandförsvaret. Ofta ha de till uppdraget som brandfogde eller vice brandfogde mest lämpade personerna icke velat ställa sig till förfogande, enär arvode icke utgått eller varit för lågt. Med hänsyn härtill är det enligt utredningens mening ofrånkomligt att i lagen fastslås skyldighet för kommunerna att giva brandfogde och vice brandfogde skälig gottgörelse för det med uppdraget förenade arbetet. Gottgörelsen bör avse det med brandberedskapen förenade besväret, alltså organisation av skogsbrandväsendet, arbete med anskaffning och tillsyn av brandredskapen, skrivgöromål etc. För deltagande i släckningsarbete bör, liksom hittills, särskild ersättning kunna utgå av statsmedel. För vidare belysning av denna fråga hänvisas till motiven till 15 §.

Utredningen har icke ansett det nödvändigt att föreslå bestämmelser om att arvodesbeslut skola godkännas av länsstyrelsen. Risk att arvoden skulle bestämmas till för högt belopp torde knappast förefinnas. Skulle arvode bestämmas till för lågt belopp, kan länsstyrelsen, som på grund av föreskriften i 6 § sista stycket får kännedom om beslutet, ingripa i den ordning, som är stadgad i 16 § av förslaget.

I de flesta skogsbrandordningar har, i överensstämmelse med vad som föreslås i den inom jordbruksdepartementet upprättade handledningen vid utarbetandet av skogsbrandordningar (jfr ovan sid. 49 not 1), upptagits en föreskrift att det skall åligga brandfogde och vice brandfogde att på kommunens bekostnad deltaga i de kurser i skogseldsläckning m. m., som kunna bli anordnade för brandfogdar och vice brandfogdar. Då emellertid kommuner stundom vägrat att bekosta deltagandet i sådana kurser och stadgande saknas om skyldighet därtill, har det inträffat, att brandfogdar och vice brandfogdar icke haft den ekonomiska möjligheten att deltaga i kurser, som anordnats. Då en sådan ordning uppenbarligen icke är till gagn för skogsbrandförsvaret, bör enligt utredningens mening i brandlagen föreskrivas, att kommun är pliktig att giva brandfogde och vice brandfogde skälig gottgö-

relse för deltagande i utbildningskurser. Skyldigheten synes dock böra inskränkas till att gälla kurs, som anordnas inom länet. Med hänsyn till vad sålunda anförts har 6 § andra stycket sista punkten avfattats.

7 §.

Denna paragraf upptager en allmän regel om kommuns skyldighet att anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för kommunens brandförsvar behövlige anordningar samt att draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand.

I 9 § 1 mom. och 30 § gällande brandstadga givas vissa, delvis tämligen detaljerade bestämmelser härom. I skogseldslagen saknas motsvarande föreskrift.

Utredningen har icke ansett det lämpligt att i lagen giva detaljerade exempel på vad den angivna skyldigheten innefattar, utan har ansett det tillräckligt att skyldigheten fastslås. Närmare föreskrifter i ämnet äro upptagna i 10 § och 33 § 1 mom. förslaget till brandstadga.

Principiellt bör den nu behandlade skyldigheten gälla även skogsbrandförsvaret, därvid dock brandtornen undantagits. Enligt gällande bestämmelser omhänderhavas bevakning och underhåll av de flesta i riksplanen upptagna brandtornen av skogsvårdsstyrelserna (skogsstyrelsen), vilka för detta arbete erhålla anslag från staten (för närmare uppgifter härom se t. ex. proposition nr 311 till 1941 års riksdag, jfr ovan sid. 51). Skäl synas icke föreligga att frångå denna ordning, särskilt med hänsyn därtill, att bevakningen från brandtorn mycket ofta är en angelägenhet, som är gemensam för flera kommuner. Det synes även rimligt att staten svarar för kostnaden för de i riksplanen upptagna brandtornens underhåll och bemanning (jfr vidare härom kap. IX).

8 §.

Liksom 7 § avser 8 § allenast att giva en allmän regel. Närmare föreskrifter om brandsyn och sotning ha upptagits i 11—22 §§ och 34—38 §§ förslaget till brandstadga.

9 §.

I denna paragraf ha upptagits regler om skyldighet för kommun att i vissa fall giva annan kommun eldsläckningshjälp. Motsvarande bestämmelser finnas icke i gällande författningar. I praktiken har emellertid eldsläckningshjälp som regel givits i de fall, då sådan hjälp behöfts. Icke sällan ha också avtal träffats om eldsläckningshjälp i händelse av brand. Vid enstaka tillfällen har emellertid inträffat, att en kommun av ett eller annat skäl icke velat bispringa en grannkommun, då brand i större omfattning härjat där. I andra fall ha uppställts så restriktiva förutsättningar för att lämna begärd hjälp att denna, om den utsänts, skulle blivit till ringa eller ingen nytta. Utredningen har med hänsyn härtill ansett riktigast, att det i lag fastslås skyldighet för kommunerna att lämna sådan hjälp. Nämnas kan,

att regler i detta hänseende upptagits i Finlands år 1933 utfärdade brandlag (26—28 §§).¹

Huvudregeln i fråga om eldsläckningshjälp har av utredningen formulerats så, att om i en kommun uppstår brand av större omfattning eller fara för sådan brand är för handen, brandchefen äger påkalla eldsläckningshjälp från annan kommun. Sistnämnda kommun är då skyldig att giva eldsläckningshjälp i den utsträckning, som brandchefen i den hjälpande kommunen prövar möjlig utan att säkerheten i den egna kommunen äventyras. För kostnader, som kommun åsamkats i anledning av framställning om eldsläckningshjälp, är den hjälpsökande kommunen skyldig att utgiva skälig ersättning. Kunna kommunerna icke enas om ersättningens storlek, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där branden utbrutit. Lämpligen torde genom riksbrandinspektörens försorg en normalt taxa böra fastställas för beräkning av dessa ersättningar.

Att förfarandet vid hemställan om eldsläckningshjälp knutits till brandcheferna i de båda kommunerna och icke till någon annan instans (brandstyrelse eller dylikt) har sin grund bland annat däri, att förfarandet måste så utformas, att det medgiver största möjliga snabbhet. Det torde för övrigt icke vara möjligt för annan befattningshavare eller myndighet att bättre bedöma behovet av och möjligheten till hjälp än just brandchefen.

Paragrafen innebär till en början att brandchefen i den kommun, där branden härjar, äger en ovillkorlig rätt att, om omständigheterna enligt hans förmenande så påkalla, framställa begäran om eldsläckningshjälp från annan kommun. Stundom lär ha inträffat att en brandchef icke vågat begära eldsläckningshjälp, enär han befarat, att den egna kommunen icke skulle vilja ikläda sig de kostnader, som härav skulle föranledas, vilket haft till följd att branden erhållit betydligt större omfattning än vad annars skulle ha blivit fallet. Med den föreslagna lydelsen av brandlagen skulle sådana betänkligheter knappast behöva uppstå. Stadgandet innebär vidare att den kommun, till vilken begäran om hjälp riktats, är ovillkorligen skyldig att lämna sådan hjälp inom ramen för vad den egna säkerheten kan anses medgiva. Brandchefen i den hjälpande kommunen äger sålunda icke pröva t. ex. frågan om branden är av sådan omfattning, att hjälp verkligen kräves, eller om avståndet till brandplatsen är alltför långt för att hjälp kan hinna anlända inom rimlig tid etc. Dessa bedömanden böra tillkomma brandchefen i den kommun, där branden pågår. Skulle den hjälpande brandchefen hava rätt att bedöma lämpligheten att sända hjälp ur andra synpunkter än frågan, vad den egna säkerheten kan medgiva, funnes risk att förfarandet bleve för omständligt, vilket kunde medföra, att syftet med den ömsesidiga hjälpen icke vunnos.

Give eldsläckningshjälp skall den befälhavare, som erhållit hjälp, utöva befälet, där ej annat överenskommes. Ett stadgande härom har införts i 8 § 2 mom. förslaget till brandstadga. I fråga om de synpunkter som med avse-

¹ En sammanfattning av de huvudsakliga bestämmelserna rörande brandförsvaret i Finland fogas till detta betänkade som bilaga I.

ende å denna fråga kunna anföras hänvisas till motiven till sistnämnda paragraf.

En planläggning av den ömsesidiga eldsläckningshjälpen bör i förväg ske genom länsbrandinspektörens försorg. Lämpligen bör denna planläggning — i överensstämmelse med vad som redan ordnats i ett flertal län samt i Finland — ske så, att en lista uppsättes, i vilken angives bl. a. till vem varje brandchef i första hand skall vända sig för att erhålla hjälp, vidare till vilken han i andra hand skall vända sig o. s. v. För belysning av huru dessa förhållanden äro ordnade i Finland fogas ett utdrag ur den finländska listan till detta betänkande (bilaga V).

10 §.

Med denna paragraf inledes den avdelning i lagförslaget, som behandlar de enskildas skyldigheter med avseende å brandförsvaret.

I 5 § 3 mom. gällande brandstadga föreskrives, att i stad eller därmed likställda samhällen skyldighet att tjänstgöra i allmän brandkår — varmed avses den på medborgerlig plikt grundade brandstyrkan — föreligger för envar i samhället boende arbetsför man från och med det år, under vilket han fyller 20 år, till och med det år, under vilket han fyller 50 år. I brandstadgans avdelning för landsbygden finnes motsvarande föreskrift (28 § tredje stycket) för det fall, att allmän brandkår ingår i brandstyrkan.

I 17 § första stycket skogseldslagen stadgas, att envar i trakten, å landet eller i stad bosatt arbetsför man, som fyllt 18 men icke 60 år, är skyldig att deltaga i släckning av skogseld.

Vid en samordning av skogsbrandförsvaret med brandförsvaret i övrigt böra de angivna reglerna om tjänsteplikt samarbetas. Härvid må till en början erinras om att länsstyrelsen i Gävleborgs län efter förslag av en av länsstyrelsen tillsatt kommitté (skogsbrandskyddskommittén i Gävleborgs län) i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 mars 1940 anført, bland annat (se proposition nr 218 till 1940 års lagtima riksdag, jfr Betänkande med förslag till åtgärder för effektivisering av skogsbrandskyddet under krig eller vid krigsfara, avgivet den 20 mars 1940 av skogsbrandskyddskommittén i Gävleborgs län, sid. 15 f.), att släckningsskyldigheten vid skogsbrand skulle vid mobilisering utsträckas att omfatta alla arbetsföra manliga personer över 15 år. Om detta förslag anförde föredragande departementschefen i samband med avlåtande till riksdagen av nyssberörda proposition, att förslaget syntes beaktansvärt, men då i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov funnes föreskrivet, att män under 18 år icke finge tvångsvis uttagas för luftskyddets behov, syntes skäl knappast föreligga att endast i fråga om skogsbrandskyddet företaga en sänkning av åldersgränsen. Det torde kunna förväntas, anförde departementschefen vidare, att i den mån ungdom under 18 år skulle vara behöflig såsom biträde vid släckning av skogseld, densamma frivilligt komme att ställa sig till förfogande (propositionen sid. 12). I sitt utlåtande (nr 48) över propositionen anförde jordbruksutskottet bland annat (sid. 7),

att utskottet ifrågasatte om icke åldersgränsen för skyldighet att deltaga i släckning av skogsbrand borde sänkas. Som skäl för denna uppfattning erinrade utskottet om att det på vissa håll ansetts ej vara tillräckligt att bygga på frivillig medverkan av ungdom. Utskottets uttalande godkändes av riksdagen. Någon åtgärd i anledning av berörda uttalande har icke vidtagits.

I skrivelse den 7 maj 1940 till chefen för jordbruksdepartementet hemställde länsskogsbrandchefen i Västernorrlands län, länsjägmästaren Per Ödman, under åberopande av ett protokollsutdrag från sammanträde med en av länsstyrelsen i nämnda län tillsatt skogsbrandskyddskommitté för södra och västra Ångermanland, att — i betraktande av den stora avgången av släckningsskyldiga för militär tjänstgöring — skyldigheten att deltaga i skogseldsläckning borde med hänsyn till skogstrakternas inom länet ofta glesa bebyggelse i nuvarande läge utsträckas att gälla alla arbetsföra män, som fyllt 15 år.

Över skrivelsen ha åtskilliga myndigheter m. fl. avgivit utlåtanden.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund anför, att otvivelaktigt vissa skäl talade för den föreslagna sänkningen av åldersgränsen. Även om det borde kunna förväntas att ungdom under 18 år i stor utsträckning frivilligt skulle ställa sig till förfogande, kunde det nämligen tänkas att i vissa fall en fastare släckningsorganisation skulle vinnas om för de unga deltagande i arbetet vore en medborgerlig plikt. Centralrådet ansågo sig av denna anledning icke böra avstyrka en sänkning av ifrågavarande åldersgräns under extraordinära förhållanden. I anslutning härtill ville centralrådet framhålla lämpligheten av att minimiåldern för tvångsvis uttagande för luftskyddets och skogsbrandskyddets behov ävensom för andra samhällsbevarande uppgifter av liknande slag generellt sattes lika.

Länsstyrelsen i Örebro län yttrar, att förhållandena under år 1940 givit vid handen att vid mobilisering eller därmed jämförlik förstärkt försvarsberedskap antalet i orterna hemmavarande släckningsskyldiga personer varit alltför litet för att kunna effektivt bekämpa eventuellt uppkommande större skogseld. En utsträckning av åldersgränserna för släckningsmanskapet hade visat sig ofrånkomlig och enligt av länsstyrelsen utfärdade föreskrifter hade brandfogdarna på frivillighetens väg uttagit till reservmanskap personer, som enligt gällande bestämmelser icke varit släckningsskyldiga. Då emellertid enligt kungörelsen den 2 december 1938 angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. sådan ersättning icke utginge till andra än släckningsskyldiga, syntes denna reservpersonal icke kunna tillerkännas skälig ersättning för sitt arbete, vilket torde i framtiden kunna inverka på rekryteringen av dessa frivilliga. Det syntes därför ur beredskapssynpunkt erforderligt att släckningsskyldigheten under utomordentliga av krig föranledda förhållanden kunde utsträckas i enlighet med nu föreliggande förslag.

Länsskogsbrandchefen i Västerbottens län, vars yttrande åberopas av *länsstyrelsen i samma län*, anför, att enligt sommarens erfarenheter från Västerbottens län arbetsföra ynglingar i åldrarna från och med 15 till och med 17 år synnerligen mangrant anmält sig villiga att som frivilliga deltaga i skogseldsläckning. Lagstadgad skyldighet även för dylika att deltaga i skogseldsläckning skulle dock givetvis i hög grad underlätta skogsbrandväsendets försättande i full krigsberedskap. Tillfrågandet av de underåriga om deras villighet att deltaga i skogseldsläckning vore nämligen mycket tidsödande. Ynglingar i nämnda åldrar hade emellertid i regel ännu alltför ömtåliga slemhinnor för att hava större värde för direkt bekämpande av elden vid häftigare skogsbrand, vilket för övrigt — om än i mindre grad — även gällde åtskilliga bland de yngre årgångarna av de redan enligt nu-

varande lag skogseldsläckningsskyldiga. Det syntes därför önskvärt, att skyldigheten för ynglingar i åldrarna från och med 15 till och med 17 år begränsades till tid, då krig eller krigsfara råder.

Förslaget tillstyrkes vidare av *länsstyrelsen* samt *länsskogsbrandchefen i Göteborgs och Bohus län*. Länsskogsbrandchefen anför bland annat, att vissa femton-åringar visserligen torde vara alltför vecka för att deltaga i egentlig eldsläckningstjänst men dock lämpliga för rapporttjänst. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län* samt *länsstyrelsen* och *länsskogsbrandchefen i Gävleborgs län* tillstyrka förslaget. *Länsskogsbrandchefen i Gävleborgs län* framhåller, att åldersgränsen neråt för hemvärnsmän är satt till 16 år. Då det givetvis måste ställas större krav på individuell utbildning i fråga om hemvärnstjänst än i fråga om tjänst vid skogsbrand, exempelvis såsom ordonnans etc., borde för det senare fallet 15 år vara en lämplig gräns.

Luftskyddsinspektionen anser, att den lägre åldersgränsen bör vara 16 år. Inspektionen yttrar, att en utvidgning av skyldigheten att deltaga i släckning av skogseld genom ändring av åldersgränserna måste anses motiverad med hänsyn till den brist på för sådan eldsläckning lämpad personal, som kan beräknas uppstå vid mobilisering. Enligt inspektionens förmenande syntes emellertid den medborgerliga plikten att deltaga i skogseldsläckning i analogi med lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt böra utsträckas att gälla män i åldern 16—70 år. Häri- genom skulle en viss likformighet i lagstiftningen uppnås inom de närbesläktade områden, varom här är fråga. Anmärkas borde också att man vid den inom inspektionen verkställda utredningen rörande revision av gällande luftskyddslagstiftning föreslagit samma åldersgränser beträffande s. k. luftskyddstjänsteplikt.

Länsskogsbrandchefen och *skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län* anse även, att den undre åldersgränsen borde vara 16 år. Länsskogsbrandchefen anför, att det torde få anses konstaterat, att behov föreligger att under vissa förhållanden få anlita även ungdom under 18 år vid släckning av skogseld, och att detta behov särskilt starkt framträtt i norrlandslänen. Terrängförhållandena och avstånden ställde emellertid här så stora krav på omdömesförmågan och de fysiska kvalifikationerna, att man skäligen borde utgå från att 15-åringarna i allmänhet icke fyllde måttet. Övervägande flertalet av 16- och 17-åringarna torde emellertid få antagas äga de nödvändigaste förutsättningarna, varför länsskogsbrandchefen beträffande dessa ansåge, att ifrågasatt lagändring utan alltför stor risk kunde genomföras.

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar, att i länet hade hittills inga svårigheter mött att i förekommande fall erhålla släckningshjälp från frivilliga. Det inom länet våren 1940 igångsatta men vid yttrandets avgivande (augusti 1940) ännu ej helt avslutade arbetet med uppsättandet av beredskapskärer för skogseldsläckning, varvid även skolorna avsåges skola tagas i anspråk, syntes lämna relativt tillfredsställande resultat. En viss konkurrens om ungdomen förekomme dock givetvis mellan de olika beredskapsgränarna. Att döma av de hittills gjorda erfarenheterna syntes därför för Stockholms läns vidkommande behovet av den ifrågasatta lagändringen icke vara trängande. I den mån förhållandena i andra län kunde motivera en sänkning av minimiåldern för skyldigheten att deltaga i släckning av skogseld, ville emellertid länsstyrelsen icke motsätta sig att en sådan komme till stånd under extraordinära förhållanden. — I likhet med länsskogsbrandchefen i länet och på av denne härutinnan anförda skäl samt med hänsyn tagen jämväl till dels omfattningen av släckningsskyldigheten och dels därtill att ett åsidosättande av skyldigheten är straffbelagt, ansåge länsstyrelsen, att gränsen icke borde sättas lägre än till 16 år.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att förslaget bland annat innebure att någon åldersgräns uppåt icke skulle finnas och att alltså även ålderstigna män skulle vara släckningsskyldiga, såvida de vore arbetsföra. I tillämpningen torde ett sådant stadgande medföra, att den som uraktlåtitt att efterkomma kallelse till skogseldsläckning vore bevisningsskyldig att han ej är arbetsför, även om han uppnått en

ålder, som i och för sig borde medföra befrielse. En sådan ordning syntes icke tilltalande. Enligt länsstyrelsens mening vore det ur såväl allmän som enskild synpunkt fördelaktigt att ha bestämda åldersgränser både uppåt och nedåt att röra sig med. På grund av den fysiska påfrestning som vanligen vore förenad med arbete i skogseldsläckning vore det ej lämpligt att höja den nu gällande övre åldersgränsen. Däremot torde minimiåldern utan olägenhet kunna sänkas; dock ville länsstyrelsen icke förordna att denna gräns sattes lägre än till sexton år. Sistnämnda ålder vore ju numera inom olika områden stadgad som minderårighetsgräns.

I vissa yttranden har gjorts gällande, att släckningsplikten borde högst väsentligt utsträckas. Sålunda anför *länsstygksbrandchefen i Värmlands län* med instämmande av *länsstyrelsen i länet*, att skyldigheten borde utsträckas till icke blott ynglingar mellan 15 och 18 år och män över 60 år utan även till alla arbetsföra kvinnor.

Länsstygksbrandchefen i Norrbottens län anför:

»Det måste allvarligen befaras att vid krigsfara eller under krig det manskap, som med nuvarande bestämmelser kan förfogas över för skogsbrandsläckning kan, om skogseldarna taga någon omfattning, bliva helt otillräckligt. På frivillig väg torde det vidare vara helt uteslutet att anskaffa tillräckligt slagkraftiga släckningsstyrkor. Det får därför anses nödvändigt, att genom laga bestämmelser utsträcka skyldigheten att under utomordentliga förhållanden såsom vid krigsfara eller krig deltaga i skogseldsläckning till även andra befolkningskategorier än de, för vilka sådan redan nu föreligger.

Härvid kan ifrågasättas, om icke sådan skyldighet bör åläggas även kvinnor. Visserligen är arbetet vid skogseldsläckning i de allra flesta fall fysiskt mycket påfrestande, men även uppgifter av lättare slag förekomma, vartill kvinnor med fördel skulle kunna utnyttjas, nämligen som ordonnanser, vakter o. d. Härjämte borde kvinnor kunna användas för eftersläckning, som i allmänhet är mindre krävande, samt för matlagning o. d. Jag kan i detta sammanhang erinra om, att kvinnor i stor utsträckning ha anförtrots uppgifter inom det civila luftskyddet, vilka i händelse av luftanfall komma att ställa dem på såväl i fysiskt som psykiskt avseende mycket hårda prov.

Fråga är vidare, till vilka åldersgränser skyldigheten att under utomordentliga förhållanden deltaga i skogseldsläckning bör utsträckas. Enligt bestämmelserna i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov kan erforderlig personal uttagas att fullgöra luftskyddstjänst. Härvid bör dock icke uttagas män under 18 eller över 60 år eller kvinnor, såvida de icke frivilligt åtaga sig sådan tjänstgöring, eller ock om behovet icke kan på tillfredsställande sätt fyllas. Enligt dessa bestämmelser föreligger alltså obligatorisk skyldighet för män i åldern 18—60 år med vissa undantag, som här icke behöva beröras, att göra luftskyddstjänst. Vid behov av personal utöver dem, som äro att tillgå ur nyssnämnd kategori, finnes sålunda genom ovan återgivna bestämmelser möjlighet att fylla detta genom att rekvirera män i andra åldrar samt kvinnor. Bestämmelsen att detta endast kan ske, när behovet av luftskyddspersonal icke kan anses tillfredsställande fyllt, är visserligen vag, enär frågan om, när denna förutsättning föreligger, givetvis kan vara mycket svår att avgöra, men å andra sidan kan genom denna bestämmelse vid allvarliga förhållanden på ett smidigare sätt erforderlig personal uttagas, än om åldersgränserna nedåt och uppåt äro fixerade.

I händelse av krig eller krigsfara kan, som ovan framhållits, en mycket allvarlig brist på personal för släckning av skogseld uppkomma. Med hänsyn härtill bör skyldigheten att deltaga i släckning av skogseld utsträckas att gälla även andra kategorier av befolkning än de, för vilken sådan redan under fredstid föreligger. Smidigast ordnas detta, om skyldighet att deltaga i skogseldsläckning under extraordinära förhållanden kan åläggas envar i trakten boende, oberoende av kön och ålder, i analogi med vad som gäller i fråga om skyldighet att fullgöra luftskyddstjänst.»

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar, att något behov för länets del av lägre minimiålder för släckningsskyldiga icke föreläge. En liknande uppfattning uttalas av *länssocksbrandchefen i Jämtlands län*, som med instämmande av *länsstyrelsen i länet* framhåller, att i de beredskapsrullor, som torde finnas upprättade inom länets samtliga brandrotar, torde på frivillighetens väg i allmänhet även hava medtagits alla för ändamålet lämpliga icke släckningsskyldiga personer, ynglingar mellan 15 och 18 år samt män över 60 år och ej sällan även kvinnor. Såväl de släckningsskyldiga som de frivilliga torde hava erhållit kontrollkort med förhållningsorder vid skogseld. Vid samtal med brandfogdar i länet hade allmänt den uppfattningen kommit till uttryck, att dessa frivilliga i allmänhet representerade en lika säker personaltillgång som det släckningsskyldiga manskapsuppbådet. Särskilt ynglingarna torde utgöra en pålitlig och värdefull tillgång i skogsbrandorganisationen, då de av uppdraget ofta torde vänta något av äventyr och sport och dessutom betraktade detsamma såsom något hedrande. Visserligen kunde tänkas att intresset för skogseldsläckning icke skulle bliva detsamma om det under ofred bleve fråga om ständiga uttryckningar för ändamålet, men å andra sidan torde ambitionen under sådana för vårt land olyckliga tider hos befolkningen växa med uppgifterna för vårt lands försvar på olika områden. Länssocksbrandchefen trodde därför, att den föreslagna utsträckningen av släckningsskyldigheten icke skulle få någon nämnvärd betydelse för stärkandet av skogsbrandorganisationen.

Framställningen och de däröver avgivna yttrandena ha överlämnats till brandförsvarsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Det har av ålder ansetts som en medborgerlig plikt att biträda vid släckning av brand. I det allmänna medvetandet torde denna plikt icke minst å landsbygden uppfattas som om den gällde alla personer, vilka kunna utföra ett arbete, som i något avseende är till nytta i kampen mot elden. De i brandstadgan och skogseldslagen angivna, tämligen snäva gränserna för tjänsteplikten torde icke vara mera allmänt kända.

Med hänsyn härtill synes det, icke minst i betraktande av att inkallelserna till militär beredskapstjänst för närvarande medfört en stark minskning av antalet släckningsskyldiga i hemorten, med skäl kunna ifrågasättas, huruvida lagstiftningen icke borde bygga på den principen att envar, som kan vara till nytta för brandsläckning, också bör vara tjänstepliktig. Tjänsteplikten skulle i sådant fall omfatta icke blott män i de arbetsföra åldrarna utan även kvinnor. Kvinnornas medverkan kan vara värdefull t. ex. vid mindre påfrestande eldsläckningsarbete, vid vattenlangning o. s. v., varjämte de kunna tjänstgöra såsom vägvisare, såsom telefonvakter och i sjukvårds- och förplägnadstjänst. Utredningen har också stannat för att föreslå en på dessa grunder utformad brandtjänsteplikt.

Brandtjänsteplikten skall enligt utredningens förslag omfatta personer, män eller kvinnor, som under kalenderåret fylla lägst sexton och högst sjuttio år. Tjänsteplikten gäller dock blott i den mån kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva samt avser tjänstgöring blott i vistelseorten och trakten däromkring.

Åldersgränserna samt föreskriften rörande kroppskrafter och hälsotillstånd överensstämman med vad som är föreskrivet i 16 § lagen den 30 decem-

ber 1939 (nr 934) om tjänsteplikt. Den av utredningen föreslagna lokala begränsningen för tjänsteplikten, torde i jämförelse med de i gällande brandstadga och skogseldslag upptagna uttrycken »i staden boende» respektive »i trakten, å landet eller i stad bosatt» innebära en lämplig och stundom nödvändig utvidgning. Att uttrycket »i vistelseorten eller trakten däromkring» är obestämt är en olägenhet, som icke torde kunna undvikas men som knappast heller bör giva anledning till svårigheter i tillämpningen.

Tjänsteplikten skall enligt utredningens förslag kunna aktualiseras antingen såsom tjänstgöring — såsom övning eller vid brandsläckning — i reservstyrka (10 § andra stycket i förslaget) eller eljest såsom tjänst vid brand (10 § tredje stycket i förslaget).

Reservstyrkan avser att ersätta den allmänna brandkåren och skall sålunda, som namnet giver vid handen, vara en reserv till kommunens övriga brandstyrkor. Styrkan skall bestå av ett mindre antal personer, som äro lämpade för brandtjänst. Styrkan bildas så, att ett lämpligt antal av de tjänstepliktiga uttagas för tjänst i densamma (se 6 § 1 mom. tredje stycket och 29 § 1 mom. tredje stycket i förslaget till brandstadga). Vid uttagningen till reservstyrka bör hänsyn tagas till att ett tillräckligt antal icke krigstjänstskyldiga övas, så att en beredskap för krig därigenom erhålles. Möjligen kan det med hänsyn härtill vara lämpligt att till reservstyrkan uttaga bland annat samvetsömma.¹

För att kunna fylla sin uppgift bör reservstyrkan övas under viss tid årligen. Längden av denna tid bör avpassas efter de förhandenvarande förhållandena. Icke i något fall torde dock övningstiden böra överstiga femton timmar årligen. Denna maximitid har upptagits i lagförslaget. Ersättning skall enligt utredningens förslag icke utgå för övningstimmarna men väl för deltagande i brandsläckning och därmed sammanhängande arbeten (jfr 6 § första stycket andra punkten i lagförslaget).

För tjänstepliktig, som icke uttagits till reservstyrka, aktualiseras tjänsteplikten först vid brand och efter anmaning av den, som vid branden för befälet. Vid skogsbrand gälla dock särskilda regler (se 42 § tredje stycket i förslaget till brandstadga).

Om medlem av reservstyrka utan tillstånd eller godtagbar anledning utebliver från eller lämnar övning eller brand eller därmed sammanhängande arbeten, skall han jämlikt 20 § i förslaget straffas med dagsböter. Till samma straff skall enligt nämnda paragraf också dömas tjänstepliktig, som jämlikt 10 § tredje stycket kallas till tjänstgöring, därest han utan tillstånd eller godtagbar anledning utebliver från eller lämnar arbete, som han blivit satt att utföra.

11 §.

Jämlikt 1 mom. första stycket i denna paragraf åligger det ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning att anskaffa och underhålla erforderliga

¹ Frågan om användande av samvetsömma i brandtjänst behandlas av de inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande lagstiftningen om samvetsömma värnpliktiga (1941 års utredning angående samvetsömma värnpliktiga).

brand- och livräddningsredskap ävensom att i övrigt vidtaga de åtgärder, som till förebyggande av brands uppkomst äro av nöden och som icke medföra oskäligen kostnad.

Stadgandet avser såväl åtgärder med syfte att förbereda eldsläckning (anskaffande av sprutor m. m.) som förebyggande åtgärder av alla slag. I förstnämnda avseende föreskrives i 9 § 2 mom. gällande brandstadga, att det — i stad och likställda samhällen — må i brandordningen stadgas åläggande för fastighetsägare att anskaffa och underhålla viss för gård, upplagsplats m. m. erforderlig brand- och livräddningsredskap ävensom lämnas föreskrift om denna redskaps förvaring. För landsbygden finnes en motsvarande bestämmelse i 30 § gällande brandstadga, där det föreskrives, att i brandordningen skola införas efter kommunens behov lämpade bestämmelser om i vad mån det åligger fastighetsägare att anskaffa och underhålla för fastigheten erforderlig brand- och livräddningsredskap. I skogseldslagen saknas föreskrift av motsvarande innehåll.

Med avseende å det förebyggande brandskyddet må särskilt erinras om att, såsom utredningen i sin ovan (sid. 52) behandlade skrivelse den 26 juli 1941 berört, ingripande mot enskilda fastighetsägare m. fl. för brister i brandskyddshänseende enligt gällande brandstadga kan ske endast i samband med brandsyn. Jämlikt förordningen den 30 augusti 1941 (nr 712) angående rätt för länsstyrelse att meddela föreläggande i vissa brandskyddsärenden, vilken förordning gäller till och med den 30 juni 1942, har dock rätten till ingripande provisoriskt vidgats.

Under senare tid torde den uppfattningen alltmera ha trängt igenom, att fastighetsägare och andra ha ett ansvar mot samhället för att erforderliga brandskyddsåtgärder vidtagas. Även om den enskilde efter en brand kan få sin förlust täckt genom en försäkring, så har dock nationalförmögenheten lidit en icke ersatt förlust. Av särskild vikt är, att ägare av anläggningar, som äro av större betydelse för rikets ekonomiska liv såsom industrier etc., vidtaga nödiga åtgärder för att motverka brandrisker. Erfarenheten visar, att mycket i detta avseende brister och att stora värden stå på spel. Allvarliga ekonomiska förluster, förstörelse av nyttigheter, som kanske icke kunna ersättas, arbetslöshet m. m. kan bliva följden av underlåtenhet att vidtaga enkla förebyggande åtgärder. Det av utredningen i 11 § 1 mom. första stycket upptagna stadgandet skulle — tillämpat jämte föreskriften i 16 § — bereda möjlighet för länsstyrelserna att effektivt ingripa mot missförhållanden på detta område. Det blir en av länsbrandinspektörernas mest betydelsefulla uppgifter att noga uppmärksamma särskilt de viktigare industri-riskerna inom länet.

Uppenbart är emellertid, att kraven på brandskyddsåtgärder ej få sträckas alltför långt. Med hänsyn härtill har i paragrafen uttryckligen utsagts, att tvång icke föreligger att verkställa brandskyddsåtgärder, som medföra oskäligen kostnad.

I 11 § 1 mom. andra stycket har upptagits en föreskrift i ett ämne, som avhandlas i 41 § gällande brandstadga. I sistnämnda paragraf föreskrives,

att ägare av fastighet, där eldsvåda timat, är pliktig att för eftersläckning, grävning och andra efter branden nödiga arbeten, som ej lämpligen kunna av brandkåren utföras, tillhandahålla erforderlig arbetsstyrka vid påföljd för uraktlåtenhet därutinnan, att brandchefen på ägarens bekostnad anskaffar det behövliga manskapet.

Eftersläckning, som utgör en del av själva släckningsarbetet, bör enligt utredningens mening utföras av brandmanskapet. Däremot synes det skäligt att tillsyn, röjning och dylika åtgärder utföras av fastighetsägarens folk. I överensstämmelse med denna mening har stadgandet i 11 § 1 mom. andra stycket utformats. Fullgör fastighetsägaren icke vad honom sålunda åligger, må jämlikt 19 § arbetet på hans bekostnad utföras genom brandchefens försorg.

I 11 § 2 mom. ha upptagits regler angående röjning efter avverkning invid järnväg.

I 5 § första stycket av lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift stadgas, att om eld kommer lös från lokomotiv eller från eldstad i annat järnvägsfordon och därigenom skada sker å fast egendom eller å lös egendom, som icke av järnvägens förvaltning eller betjäning för befordran mottagits, järnvägens innehavare skall ersätta skadan. I tredje stycket av samma paragraf stadgas, att järnvägens innehavare skall vara fri från ersättningsskyldighet, om skadan, utan att hava sin orsak i vårdslöshet vid järnvägens drift, föranletts därigenom, att annan än järnvägens innehavare, efter det järnvägens anläggning påbörjades, utanför järnvägens område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än 30 meter upplagt brännbart löst gods utan säkert skydd eller uppfört byggnad av lätt antändligt ämne eller täckt förut uppförd byggnad med sådant ämne, eller vidtagit annan dylik åtgärd, som uppenbarligen i väsentlig mån ökat den från järnvägstrafiken hotande eldfaran.

I samband med antagandet av 1914 års skogseldslag anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt särskilda lagbestämmelser kunde meddelas till förebyggande av faran för skogseld genom antändning i följd av järnvägs drift, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. I anledning därav anmodade Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen och domänstyrelsen att gemensamt verkställa ifrågavarande utredning. Ämbetsverken överlämnade i sin tur uppdraget till särskilda sakkunniga, vilka den 10 oktober 1916 avgåvo betänkande med förslag till lag om förekommande av skogseld genom antändning i följd av järnvägs drift. Den 16 mars 1918 överlämnades lagförslaget av ämbetsverken till Kungl. Maj:t. Ämbetsverken anförde därvid, att de med godkännande av de principer, som lågo till grund för lagförslaget, men med vissa erinringar och ändringsförslag hemställde om avlåtande till riksdagen av proposition i frågan. Den 31 mars 1933 beslöt Kungl. Maj:t, att utredningen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enligt 5 § i skogsbrandkommitténs förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld m. m., vilket avgavs år 1934, skulle markägare, om av-

verkning ägt rum å område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår, å vilket bantåg framfördes, än trettio meter, vara pliktig att, på anmodan av vederbörande järnvägsförvaltning och på dess bekostnad, vidtaga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogseld uppstode.

Kommittén anförde härom bland annat (kommitténs betänkande sid. 39) följande:

Förvisso kan man hävda, att en lagstiftning till förekommande av skogseld är ofullständig, om den ej beaktar faran för antändning från järnvägar. Med hänsyn till att frågan om bestämmelser till skydd mot denna fara nyligen varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning och ej föranlett åtgärd, har kommittén emellertid icke ansett sig böra framlägga ett mera genomgripande förslag i ämnet.

Att alldeles lämna denna angelägenhet åsido är dock icke försvarligt, särskilt som det visat sig, att de av järnvägarna hittills vidtagna åtgärderna ej förmått att tillfyllast minska risken för skogseld. Otvivelaktigt torde ännu åtskilligt kunna vinnas i säkerhetskänseende blott man söker undanröja den ökade fara för skogseld, som uppstår därigenom, att ris och annat avfall efter skogsavverkning kvarlämnas invid järnvägslinje. Ur allmän säkerhetssynpunkt synas därför sådana åtgärder vara befogade, som avse att framtvinga ett avlägsnande av sålunda utmed järnväg hopat ris och avfall, utan att markägarens behöriga intressen åsidosättas.

Ett naturligt förhållande är, att vid varje skogsavverkning större eller mindre mängder ris och annat avfall från de fällda träden kvarligga å marken utan att kunna tillvaratagas. Enligt kommitténs uppfattning kan det ej läggas avverkaren eller markägaren till last, om därigenom vid avverkning utmed järnväg uppstår ökad fara för antändning av skogen från bantåg. Kommittén har i sitt lagförslag intagit ett stadgande (5 §) av innebörd, att, där avverkning efter lagens ikraftträdande ägt rum inom kortare avstånd från närmaste järnvägsspår, å vilket bantåg framföres, än trettio meter, markägaren skall vid ansvar för uppkommen skada vara pliktig att, på anmodan av vederbörande järnvägsförvaltning och på dess bekostnad omedelbart vidtaga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen i och för sig ökad fara för skogseld uppstår. Kommittén förutsätter därvid, att om järnvägsförvaltning underlåter att i vederbörlig ordning göra dylik anmodan, och eld till följd av tågdriften uppstår å det ifrågavarande området, järnvägen ensam skall bära ansvaret härför på sätt nu gällande lag bestämmer.

Detta förslag är så utformat, att man synes hava rätt räkna med att enighet mellan järnvägsförvaltningen och markägaren beträffande sättet för åtgärdens utförande lätt bör kunna ernås.

Vid remissen till lagrådet den 14 februari 1936 av förslag till skogseldslag anförde föredragande departementschefen bland annat (proposition nr 16 till 1937 års riksdag sid. 24 f.):

Statistiken utvisar, att ett ganska betydande antal skogseldar uppkommit genom eldspridning från lokomotiv. Uppenbart är, att faran för skogseld väsentligt ökas, om vid avverkning invid järnväg ris, avfall o. dyl. kvarlämnas inom sådant avstånd från järnvägen, att det lätt kan nås av kringflygande gnistor. En ej obetydlig del av de genom eldspridning från lokomotiv uppkomna skogseldarna torde också vara att tillskriva den omständigheten, att erforderlig röjning försumrats. Jag har därför lika med skogsbrandkommittén funnit bestämmelser om röjningsskyldighet böra införas i förevarande lag.

Enligt 5 § i 1886 års lag jämte därå grundad rättspraxis (jfr N. J. A. 1906: 501 och 1909: 38) torde järnvägsinnehavare vara fritagen från skyldighet att ersätta skada, som uppkommit därigenom, att eld från lokomotiv eller från eldstad å annat järnvägsfordon antänt vid avverkningen inom trettiometersgränsen kvarlämnat ris eller

avfall, upplagt timmer eller dylikt. Redan därav lärer följa att det bör ankomma på markägaren ej blott att ombesörja röjningen utan även att bekosta densamma. Härför tala även praktiska och ekonomiska skäl. För markägaren torde det vara en enkel sak att ombesörja röjningen och densamma torde i regel ej behöva föranleda några större kostnader, i varje fall ej om röjningen verkställles i samband med avverkningen. För järnvägarna skulle däremot en skyldighet att bekosta eller verkställa röjning nödvändigöra ett vidlyftigt övervaknings- och kontrollväsen och de sammanlagda kostnaderna skulle sannolikt stiga till avsevärda belopp.

Röjning torde i regel ske lättast i samband med avverkningen och bör i varje fall vara verkställd, innan riset och avfallet hunnit torka. Har markägaren försummat röjning torde det vara lämpligast att låta det ankomma på vederbörande brandfogde eller, om sådan ej finnes, på vederbörande järnvägsförvaltning att på markägarens bekostnad ombesörja röjningen. Innan brandfogde eller järnvägsförvaltning verkställer röjning, bör lämpligen markägaren erinras om sin ifrågavarande skyldighet samt lämnas tillfälle att själv utföra röjningen. Särskilda omständigheter såsom att markägaren ej är anträffbar eller att överhängande fara för skogseld föreligger synas dock kunna föranleda, att röjning omedelbart vidtages. Att i lag uppställa närmare föreskrifter i dessa avseenden torde ej vara lämpligt.

Sedan lagrådet gjort vissa anmärkningar mot det föreslagna stadgandet föreslogs i nämnda proposition, att stadgandet skulle erhålla följande avfattning: Sker skogsavverkning invid järnväg och vidtagas ej inom område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter erforderliga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogseld uppstår, äger brandfogden eller järnvägsförvaltningen på markägarens bekostnad verkställa de behövliga åtgärderna.

Första lagutskottet anförde (utlåtande nr 41, sid. 20) i frågan bland annat följande:

I 5 § av förslaget upptages ett stadgande om skyldighet för markägare att bekosta röjning efter avverkning invid järnväg till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogseld uppstår. De kostnader, som härigenom skulle åläggas markägaren, kunde ofta komma att bliva rätt betydliga. Utskottet vill framhålla, att de fall då röjningen lämpligen kan ske i samband med själva avverkningen äro mera sällsynta enär i regel avverkning sker då marken är snöbetäckt. Järnvägens innehavare är i vissa fall, som angivas i 1886 års lag angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift, fritagen från ersättningsskyldighet då inom 30-metersgränsen av annan vidtagits åtgärd som uppenbarligen i väsentlig mån ökat den från järnvägstrafiken hotande eldfaran. De nu föreslagna bestämmelserna om läggande av röjningskostnaden å markägaren synas emellertid innefatta en skyldighet även i fall då järnvägsinnehavaren jämlikt 1886 års lag själv skulle vara ansvarig för en timande skogseld. Härvidlag må framhållas, att för ansvarsfrihet för järnvägsinnehavaren fordras att skadan *föranletts* av den av markägaren vidtagna åtgärden, i vilket hänseende bevisskyldigheten åvilar järnvägsinnehavaren, och vidare att markägarens åtgärd *uppenbarligen i väsentlig mån* ökat eldfaran från järnvägen. Det synes härjämte icke vara fullt klart att järnvägsinnehavarens ansvarsfrihet enligt 1886 års lag jämväl innefattar det fall, att från markägarens sida endast underlåtet undanskaffande av ris och kvistar efter avverkning föreligger utan att någon åtgärd för hopsamlande eller uppläggande skett. Utskottet har med hänsyn härtill icke funnit sig övertygat om det skäligen i att ålägga markägaren en skyldighet av den i 5 § föreslagna omfattningen. Å andra sidan har utskottet ej heller med stöd av den i förevarande ärende föreliggande utredningen ansett sig kunna förorda en sådan bestämmelse som föreslagits av skogsbrandkommittén, eller att kostnaden för

röjningen skulle läggas å järnvägsförvaltningen. Även om någon särskild bestämmelse rörande röjningsskyldighet icke intages i lagen, måste det emellertid anses ligga inom ramen för brandfogdens uppgifter att tillse, att erforderlig röjning sker till förekommande av ökad fara för skogseld. Därvid torde brandfogden, med utgångspunkt från ett bedömande av huruvida det i det särskilda fallet är järnvägsförvaltningen eller markägaren som enligt 1886 års lag står risken för skogsbrand, utan tvivel i många fall kunna förnä den, som sålunda anses stå risken, att i eget intresse vidtaga de erforderliga röjningsåtgärderna. På grund av vad sålunda anförts, och då den i 5 § av propositionsförslaget upptagna bestämmelsen icke lär stå i något nödvändigt sammanhang med lagförslaget stadganden i övrigt, vill utskottet förorda att 5 § utgår.

Utskottets ståndpunkt godtogs av riksdagen, och något stadgande i förevarande fråga upptogs sålunda icke i skogseldslagen.

Sedan järnvägsstyrelsen och svenska järnvägsföreningen genom cirkulärskrivelse i april 1941 fäst länsstyrelsernas uppmärksamhet på den i anledning av övergång till vedbränsle ökade risken för skogseldar genom gnistor från lokomotiv och anhållit, att länsstyrelserna måtte anmoda vederbörande läns-skogsbrandchefer och brandfogdar att ägna uppmärksamhet åt uppröjningen å områden närmast utanför järnvägslinjer av avfall från skogsavverkningar m. m., särskilt beträffande de platser, där antändning från lokomotiv tidigare förekommit en eller flera gånger, har länsstyrelsen i Uppsala län i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 april 1941 hemställt, bland annat, om utfärdande av klargörande föreskrifter angående arbets- och kostnadsfördelningen för ifrågakommande åtgärder.

I skrivelsen anföres bland annat:

Vissa åtgärder såsom undanskaffande av ris och avfall torde kunna anses falla inom vederbörande markägares skyldighet enligt skogsbrandlagen. Andra åtgärder såsom avbränning av torrt gräs och ljung utmed järnvägslinjen kunna vara förenade med stora brandrisker och kräva därför omsorgsfull bevakning, grävning av diken m. m., åtgärder, vilka draga icke så obetydliga kostnader. Upphuggning av brandgator förorsakar både direkta och indirekta kostnader. Enligt gällande skogsbrandlag torde knappast dylika kostnader kunna åläggas markägarna. I den mån mer eller mindre permanent bevakning kan bli nödvändig på vissa platser, synes denna bevakning böra ombesörjas och bekostas av järnvägen, som framkallar risken. Det torde också böra uppmärksammas, att sådan bevakningspersonal endast i händelse av skogseld synes stå under brandfogdens eller annan skogsbrandpersonals befäl.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att vissa klargörande föreskrifter angående arbets- och kostnadsfördelningen erfordras för att brandskyddet skall uppnå tillräcklig effektivitet. Med hänsyn till den stora risk för skogsbränder, som kan förutsättas, torde föreskrifter av Kungl. Maj:t böra snarast möjligt utfärdas i ämnet.

I ärendet ha åtskilliga myndigheter avgivit utlåtanden.

Järnvägsstyrelsen lämnar i sitt yttrande till en början en redogörelse för vissa vid statsjärnvägarna vidtagna brandskyddsåtgärder. Styrelsen anför därefter, att några bärande reella skäl till att järnvägsinnehavaren skulle, på sätt länsstyrelsen i Uppsala län ifrågasatt, vidkännas kostnaderna för dylika åtgärder, kunde järnvägsstyrelsen icke finna. Då länsstyrelsen motiverade sitt ställningstagande i denna kostnadsfråga med att det vore järnvägstrafiken, »som framkallade risken», ville järnvägsstyrelsen framhålla, att liknande riskmoment numera förelåge från landsvägs- trafikerna genom införandet av gengasdrift å motorfordonen. Det hade emellertid icke

veterligt härför ifrågasatts, att fordonsinnehavarna skulle bestrida åtgärder för skogsbrandskyddet eller dettas effektivisering i av länsstyrelsen berört hänseende.

Domänstyrelsen anför, att styrelsen för domänverkets skogar anmodat jägmästarna att ombesörja bortskaffande efter järnvägslinjerna av vid avverkningarna anhopat eldfängt avfall. Det syntes domänstyrelsen angeläget att även å andra skogar sådant avfall undanröjdes.

Svenska järnvägsföreningen framhåller, att vid de enskilda järnvägarna ha i stort sett genomförts samma åtgärder för minskande av brandrisken som vid statens järnvägar. Föreningen ansluter sig till den av länsstyrelsen i Uppsala län uttalade uppfattningen, att klarläggande bestämmelser rörande arbets- och kostnadsfördelningen äro påkallade. Med avseende å kostnadsfrågan ansluter sig föreningen till järnvägsstyrelsens uppfattning.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund ansluter sig till vad länsstyrelsen i Uppsala län anför.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framhåller, att i de flesta fall inga juridiska skäl torde kunna åberopas för att ålägga skogsägare att vidkännas kostnader för röjningsåtgärder m. m. utefter järnvägslinjerna. — För undvikande av all oklarhet borde emellertid i lag fastslås, att röjningsskyldigheten åvilar järnvägen.

Med anledning av vad sålunda förekommit har Kungl. Maj:t genom cirku-lärskrivelse den 6 juni 1941 anbefallt samtliga länsstyrelser *dels* att hos markägare ytterligare framhålla vikten av uppröjning på ett betryggande avstånd utanför banan och bortförande av icke blott avfall från skogsavverkningar utan även annat ris m. m., *dels ock* att föranstalta om samråd och om möjligt samarbete mellan markägare och distriktsbefäl vid statens järnvägar respektive förvaltning vid vederbörande enskilda järnväg i fråga om vidtagande av ytterligare åtgärder i syfte att minska brandrisken.

Kungl. Maj:t har därjämte förordnat, att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till brandförsvarsutredningen att tagas i övervägande vid fullgörandet av utredningen meddelat uppdrag.

En icke obetydlig del av skogseldarna i vårt land uppkommer genom eldspridning från lokomotiv. Enligt en av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund lämnad uppgift, grundad på skogsvårdsstyrelsernas riksstatistik, ha under åren 1936—1940 22.8 % av samtliga skogseldar föranletts härav. Under den senaste tiden, då järnvägarna i stor utsträckning övergått från koleldning till vedeldning, varigenom risken för gnistspridning avsevärt ökats, samt avverkningsarbeten utmed järnvägarna bedrivs i en betydligt större omfattning än tidigare, har antalet skogseldar, som uppkommit genom antändning från lokomotiv, avsevärt ökats. Det är enligt utredningens mening ofrånkomligt att åtgärder måste vidtagas till minskande av denna fara.

Den ur samhällelig synpunkt viktigaste uppgiften är därvid att tillse, att röjning utmed järnvägslinjerna verkligen blir utförd. Den nu rådande oviss-heten om vem som i det särskilda fallet bör utföra och bekosta röjningen har alltför ofta lett till att röjning icke blivit verkställd. Det är därför enligt utredningens mening nödvändigt, att klara regler givas i detta avseende.

Vid bedömande av frågan huruvida markägaren eller järnvägsförvaltningen bör bära kostnaden för röjningen synes det rimligt att särskilt fästa avseende vid att järnvägen är farospridaren. Även om — såsom av det förut anförda

framgår — vissa skäl kunna åberopas till förmån för den meningen, att markägaren skulle svara för röjningskostnaderna, så synes dock enligt utredningens mening järnvägens ställning som farospridare böra medföra, att dessa kostnader skola bestridas av järnvägsförvaltningen, därest markägaren icke själv verkställer röjningen. I brandlagen torde därför böra intagas ett stadgande av innehåll, att sker skogsavverkning invid järnväg och vidtagas ej inom område på kortare avstånd från närmaste järnvägsspår än trettio meter erforderliga åtgärder till förhindrande av att genom avverkningen ökad fara för skogsbrand uppkommer, äger järnvägsförvaltningen eller brandchefen verkställa de behövlige åtgärderna, varvid kostnaderna därför skola bäras av järnvägsförvaltningen.

Att brandchefen och icke brandfogden erhåller rätt att taga det berörda initiativet har sin grund däri, att enligt utredningens förslag brandfogde, där sådan kommer att finnas, har ställning som brandchefens tjänstegrenschef. Brandchefen bör därför i ärenden, varom nu är fråga, hava åtminstone den formella beslutanderätten.

Den med bestämmelsen avsedda verkan sträcker sig icke längre än till själva utförandet av röjningsåtgärderna, och markägaren skulle icke med avseende å straff- eller skadeståndsskyldighet komma i annan ställning än som följer av gällande rätt.¹

Därest utredningens förslag i denna del vinner bifall, torde det icke vara nödvändigt att — såsom länsstyrelsen i Uppsala län föreslagit i sin ovanberörda skrivelse — ytterligare föreskrifter utfärdas rörande arbets- och kostnadsfördelningen för ifrågakommande åtgärder av nu förevarande slag.

12 §.

Som av den förut lämnade redogörelsen framgår finnas i gällande rätt vissa bestämmelser rörande straff för vårdslöshet med eld och eldfarliga föremål. Sålunda stadgas i 24 kap. 1 § byggningsbalken, att den som umgås ovarsamt med eld å vissa i paragrafen närmare angivna sätt skall straffas med böter, ändå att ingen skada sker. I ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 föreskrives i 6 § andra stycket, att den som uti stad eller å dess område med eld ovarsamt förfar eller eldfarligt eller exploderande ämne utan nödig omsorg förvarar eller behandlar skall, där icke straff enligt allmän lag eller särskilda i detta avseende av Kungl. Maj:t meddelade stadganden följa bör, straffas med böter. I gällande brandstadga finnes icke någon bestämmelse av ifrågavarande slag. I 44 § 1 mom. av den inom kommunikationsdepartementet utarbetade normalbrandordningen för städer och därmed jämställda samhällen har emellertid upptagits en föreskrift innefattande förbud att handskas ovarsamt med brinnande, glödande eller eldfarliga föremål under sådana omständigheter att fara för eldsvåda därigenom kan uppstå. I paragrafen givas även exempel på särskilda fall av vårdslöshet. Jämlikt 62 § i samma normalbrandordning skall den straffas med böter,

¹ Jfr med avseende å detta stycke det i propositionen nr 16 till 1937 års riksdag å sid. 89 intagna anförandet av lagrådet.

som överträder i brandordningen meddelad föreskrift, där icke å förseelsen följer straff enligt allmän lag eller författning. I den inom nämnda departement utarbetade normalbrandordningen för landskommuner ha i 22 och 31 §§ intagits motsvarande stadganden. I flertalet brandordningar för såväl städer och liknande samhällen som landskommuner ha också liknande stadganden givits.

I skogseldslagen har en regel mot vårdslöshet med eld upptagits i 4 §, som föreskriver förbud mot att handskas ovarsamt med brinnande eller glödande föremål å sådan plats och under sådana omständigheter, att skogseld därav lätt kan uppstå. I 1—3 §§ skogseldslagen ha upptagits särskilda fall, då fara för skogseld lätt kan föreligga, och ha särskilda åtgärder anbefallts till undanröjande av denna fara. Sålunda stadgas i 1 §, att om någon vill företaga kolning eller tjärbränning eller ock svedja eller bränna gräs, ris eller ljung eller för annat ändamål uppgöra eld i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit, är han pliktig att, genom grävning eller annorledes, vidtaga de särskilda anordningar, som kunna anses erforderliga till förhindrande av eldens spridning. I 2 § föreskrives, att då stark torka råder eller i följd av stark blåst fara för skogseld föreligger, må svedjning eller bränning av gräs, ris eller ljung icke förehas eller eljest, utom för utövande av näring eller i fall av trängande behov, eld uppgöras i skog eller så nära skog, att elden lätt kan spridas dit. Slutligen säges i 3 §, att eld som uppgjorts å plats, som i 1 och 2 §§ nämnts, ej må övergivas, förrän den blivit fullständigt släckt. Brott mot 1, 2, 3 eller 4 § skogseldslagen bestraffas jämlikt 22 § samma lag med dagsböter.

Ett mycket stort antal eldsvådor orsakas av vårdslöshet och slarv med eld eller eldfarliga föremål. Såsom gällande straffbestämmelser på detta område äro avfattade, kunna fall tänkas, då vårdslöshet eller slarv med eld, varav skada ej uppkommit, icke drabbas av straffpåföljd. Med hänsyn härtill har i 12 § av förslaget till brandlag stadgats förbud mot att så handhava eld och eldfarliga föremål, att fara för brand därav lätt kan uppstå. Straffet för överträdelse av förbudet skulle jämlikt 20 § i lagförslaget vara dagsböter.

Införandet av ett sådant allmänt vårdslöshetsstadgande synes icke utesluta att i administrativ ordning föreskrifter utfärdas i syfte att motverka vårdslöshet med eld. Föreskrifterna i 1—3 §§ skogseldslagen torde lämpligen böra utfärdas i sådan ordning. Dessa föreskrifter ha därför upptagits i förslaget till brandstadga (41 §). Det torde även vara lämpligt, att i brandordningarna särskilda bestämmelser upptagas om vårdslöshet med eld.

13 §.

Jämlikt 38 § 1 mom. brandstadgan åligger det envar, som upptäcker eldsvåda eller fara därför, att varsko dem, som äro utsatta för eldfaran, ävensom att, såvida han icke själv kan släcka elden eller undanröja faran, genom förefintlig signalanordning eller på annat lämpligt sätt underrätta där- om, så att släckningsmanskaper kan infinna sig.

I 18 § skogseldslagen föreskrives, att uppkommer skogseld eller är överhängande fara därför för handen, och kan ej den, som varnar elden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka elden eller undanröja faran, åligger det honom att på visst angivet sätt tillkalla släckningshjälp.

Den förevarande paragrafen i lagförslaget är resultatet av en sammanställning av de angivna stadgandena och innefattar i sakligt avseende intet nytt, om man bortser från att skyldigheten att varsko dem, vilkas säkerhet kan av branden äventyras, enligt lagförslaget gäller även vid skogsbrand eller fara därför. I 18 § skogseldslagen upptagas, utöver de refererade föreskrifterna, vissa bestämmelser angående vilka personer, som vid skogsbrand eller fara därför skola tillkallas m. m. Dessa bestämmelser ha överförts till 42 § förslaget till brandstadga.

I detta sammanhang vill utredningen framhålla vikten av att tjänsten vid telefonstationerna på landsbygden anordnas så, att brandalarm kan framföras även nattetid.

14 §.

I 38 § 2 mom. gällande brandstadga föreskrives, att det åligger innehavare av telefon att medelst denna genast befordra inkommen brandanmälan vidare samt att vid eldsvådetillfällen ställa telefonen till förfogande för brandchef eller den, som går hans ärenden. I 39 § stadgas, att brandchefen eller den, som i hans ställe för befälet, vid eldsvåda äger att, när han anser sådant erfordras för hämmande av eldens spridning, låta spränga eller riva hus, plank, staket eller annat; dock må i brandordningen kunna bestämmas, att han dessförinnan har att, därest omständigheterna det medgiva, rådgöra med underlydande befäl eller annan. Jämlikt samma paragraf må vatten för eldsläckning hämtas från enskilda tillhöriga brunnar eller andra vattensamlingar, när brandchefen eller annan av brandbefälet giver befallning därom. I 40 § föreskrives, att brandchefen är berättigad att för räddnings- och släckningsarbetet vid eldsvåda bereda brandkåren tillträde till den fastighet, där elden utbrutit, ävensom vid behov till annan fastighet samt att för arbetets främjande låta avspärra brandplatsen, påkalla åtgärder för belysning av densamma och dess närmaste omgivning samt för avstängning i erforderlig utsträckning av vattenledning för annat ändamål än eldsläckning ävensom förhindra belamring av gator, vägar och portgångar m. m. I 42 § stadgas, att envar ägare av häst, fordon eller båt är pliktig att, när brandchefen för släckningsarbetet det påfordrar, ställa dem till brandväsendets förfogande emot ersättning, på sätt i brandordningen bestämmes.

I skogseldslagen föreskrives i 17 § andra stycket, att det vid skogseld eller överhängande fara därför åligger ägare av häst, fordon eller båt att på begäran av befälhavaren ställa sådant fortskaffningsmedel till hans förfogande samt innehavare av telefon att upplåta densamma åt befälhavaren eller den, som går hans ärenden. I 19 § samma lag stadgas, att släckningsmanskap må för hämmande av skogseld fälla träd, anlägga moteld, undanskaffa hägnad eller vidtaga andra dylika för ändamålets vinnande nödiga åtgärder, dock

att, där befälhavaren eller annat brandbefäl är tillstädes, hans föreskrift först skall inhämtas.

Utredningen har i 14 § förslaget till brandlag sammanfört de sålunda angivna stadgandena i den allmänna formeln, att den som vid brand för befälet äger att för släcknings- och räddningsarbetets främjande företaga sådant ingrepp i annans rätt, som efter ett skäligen bedömande kan finnas nödigt. Bedömandet bör avse frågan, huruvida det intresse, som hotas, ur samhällelig synpunkt är av ojämförligt större betydelse än det, som behöver offras för dess räddning (den straffrättsliga nödfallsprincipen). Exempel på tänkbara nödfallsåtgärder ha vidare upptagits i paragrafen.

Rätten att besluta huruvida nödfallsåtgärd skall vidtagas eller ej bör tillkomma befälhavaren. I vissa situationer måste dock enligt sakens natur annan än befälhavare äga rätt att på eget ansvar vidtaga sådan åtgärd — så måste t. ex. en brandman äga rätt att vid arbete på en vind slå in en dörr etc. Det torde emellertid vara uppenbart, att endast ingrepp av ringa omfattning böra företagas av annan än befälhavaren. Om möjligt bör befälhavarens föreskrift i förväg inhämtas. Med hänsyn till vad sålunda anförts har 14 § andra stycket utformats.

I ett avseende innefattar utredningens förslag skiljaktighet i jämförelse med gällande bestämmelser. Föreskriften att i brandordningen må bestämmas att befälhavaren i vissa fall skall samråda med andra har ansetts böra utgå. Det torde nämligen vara lämpligast att lägga avgörandet och ansvaret å befälhavaren ensam; sedan står det honom naturligtvis fritt att, om omständigheterna det medgiva, taga råd av andra.

I fråga om ersättning för sådana ingrepp, som avses i 14 § förslaget till brandlag, finnas i gällande rätt mycket ofullständiga bestämmelser. I 42 § brandstadgan föreskrives, som ovan nämnts, att om någon ställt häst, fordon eller båt till brandväsendets förfogande, skall ersättning utgå på sätt i brandordningen bestämmas. I 59 § av den av kommunikationsdepartementet utgivna handledningen vid utarbetandet av brandordningar för städer, köpingar och municipalsamhällen samt 29 § motsvarande handledning för landskommuner har upptagits en regel, att ifrågavarande ersättning skall utgå efter i orten gängse pris. Det förutsattes därvid uppenbarligen att ersättningen skall utgå av kommunala medel.

Regeln i 39 § i gällande brandstadga att brandchefen eller den, som i hans ställe för befälet, äger att, när han anser sådant erfordras för hämmande av eldens spridning, låta spränga eller riva hus, plank, staket eller annat, har icke kompletterats med någon föreskrift huruvida och i så fall av vem ersättning skall utgå för sådant ingrepp. Ej heller till bestämmelserna i 40 § brandstadgan och 19 § skogseldslagen ha några ersättningsföreskrifter knutits. Ägare av häst, fordon eller båt, som jämlikt 17 § andra stycket skogseldslagen ställt sådant transportmedel till befälhavarens förfogande, kan jämlikt kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744), som skall närmare behandlas i motiven till 15 §, av statsmedel bekomma ersättning för kostnader, som han fått vidkännas i anledning av transportmedlets brukande, såsom kostnader för

drivmedel, lega av körkarl eller automobilförare eller dylikt. Användes transportmedlet i yrkesmässig trafik, må ersättning utgivas jämväl för den inkomst ägaren kan anses hava gått förlustig genom transportmedlets brukande vid släckning. Har innehavare av telefon jämlikt sist angivna paragraf i skogseldslagen upplåtit telefonen åt befälhavaren eller någon som gått hans ärenden, må jämlikt nämnda kungörelse ersättning av statsmedel utgivas för innehavaren därigenom åsamkade särskilda utgifter, såsom för avgiftsbelagda samtal eller dylikt.

Det torde vara uppenbart, att de ersättningsfrågor, som kunna uppstå i anledning av förfoganden jämlikt 14 § förslaget till brandlag, icke kunna lösas efter en enhetlig grund. Det torde heller icke vara nödvändigt giva särskilda bestämmelser härom. Några synpunkter i ämnet må dock anföras. Tagas hästar, fordon, båtar eller annat dylikt i anspråk för brandväsendets räkning, torde detta få betraktas som en komplettering av den kommunala brandmaterielen och kommunen bör därför utgiva ersättning för den skada, som genom ingreppet orsakas ägaren. Därest ägaren av fordonet tillika är ägare av den fastighet, som hotas av brand eller eljest kan anses hava särskilt intresse av att branden släckes, torde ersättning dock icke böra utgå. Ersättning bör ej heller utgå för skador, som i eller för släckningsarbetet åsamkas den brinnande fastigheten. Ingrepp som företagas å annans egendom utan att avse komplettering av den kommunala brandutrustningen torde principiellt böra bäras av den, till vars förmån ingreppet sker. Om t. ex. brandmanskapet måste trampa ned en trädgårdsanläggning för att släcka en brand i ett närliggande hus, bör husägaren principiellt giva ägaren av anläggningen ersättning för skadan, för så vitt icke även trädgården var hotad av branden. Kan i något fall, såsom t. ex. i fråga om rivning av hus för att skydda stora delar av ett samhälle eller kanske hela samhället från brand, icke bestämt avgöras till vems nytta ingreppet skett, torde ersättning böra utgivas av det allmänna (staten eller kommunen). Med hänsyn till att sådana fall torde inträffa mycket sällan, torde det icke vara nödvändigt att stadga särskild form eller föreslå anvisande av särskilda medel för detta ändamål.

15 §.

Regler i fråga om sådan ersättning och belöning, som i denna paragraf avses, äro upptagna i kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762) angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m. samt kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m.

Jämlikt förstnämnda kungörelse kan den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av annan eldsvåda än skogseld eller som deltagit i övning med brandkår, av statsmedel bekomma ersättning för därvid åsamkad skada (1 §). Har sålunda vid verksamhet, som nyss angivits, någon ådragit sig kroppsskada, må jämlikt 2 § ersättning tilldelas honom för sjukvårdskostnader, mistad arbetsförmåga samt sådan behandling och särskilda hjälpmedel, som må erfordras till höjande av arbetsförmågan eller eljest till lind-

rande av menliga följder av skadan. Ersättning för mistad arbetsförmåga må ej utgivas med högre belopp än som i motsvarande fall skulle utgått enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dock att ersättningen må räknas från dagen för skadans inträffande. Har skadan medfört deltagarens död, må enligt de i sistnämnda lag stadgade grunderna utgivas dels begravningshjälp till hans dödsbo, dels ersättning till efterlevande änka och barn, dels ock ersättning till föräldrar eller adoptivföräldrar, som genom den avlidnes frånfälle komma att sakna erforderligt underhåll. Har vid verksamhet, som anges i 1 §, för någon uppkommit skada å kläder, redskap, transportmedel eller dylikt, må ersättning utgivas med belopp motsvarande skadans värde (3 §). Är skada till följd av verksamhet, som avses i 1 § ringa, skall ersättning ej utgå (4 §). Jämlikt 5 § må ersättning enligt kungörelsen ej utgå till den, som på annat sätt — t. ex. från riksförsäkringsanstalten — erhållit eller är berättigad till ersättning för liden skada till följd av verksamhet, som avses i 1 §. Ersättning må ej heller utgå till ägare av eller nyttjanderättshavare till den egendom, vilken berörts eller hotats av eldsvåda, eller till den, som haft annat dylikt omedelbart intresse av eldens släckning, ej heller till sådan persons make, avkomling, adoptivbarn eller dess avkomling, föräldrar eller adoptivföräldrar, ej heller till annan anhörig till person som nyss sagts, där de tillhöra samma hushåll. Föreligga särskilt ömmande omständigheter, må ersättning dock utgivas för skada å redskap, transportmedel eller dylikt samt i anledning av olycksfall vid släckningen. Det ankommer jämlikt 6 § på länsstyrelsen att bestämma det ersättningsbelopp, som må utgå. Ansökning om ersättning må icke ske senare än tre månader efter det skadan skedde, där icke sökanden visar laga förfall, och skall, åtföljd av utredning angående skadans uppkomst och storlek, ingivas till polismyndigheten i orten, som har att med eget yttrande i ärendet översända ansökningen med därtill hörande handlingar till länsstyrelsen. I 7 § stadgas, att länsstyrelse skall efter prövning av ansökningen till vederbörande utanordna honom tillerkänt belopp. Klagan över länsstyrelsens beslut må ej föras.

Jämlikt 1 § i kungörelsen angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. må för deltagande i släckning av skogseld samt för annan verksamhet för sådan släckning ersättning utgivas av statsmedel. För deltagande i släckning må jämväl utgivas särskild belöning.

Med deltagande i släckning av skogseld förstås personligt utförande av arbete å brandstället eller andra med släckningen sammanhängande åtgärder såsom befälsföring, uppbåd av släckningsmanskap, budgång, telefonpassning, transport och dylikt. Deltagandet räknas från den tid deltagaren inställt sig å brandstället eller å särskilt bestämd mötesplats eller eljest börjat utföra honom åliggande uppgift vid släckningen. Vad i kungörelsen stadgas om deltagande vid släckning av skogseld skall i tillämpliga delar även gälla deltagande i eftersläckning eller bevakning å brandplats.

Jämlikt 2 § i kungörelsen må ersättning till släckningsskyldig för deltagande i släckning ej utgivas för de första åtta timmarna av deltagandet och ej med högre belopp än som motsvarar lägsta i trakten gällande grovarbetarlön,

där ej den släckningsskyldige till följd av deltagandet gått miste om arbetsförtjänst, varav han och hans familj varit i trängande behov, eller arbetet varit särskilt betungande.

Släckningsskyldig må ej tilldelas ersättning för tillhandahållande av honom tillhöriga släckningsredskap.

Har ägare av häst, fordon eller båt jämlikt 17 § andra stycket skogseldslagen ställt sådant transportmedel till befälhavarens förfogande, må ersättning utgivas för kostnader, som ägaren fått vidkännas i anledning av transportmedlets brukande, såsom kostnader för drivmedel, lega av körkarl eller automobilförare eller dylikt. Användes transportmedlet i yrkesmässig trafik, må ersättning utgivas jämväl för den inkomst, ägaren kan anses hava gått förlustig genom transportmedlets brukande vid släckningen.

Har innehavare av telefon jämlikt sistnämnda lagrum upplåtit telefonen åt befälhavaren eller någon, som gått hans ärenden, må ersättning utgivas för innehavaren därigenom åsamkade särskilda utgifter såsom för avgiftsbelagda samtal och dylikt.

Uppkom vid släckningen skada å kläder, redskap, transportmedel eller dylikt, må ersättning utgivas med belopp, motsvarande skadans värde.

Deltagare i släckning, som därvid eller under färd till eller från brandstället, mötesplats eller dylikt ådragit sig kroppsskada, må tilldelas ersättning för sjukvårdskostnader, mistad arbetsförmåga samt sådan behandling och särskilda hjälpmedel, som må erfordras till höjande av arbetsförmågan eller eljest till lindrande av menliga följder av skadan. Ersättning för mistad arbetsförmåga må ej utgivas med högre belopp än som i motsvarande fall skulle utgått enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dock att ersättningen må räknas från dagen för skadans inträffande. Har skadan medfört deltagarens död, må enligt de i sistnämnda lag stadgade grunderna utgivas dels begravningshjälp till hans dödsbo och dels ersättning till efterlevande änka och barn, dels ock ersättning till föräldrar eller adoptivföräldrar, som genom den avlidnes frånfälle komma att sakna erforderligt underhåll.

I 3 § föreskrives, att den som av annan erhållit eller är berättigad till gottgörelse för deltagande i eller annan verksamhet för släckning av skogseld eller för därvid uppkommen skada ej må av statsmedel tilldelas ytterligare ersättning därför. Jämlikt 4 § må ersättning icke annat än i särskilt angivna fall utgå till ägare av eller nyttjanderättshavare till skogsmark, vilken berörts eller hotats av skogseld, eller till den, som haft annat dylikt omedelbart intresse av eldens släckning, ej heller till sådan persons make, avkomling, adoptivbarn eller dess avkomling, föräldrar eller adoptivföräldrar, ej heller till annan anhörig till person som nyss sagts, där de tillhöra samma hushåll. De fall, då ersättning trots denna bestämmelse kan utgå, äro följande. Föreligga särskilt ömmande omständigheter, må ersättning utgivas för skada å släckningsredskap, transportmedel eller dylikt samt i anledning av olycksfall vid släckningen eller i samband därmed företagen färd. Anhörig till person, som haft omedelbart intresse av eldens släckning, må därest ömmande omständigheter föreligga tilldelas ersättning jämväl för kostnader

och förlust av inkomst, som han fått vidkännas till följd därav, att han utlånat transportmedel eller dylikt eller deltagit i släckningen. Har skogsägare eller annan person, som haft omedelbart intresse av eldens släckning, avlönat släckningsmanskap, gottgjort sådant manskap för åsamkade skador, hyrt släckningsredskap eller transportmedel eller vidtagit annan sådan åtgärd, må ersättning härför tilldelas honom. Har han deltagit i eller eljest varit verksam för släckning av skogseld efter det elden härjat den skogsmark eller annat sådant, av vars skyddande han eller anhörig till honom haft intresse, må ersättning även kunna utgå.

I 5 § stadgas, att ersättning, varom ovan sägs, må utgivas endast om och i den mån så kan anses skäligt. Vid prövningen härav tages hänsyn jämväl till vederbörandes ekonomiska och därmed sammanhängande förhållanden. Jämlikt 6 § gäller, att anlitas kommunal eller därmed jämförlig brandkår för släckning av skogseld utom samhället, må ersättning utgå dels för utryckningen, dels ock för brandkårens deltagande i släckningen, där detta sker på anmodan av brandfogden eller annan befälhavare vid släckningen och annat ej föranledes av bestämmelserna i 4 §. Ersättning må ej utgå för tid, varunder elden berört eller hotat skogsmark, byggnad eller dylikt inom samhället. Brandfogde eller annan särskilt förordnad befälhavare vid släckning av skogseld må jämlikt 7 § tilldelas ersättning därför med högst 20 kronor för dygn. Till brandfogde som ej utövat befälet må ersättning utgivas med högst 15 kronor för dygn. Vid bestämmande av sådan ersättning skall hänsyn icke tagas till regeln om att ersättning ej må utgivas för de första åtta timmarna av deltagandet och ej heller till bestämmelserna för de fall att elden härjar mark, varav vederbörande själv har omedelbart intresse.

I 8 § föreskrives, att belöning må tilldelas den, som vid släckning av skogseld visat särskild rådhighet och nit.

I 9 § stadgas, att om vid mera långvarigt släckningsarbete brandledningen funnit nödigt ordna gemensam proviantering skall kostnaden härför bestriidas av statsmedel. I fråga om utanordnande av ersättning eller belöning gäller jämlikt 10 och 11 §§ att brandfogden eller, i förekommande fall, annan befälhavare vid släckning av skogseld äger till länsstyrelsen avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning. Sådant förslag skall ingivas till länsstyrelsen inom sex månader efter eldens släckning. Den som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckningen äger även göra framställning om ersättning eller belöning. Sådan ansökan skall inlämnas till befälhavaren inom ett år efter eldens släckning. Befälhavaren skall därefter med eget yttrande överlämna ärendet till länsstyrelsen. Befälhavaren äger inom samma tid till länsstyrelsen inkomma med ansökan om ersättning för eget arbete. Länsstyrelsen skall efter prövning av förslag eller ansökan till vederbörande utanordna dem tillerkända belopp. Klagan över länsstyrelsens beslut må ej föras.

Som framgår av det anförda gälla i viss mån olika regler för ersättningar vid skogsbrand och vid annan brand. Sammanfattningsvis kunna skiljaktig-

heterna angivas så, att ersättning för deltagande i släckningsarbete, för kostnader för t. ex. drivmedel till fordon, som tagits i anspråk för släckningsarbetet etc., samt belöning kunna utgå endast vid skogsbrand och icke vid annan brand. Ersättning för skada, åsamkad vid övning med brandkår, kan ersättas endast såvitt avser annan brand än skogsbrand. För skada å kläder, redskap m. m., samt för kroppsskada och dödsfall kan ersättning utgå enligt båda kungörelserna.

Skälighetssynpunkter torde motivera att olika regler för ersättning och belöning av statsmedel gälla i fråga om skogsbrand och annan brand. Skogsbränder beröra icke sällan flera kommuner och ofta kommuner utan större ekonomiska resurser. För släckande av dessa bränder måste jämförelsevis ofta uppbåd göras av tjänstepliktiga. Det har då tett sig naturligt, att staten träder emellan och lämnar ersättning eller belöning till deltagarna. Vid andra bränder än skogsbränder är läget typiskt sett annorlunda. Bränderna äro oftast begränsade till en kommun och kunna i regel släckas av organiserad brandkår. Frågorna om ersättning och belöning framstå därvid icke såsom lika angelägna som i skogsbrandfallen.

Enligt utredningens mening bör ändring icke ske i de huvudgrunder, som nu gälla i förevarande avseende. De båda ovan refererade ersättningskungörelserna torde sålunda böra bibehållas även efter det brandlagen utfärdats. Det förhållandet att skogsbrandorganisationen samordnas med brandorganisationen i övrigt behöver givetvis icke i och för sig leda till att grunderna för ersättning och belöning av statsmedel skulle behöva vara enhetliga vid skogsbrand och annan brand. Personer, som vid annan brand än skogsbrand visat särskild rådhighet eller särskilt nit, torde liksom hittills kunna påräkna belöning av kommunen.

Vissa ändringar böra emellertid vidtagas i kungörelserna. Härför lämnas redogörelse i kap. VIII.

16 §.

Genom föreskrifterna i denna paragraf erhålla länsstyrelserna möjlighet att effektivt kunna utöva sin i 2 § i förslaget stadgade skyldighet att vaka över att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat. Motsvarande bestämmelser återfinnas i 37 § gällande brandstadga samt i 13 § 2 mom. skogseldslagen. I jämförelse med brandstadgans bestämmelse är länsstyrelsens befogenhet väsentligt ökad. Även i jämförelse med skogseldslagen har stadgandet formellt sett något skärpts.

Enligt 13 § skogseldslagen må länsstyrelse icke blott förelägga lämpligt vite utan även till sådant vite fälla. Utredningen har ansett att utdömande av vite — särskilt om vitet gäller fysiska personer, i vilket fall det är förvandlingsbart — principiellt bör ankomma på allmän domstol, varför länsstyrelsens rätt att utdöma vite utgått.

17 §.

Motsvarande bestämmelse återfinnes i 23 § gällande brandstadga.

18 §.

Paragrafen motsvaras av 14 § skogseldslagen.

19 §.

Samma påföljd är stadgad i motsvarande, nu gällande föreskrift, 41 § brandstadgan.

20 §.

Straffbestämmelserna motsvara i huvudsak vad som nu är gällande (43 § gällande brandstadga, 22 § skogseldslagen m. fl. författningsrum). En nyhet är dock, att medlem av sådan frivillig brandkår, som enligt avtal är skyldig att lämna kommun släckningshjälp, skall straffas med dagsböter om han utan tillstånd eller godtagbar anledning utebliver från eller lämnar övning eller brand eller därmed sammanhängande arbeten. Anmärkas kan vidare, att med förseelse vid pågående brand likställts förseelse under arbeten, som sammanhånga med brand (eftersläckning etc.), samt att arbetsgivare, som utan grund vägrar anställd ledighet för brandtjänst, enligt förslaget skall straffas redan för vägran såsom sådan, icke först om den anställde verkligen utebliver.

21 §.

Bestämmelsen är överflyttad från 43 § 3 mom. gällande brandstadga.

Utredningen har övervägt att sänka straffet för brott, som avses i denna paragraf, till endast dagsböter. En undersökning har emellertid visat, att fängelsestraff ådömts för ifrågavarande brott vid ett antal tillfällen under de senaste åren. Med hänsyn därtill har fängelse ansetts böra kvarstå i latituden.

22 §.

Paragrafen motsvaras av 44 § gällande brandstadga och 23 § skogseldslagen.

23 §.

Enligt 45 § 2 mom. gällande brandstadga skola böter, ävensom viten, vilka ådömas enligt stadgan, tillfalla det samhälle, där förseelsen ägt rum. Jämlikt 24 § skogseldslagen skola böter och viten, vilka ådömas enligt lagen, tillfalla kronan.

Utredningen har funnit det riktigast att, i anslutning till en tendens i modern strafflagstiftning, föreslå att böter och viten, som ådömas enligt brandlagen, skola tillfalla kronan. Den inkomstminskning, som härigenom skulle uppstå för kommunerna, skulle vara mycket obetydlig.

Övergångsbestämmelserna.

Genom brandlagen torde 24 kap. byggningabalken, brandstadgan den 15 juni 1923 och lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld böra upphävas. Därvid förutsättes, att kompletterande föreskrifter till brandlagen (en brandstadga) utfärdas.

Med avseende å förslaget att 24 kap. byggningabalken skall upphävas må följande anmärkas. Stadgandet i 1 § första punkten i detta kapitel att alla eldstäder och skorstenar böra vara så ställda och förvarade, att eldskada förekommas må, för vilken regel straffsanktion saknas, torde knappast vara av praktisk betydelse. Dess syfte torde tillgodoses genom föreskriften i 33 § 2 mom. förslaget till brandstadga, att i brandordning må intagas anvisningar om vad som till förebyggande av brands uppkomst och spridning bör iakttagas vid byggande och underhåll av hus med eldstad. Vad i övrigt är föreskrivet i 1 § torde — i den mån bestämmelserna numera äga betydelse — ersättas av 12 § brandlagen. Föreskrifterna i 2, 3 och 7 §§ av 24 kap. byggningabalken torde numera sakna betydelse.

För orter, som jämlikt gällande bestämmelser äro municipalsambhällen såvitt angår brandförsvaret, böra brandlagens bestämmelser för stad utan särskilt förordnande gälla. En föreskrift härom har upptagits i lagförslaget.

Genom den nya lagen erhålla brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde en i väsentliga avseenden ändrad ställning i jämförelse med vad som nu gäller. Detta förhållande torde, därest ej särskilt stadgande av annat innehåll gives, föranleda att uppdrag att vara brandchef, vice brandchef, brandfogde och vice brandfogde skulle upphöra i och med den nya lagens ikraftträdande.¹

Att så sker torde vara rimligt såvitt angår brandfogde och vice brandfogde. Jämlikt den nya lagen skall det ju från fall till fall avgöras, huruvida brandfogde och vice brandfogde skola tillsättas i kommunerna. I fråga om brandchef och vice brandchef torde dock läget vara ett annat. Skäl torde icke finnas för att dessa befattningshavares ställning skulle tagas under omprövning med anledning av den nya lagens ikraftträdande. En föreskrift härom har därför intagits i övergångsbestämmelserna.

¹ Jfr ett uttalande av lagrådet i anledning av förslaget till skogseldslag, infört i prop. nr 16 till 1937 års riksdag, sid. 96 in fine.

KAP. VII.

Särskild motivering till förslaget till brandstadga.

Förslaget till brandstadga är liksom nu gällande stadga uppdelat i tre avdelningar. Avdelning I upptager bestämmelser angående stad, avdelning II bestämmelser angående landsbygden och avdelning III allmänna bestämmelser, gemensamma för stad och landsbygd. Avdelning I gäller jämlikt 23 § i förslaget även för köping samt för annan tätare befolkad ort, beträffande vilken de föreskrifter skola tillämpas, som jämlikt brandlagen gälla stad.

AVDELNING I.

1 §.

Avdelning I inledes med vissa bestämmelser om brandordning samt om förvaltningen av brandförsvarets angelägenheter. Dessa bestämmelser äro upptagna i 1—3 §§.

1 § motsvaras av 2 § första och andra styckena gällande brandstadga samt 12 § första och sista styckena skogseldslagen. Med avseende å straffet för överträdelser av bestämmelse i brandordning, varom något olika föreskrifter äro upptagna i skogseldslagen och gällande brandstadga, ha bestämmelserna i skogseldslagen följts.

Om utredningens förslag rörande samordning av skogsbrandförsvaret med brandförsvaret i övrigt genomföres, böra gällande skogsbrandordningar och brandordningar för bygdebrandförsvaret samarbetas till gemensamma brandordningar för brandförsvaret som helhet. Även i övrigt medföra utredningens förslag till ny brandorganisation, att gällande brandordningar i vissa avseenden måste omarbetas. Med hänsyn härtill har i förslaget till övergångsbestämmelser till den nya brandstadgan upptagits en föreskrift av innehåll, bland annat, att förslag till brandordning så snart ske kan och senast viss dag efter det den nya stadgan trätt i kraft skall upprättas och underställas länsstyrelsens prövning.

För underlättande av detta arbete torde nya normalbrandordningar böra utarbetas. Det torde få ankomma på riksbrandinspektören att snarast möjligt avgiva förslag härtill.

2 §.

1 mom. av denna paragraf motsvaras av 3 § i gällande brandstadga samt vissa bestämmelser i 12, 13 och 15 §§ skogseldslagen. Föreskriften i gällan-

de brandstadga att, då brandordning fastställts, exemplar därav skola insändas till kommunikationsdepartementet, justitiekanslern och justitieombudsmannen har uteslutits, emedan denna föreskrift numera icke torde motsvara ett praktiskt behov. Av samma skäl har föreskriften om att det åligger magistraten att fullständigt införa brandordningen i en för sådant ändamål inrättad liggare utgått.

2 mom. av 2 § motsvaras av 2 § tredje stycket gällande brandstadga.

3 §.

Denna paragraf motsvaras av 4 § gällande brandstadga samt 8 § första stycket skogseldslagen. I huvudsak innehåller det föreslagna stadgandet bestämmelser, som motsvara de nu gällande, ehuru en överarbetning skett med hänsyn till de förslag till ändringar i olika avseenden, som utredningen i andra sammanhang framlagt, varjämte en formell överarbetning ägt rum. I 2 mom. av 3 § har under 1) uttalats, att det tillkommer den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, att bland annat övervaka efterlevnaden av brandlagen, brandstadgan, brandordningen och övriga brandförsvaret rörande föreskrifter. Denna bestämmelse avser att angiva, att ledningen av och ansvaret för brandförsvarets angelägenheter i allmänhet inom kommunen tillkommer den förvaltande myndigheten. Denna ledning får dock icke utövas så att den förvaltande myndigheten ingriper i frågor, som falla under brandchefens befälsmyndighet. En erinran härom har — i en utformning, som anknyter till ett motsvarande stadgande i 13 § 1. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket — intagits i sista stycket av 3 § 2 mom. i förslaget.

4 §.

Denna paragraf inleder ett avsnitt, omfattande 4—9 §§, vilket behandlar brandstyrka och brandbefäl. I 4 §, som i viss mån motsvarar 5 § 5 mom. gällande brandstadga, angivas vissa förhållanden, varom bestämmelser skola intagas i brandordning. I anslutning till föreskriften i 3 § 1 mom. andra stycket förslaget till brandlag skall sålunda i brandordningen angivas, huruvida i staden skola finnas yrkesbrandkår eller borgarbrandkår eller båda dessa slag av kårer. I brandordningen skola vidare bestämmelser upptagas angående *dels* det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som skall finnas i staden, med angivande av lägsta antal brandmän för yrkesbrandkår, borgarbrandkår och reservstyrka, *dels* det lägsta antal brandbefäl och brandmän, som ständigt skall vara berett till en första utryckning *dels ock* det lägsta antal övningar, som skall hållas med stadens brandstyrkor.

Genom de sålunda berörda föreskrifterna angives så att säga en undre gräns för det kommunala eldsläckningsväsendets kapacitet. Denna gräns bör givetvis avpassas efter ortens särskilda förhållanden, och hinder möter naturligtvis icke för kommunen att, om så skulle befinnas lämpligt, överskrida den angivna gränsen. Skulle emellertid förhållandena ändras i sådan grad, att de i brandordningen angivna minimiföreskrifterna icke kunna anses uppfylla

skäligen krav med hänsyn till kommunens trygghet mot skada av brand, bör brandordningen ändras. Det torde få förutsättas, att länsbrandinspektörerna samt även riksbrandinspektören komma att hava sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden.

5 §.

Denna paragraf motsvaras av 5 § 2 mom. andra och tredje styckena i gällande brandstadga.

6 §.

Motsvarigheter till stadgandena i denna paragraf saknas i gällande brandstadga och skogseldslag utom så vitt avser 2 mom. sista stycket, som är överflyttat från 15 § skogseldslagen. Föreskriften i 6 § 1 mom. första stycket i förslaget, som gäller tillsättning av brandkaptener och därmed jämförliga befattningshavare, brandmästare, brandförmän etc., torde motsvara vad som redan nu i allmänhet är gällande. I fråga om antagande av brandmän vid yrkes- eller borgarbrandkårer torde förhållandena nu vara olika på skilda orter. På vissa håll tillsätts dessa befattningshavare av brandstyrelsen och annorstädes av brandchefen. Enligt utredningens mening är det lämpligast att brandchefen, som torde vara närmast skickad att bedöma frågan, anförtros uppgiften att antaga sådana brandmän. Brandchefen bör däremot icke äga rätt att avskeda brandmän, utan rätt härtill bör tillkomma den förvaltande myndigheten. Föreskrifter i berörda hänseenden ha införts i 6 § 1 mom. andra stycket i förslaget.

I 6 § 1 mom. tredje stycket har frågan om uttagning av tjänstepliktiga till reservstyrka (10 § andra stycket brandlagen) upptagits till behandling. Jämlikt 10 § lagen den 31 mars 1938 om förfoganderätt för luftskyddets behov skall uttagning av tjänstepliktiga för luftskyddstjänst verkställas av länsstyrelsen. Jämlikt 14 § nämnda lag må länsstyrelsen i den utsträckning, som finnes lämplig, uppdraga åt luftskyddschef att inom luftskyddsområde verkställa bland annat uttagning av tjänstepliktiga. Sådan delegering har såvitt utredningen är bekant verkställts inom samtliga luftskyddsområden. I anslutning till denna praxis torde det vara lämpligt att föreskriva, att uttagning av personal till reservstyrka skall verkställas av brandchefen. Klagan över brandchefens beslut i sådant ärende kan jämlikt 49 § 1 mom. förslaget till brandstadga föras hos länsstyrelsen. Över länsstyrelsens beslut må jämlikt samma paragraf 2 mom. besvär anföras hos Konungen.

Föreskriften i 6 § 2 mom. att kungörelse om ledig tjänst som brandbefäl vid yrkesbrandkår skall införas i allmänna tidningarna är betingad främst därav, att facktidningarna under sådana förhållanden kunna följa uppkommande ledigheter och intaga meddelande härom.

7 §.

Denna paragraf upptager kompetensföreskrifter för viss brandpersonal. Föreskrifterna motsvara i allt väsentligt de förslag i detta hänseende, som framlagts av brandskoleutredningen (se Statens off. utredn. 1941: 11 sid. 44

ff.). I fråga om motiven till bestämmelserna torde få hänvisas till vad brandskoleutredningen härutinnan anfört.

I de yttranden som av olika myndigheter m. fl. avgåvos över brandskoleutredningens förslag till kompetensföreskrifter vunno förslagen i allt väsentligt gillande. Från några håll ifrågasattes emellertid huruvida icke länsstyrelserna borde äga dispensrätt med avseende å befattningshavare, som genom högre tekniska studier, tjänstgöring och utbildning vid brandkår i någon av våra största städer eller genom utbildning vid utländsk läroanstalt eller dylikt förskaffat sig insikter motsvarande dem, som kunna förvärfvas vid statens brandskola. Brandförsvarsutredningen har emellertid icke funnit dessa synpunkter bärande. När brandskolan kommit i verksamhet torde det vara lämpligast och riktigast att samtliga befattningshavare i befälsställning vid brandväsendet genomgått kurs vid skolan. Skulle i något enstaka fall särskilda skäl föreligga för dispens, torde frågan härom böra behandlas av Kungl. Maj:t. I yttrandena över brandskoleutredningens förslag har vidare ifrågasatts huruvida kompetensföreskrifterna skulle gälla de särskilda brandenheter, som uppställas vid luftskyddstillstånd. Det torde utan särskilt stadgande vara uppenbart, att föreskrifterna icke skola gälla sådana enheter.

Enligt brandskoleutredningens förslag skulle kompetensföreskrifterna icke träda i kraft förrän brandskolan under någon tid varit i verksamhet. Tidpunkten för ikraftträdandet borde enligt brandskoleutredningens mening bestämmas till fyra år efter det skolan börjat sitt arbete. Brandskoleutredningen anförde vidare, att kompetensföreskrifterna icke borde försämra de personers ställning, som redan innehade eller under den närmaste tiden erhöle befattningar, som berördes av kompetensföreskrifterna. Dessa personer borde därför icke omfattas av de föreslagna stadgandena. De borde sålunda icke blott äga att behålla de befattningar, som de före ikraftträdandet av stadgandena innehade, utan borde även vara berättigade att efter denna tidpunkt erhålla andra befattningar inom brandväsendet. Det kan i detta sammanhang erinras om att, såsom ovan (s. 52) berörts, statens brandskola trätt i verksamhet den 1 juli 1941.

I överensstämmelse med den sålunda uttalade uppfattningen, vilken brandförsvarsutredningen biträder, ha föreskrifter av angivet innehåll upptagits i övergångsbestämmelserna till förslaget till brandstadga.

Stadgandet i 3 mom. av förevarande paragraf äger icke motsvarighet i brandskoleutredningens förslag. Ett stadgande av liknande innehåll är emellertid upptaget i 8 § i den av jordbruksdepartementet utgivna handledningen vid utarbetandet av skogsbrandordningar. Det må i detta sammanhang erinras om att 6 § förslaget till brandlag upptager en föreskrift att kommun är pliktig att giva brandfogde och vice brandfogde skäligen gottgörelse för deltagande i sådan utbildningskurs i skogsbrandsläckning, som anordnas inom länet. Utredningen har icke ansett det nödvändigt att stadga skyldighet för brandchef och vice brandchef i stad och därmed likställda samhällen att genomgå sådan kurs, vilken brukar vara av jämförelsevis elementär natur och pågå endast ett par dagar.

8 §.

Denna paragraf innehåller allmänna bestämmelser om brandchefs skyldigheter samt om befälsförhållandena vid brand. Vissa av de i denna paragraf upptagna föreskrifterna motsvaras av 16 § skogseldslagen.

Frågan om befälsrätten vid skogsbrand har behandlats i motiven till 4 § brandlagen.

Utredningen har ansett det nödvändigt att giva en särskild regel om befälsrätten i det fall, då en kommun giver en annan kommun eldsläckningshjälp. Erfarenheten har nämligen visat, att olägenhet kan uppstå därav att befälsförhållandena icke äro på förhand ordnade. Med avseende å frågan vilken av de båda befälhavarna, som bör föra befälet, har utredningen funnit, att den befälhavare, som erhållit hjälp, bör ställas främst. Denne har ju från första stund lett släckningsarbetet i det ifrågavarande fallet, och han får även antagas känna väl till de lokala förhållandena. Det är dock givet att fall kunna tänkas — t. ex. då en stad med yrkesbrandkår lämnar eldsläckningshjälp åt en landskommun i närheten — i vilka det ter sig alldeles naturligt att den befälhavare, som lämnar hjälp, skall föra befälet. Den ovan angivna huvudregeln har därför försetts med den modifikation, att de båda befälhavarna kunna överenskomma om en annan ordning med avseende å befälsrätten än den normalt förutsatta.

Regeln att länsstyrelsen vid större brand äger förordna särskild befälhavare är upptagen från 16 § i skogseldslagen. Motsvarande bestämmelse finnes icke i gällande brandstadga. Det torde dock vara lämpligt att länsstyrelsen äger rätt att förordna särskild befälhavare också vid annan brand än skogsbrand, även om denna rätt mycket sällan torde komma till användning.

I 8 § 4 mom. har upptagits en föreskrift av innehåll, att om brandchef i särskilt fall finner omedelbar åtgärd till förhindrande av brands uppkomst vara av nöden, det åligger honom att därom meddela föreskrift. De fall, som i detta moment avses, äro exempelvis sådana som då en chaufför slaggar sin gengasbil inne på ett brädupplag, då en lokomobil användes i omedelbar närhet av hus med halmtak, då turister uppgöra eld på en torr ljunghed under skogsbrandsäsongen o. s. v. Redan nu torde brandcheferna, i den mån de uppmärksammat dylika fall, hava ingripit, men deras befogenhet härtill lär någon gång ha satts i fråga. Stadgandet avser i främsta rummet att uttryckligen fastslå brandchefens skyldighet och rätt att ingripa i fall av förevarande beskaffenhet. Någon påföljd för underlåtenhet att följa brandchefens föreskrift har emellertid icke ansetts böra givas. I regel torde emellertid förfaranden av nu avsett slag hemfalla under förbudet i 12 § brandlagen mot vårdslöshet med eld, därvid en underlåtenhet att följa av brandchefen given föreskrift torde få anses vara försvårande omständighet.

9 §.

En motsvarande bestämmelse finnes i 8 § gällande brandstadga.

10 §.

Denna paragraf motsvarar delvis 9 § 1 mom. gällande brandstadga.

11—14 §§.

Dessa paragrafer avhandla brandsyn. Motsvarande bestämmelser i gällande brandstadga äro upptagna i 10—15 §§.

I jämförelse med vad i dessa paragrafer är stadgat innefattar utredningens förslag vissa ändringar. Bland dessa ändringar må följande framhållas.

Den årliga brandsynen skall enligt utredningens förslag, liksom för närvarande, omfatta samtliga byggnader, upplag och andra anläggningar i staden. En viss möjlighet till undantag från denna regel synes dock böra finnas även utöver det fall, som avhandlas i 10 § 4 mom. första att-satsen gällande brandstadga. Med hänsyn härtill föreslår utredningen (11 § 1 mom. tredje stycket i förslaget) att den myndighet, som förvaltar brandförsvarets angelägenheter, skall äga rätt att efter brandchefens hörande bevilja undantag från den årliga brandsynen för mindre eller avsides belägen byggnad eller annan anläggning. Undantaget avser närmast anläggningar inom områden av landsbygdsnatur, därest sådana områden finnas inom stadens gränser. Beviljas undantag bör den förvaltande myndigheten bestämma om och huru ofta brandsyn å ifrågavarande objekt skall äga rum.

Med avseende å reglerna om brandsynenämnds sammansättning har utredningen funnit, att det icke torde vara nödvändigt att i författningstexten framhålla stadsarkitekten såsom särskilt lämplig att ingå i nämnden. I själva verket torde det mera sällan förekomma, att stadsarkitekten har tillfälle att åtaga sig detta uppdrag. Den byggnadstekniska sakkunskapen i brandsynenämnden torde i erforderlig utsträckning tillgodoses genom en bestämmelse, att i nämnden skall ingå en av byggnadsnämnden förordnad person, som bör ha va byggnadsteknisk utbildning (11 § 2 mom. i förslaget).

Utredningen har ovan (sid. 72) anfört, att utredningen i termen brandbefäl inbegriper även brandmästare och brandförmän. Då utredningen sålunda i 11 § 2 mom. i förslaget angiver, att utom brandchefen annan av brandbefälet skall kunna tjänstgöra som ordförande i brandsynenämnd, avses därmed även brandmästare och brandförmän. Detta innebär sålunda en ändring i sak i jämförelse med vad som nu gäller, ehuru ordalagen icke ändrats. Ändringen synes motiverad därav, att dessa befattningshavare numera i genomsnitt torde besitta grundligare kunskaper än vad fallet var med motsvarande kategorier vid den tidpunkt, då gällande brandstadga utfärdades. Då statens brandskola någon tid varit i verksamhet, kommer ju kunskapsnivån att än mera höjas. Det bör emellertid förutsättas, att brandchef eller annat brandbefäl med högre utbildning verkställer brandsyn å industrier eller andra ur brandskyddssynpunkt viktigare anläggningar.

Föreskrifterna om vad som vid brandsyn skall undersökas (10 § 3 mom. gällande brandstadga, 11 § 3 mom. i förslaget) äro i allt väsentligt oförändrade. Det kan framhållas, att svårigheter kunna möta för personer utan elek-

troteknisk utbildning att undersöka elektriska anläggningar. Personal, som genomgått någon av de högre kurserna i statens brandskola, har emellertid erhållit undervisning bland annat i dithörande frågor.

Enligt brandskyddskommissionens förslag skulle vissa undantagsföreskrifter gälla i fråga om brandsyn i stad, där brandchefen ägde kompetens som brandkapten. Då de av kommissionen föreslagna kompetensföreskrifterna utslötos, föreskrevs i stället att de angivna undantagsföreskrifterna skulle gälla »stad med större folkmängd» (10 § 4 mom. gällande brandstadga). Detta uttryck, som ju är mycket allmänt hållet, torde — därest i enlighet med utredningens förslag vissa kompetensföreskrifter införas — böra utbytas mot den mera exakta bestämningen »stad med yrkesbrandkår». Med avseende å de särskilda undantagsbestämmelser, som för det angivna fallet skola gälla, har utredningen även verkställt vissa ändringar. Sålunda har den första att-satsen omformulerats, utan att därmed saklig ändring avses. I fråga om den andra att-satsen, som är huvudsakligen oförändrad, må erinras om det nyss angivna förhållandet, att utredningen med termen brandbefäl avser jämväl brandmästare och brandförmän. I den tredje att-satsen har tillagts, att undersökning av elektriska anläggningar och därtill hörande ledningar, vilket kräver särskilda insikter, ej skall ingå i besiktning, som verkställs av skorstensfejare.

Med avseende å förfarandet om fel eller brist upptäckes vid brandsyn har utredningen icke ansett det nödvändigt att behålla den skillnad mellan olika fall, som nu är angiven i 11 och 12 §§ gällande brandstadga. Enligt 12 § i förslaget skall förfarandet helt enkelt vara, att om vid brandsyn upptäckes att fastighetsägare eller annan icke vidtagit vad på honom ankommer till förhindrande av brands uppkomst och spridning, skall brandsynenämnden eller den jämlikt 11 § 4 mom. förordnade brandsyneförrättaren meddela honom föreläggande att inom viss tid vidtaga rättelse. Har föreläggande givits, skall å förut angiven tid efterbesiktning förrättas på föranstaltande av den, som givit föreläggandet. Befinnes därvid föreläggandet icke vara fullgjort, skall anmälan göras hos länsstyrelsen för den åtgärd, som kan av förhållandena påkallas. I ärende, varom nu är fråga, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite. Befinnes vid brandsyn synnerlig fara för brand vara för handen, åligger det jämlikt 11 § 2 mom. i förslaget syneförrättare att genast meddela föreskrift om omedelbar åtgärd för farans undanröjande.

I jämförelse med det i 11 § gällande brandstadga angivna förfarandet inefattar utredningens förslag bland annat den skillnaden, att syneförrättaren icke längre skall äga rätt att riva eldstad etc. I det praktiska arbetet torde nämligen denna rätt knappast vid något tillfälle ha utnyttjats. Reglerna i gällande brandstadga om utseende av personer, som skulle höras innan rivning finge verkställas, äga i följd av vad sålunda föreslås icke motsvarighet i förslaget. En annan olikhet i jämförelse med de i 11 § gällande brandstadga upptagna reglerna är att polismyndighetens befattning med brandsyneärenden föreslagits skola utgå. Denna föreskrift har tillkommit under en tid, då brandorganisationen stundom var sådan, att en medverkan från polismyn-

dighets sida ansågs lämplig. De av utredningen föreslagna bestämmelserna om brandbefällets kompetens synas motivera, att denna ordning icke längre bibehålles.

I jämförelse med det i 12 § gällande brandstadga upptagna förfarandet innefattar förslaget den skillnaden, att rätten att meddela föreläggande flyttas från länsstyrelsen till brandsyneförrättaren. Ändringen torde dock ej få anses vara av mera ingripande betydelse. Genom denna ändring, som icke torde vara ägnad att medföra betänkligheter, vinnes en snabbare och enklare behandling av hithörande frågor.

Bland övriga ändringar, som med avseende å brandsyneförfarandet vidtagits i jämförelse med vad i gällande brandstadga är föreskrivet, må nämnas att föreskriften i 15 § gällande brandstadga om polismyndighets skyldighet att ägna uppmärksamhet åt vissa med brandförsvaret sammanhängande förhållanden m. m. utgått, enär vad däri föreskrivits torde gälla utan särskilt stadgande. Skulle föreskrift därom trots detta anses vara påkallad, torde föreskriften snarare böra upptagas i författning rörande polisväsendet än i brandstadgan.

I 14 § föreskrives, att om någon utan godtagbar anledning nekar syneförrättare tillträde till byggnad eller annan anläggning, där brandsyn skall för rättas, skall handräckning lämnas av polischefen i orten. Tveksamhet kan möjligen uppstå, om tillträde bör lämnas till områden, som av militära skäl äro fridlysta. Det torde emellertid kunna förväntas, att konflikter icke skola uppstå härom. I sista hand ankommer det på länsstyrelsen att avgöra om brandsyn skall äga rum eller ej. Vad sålunda sagts äger tillämpning även med avseende å tillträde för sotning samt för besiktning, varom i 43 § förslaget till brandstadga förmäles.

15 §.

Denna paragraf inleder det avsnitt, som behandlar sotning.

Innan de särskilda paragraferna i detta avsnitt behandlas, torde en särskild fråga rörande skorstensfejarnas ställning böra upptagas till behandling. I så gott som samtliga orter, där avdelning I i gällande brandstadga skall tillämpas, äger skorstensfejaren ställning som fri näringsutövare med viss monopolrätt. I skrivelse till brandförvarsutredningen den 25 september 1941 har svenska skorstensfejariarbetareförbundet härom anfört följande:

Skorstensfejareyrket är en mycket viktig del av det förebyggande brandskyddet. Vi anse det principiellt oriktigt, att det förebyggande brandskyddet skall sammankopplas med privat vinstintresse, vilket är fallet för närvarande, därför att ju mindre antal biträden skorstensfejaren har anställt, dess större blir dennes netto. Detta framskapar en klyvning i intresset för brandskyddet och i intresset för inkomsten, vilket i vissa fall medför, att inkomsten får företräde framför brandskyddet.

För att undvika detta anse vi, att skorstensfejaren skall ha fast lön och därutöver ingen möjlighet till extra inkomster av sotningsarbetet. Då det emellertid ställer sig svårt att omedelbart övergå till dylik ändring, föreslå vi att respektive kommuner själva få avgöra, hur skorstensfejaren skall anställas. Vi vilja ifrågasätta, om endast första alternativet bör intagas i stadgan med den övergångsbestämmelsen, att alla nya skorstensfejarebefattningar skola tillsättas enligt stadgan.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, som beretts tillfälle att yttra sig över vad arbetareförbundet sålunda anfört, har i skrivelse den 13 oktober 1941 andragit bland annat följande:

Brandstadgans uppläggning av frågan om skorstensfejares anställningsförhållanden visade oförtydligt, att man ansåg, att sotningsväsendet i städerna och de stadsliknande samhällena skulle handhasas såsom privat drift.

Under åren närmast efter promulgeringen av brandstadgan uppstodo meningskiljaktigheter rörande vissa städer och deras skorstensfejares ställning till olycksfallsförsäkringslagen. Med hänsyn till skorstensfejarnas i brandstadgan angivna allmänna ställning i förhållande till kommunen förklarade riksförsäkringsanstalten, att kommunen vore att anse såsom arbetsgivare enligt olycksfallsförsäkringslagen för av kommunen antagen och förordnad skorstensfejare och av honom anställda biträden.

Dessa riksförsäkringsanstaltens beslut överklagades av ett 60-tal kommuner i riket. Med anledning härav meddelade försäkringsrådet den 20 februari 1931 vissa riktlinjer, efter vilka försäkringspliktsfrågan i de förevarande fallen borde bedömas.

Men den rättsuppfattning, som på detta sätt fastslagits, tilltalade icke svenska stadsförbundet, som sökte att åstadkomma en ändring av olycksfallsförsäkringslagen. Men då detta icke lyckades, gjorde stadsförbundet framställning hos Kungl. Maj:t om sådan ändring i 5 kap. gällande brandstadga, att allt, som kunde giva skorstensfejarebefattningarna karaktären av kommunalanställning, skulle utbytas mot andra termer, som tydligt angävo, att något sådant anställningsförhållande icke förelåg, utan att skorstensfejarna vore att anse såsom auktoriserade näringsidkare enligt förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Kungl. Maj:t biföll stadsförbundets framställning och så tillkom förordningen den 13 maj 1932 nr 115. Genom denna förordning ströks ur stadgan sådana ord som »anställd», »anställning», »befattning», »förordnande», »entledigas» och »avsättning». I stället infördes beteckningarna »godkänts», »godkännande», »återkallas» och »återkallelse».

Dessa ändringar i brandstadgan medförde emellertid icke den av stadsförbundet åsyftade verkan, ty försäkringsrådet vidhöll i utslag den 27 oktober 1933 sin i skrivelsen den 20 februari 1931 intagna ståndpunkt och fastslog detta än yttermera med skrivelse den 12 februari 1934.

Kommunalt ordnat sotningsväsen har redan under den tid, då 1874 års brandstadga gällde, förekommit i en del kommuner exempelvis Halmstad, Jönköping, Karlstad. Men undantagen voro så få, att de fastmer bekräftade den allmänna regeln om enskild drift.

När man så i Norge införde lagen om brandväsendet den 15 augusti 1908, enligt vilken kommunalrepresentationen tillsatte erforderligt antal skorstensfejare med ensamrätt att utföra den i lagen föreskrivna obligatoriska sotningen, varvid den slutande myndigheten i staden jämväl kunde fastställa en bestämd årslön för skorstensfejaremästaren, så genomfördes över hela Norge kommunal drift av sotningsväsendet. I vissa städer antaga och avlöna mästarna själva behövt antal arbetare; i andra åter anställas och avlönas även arbetarna av kommunen.

Facit av denna kommunalisering blev enligt vad Norges byförbund meddelat:

att arbetstiden icke så väl utnyttjas vid kommunal drift, då mästaren icke är direkt intresserad av att få arbetet billigt utfört;

att kostnaderna för sotningsväsendet måste höjas med 200 %;

att befordringsmöjligheterna inom sotningsväsendet starkt försämrades;

att rekryteringen av kåren försvårades;

att även efter kommunaliseringen arbetskonflikter med arbetsnedläggelser inträffat; samt

att det kommunaliserade sotningsväsendet icke, såsom väntat var, tillförde kommunen en ny inkomstkälla.

I Köpenhamn behandlades frågan om kommunalisering av sotningsväsendet under åren 1907—1921, men man gick därvid ut från den uttryckliga förutsättningen, att den kunde genomföras utan någon förhöjning av sotningsavgifterna eller någon särskild kostnad för kommunen. Vid den fortsatta behandlingen av frågan kom spörsmålet om personalens pensionering i främsta rummet att tilldraga sig uppmärksamheten. Kostnaderna för lösningen av denna fråga skulle erfordra en höjning av sotningstaxan med 126 %. Då därtill kom, att rekryteringen av facket och läringsutbildningen under den enskilda driften skedde genom mästarsens försorg, men detta förhållande genom kommunaliseringen komme att upphöra och därigenom också tillgången på kvalificerad arbetskraft att minska, fick hela kommunaliseringsförslaget förfalla.

I Malmö väcktes motion om kommunalisering av sotningsväsendet år 1913. Stadsfullmäktige tillsatte en kommitté. Denna avstyrkte förslaget, och stadsfullmäktige avslögo motionen den 10 december 1915. Man fann nämligen, att personalen icke vore sämre avlönad än jämförliga kommunala befattningshavare, snarare tvärtom, och ej heller i övrigt hade man kunnat finna, att personalen arbetade under missförhållanden, som kunde motivera ett kommunalt ingripande.

I Göteborg har frågan varit uppe, men kom icke ens så långt som till stadsfullmäktige.

I Stockholm väcktes i stadsfullmäktige år 1924 två motioner om kommunalisering av sotningsväsendet. Gatunämnd och stadskollegium ägnade frågan en ingående utredning, som återfinnes i stadskollegiets utlåtande nr 110 för år 1929. På stadsfullmäktiges sammanträde den 6 maj 1929 avslögos båda motionerna.

I Gävle motionerades i stadsfullmäktige om kommunalisering av sotningsväsendet, men motionen avslögs år 1934 efter att hava legat under behandling i c:a 10 år.

I Halmstad och Jönköping var, såsom tidigare anført blivit, sotningsväsendet kommunalt redan under den tid, då 1874 års brandstadga gällde. Men då resultatet av denna verksamhet med åren visade sig allt mindre tillfredsställande, slopades systemet och man övergick till enskild drift.

I Karlstad hade man även kommunal drift av sotningsväsendet, men har frångått systemet och tillämpar nu ett slags quasi-entreprenad-system.

För närvarande finnes endast en stad i riket med kommunalt sotningsväsen nämligen Mjölby.

Det av svenska skorstensfejeriarbetareförbundet nu framförda önskemålet är, att kommunen skall äga själv avgöra, huruvida den vill hava kommunal eller enskild drift.

Av arbetareförbundets motivering framgår, att förbundet måste erkänna och medgiva, att den enskilda driften är billigare, i det att arbetsgivaren, som har ekonomiskt intresse av företaget, erhåller bättre arbetsresultat; alltså precis samma erfarenhet, som man gjorde i Norge.

Dessa senare erfarenheter giva oförtydligt vid handen, att kommunalisering icke bör genomföras. Den omständigheten, att kommunalt sotningsväsen, där det funnits i vårt land, avskaffats och alla i kommunaliseringssyfte väckta motioner i svenska städer blivt avslagna, visar oförtydligt, att städerna icke äro tilltalade av tanken att kommunalisera sitt sotningsväsen.

Vid sådant förhållande torde man icke böra genom föreskrifter i den allmänna författningen söka införa systemet.

Riksförbundet får alltså på det bestämdaste avstyrka alla ändringsförslag i brandstadgan, som syfta på kommunalisering.

Den enskilda driften har visat sig kunna på fullt tillfredsställande och på för kommunen mera fördelaktigt sätt omhänderhava sotningsbestyret, och den anställda personalen har så goda och förmånliga anställnings- och lönevillkor, att det ur denna synpunkt icke finnes den ringaste anledning att överflytta bestyret till kommunen.

Utredningen kan icke finna, att fördelar för det allmänna skulle vinnas genom en kommunalisering av sotningsväsendet. Erfarenheterna från de orter, där ett system med kommunalisering försökts, mana icke till efterföljd. Utredningens förslag har därför, liksom gällande brandstadga, grundats på den huvudtanken, att skorstensfejaren skall hava ställning såsom fri näringsutövare med viss monopolrätt.

I fråga om 15 § i förslaget till brandstadga må till en början anföras, att första och andra styckena av paragrafen sakna motsvarigheter i gällande stadga (jfr dock beträffande andra stycket 36 § första stycket i avdelning II av sistnämnda stadga). Tredje stycket motsvaras av 19 § 2 mom. i gällande stadga, däri föreskrives, att i brandordningen skola intagas bestämmelser om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa. Denna tid får dock icke sättas längre än till tre år. Från vad sålunda stadgats må undantag beviljas i brandordningen för det fall att eldning ej skett efter senast verkställda sotning.

Brandskyddskommissionen föreslog på sin tid, att i detalj utarbetade sotningsfrister för olika slag av eldstäder skulle införas i brandstadgan. Sådana regler infördes även i 1923 års departementsförslag till brandstadga. Första lagutskottet anförde emellertid vid behandlingen av detta förslag (utlåtande nr 21 vid 1923 års riksdag, sid. 14) att det, liksom förut varit fallet, borde överlåtas åt de kommunala myndigheterna att i brandordningen meddela de föreskrifter härom, som kunde vara lämpliga för varje ort. Då brandordningen skulle fastställas av länsstyrelsen, hade densamma alltid möjlighet att tillse, att för de olika orterna lämpliga tidsbestämmelser beträffande sotningen meddelades. I stadgan borde endast meddelas den längsta tid, utöver vilken sotningsfrist icke finge utsträckas. Denna tid skulle enligt utskottets förslag utgöra två år. Den i författningen upptagna tiden av tre år beslöts efter sammanjämkning, sedan kamrarna i frågan stannat i olika beslut.

I sin nyss berörda skrivelse har svenska skorstensfejeriarbetareförbundet hemställt, att detaljerade regler om sotningsfrister måtte intagas i brandstadgan. Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund har i sin ovan behandlade skrivelse i denna del tillstyrkt arbetareförbundets framställning.

Enligt utredningens mening är frågan om sotningsfristernas längd en angelägenhet, som lämpligen bör avgöras med hänsyn till de särskilda lokala förhållandena. Detaljerade regler härom torde därför icke böra intagas i brandstadgan utan torde, liksom nu är fallet, få införas i ortens brandordning. Önskvärd enhetlighet i fråga om sotningsfristernas längd torde vinnas genom att vägledande föreskrifter upptagas i normalbrandordning. Den i gällande brandstadga upptagna tiden för längsta sotningsfrist, tre år, är emellertid, enligt vad erfarenheten visat, alltför lång. Fristen bör enligt utredningens mening icke i något fall vara längre än ett år. Däremot bör möjlighet finnas att, om särskilda skäl därtill äro, erhålla undantag från en i brandordningen fastställd sotningsfrist. Sådant undantag bör beviljas av brandchefen efter skorstensfejarens hörande. Utredningen har övervägt att föreslå, att undantag i stället skulle beviljas av den myndighet, som förvaltar brandförsvarets an-

gelägenheter. Med hänsyn till att frågan är av uteslutande teknisk art synes det dock vara riktigare att prövningen handhaves av brandchefen.

16 §.

I 16 § förslaget ha upptagits allmänna bestämmelser om skorstensfejare och sotningsdistrikt. Paragrafen motsvarar 16 § i gällande brandstadga.

17 §.

I 17 § av förslaget, som motsvaras av 17 § gällande brandstadga, upptagas kompetensföreskrifter för skorstensfejare. Utredningens förslag är likalydande med brandskoleutredningens förslag på denna punkt. För motivering för förslaget torde få hänvisas till brandskoleutredningens betänkande (Statens off. utredn. 1941: 11), särskilt sid. 48. I fråga om ikraftträdandet av denna bestämmelse gäller på motsvarande sätt vad som i kommentaren till 7 § förslaget till brandstadga anförts i fråga om ikraftträdande av de där upptagna kompetensföreskrifterna. Den nya bestämmelsen avser sålunda icke att försämra de befattningshavares ställning, som före bestämmelsens ikraftträdande godkännts såsom skorstensfejare.

18 §.

Frågan om godkännande av skorstensfejare för sotningsdistrikt behandlas i 18 § av utredningens förslag, vari med små formella förändringar bestämmelserna i 18 § i gällande brandstadga upptagits.

Svenska skorstensfejeriarbetareförbundet har i sin förutnämnda skrivelse hemställt, att en pensionsålder på 65 år borde fastställas för skorstensfejare. Med anledning av detta förslag har Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund i sin berörda skrivelse anført, att förbundet icke hade något att erinra mot att en pensionsålder fastställdes, under förutsättning att skorstensfejaren finge skäligt bidrag till pension eller sotningstaxorna sattes så höga, att skorstensfejaren bereddes möjlighet att själv skaffa sig pension. Skulle en pensionsålder fastställas, borde den sättas till 67 år i överensstämmelse med vad som gäller för åtnjutande av folkpension.

Vissa skäl kunna otvivelaktigt tala för att en pensionsålder fastställdes för skorstensfejare. Anledning torde emellertid icke föreligga att i brandstadgan giva föreskrift härom lika litet som i fråga om pension för brandchef eller annat brandbefäl.

19—22 §§.

19 § motsvarar med vissa huvudsakligen formella ändringar 19 § 1 mom. gällande brandstadga. 20, 21 och 22 §§ motsvaras av paragrafer med samma beteckningar i gällande brandstadga.

23 §.

Denna paragraf motsvarar 23 § i gällande brandstadga.

AVDELNING II.

Bestämmelserna i avdelning II ha utformats efter i huvudsak samma grunder som motsvarande bestämmelser i avdelning I. Vad som i kommentarerna till sistnämnda bestämmelser anförts, gäller därför i tillämpliga delar även motsvarande bestämmelser i avdelning II.

Den väsentligaste nyheten i jämförelse med vad som nu gäller är att föreskrifterna i avdelning II avses skola gälla obligatoriskt å landsbygden. Bestämmelserna ha givetvis utformats med hänsyn till de förhållanden, som råda å landsbygden, och äro icke tillnärmelsevis så stränga som motsvarande bestämmelser för städer och därmed jämförliga samhällen.

24—33 §§.

Dessa paragrafer motsvaras av stadganden i 25—30 §§ i gällande brandstadga samt 8 §, 12 §, 13 § 1 mom., 15 och 16 §§ skogseldslagen. Motsvarande föreskrifter i avdelning I i utredningens förslag äro 1—10 §§.

I svenska brandskyddsföreningens ovan (sid. 58 ff.) behandlade skrivelse den 7 juni 1935 har föreningen framhållit lämpligheten ur brandskyddssynpunkt av att byggnadsföreskrifter utfärdas för de delar av landsbygden, där sådana föreskrifter icke äro gällande. Utredningen kan ansluta sig till föreningens framställning så till vida, att utredningen finner det uppenbart att brandförsvaret i hög grad skulle gagnas av en effektiv kontroll över byggnadsättet för landsbygden. Det torde emellertid åtminstone för närvarande icke vara lämpligt att genom författningsföreskrifter åstadkomma en sådan kontroll. Kontrollen förutsätter nämligen till en början, att sakkunniga kontrollorgan tillskapas, vilket skulle föranleda avsevärda kostnader. Det må vidare erinras om att kontrollen rimligen borde utövas genom granskning av ritningar till planerade byggen. I de flesta fall uppgöras emellertid vid byggen å landet icke sådana ritningar, och det torde vara praktiskt sett otänkbart att åstadkomma en ändring härutinnan. Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen funnit sig icke böra föreslå att obligatoriska byggnadsföreskrifter utfärdas för landsbygden. För att emellertid i någon mån minska nackdelen av att sådana föreskrifter icke utfärdas och kanske även bereda marken för en mera tilfredsställande reglering vid senare tidpunkt har utredningen i 33 § 2 mom. av förslaget till brandstadga upptagit en föreskrift att i brandordning må intagas anvisningar om vad som till förebyggande av brands uppkomst och spridning bör iakttagas vid byggande och underhåll av hus med eldstad. Det kan erinras om att vissa liknande föreskrifter bruka upptagas i redan utfärdade brandordningar. I 25 § i den av kommunikationsdepartementet utgivna handledningen vid utarbetandet av brandordningar för landskommuner ha sålunda upptagits vissa regler angående vad som bör iakttagas vid nybyggnad av hus med eldstad.

I 6 § 1 mom. tredje stycket förslaget till brandstadga föreskrives, att — i stad och därmed jämställda samhällen — uttagning av tjänstepliktiga till

reservstyrka skall verkställas av brandchefen. I 29 § 1 mom. tredje stycket av förslaget stadgas att, såvitt angår landsbygden, samma uttagning skall verkställas av den förvaltande myndigheten eller på dess uppdrag av brandchefen. Grunden till den sålunda berörda olikheten är att brandchef å landsbygden i allmänhet icke kan förutsättas hava sådan ställning, att uttagningen lämpligen bör verkställas av honom ensam.

34—37 §§.

Dessa paragrafer, som upptaga regler om brandsyn, anknyta till motsvarande bestämmelser i avdelning I i förslaget (11—14 §§). I gällande brandstadga givas motsvarande regler i 31—35 §§.

Brandsynenämndens sammansättning enligt förslaget avviker från vad som för närvarande är gällande. Ändringarna äro betingade främst därav, att brandchefen, som enligt utredningens förslag skall hava viss utbildning, synes böra intaga en central ställning vid brandsynförrättningarna. Föreskriften i 31 § 2 mom. sista punkten gällande brandstadga att ombud för brandförsäkringsinrättning skall äga närvara vid brandsyn har ansetts böra utgå.

Om skorstensfejare finnes i kommunen är det givetvis lämpligt, att denne utses till ledamot i brandsynenämnd.

38 §.

Denna paragraf, som avhandlar sotning, motsvarar 36 § i gällande brandstadga.

Utredningen har övervägt att i förevarande paragraf intaga en bestämmelse av innehåll att i tätbebyggda samhällen på landsbygden, exempelvis samhällen, för vilka utomplansbestämmelser gälla, sotning skulle få verkställas endast av auktoriserad skorstensfejare. På landsbygden i övrigt skulle däremot även annan kompetent person få utföra sotning. Till stöd för att införa en bestämmelse av detta innehåll kunde åberopas, att en motsvarande bestämmelse för närvarande torde gälla för de flesta landsbygdssamhällen, beträffande vilka avdelning II av gällande brandstadga är i tillämpning. Utredningen har emellertid kommit till den uppfattningen att — ehuru det uppenbarligen är önskvärt att sotning genom yrkesutbildad skorstensfejare i fortsättningen bör verkställas i om möjligt större omfattning än för närvarande — det likväl torde vara lämpligast att ifrågavarande spörsmål löses efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Anses för viss ort sotning av auktoriserad skorstensfejare böra vara obligatorisk, bör sålunda bestämmelse här om intagas i brandordningen.

I syfte att förebygga tvekan med avseende å spörsmålet vem som har att svara för att sotning verkställas har i ett sista stycke i paragrafen, vilket saknar motsvarighet i gällande brandstadga, upptagits en föreskrift härom. Föreskriften anknyter till vad som torde få anses vara den allmänna uppfattningen i frågan.

AVDELNING III.

I denna avdelning, som upptager allmänna bestämmelser, gällande för såväl stad som landsbygd, givas först vissa föreskrifter om åtgärder till förekommande och släckning av skogsbrand samt därefter regler om ett nytt institut, kallat besiktning. Slutligen givas ansvarsbestämmelser m. m.

39—42 §§.

39 § motsvarar 12 § första stycket skogseldslagen. I fråga om 40 §, som närmast motsvarar 10 och 16 §§ skogseldslagen, torde få hänvisas till motiven till 4 § förslaget till brandlag samt 8 § 2 mom. sista stycket och 31 § 2 mom. sista stycket förslaget till brandstadga. 41 § motsvarar 1—3 §§ skogseldslagen. I de allra flesta fall, då 41 § kunde tänkas tillämplig, torde förfarandet vara straffbart jämlikt 12 § förslaget till brandlag. Då jämlikt 48 § förslaget till stadga straff för överträdelse av bland annat 41 § icke må ådömas, om å förseelsen följer straff enligt allmän lag, kunde det ifrågasättas, att de i 41 § upptagna bestämmelserna icke skulle upptagas i stadgan. Utredningen har emellertid ansett det ur pedagogiska och preventiva synpunkter lämpligt att föreskrifterna medtagas.

42 § i förslaget motsvarar 18 § skogseldslagen.

43 §.

I denna paragraf upptagas regler om besiktning ur brandförsvarssynpunkt av byggnader, upplag och andra anläggningar. Dessa regler, som sakna motsvarighet i gällande rätt, avse att underlätta kontrollen över att särskilt det förebyggande brandskyddet är i betryggande mån tillgodosett.

I fråga om besiktning av fridlysta objekt må hänvisas till vad som ovan å sid. 115 anförts om brandsyn å sådana objekt.

44 §.

Denna paragraf motsvaras delvis av 43 § 1 mom. andra stycket och 2 mom. gällande brandstadga samt 22 § skogseldslagen.

45 §.

Denna paragraf motsvarar 43 § 5 mom. gällande brandstadga.

46 §.

Paragrafen motsvarar 44 § gällande brandstadga och 23 § skogseldslagen.

47 §.

Jämlikt 45 § 2 mom. gällande brandstadga skola böter och viten, som ådömas jämlikt stadgan eller brandordning, tillfalla det samhälle, inom vilket

förseelsen ägt rum. Jämlikt 24 § skogseldslagen skola däremot böter och viten, vilka ådömas efter lagen eller skogsbrandordning, tillfalla kronan.

Av skäl, som anförts i motiven till 23 § brandlagen, har utredningen ansett, att förevarande böter och viten böra tillfalla kronan.

48 §.

Paragrafen motsvarar 46 § gällande brandstadga. Med hänsyn till den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott har en viss omformulering verkställts.

49 §.

Denna paragraf motsvaras delvis av 47 § brandstadgan och 14 § skogseldslagen.

50 §.

Denna paragraf motsvaras delvis av 48 § 1 mom. gällande brandstadga.

51—52 §§.

Dessa paragrafer motsvara 49 och 50 §§ i gällande brandstadga.

Övergångsbestämmelserna.

Med avseende å de särskilda reglerna i fråga om ikraftträdandet av kompetensföreskrifterna må hänvisas till vad som anförts ovan å sid. 111. Frågan om införande av nya brandordningar har berörts å sid. 108.

KAP. VIII.

Särskild motivering till övriga författningsförslag.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 2) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Därest utredningens förslag till brandlag upphöjes till lag, torde vissa ändringar böra verkställas i 2 § lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

I 16 § första punkten förslaget till brandlag stadgas, att om länsstyrelse finner att kommun åsidosätter sina skyldigheter enligt nämnda lag eller att ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning icke fullgör vad honom åligger jämlikt 11 § 1 mom. första stycket i lagen — vilket lagrum avser anskaffande av brandredskap samt vidtagande av vissa förebyggande brandskyddsåtgärder — skall länsstyrelsen förordna om rättelse. Länsstyrelsens beslut kan jämlikt 18 § i förslaget överklagas hos Konungen. I 2 § 16:o) regeringsrättslagen utsäges bland annat, att mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande städernas eller andra orters brandväsen skola tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande.

Enligt utredningens mening torde mål, som avse kommuns allmänna skyldigheter i fråga om brandförsvaret, d. v. s. de skyldigheter, som behandlas i 1, 3, 4, 6, 7, 8 eller 9 §§ brandlagen, böra avgöras av Konungen i statsrådet, enär dessa mål torde komma att vara av huvudsakligen ekonomisk och praktisk natur. Däremot torde mål, som angå skyldighet för ägare av byggnad, upplag eller annan anläggning att vidtaga vissa åtgärder (11 § 1 mom. första stycket), böra upptagas och avgöras av regeringsrätten, vare sig ägaren är enskild person eller kommun eller annan, enär i dessa mål kunna uppstå spörsmål, som beröra enskild rätt. Mål i övrigt om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande brandförsvaret såsom mål angående beslut vid brandsyn etc. torde även böra tillhöra regeringsrättens upptagande och prövning. Utredningens förslag till ändrad lydelse av 2 § 16:o) regeringsrättslagen har utarbetats med hänsyn till vad sålunda anförts.

Därest kommun, eller sådan ägare, som i 11 § 1 mom. förslaget till brandlag avses, icke efterkommer förordnande, som länsstyrelse meddelat jämlikt 16 § första punkten i förslaget, äger länsstyrelsen jämlikt 16 § andra punkten i förslaget förelägga lämpligt vite. Klagan över länsstyrelsens beslut härom kan föras i vanlig ordning (18 § i förslaget). I 2 § 17:o) regeringsrättslagen föreskrives bland annat, att mål om föreläggande av vite skola, utom i vissa

undantagsfall, behandlas av regeringsrätten. Emellertid torde av skäl som nyss anförts mål, som avse kommuns skyldigheter enligt 1, 3, 4, 6, 7, 8 eller 9 §§ brandlagen, icke heller i det fall, att vite stipulerats, böra upptagas av regeringsrätten. I 2 § 17:o regeringsrättslagen torde därför föreskrift härom böra intagas. Vidare bör den i samma punkt ingående hänvisningen till lagen om förekommande och släckning av skogseld utgå. Utredningens förslag till ändring av 2 § 17:o regeringsrättslagen är grundat på dessa synpunkter.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 87 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet.

Lagförslaget innefattar allenast formella ändringar i punkterna b) och c). Ändringen i punkt c) är föranledd av utredningens förslag till brandlag och brandstadga, under det att ändringen i punkt b) betingas av 1931 års stadsplanelagstiftning.

Förslaget till kungörelse angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ stadgan den 21 februari 1941 (nr 139) angående statsdepartementen.

Enligt nu gällande föreskrifter handläggas ärenden rörande skogsbrandförsvaret inom jordbruksdepartementet och ärenden rörande brandförsvaret i övrigt inom kommunikationsdepartementet. Därest utredningens förslag om samordning av skogsbrandorganisationen med brandorganisationen i övrigt genomföres, torde samtliga ärenden rörande brandförsvaret böra handläggas inom kommunikationsdepartementet. Förslaget upptager de härför erforderliga författningsändringarna.

Förslaget till kungörelse om ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m.

De föreslagna ändringarna äro av dels formell och dels saklig natur. Formella ändringar, föranledda av att skogseldslagen enligt utredningens förslag skall ersättas av brandlagen och brandstadgan, föreslås beträffande kungörelsens ingress samt 2 § tredje och fjärde styckena och 7 § första stycket. Ändringen i 12 § betingas av de förslag till ändrad anslagsrubricering, vilka framläggas i kap. IX.

I 2 § första stycket och 6 § ha sakliga ändringar vidtagits. Ändringarna äro föranledda av en av svenska brandkårernas riksförbund i juni 1941 avgiven, till Konungen ställd skrivelse, däri förbundet hemställer, att ändringar i nu ifrågavarande kungörelse måtte verkställas i enlighet med en till framställningen bilagd promemoria. Sedan statskontoret, domänstyrelsen och länsstyrelserna i samtliga län jämte åtskilliga andra myndigheter och enskilda avgivit yttranden över promemorian, har ärendet överlämnats till brandförvarsutredningen för utlåtande.

I promemorian anföres till en början följande:

I lagen om förekommande och släckning av skogseld av den 14 oktober 1914 var angående ersättning bestämt i § 17, som hade följande lydelse: »Den, som deltagit

i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld må kunna, efter för ty skäligen prövas, av statsmedel bekomma ersättning eller särskild belöning därför ävensom ersättning för skada till följd av arbetet. Brandfogden eller annan, som utövat befälet vid brandstället, äge till Konungens Befallningshavande avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning; har framställning därom inkommit till honom, skall han med yttrande överlämna ärendet till Konungens Befallningshavande. Konungens Befallningshavande pröve förslag eller framställning, som nu sagts och utanordne till vederbörande dem erkända belopp. Klagan över Konungens Befallningshavandes beslut må ej föras.» Denna lag kompletterades icke av någon kungörelse med direktiv för ersättningens beräkning, varför under lagens 24-åriga tillvaro ersättningen alltid utgick från och med första timmen av deltagandet i släckningsarbetet.

I den nya lagen av den 7 maj 1937 bestämmes i 25 §: »Den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må kunna av statsmedel bekomma ersättning eller särskild belöning därför ävensom ersättning för skada till följd av arbetet. Har vid mera långvarigt släckningsarbete visat sig nödvändigt att genom ledningens försorg ordna gemensam proviantering, skall kostnaden här för bestridas med statsmedel. Närmare bestämmelser i oförmälda hänseenden meddelar Konungen».

Med anledning härav har utfärdats Kungl. Maj:ts kungörelse angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. av den 2 december 1938 (S. F. S. nr 744/1938). Huvudsakliga avsikten med denna kungörelsens direktiv torde hava varit att undanröja de mycket växlande grunder för ersättningens utgivande, som förut tillämpats av länsstyrelserna.

Redan från början av denna kungörelsens tillämpning har emellertid visat sig, att tolkningen av kungörelsens 6 § föranlett länsstyrelserna till olika beslut, vilka nu komma att bliva prejudicerande för deras framtida utanordnande av ersättningar till brandkåren.

Dessutom har kungörelsens nya bestämmelse i 2 § om släckningsarbete om 8 timmar utan någon ersättning för släckningsskyldiga medfört, att den genom nya skogsbrandlagen avsedda förbättringen av skogsbrandskyddet icke bliver den, som åsyftats.

I promemorian behandlas därefter frågorna om ändring i 2 § första stycket och i 6 § var för sig. Förstnämnda författningsrum har följande lydelse: »Ersättning till släckningsskyldig för deltagande i släckning må ej utgivas för de första åtta timmarna av deltagandet och ej med högre belopp än som motsvarar lägsta i trakten gällande grovarbetarlön, där ej den släckningsskyldige till föjd av deltagandet gått miste om arbetsförtjänst, varav han och hans familj varit i trängande behov, eller arbetet varit särskilt betungande.» Med avseende å denna bestämmelse anför riksförbundet följande:

Under den tid, 1914 års skogsbrandlag var gällande, utbetalades ersättning från och med den första timmen. Landets skogseldsläckningsskyldiga hava därför under 24 år blivit vana vid detta förhållande samt att sådan ersättning utgår av statsmedel. Riksdagen har årligen beviljat sitt anslag till skogseldsläckning i enlighet härmed.

Den nya skogsbrandlagen av 1937 lägger icke hinder i vägen för att så sker jämväl i fortsättningen.

Anledningen till att man genom kungörelsen av ²/₁₂ 1938 frångått denna princip är svår att förstå.

Skogsbrandkommittén har i sitt betänkande den ¹³/₁₀ 1934 i denna fråga anfört följande å sid. 59: »Beträffande själva släckningsarbetet hava olika åsikter yppats. Frånsett de fall, vari hävdats, att formella krav på betalning ej alls borde få fram-

ställas, hava i huvudsak två meningsriktningar gjorts gällande, nämligen dels att ersättning ej borde utgå förr än viss tid förflutit efter släckningsarbetets igångsättande, dels att ersättning skulle beräknas för hela den tid, varunder arbetet pågår. Förespråkarna för den första uppfattningen hava uttalat, att man ej helt skulle övergiva den principen, att bekämpande av skogseld vore en allmän medborgerlig skyldighet. De, som företräda den senare ståndpunkten, hava framhållit, att det kunde vara av vikt för ett snabbt sammankallande av släckningsskyldiga, att dessa hade kännedom om, att de erhålla ersättning från arbetets början. Ersättningen borde under alla förhållanden utgå med lägre belopp än för orten gällande dagspris eller timpenning. Skogsägare skulle undantagas från rätten att erhålla ersättning.» Detta synes påvisa, att ingen av de myndigheter, som avgivit utlåtande om behovet av en ny skogsbrandlag framkommit med förslag om så lång tids friarbete som 8 timmar. Skogsbrandkommittén föreslog också, att de i 1914 års lag gjorda stadgandena härutinnan även fortsättningsvis borde tillämpas (sid. 60 i betänkandet), och sålunda att ersättningen fortfarande borde utgå från och med första timmen.

Varför Kungl. Maj:t funnit anledning att i kungörelsen bestämma 8 timmars friarbete är obekant.

Den medborgerliga skyldigheten skulle icke behöva frångåtts, om kortare och mera rimlig tid bestämts för friarbetet. Även med ersättning från och med första timmen hade den medborgerliga skyldigheten icke ansetts förringad under föregående lags giltighetstid.

Ekonomisk hänsyn torde ej heller gärna hava givit anledning till en ny princip, då enligt skogsbrandkommitténs betänkande (sid. 15 och 16) under 20-årsperioden 1914—1933, då alltså utbetalning skedde från och med första timmen, släckningskostnaderna för skogseldar å både enskilda och allmänna skogar kunde beräknas till 125 000 kr. i medeltal per år, ett belopp, vilket säkerligen icke får anses för högt såsom statens bidrag till skyddet av hela landets så betydelsefulla skogsvärden mot förödelse genom brand.

Erfarenheterna från de efter kungörelsens ikraftträdande (den $\frac{1}{1}$ 1939) timade skogseldsläckningarna hava redan givit brandfogdarna den uppfattningen, att de släckningsskyldiga, när de nu få kännedom om den långa arbetstiden utan någon som helst ersättning, icke komma att inställa sig med den villighet och snabbhet, som är behövt och ej heller komma att inlägga den energi i släckningsarbetet, som är nödvändigt. Sådana följder får man givetvis räkna med, vilket innebär, att kungörelsens bestämmelse om 8 timmars friarbete kommer att avsevärt förringa den förbättring av skogsbrandskyddet, som den nya skogseldslagen avsett. I dessa tider, då ersättning lagligt bekräftats för den medborgerliga skyldigheten att fullgöra kommunala förtroendeuppdrag, borde ett alltid så betungande arbete som skogseldsläckning icke behöva utföras utan någon som helst ersättning, vilket oftast kommer att bli fallet, när det huvudsakliga släckningsarbetet i regel utföres på kortare tid än 8 timmar.

De i 2 paragrafens första stycke gjorda undantagen »där ej den släckningsskyldige till följd av deltagandet gått miste om arbetsförtjänst, varav han och hans familj varit i trängande behov eller arbetet varit särskilt betungande» kan icke anses undanröja påtalade menliga följder, emedan undantagen endast hänvisa till ersättningen d. v. s. lägsta grovarbetarlönen, men ej möjliggör ersättning för kortare tid än 8 timmar.

Orden »han och hans familj» omöjliggör därtill, att en ogift släckningsdeltagare kan medgivas högre ersättning än lägsta grovarbetarlönen, även om han är i trängande behov härav. Orden böra därför vara »han eller hans familj».

Vad ovan sagts gäller släckningsskyldig d. v. s. »i trakten å landet eller i stad bosatt, arbetsför man, som fyllt 18 men ej 60 år». Andra, som deltagit i släckningsarbetet t. ex. underåriga, överåriga, kvinnor, sommargäster m. fl. äga visserligen enligt 10 § 2 stycket att göra framställning om ersättning, men om för dem skall till-

lämpas 8 timmars friarbete och lägsta grovarbetarlönen gives icke närmare direktiv. Behövt är att klarlägga härom i 2 §.

Skulle i motsats till vad förut varit fallet statlig, ekonomisk hänsyn numera kunna anses kräva, att den medborgerliga plikten vid skogseldsläckning måste fullgöras med viss tids friarbete, är nödvändigt, att detta arbete begränsas förslagsvis till mindre än 2 timmar. Härigenom skulle överensstämmelse vinnas med motsvarande föreskrift i Kungl. Maj:ts förordning den 31 maj 1940 om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet (S. F. S. nr 432/1940) § 5 andra stycket.

I åtskilliga av de över förslaget avgivna yttrandena har riksförbundets förslag tillstyrkts, men förslaget har även mött motstånd. Sålunda har *domänstyrelsen* jämte andra myndigheter anfört, att enär det borde vara en medborgerlig plikt att deltaga i eldsläckning, ersättning borde utgå enligt nu gällande regler, d. v. s. efter åtta timmars arbete. Andra myndigheter, däribland länsstyrelserna i *Stockholms, Kalmar, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro* och *Gävleborgs län*, ha emellertid ansett, att ersättning bör utgå från arbetets början. I några yttranden, bland annat från *överjägmästarna i Umeå* och *Mellersta Norrlands distrikt* samt *Östra distriktet*, framhålles, att i trakter med längre avstånd skulle två timmars »friarbete» i många fall åtgå för transporter till eldplatsen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* har anfört, att en icke släckningsskyldig, som deltagit i släckningen, torde böra beredas ersättning för arbetet efter samma grunder som de släckningsskyldiga. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har anfört:

Länsstyrelsen kan icke finna annat än att bestämmelsen i dess nu gällande lydelse lämnar möjlighet till utbetalningar av ersättning jämväl för de första åtta timmarna av deltagande i släckningsarbete, därest den släckningsskyldige till följd av deltagandet gått miste om arbetsförtjänst, varav han och hans familj varit i trängande behov. Länsstyrelsen anser därför att någon ändring av bestämmelserna härutinnan icke är behövt.

Motsvarande mening har uttalats även i andra yttranden.

Skogsstyrelsen har anfört följande:

Skogsstyrelsen anser i likhet med riksförbundet att med nuvarande formulering av § 2 äro förenade vissa olägenheter, varför en ändring torde vara påkallad. Emellertid synas beräkningar böra göras rörande storleken av de ersättningsbelopp, som kunna antagas komma att utbetalas efter en minskning av den tid, som släckningsskyldig enligt nu gällande bestämmelser är skyldig att deltaga i släckningsarbete utan ersättning. Den av riksförbundet gjorda jämförelsen med förhållandena under den äldre skogsbrandlagens giltighetstid torde nämligen icke vara fullt hållbar och det synes knappast lämpligt, att genomföra en ändring i nu förevarande hänseende utan att i tillräcklig grad kunna bedöma de ekonomiska konsekvenserna därav. Därjämte synes om möjligt böra införskaffas material för bedömande av i vilken utsträckning de nu gällande ersättningsbestämmelserna påverkat de släckningsskyldigas villighet och snabbhet att inställa sig vid skogseldsläckning. I samband därmed torde böra övervägas, huruvida den ökade effektivitet i skogseldarnas bekämpande, som eventuellt kan följa av frikostigare ersättningsbestämmelser, blir så stor att vinsten ur det allmännas synpunkt täcker den ofrånkomliga ökningen i utbetalade ersättningsbelopp. Beträffande riksförbundets förslag att även frivilliga, som utan att vara släckningsskyldiga deltagit i skogseldsläckning, skulle kunna av brandfogden uppföras på dennes förteckning över ersättningsberättigade,

synes detta innebära en praktisk förenkling av nu gällande bestämmelser. En fråga, som ej beröres i riksförbundets skrivelse, men som under vissa förhållanden kan bliva av stor betydelse, är inräknandet i tjänstgöringstiden av den tid, som åtgått för färden till och från brandplatsen. På grund av de stora skillnader i färdtid, som kunna förekomma, synes det önskvärt att få även denna fråga under diskussion. Som av det ovan anförda torde framgå, anser skogsstyrelsen, att de i riksförbundets skrivelse framförda synpunkterna i ersättningsfrågan äro väl värda beaktande, men att ytterligare utredning erfordras icke blott på de punkter, som berörts av riksförbundet utan även på vissa andra av direkt eller indirekt betydelse för ersättningsfrågans lösning.

Vid överbäggande av frågan, om och i vad mån staten bör utgiva ersättning för arbete med släckning av skogseld, har utredningen funnit överbäggande skäl tala för det av riksförbundet framställda förslaget om ersättning efter två timmars arbete. Utredningen har därvid särskilt fäst avseende vid att den medborgerliga skyldigheten att deltaga i skogseldsläckning som regel drabbar endast en förhållandevis liten samhällsgrupp — skogsarbetare m. fl. å landsbygden — under det att övriga gå fria. Skulle i några fall de två timmarnas friarbete åtgå till transport till brandplatsen, synes det likväl rimligt att ersättning utgår enligt huvudregeln. Det må därvid erinras om att jämlikt 1 § i kungörelsen deltagande i släckningsarbete räknas från den tid deltagaren inställt sig å brandstället eller å särskilt bestämd mötesplats eller eljest börjat utföra honom åliggande uppgift vid släckningen.

Ersättning synes böra utgå även till icke släckningsskyldiga, som deltagit i arbetet. De av utredningen föreslagna vidsträckta reglerna om brandtjänsteplikt (10 § första stycket brandlagen) torde emellertid medföra, att så gott som samtliga personer, som kunna tänkas deltaga i släckningsarbete, äro släckningspliktiga.

Genomföres en så kort »friarbetstid» som två timmar, synes ersättning icke under någon förutsättning böra utgå för arbete inom friarbetstiden.

Uttrycket »han och hans familj» synes med hänsyn till vad riksförbundet anført böra ändras till »han eller hans familj».

Utredningens förslag till ny lydelse av 2 § första stycket i nu förevarande kungörelse är avfattat med hänsyn till vad sålunda anförts. Det torde vara skäl antaga, att den kostnadsökning för statsverket, som skulle föranledas av att det sålunda föreslagna stadgandet genomfördes, skulle stanna inom en mycket begränsad ram när de ersättningar, som kunna komma i fråga, äro jämförelsevis låga. Några särskilda undersökningar i fråga om kostnadsökningen torde därför icke behöva utföras.

De andra av de av riksförbundet berörda bestämmelserna, 6 § i förevarande kungörelse, har följande lydelse: »Anlitas kommunal eller därmed jämförlig brandkår för släckning av skogseld utom samhället, må ersättning utgå dels för utryckningen, dels ock för brandkårens deltagande i släckningen, där detta sker på anmodan av brandfogden eller annan befälhavare vid släckningen och annat ej föranledes av bestämmelserna i 4 §. Ersättning må ej utgå för tid, varunder elden berört eller hotat skogsmark, byggnad eller dy-

likt inom samhället.» I fråga om denna paragraf anför riksförbundet följande:

Varken i brandstadgan eller i någon annan lagstiftning återfinnes benämningen »kommunal brandkår» eller definition härpå. Detta medför, att bestämmelsen tolkas på olika sätt.

En länsstyrelse har sålunda beslutat att följa nedanstående tydning av paragrafen: »Med kommunal eller därmed jämförlig brandkår synes kunna förstås jämväl frivillig brandkår, därest den organiserats för kommun eller del därav enligt 24 § i brandstadgan. Ersättning synes alltså endast kunna utgå till sådan frivillig brandkår enligt berörda 6 § för släckning utom kommunen eller utom den del av kommunen för vilken den är organiserad. Däremot torde frivillig brandkår, som icke organiserats för kommun eller del därav, alltså utan bestämt eldsläckningsområde, icke kunna påräkna ersättning annat än efter 2 § nyssnämnda kungörelse. Därvid torde emellertid samtliga direkta utgifter, inberäknat slitning och rengöring av redskap, slangar och kläder samt försäkringsavgifter, kunna bestri- das av statsmedel. Skillnaden emot tillämpning av 6 § synes då blott bliva den, att i 2 § 1 stycket oförmälda restriktioner för ersättning åt brandmanskåpet måste tillämpas för dessa sistnämnda brandkårer.»

Enligt denna länsstyrelsens uppfattning medger alltså 6 § icke att ersättning tilldelas personal vid andra brandkårer än de, som äro organiserade enligt brandstadgan och att övriga brandkårers personal endast skall lämnas ersättning såsom vanliga släckningsskyldiga enligt 2 § d. v. s. först efter 8 timmars arbete och då icke efter 6 § »för brandkårernas deltagande i släckningen» utan med ej högre belopp än som motsvarar lägsta i trakten gällande grovarbetarlön.

Antalet brandkårer i vårt land är i maj 1941 1,546 st. (enl. Svenska Brandkå- rernas Riksförbunds matrikel). Av dessa torde ungefär 70 % förefinnas på orter, där brandstadgan icke är anbefalld att gälla och vilka icke hava genom brand- ordningar fastställda släckningsområden. Alla dessa frivilliga brandkårers personal skulle alltså icke kunna hänföras under 6 § utan likställas med vanliga släcknings- skyldiga i fråga om ersättningen.

Följden av en tillämpning av denna uppfattning skulle bliva, att dessa brand- kårers personal kan komma att uppbådas av brandfogdarna liksom sker med van- liga släckningsskyldiga, att brandkårernas sprutor m. m. lämnas oanvända hemma och att de frivilliga brandkårernas ingripande med sina redskap med härför övad personal omöjliggöres vid skogsbränder.

Man får icke förbise, att de frivilliga brandkårerna till största delen äro förlagda på landsbygden och därför ligga närmast till för medverkan vid skogarnas skydd samt att deras inställelse vid skogsbränder ofta kan beräknas ske före de släck- ningsskyldigas, varigenom större möjlighet beredes för dem att kunna ingripa, me- dan skogselden ännu icke erhållit större omfattning och sålunda är lättare att släcka, varigenom stora skogsvidder kunna räddas. Betänkas bör även, att för en brand- kårs deltagande i skogseldsläckningen som regel icke kan behövas så lång tid som 8 timmar, varför de frivilliga brandkårernas personal sällan skulle erhålla någon som helst ersättning för sitt arbete. Däremot skulle andra brandkårer, enbart där- för att de tillkommit på grund av brandstadgans tvång, erhålla ersättning, ehuru deras insats icke är mervärdig vid skogseldsläckning än de frivilliga brandkårernas. Underligt vore icke, om de frivilliga brandkårerna ansåge denna särskildnad mindre rättvis och därför kunde komma till den uppfattningen, att de vid skogsbrand icke borde medverka som brandkår utan endast med sin personal såsom vanliga släck- ningsskyldiga. Men till något sådant har 6 paragrafens formulering säkerligen icke syftat.

När emellertid en länsstyrelse kommit till en tolkning av paragrafen, som kan leda dithän, så är det nödvändigt att paragrafens innehåll gives en annan lydelse.

Säkerligen har avsikten vid 6 paragrafens avfattande varit, att alla brandkårers personal skall kunna tillerkännas ersättning, men att undantag skulle göras för sådana brandkårer, som hava lagstadgat släckningsområde, när de medverka vid skogseldsläckning inom detta område. Detta senare har dock blivit huvudsaken, och paragrafens avfattning har därför blivit negativ med ett innehåll, som ej tagit hänsyn till våra brandkårers organisations- eller verksamhetsförhållanden.

I 6 paragrafens sista mening böra orden »eller hotat» utgå, emedan en större skogsbrand redan på flera kilometers avstånd kan anses såsom hotande för egna släckningsområdet, och det därför blir omöjligt att precisera tidpunkten, då ersättning skall anses upphöra för brandkårens, långt ifrån egna släckningsområdet påbörjade arbete. Befogat är, att ersättning alltid utgår utanför egna släckningsområdet.

Riksförbundets förslag i denna del har tillstyrkts i flertalet av de avgivna yttrandena. I vissa yttranden anföres dock, att en ändring av förevarande paragraf icke vore av behovet påkallad.

Därest brandförsvarsutredningens förslag till ny brandorganisation genomföres, skulle frågan i viss mån komma i ett förändrat läge. De allra flesta brandkårerna i riket skulle sålunda antingen vara kommunala eller också på grund av avtal skyldiga att verkställa brandsläckning inom viss kommun. Det något obestämda uttrycket »kommunal eller därmed jämförlig brandkår» torde därför böra utbytas mot »kommunal brandkår eller frivillig brandkår, som enligt avtal är skyldig att verkställa brandsläckning inom kommun». Vidare bör paragrafens sista ord »samhället» utbytas mot »kommunen». Uttrycket »eller hotat» i paragrafens sista punkt bör däremot enligt utredningens mening bibehållas, när det synes rimligt att ersättning icke utgår till brandkår i det fall, att den egna kommunen är hotad. I tillämpningen torde svårighet knappast föreligga att avgöra, om skogselden hotat kommunen eller ej.

Förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 1 och 5 §§ kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745) angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen.

Ändringarna äro av formell natur. I 1 § har en hänvisning till skogseldslagen uteslutits. I 5 § har anslagsbeteckningen ändrats (jfr kap. IX).

Förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 8 § kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762) angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m.

Ändringen är av formell natur och betingad av de i kap. IX framställda förslagen om ändrade anslagsbeteckningar.

Förslaget till kungörelse angående skydd för vissa brandtelegrafanläggningar.

I 19 kap. 13 § strafflagen stadgas bland annat, att den som uppsåtligen förstör eller skadar statens telegraf- eller telefoninrättning eller någon inrättningens beståndsdel eller tillhörighet eller därmed vidtager åtgärder, var-

igenom fara för människor eller egendom uppkommer eller inrättningens begagnande hindras eller störes, skall dömas till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Var skadan ringa och kom ej därav fara för människor eller egendom eller hinder i inrättningens begagnande, må till böter dömas. Jämlikt 22 § andra stycket i samma kapitel skall den som oupppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse är vållande till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 13 § omförmäles, straffas med böter. Enligt 14 § i samma kapitel gäller, att vad i 13 § är stadgat om statens telegraf- och telefoninrättning må tillämpas å dylik av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning, om Konungen förordnat, att anläggningen skall njuta samma skydd som statens anläggning. Jämlikt 22 § tredje stycket kan motsvarande förordnande meddelas såvitt angår brott, som avses i 22 § andra stycket.

Beträffande åtskilliga brandtelegrafanläggningar har meddelats förordnande, att anläggningarna skulle åtnjuta samma skydd, som jämlikt 19 kap. 13 och 22 §§ strafflagen tillkommer statens telegrafinrättning. Då det ur synpunkten av brandförsvarets effektivitet torde vara påkallat, att varje brandtelegrafanläggning, som tillhör yrkesbrandkår, borgarbrandkår eller frivillig brandkår, åtnjuter straffskydd, varom nu är fråga, torde det vara lämpligt, att ett generellt förordnande härom utfärdas av Kungl. Maj:t. Förordnandet torde kunna meddelas genom en särskild kungörelse, vartill förslag utarbetats av utredningen.

KAP. IX.

Om statsbidrag till brandförsvaret m. m.

Då brandförsvaret enligt utredningens förslag är organiserat på kommunal grund, böra kostnaderna för brandväsendet i princip bäras av kommunerna. Staten har emellertid redan tidigare lämnat vissa bidrag till brandförsvaret, och då nu ökade krav ställas på kommunerna torde även statens bidrag böra ökas. Vid behandlingen av dithörande frågor torde skillnad böra göras mellan å ena sidan de engångskostnader, som föranledas av utredningens förslag, samt å andra sidan de årliga kostnaderna för brandförsvaret.

Engångskostnader. Utredningens förslag torde föranleda mera avsevärda engångsutgifter endast för de landskommuner, som icke redan organiserat ett betryggande brandförsvär. Övriga kommuner komma däremot knappast att belastas med ökade utgifter till följd av den nya brandorganisationen.

Preliminära uppgifter från luftskyddsinspektionen och vissa brandkonsulenter ha givit vid handen, att omkring 900 brandkårer torde behöva nyuppsättas för att brandförsvaret å landsbygden skall bliva tillfredsställande ordnat. Vid uppskattningen av denna siffra har hänsyn tagits till möjligheten att bilda kommunalförbund ävensom till andra på frågan inverkan omständigheter. Uppenbart är emellertid att beräkningen endast kan vara ungefärlig. En mera säker beräkning angående behovet av nya brandkårer torde kunna ske först sedan de i detta betänkande föreslagna länsbrandinspektörerna kommit i verksamhet.

Den totala kostnaden för nyuppsättning av en brandkår å landsbygden torde enligt beräkningar, som verkställts inom luftskyddsinspektionen (se bilaga VI till detta betänkande), kunna beräknas till omkring 9 300 kronor. Av dessa kostnader belöpa 3 500 kronor å motorspruta, 3 600 kronor å slang och omkring 2 200 kronor å övrig materiel. I kostnadsberäkningen ingå icke utgifter för byggande av brandstation. Lokalfrågan torde emellertid till en början kunna lösas genom förhyrande av garage eller dylikt.

Statsmakterna ha under de senaste åren beviljat sammanlagt 3 660 000 kronor till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner. I fråga om åtnjutandet av sådant bidrag har gällt, att kommun, som erhållit understöd av skatteutjämningsmedel, kunnat erhålla brandspruta kostnadsfritt. Med avseende å annan kommun har föreskrivits, att kommunen skulle gälda ersättning med belopp, motsvarande statens självkostnad för brandsprutan, dock högst det belopp, som motsvarar en höjning av kommunal-skatten med 5 öre för skattekrona. De av statsmakterna för ifrågakvarande

ändamål anvisade medlen ha ännu icke helt tagits i anspråk. I det närmaste 500 motorsprutor komma sålunda att under den närmaste tiden ställas till kommunernas förfogande. I något hundratal fall ha sprutor redan utdelats utan att brandkårer ännu upprättats. Enligt beräkningar, som verkställts inom luftskyddsinspektionen, skulle, när de nu disponibla statsbidragen till inköp av motorsprutor helt förbrukats, erfordras ytterligare anslag för bidrag till omkring 300 motorsprutor, för att behovet av sådana sprutor i kommunerna skulle bliva tillgodosett.

Medel för bidrag till inköp av dessa 300 sprutor böra enligt utredningens mening anvisas av statsmakterna för disposition enligt grunder motsvarande dem, som gälla vid utdelning av redan meddelade bidrag till inköp av motorsprutor. Det för ändamålet erforderliga statsanslaget torde kunna beräknas till omkring 1 000 000 kronor.

Det torde emellertid vara en praktisk nödvändighet, att statsmakterna även härutöver lämna bidrag till uppbyggande av brandförsvaret. Statsbidrag bör sålunda enligt utredningens mening utgå även för inköp av slang till de brandkårer, som behöva nyuppsättas. Slangpriset per meter var före inträdet av den nu rådande krisen omkring 2 kronor 30 öre men är för närvarande omkring 7 kronor 10 öre. Då det synes skäligt att de kommuner, som skola nyuppsätta brandkårer, icke betungas med större utgifter för slang än den före kriget normala kostnaden, vilken utgör omkring 25 % av den nuvarande kostnaden, torde statsbidraget böra utgå med 75 procent av inköpsvärdet. Administrationen av detta bidrag torde ställa sig tämligen enkel, då all slangförsäljning i riket för närvarande förmedlas av luftskyddsinspektionen. Då minst 500 meter slang erfordras för envar av de 900 brandkårer, som behöva nyuppsättas, bör bidraget alltså avse 450 000 meter slang. Med utgångspunkt från nuvarande pris, 7 kronor 10 öre per meter, skulle kostnaden härför utgöra 3 195 000 kronor och statsbidraget, 75 %, utgöra omkring 2 400 000 kronor.

Utredningen har övervägt att föreslå retroaktiva bidrag för redan inköpt slang ävensom bidrag till inköp av slang åt kårer, som nyligen uppsatts men som ännu icke anskaffat erforderlig mängd slang. Då emellertid skäl av såväl praktisk som principiell natur kunna åberopas häremot, torde sådana bidrag icke böra ifrågasättas.

I detta sammanhang må vidare erinras om en av statens arbetsmarknads-kommission och luftskyddsinspektionen den 17 april 1941 avlåten, till Konungen ställd framställning angående branddammar m. m. I denna framställning anföres bland annat, att behovet av branddammar och brandbrunnar vore mycket stort, särskilt på landsbygden. I större städer och samhällen hade vattenfrågan i regel kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt. En trygkad vattenförsörjning vore emellertid även för mindre samhällen och på landsbygden av vitalt intresse ur brandskyddssynpunkt. Ett stort antal eldsvådor under senare år hade säkerligen kunnat släckas snabbare och skadeverkningarna avsevärt begränsas, om icke vattenbrist gjort sig gällande. Behovet av branddammar och brandbrunnar vore sålunda redan under freds-förhållanden av stor vikt. Än mera gjorde sig naturligtvis detta behov gäl-

lande under beredskapsförhållanden samt under krig. Med hänsyn till de sålunda anförda omständigheterna hemställdes — efter det att ekonomiska och vissa andra synpunkter på ärendet ingående dryftats — att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska ett anslag av 2 000 000 kronor till bidrag åt kommuner m. fl. för utförande av branddammnar och brandbrunnar m. m.

Brandförvarsutredningen har den 21 oktober 1941 avgivit utlåtande i ärendet och har därvid livligt tillstyrkt framställningen samt understrukit vikten av att de i framställningen vidtagna åtgärderna vidtoges inom kortast möjliga tid. Framställningen är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Årliga kostnader. Från statens sida lämnas för närvarande vissa bidrag till de årliga kostnaderna för brandförsvaret. Anslag härför äro upptagna under sjätte och nionde huvudtitlarna.

Under sjätte huvudtiteln ha för innevarande budgetår anvisats följande anslag av ifrågavarande slag:

1) VI E 6. *Ersättningar för skador vid eldsläckning*, förslagsanslag å 10 000 kronor.

Anslaget avser de ersättningar, som skola gäldas jämlikt kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762) angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m. För innehållet i denna kungörelse har en redogörelse lämnats ovan å sid. 101 f. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås, att anslaget skall anvisas med oförändrat belopp.

2) VI E 8. *Statens brandskola*, obetecknat anslag å 100 000 kronor.

Statens brandskola trädde i verksamhet den 1 juli 1941. Av anslaget motsvara omkring 20 000 kronor engångskostnader. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås anvisande av dels ett obetecknat anslag om 45 800 kronor under rubriken Statens brandskola: Avlöningar och dels ett förslagsanslag om 27 900 kronor under rubriken Statens brandskola: Omkostnader.

3) VI E 9. *Bidrag till svenska brandkårernas riksförbund*, obetecknat anslag å 2 000 kronor.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås, att anslaget skall utgå med oförändrat belopp.

4) VI E 10. *Bidrag till svenska brandskyddsföreningen*, obetecknat anslag å 2 000 kronor.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås, att anslaget skall utgå med oförändrat belopp.

Under nionde huvudtiteln äro för innevarande budgetår följande anslag till brandförsvaret upptagna:

5) IX J 19. *Skogsvård m. m.; Släckning av skogseld*, förslagsanslag å 50 000 kronor.

Anslaget avser ersättningar jämlikt följande författningar:

a) kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. För innehållet i denna kungörelse har en redogörelse lämnats ovan å sid. 102 ff.

b) kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745) angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen. Jämlikt denna kungörelse må kommun, vars kostnader för skogsbrandväsendet i betraktande av deras storlek samt kommunens ekonomiska förhållanden i övrigt finnas vara för kommunen betungande, kunna erhålla statsbidrag i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen (1 §). Sådant bidrag utgår, därest ej särskilda omständigheter föreliggå, med högst tre fjärdedelar av sammanlagda beloppet av de kostnader, som kunna anses hava varit nödvändiga för skogsbrandväsendet (2 §). Kommun, som vill erhålla statsbidrag, skall jämlikt 3 § inom februari månad till länsstyrelsen inlämna till Kungl. Maj:t ställd ansökning om sådant bidrag för nästföregående år. Vid ansökningen skola fogas dels uppgift å kommunens kostnader för skogsbrandväsendet, vilken uppgift skall vara åtföljd av behöriga verifikationer eller till riktigheten styrkt av den kommunala myndighet, som handhar förvaltningen av skogsbrandväsendets angelägenheter, dels ock de handlingar till styrkande av behovet av bidrag, som kommunen önskar åberopa. Jämlikt 4 § skall länsstyrelse granska inkomna ansökningar och genom sökanden införskaffa eller själv låta införskaffa den ytterligare utredning, som må finnas behövlig, samt före den 1 maj med eget yttrande översända samtliga inkomna handlingar till Kungl. Maj:t. Sedan Kungl. Maj:t meddelat beslut i anledning av ansökningarna, skall länsstyrelsen till vederbörande kommuner utanordna dem tillhörande bidrag.

c) Kungl. Maj:ts cirkulär den 5 mars 1920 (Svensk författningssamling nr 80) till länsstyrelserna angående ersättande av kostnader för militärhandräkning för släckning av skogseld.

Jämlikt denna kungörelse skola kostnader, som uppstå genom användande av militärhandräkning vid släckning av skogseld, gäldas från nu förevarande anslag.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås, att anslaget skall anvisas med samma belopp som för löpande budgetår, eller 50 000 kronor.

6) IX J 20. *Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet*, reservationsanslag å 150 000 kronor.

Från anslaget gäldas *dels* intill ett belopp av 75 000 kronor löner och resekostnader för läns- och distriktsskogsbrandchefer samt kostnader för kurser och övningar i skogseldsläckning, *dels ock* intill ett belopp av likaledes 75 000 kronor bidrag till kostnaderna för bevakning och underhåll av skogsbrandtorn.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslås, att anslag för ifrågavarande ändamål skall för nästkommande budgetår anvisas med oförändrat belopp, eller 150 000 kronor.

De ändamål, för vilka anslag sålunda anvisats, böra enligt utredningens mening tillgodoses även i det fall att den av utredningen förordade brandorganisationen genomföres. För vissa av de angivna ändamålen synas ökade anslag böra anvisas. Anslag torde därjämte böra anvisas för vissa nya

uppgifter. Vissa ändringar torde även böra vidtagas i formella hänseenden. Bland annat böra sålunda samtliga anslag, som avse de årliga kostnaderna för brandförsvaret, redovisas under sjätte huvudtiteln.

Följande anslag torde enligt utredningens mening böra anvisas, därest den av utredningen föreslagna organisationen genomföres.

A. *Statens brandinspektion: Avlöningar.* Till riksbrandinspektören samt dennes assistent och kontorsbiträde torde i överensstämmelse med vad som föreslås i motiven till 2 § (ovan sid. 65 f.) böra utgå i avlöningar sammanlagt (15 916 + 9 197 + 3 711) 28 824 kronor. Till arvoden åt länsbrandinspektörerna torde få beräknas omkring 40 000 kronor samt till arvoden åt länsinspektörerna för skogsbrandförsvaret och distriktsskogsbrandchefer, så länge dessa senare bibehållas, omkring 30 000 kronor. För att bereda riksbrandinspektören möjlighet att för särskilda fall anlita sakkunniga torde i detta anslag böra inräknas ett för ändamålet anvisat belopp av 5 000 kronor. Till statens brandinspektion: Avlöningar torde därför få beräknas (28 824 + 40 000 + 30 000 + 5 000) 103 824 eller avrundat 100 000 kronor.

B. *Statens brandinspektion: Omkostnader.* Under denna rubrik torde till en början böra anvisas medel för bestridande av engångsutgifter för möblering av riksbrandinspektörens ämbetslokaler, anskaffning av skrivmaskiner etc. Härför torde beräknas 10 000 kronor. I årliga omkostnader för statens brandinspektion (reseersättningar och expenser för riksbrandinspektören, länsbrandinspektörerna, länsinspektörerna för skogsbrandförsvaret och distriktsskogsbrandcheferna) torde beräknas 60 000 kronor. Hyreskostnaden för riksbrandinspektörens ämbetslokaler torde i vanlig ordning böra redovisas å statens allmänna fastighetsfond. Anslaget torde därför under första budgetåret böra utgå med (10 000 + 60 000) 70 000 kronor.

C. *Bidrag till förebyggande och släckning av brand.* Under denna rubrik torde böra hänföras de utgifter, som nu bestridas av de ovan under 1) och 5) upptagna anslagen ävensom de utgifter för kurser och övningar i skogseldsläckning samt för bevakning och underhåll av brandtorn, som bestridas från det ovan under 6) upptagna anslaget. Av de i nu gällande riksstat anvisade medlen äro 151 500 kronor avsedda för ifrågavarande ändamål. Den föreslagna brandorganisationen får antagas medföra, att ökade anspråk komma att resas på ersättning för deltagande i brandsläckning. Vidare torde den av utredningen föreslagna ändringen av 2 § kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. (jfr ovan sid. 29 och 125 ff.) komma att medföra något ökad belastning å anslaget. Anslaget torde därför böra beräknas till 165 000 kronor.

D. *Statens brandskola: Avlöningar* och E. *Statens brandskola: Omkostnader.*

Anslagen torde böra utgå med oförändrade belopp, 45 800 och 27 900 kronor.

F. *Bidrag till svenska brandkårernas riksförbund.*

Den frivilliga brandkårsrörelsen i vårt land är organiserad i länsbrandkårsförbund, ett för varje län. Länsförbunden bilda tillsammans svenska brandkårernas riksförbund. Riksförbundet verkar som samarbetsorgan för länsförbunden, ordnar instruktionskurser, utövar propaganda, utger en tidskrift, läroböcker o. s. v. Länsförbunden verka framför allt genom sina konsulenter (jfr ovan sid. 66).

Enligt utredningens förslag skall i varje län tillsättas en länsbrandinspektör. Länsbrandinspektörerna skulle emellertid icke göra länskonsulenterna överflödiga. Länsbrandinspektören skulle verkställa inspektion och kontroll över brandförsvaret i allmänhet inom länet, han skulle besvara remisser från länsstyrelsen o. s. v. Länskonsulenten skulle framför allt fylla den mera rutinmässiga uppgiften att nybilda och öva brandkårer å landsbygden.

Länsförbunden kämpa i många fall med ekonomiska svårigheter. Medel erhållas genom understöd från försäkringsinrättningar, sparbanker etc. samt i viss utsträckning från kommunerna. Mycket ofta äro emellertid dessa medel otillräckliga. Då emellertid konsulentverksamheten även i den form, som verksamheten skulle erhålla därest utredningens förslag genomfördes, är av central betydelse för brandförsvaret varjämte det stora antalet nytillkommande brandkårer i avsevärd mån skulle öka verksamhetens omfattning, synes det rimligt att staten lämnar bidrag till densamma. För detta ändamål torde ett årligt belopp av 25 000 kronor böra utgå.

Även den centrala verksamheten i svenska brandkårernas riksförbund synes med hänsyn bland annat till att dess verksamhet genom den föreslagna brandorganisationen kommer att ökas vara värd ett kraftigare stöd från statens sida. Det nu utgående anslaget å 2 000 kronor torde därför böra höjas till 5 000 kronor.

Det sålunda erforderliga beloppet (25 000 + 5 000) 30 000 kronor torde böra anvisas under beteckningen Bidrag till svenska brandkårernas riksförbund. Det torde få ankomma på riksförbundet att fördela de för länskonsulentverksamheten avsedda medlen på de olika länen.

G. *Bidrag till svenska brandskyddsföreningen.*

Svenska brandskyddsföreningen, vars verksamhet huvudsakligen avser det förebyggande brandskyddet, finansieras väsentligen av de större brandförsäkringsinrättningarna. Men hänsyn till att föreningens verksamhet genom den föreslagna brandorganisationen kommer att bliva mera omfattande, särskilt vad angår det förebyggande brandskyddet å landsbygden, torde föreningen böra åtnjuta ökat understöd av statsmedel. Understödet torde böra utgå med ett årligt belopp av 5 000 kronor.

Därest de av utredningen sålunda framställda förslagen vinna gillande, skulle statsverkets sammanlagda årliga utgifter för brandförsvaret komma att ökas med omkring 156 000 kronor, och utgöra omkring 443 700 kronor.

Inom utredningen har övervägts, huruvida icke staten även därutöver borde lämna bidrag till kommunernas årliga kostnader för brandförsvaret. Utredningen har emellertid kommit till den uppfattningen, att sådana bidrag icke torde böra utgå. Tillräckliga skäl synas nämligen icke föreligga för att giva kommunernas utgifter för brandförsvaret en särställning i jämförelse med andra kommunala utgifter. Det torde även böra uppmärksammas, att den ökning av skattebördan i mera skattetyngda kommuner, vilken kan förledas av den föreslagna brandorganisationen, i viss omfattning kompenseras enligt reglerna om understöd av skatteutjämningsmedel (förordningen den 16 december 1927 angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner). Den omständigheten, att statsbidrag i vissa fall kan utgå för de årliga kostnaderna för skogsbrandväsendet, synes i och för sig icke kunna åberopas som stöd för att motsvarande bidrag skulle utgå även för brandväsendet i övrigt bland annat med hänsyn till att skogsbrandskyddet i mycket stor omfattning avser statens egna skogar.

Fråga har även väckts att de brandförsäkrande bolagen skulle förpliktas att lämna vissa bidrag till brandförsvaret. Ett förslag härom framställdes på sin tid av brandskyddskommissionen¹, men detta förslag torde knappast hava vunnit allvarligt beaktande från statsmakternas sida.

I Finland har den 5 december 1941 utfärdats en lag om brandskyddsavgift. Enligt denna lag, som gäller för åren 1942—1946, skall brandförsäkringsanstalt till ersättande av statens utgifter för brandväsendet utgiva 3 % av det sammanlagda beloppet av de försäkringspremier, som föregående år uppburits för brandförsäkringar på viss tid, samt 3 % av den beräknade räntan på premiereserven för brandförsäkringar för all framtid. Sammanlagt skall dock ej utgivas mer än 6 penni för varje tusen mark av försäkringsstocken. I den till grund för nämnda lag liggande propositionen till riksdagen anfördes bland annat, att utgifterna för brandväsendet huvudsakligen bestredes av medel, som uppbures genom allmän inkomstbeskattning. Utgifterna drabbade alltså även personer, vilka icke hade egendom, som hotades av eld. Finansieringen av brandväsendet borde emellertid i första hand bestridas av dem, som drabbades av eldsvådornas ekonomiska följder.

Därest brandförsäkringsbolagen skulle förpliktas att lämna bidrag till brandförsvaret, torde detta få till följd, att brandförsäkringspremierna komme att höjas utöver de belopp, varmed de skulle utgått därest en sådan förpliktelse ej föreskrivits. Kostnaderna för brandförsvaret, vilka — därest de bestridas av skattemedel — skäligen fördelas mellan alla medborgare, skulle i sådan händelse åtminstone i viss utsträckning övervältas från dem, som icke hava sin egendom försäkrad, till dem, som hava försäkrat. Underlåtenheten att försäkra skulle således premieras, ett förhållande som icke torde vara lyckligt. Att en brandskyddsavgift införts i Finland torde få ses mot bakgrunden av den ekonomiska situation, som för närvarande är rådande i detta land. Lagen om brandskyddsavgift har också uppfattats som ett pro-

¹ Jfr ovan sid. 39, samt kommissionens betänkande (se ovan sid. 39 not 1) sid. 2 f. och 88 ff.

visorium, vilket framgår bland annat däraf, att dess giltighetstid är begränsad.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen funnit sig icke böra föreslå, att brandförsäkringsbolagen skulle förpliktas utgiva bidrag till brandförsvaret.

Särskilt yttrande av biträdande länsjägmästaren Lindroth.

Utredningen har föreslagit, att skogsbrandförsvaret skall samordnas med övrigt brandförsvaret. Härutinnan är jag icke helt enig med utredningens övriga ledamöter.

Nuvarande skogsbrandorganisation bygger i sina huvuddrag på 1937 års skogsbrandlag, vilken trädde i kraft så relativt sent som den 1 januari 1939. Erfarenheten hittills torde ha visat, att denna skogsbrandorganisation på det hela taget väl fyllt de krav, som ställts på densamma.

Under sådant förhållande synes möjligen någon förändring av skogsbrandväsendet icke behövlig. Emellertid kan en samorganisation av skogsbrandförsvaret med övrigt brandförsvaret i vissa fall innebära en fördel, nämligen där motorsprutor kunna utnyttjas vid skogseldsläckning. Detta är fallet i sådana trakter, där sprutorna tack vare vägtäthet, terrängens lättframkomlighet o. s. v. utan större svårigheter kunna framföras till uppkommande skogseldar.

I stora delar av landet försvåra eller omöjliggöra emellertid bristen på vägar samt terrängförhållandena framforslandet av motorsprutor i skog. Stundom föreligger även svårighet att anskaffa för släckning med motorsprutor erforderligt vatten. I trakter av denna karaktär innebär ett samordnande av skogsbrandförsvaret med annat brandförsvaret icke någon effektivisering utan snarare i vart fall för skogsbrandförsvarets vidkommande en försämring.

Det synes mig därför mest ändamålsenligt om brandförsvaret samordnades i sådana kommuner, som till sina huvuddrag äro av den av mig först beskrivna karaktären, under det att i kommuner, i vilka motorsprutor i allmänhet icke kunna komma till användning vid släckning av skogseld, skogsbrandförsvaret och övrigt brandförsvaret organiserades var för sig. På grund av administrativa och lagtekniska skäl kan dock en sådan ordning måhända icke genomföras.

Emellertid synes en uppdelning av landet i stora drag kunna göras enligt ovan angivna synpunkter. Sålunda skilja sig enligt min mening Norrland, Dalarna och Värmland i nu berört avseende från övriga delar av landet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag därför föreslå, att skogsbrandförsvaret och övrigt brandförsvaret organiseras var för sig i Norrland, Dalarna och Värmland och samordnas i övriga delar av landet.

Särskilt yttrande av riksdagsmannen Mattsson och biträdande länsjägmästaren Lindroth.

En av de viktigaste punkterna i utredningens förslag är, att även landskommunerna skola åläggas att upprätta och vidmakthålla ett betryggande brandförsvar. Vi äro ense med utredningens övriga ledamöter därom, att det är angeläget att brandförsvaret å landsbygden ordnas efter denna princip. En reform av denna innebörd skulle emellertid åsamka landskommunerna icke blott stora engångskostnader — vartill enligt utredningens förslag avsevärda statsbidrag skulle lämnas — utan även icke obetydliga årliga kostnader. De statsbidrag, som enligt utredningens förslag skulle utgå för vissa av de årliga kostnaderna, synas oss icke tillräckliga. Enligt vår mening är det oundgängligt, att landskommunerna erhålla en långt kraftigare ekonomisk hjälp från statens sida.

Som stöd för denna mening kan åberopas, att staten redan lämnar särskilda bidrag till kommunernas årliga kostnader för skogsbrandväsendet. Bestämmelser härom äro givna i kungörelsen den 2 december 1938 angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen. Bidrag kan enligt 1 § i denna kungörelse utgå till kommun, vars kostnader för skogsbrandväsendet i betraktande av deras storlek samt kommunens ekonomiska förhållanden i övrigt finnas vara för kommunen betungande. Jämlikt 2 § i kungörelsen utgår bidrag, där ej särskilda omständigheter föreligga, med högst tre fjärdedelar av sammanlagda beloppet av de kostnader, som kunna anses hava varit nödvändiga för skogsbrandväsendet.

I detta sammanhang kan även framhållas, att det under de senaste kriget i Finland givits flerfaldiga exempel på att städer och andra tätbebyggda orter kunnat begränsa bränder, som uppkommit vid anfall från luften, genom att vid sidan av eget eldsläckningsväsen anlita brandkårer från den kringliggande landsbygden.

Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslå vi, att landskommunerna erhålla statsbidrag med tre fjärdedelar av den årliga kostnaden för brandförsvaret. Att beräkna storleken av det statsanslag, som skulle erfordras här för, är synnerligen vanskligt, men en preliminär beräkning torde giva vid handen, att ett årligt belopp av omkring 1 500 000 kronor skulle vara erforderligt.

Sammanfattning av de huvudsakliga bestämmelserna rörande brandförsvaret i Finland.

Brandlagen.

Den grundläggande författningen är brandlagen den 22 juni 1933. I denna lag stadgas till en början, att högsta uppsikten över brandväsendet tillkommer statsrådet samt inom vederbörande län landshövdingen. Varje kommun — stads-, köpings- eller landskommun — skall i enlighet med brandlagen och andra i vederbörlig ordning givna föreskrifter draga försorg om brandväsendet. För varje kommun skall uppgöras en brandordning, innehållande de bestämmelser angående brandskyddet i kommunen, vilka anses vara nödiga utöver vad i lag och förordningar stadgas. Brandordning antages av kommunens fullmäktige och skall underställas landshövdingens stadfästelse. Staten drager — antingen direkt eller genom förmedling av kommunerna eller brandtekniska organisationer — försorg om brandbefällets utbildning och den brandtekniska försöksverksamheten.

Kostnaderna för brandväsendet bestridas — såvida icke i brandlagen annorlunda stadgas eller andra medel stå till förfogande — av kommunens medel.

Hava kostnaderna för brandväsendet blivit oskäligt betungande för kommun, kan statsbidrag beviljas i form av lån eller direkt understöd.

Brandmyndigheter och släckningsmanskap.

Brandmyndigheter i kommun äro: brandnämnd, brandchef, släckningschef, nämnd för verkställande av brandsyn, där sådan enligt brandordningen är tillsatt, samt vid pågående eldsvåda cheferna för de till det kommunala brandväsendet hörande brandkårerna. Beträffande befattningen som släckningschef må anföras, att lagen förutsätter att större landskommuner uppdelas i släckningsdistrikt. I varje sådant distrikt skall, om brandchefen icke där är bosatt, finnas en släckningschef, som vid eldsvåda är underordnad brandchefen.

På brandnämnden ankommer bl. a. att draga försorg om det kommunala brandväsendet. Brandnämnden består av ordförande och minst tre ledamöter, vilka jämte tvenne suppleanter väljas av fullmäktige. Därutöver hör till brandnämnden en av fullmäktige utsedd i kommunens tjänst stående arkitekt, ingenjör eller byggmästare, där sådan finnes, eller annan i byggnadsverksamhet förfaren person. Ordförande, ledamöter och suppleanter i brandnämnden utses för tre år.

Brandchefen skall närvara vid brandnämndens sammanträden. Han har därvid yttranderätt men icke rösträtt.

Brandnämndens åligganden kunna i städer och köpingar anförtrös annan kommunal förvaltningsmyndighet samt i landskommun kommunalnämnden. — Har i kommun särskild brandnämnd icke blivit tillsatt äger den kommunala myndighet, som drager försorg om brandväsendet, iakttaga vad som stadgats i fråga om brandnämnd.

Brandchef och släckningschef utses av kommunens fullmäktige på förslag av brandnämnden, det övriga brandbefälet av brandnämnden på förslag av brandchefen.

Brandchef utses icke på viss tid. Släckningschef utses däremot, om icke i kommunens brandordning annorlunda bestämts, för tre år i sänder.

Brandchef erhåller av kommunen lön eller arvode. Storleken härav bestämmas av kommunen. Släckningschef är berättigad att av kommunen erhålla dagtraktamente för förrättningsdagar och ersättning för resekostnader.

I brandordning för landskommun skall bestämmas, i vilka branddistrikt brandkår skall finnas. Om i branddistrikt, som sålunda utsetts, icke finnes frivillig brandkår eller för offentlig eller enskild inrättning grundad brandkår eller avdelning därav, äger kommunen rätt att organisera en allmän brandkår eller brandkårsavdelning av därtill kompetenta, inom branddistriktet bosatta medlemmar av kommunen, som fyllt 18 men icke 50 år. — I kommunens brandordning skola föreskrifter givas angående sättet och ordningen för inkallandet av tjänstgöringspliktiga till allmän brandkår.

I köping eller i stad med en folkmängd, som icke överstiger 8 000 personer, skall finnas en avlönad, i sitt värv övad halvordinarie brandkår (motsvarande i Sverige borgarbrandkår), eller också en frivillig brandkår organiserad på sådant sätt, att för de första åtgärderna erforderliga redskap jämte för redskapens forsling och skötsel erforderliga personer omedelbart efter inkommen brandanmälan kunna utrycka till brandplatsen. — Samma bestämmelse gäller även för sådant samhälle med sammanträngd befolkning, som tillerkänts rätt att oberoende av kommunen självständigt handhava brandvården inom samhället.

I stad, vars folkmängd överstiger 8 000 personer, skall, därest statsrådet så förordnar, finnas avlönad, yrkesmässigt utbildad, till brandstation förlagd ordinarie brandkår (motsvarande i Sverige yrkesbrandkår) samt såsom reserv halvordinarie eller frivillig brandkår.

Om å orten befintlig frivillig brandkår eller för offentlig eller enskild inrättning grundad brandkår förbinder sig att enligt kommunens brandordning tjänstgöra vid släckningsarbete, skall kåren anses höra till det kommunala brandväsendet och vad som stadgas om kommunal brandkår äga motsvarande tillämpning på densamma.

Kommun kan efter prövning beviljas statsunderstöd för anskaffande av redskap, lämpliga till fjärrhjälp, under villkor att brandkåren är beredd att utan ersättning arbeta utom kommunens område i den utsträckning, som vid understödets beviljande bestämmas.

Vad som i lagen stadgas i fråga om brand gäller även i fråga om skogsbrand.

Brandmyndigheter och övriga vid kommunal brandkår anställda personer stå i sitt arbete under det skydd och ansvar, som enligt lag tillkommer tjänstemän.

Medlem av kommunal brandkår skall i sin verksamhet iakttaga kommunens brandordning och sin förmans order; likaså skola övriga till släckningsarbete förpliktade och på brandplatsen närvarande personer iakttaga brandbefälets föreskrifter angående släckningsarbetet.

Polismyndighet är skyldig att vid behov giva handräckning åt brandmyndigheterna samt att ofördröjligen till brandbefälet anmäla av densamma iakttagna missförhållanden.

Samarbete mellan kommuner.

Vid större eldsvåda eller synnerligen hotande eldfara är kommun skyldig att på anhållan av brand- eller ordningsmyndighet i annan kommun eller på order av landshövding giva annan kommun hjälp i den utsträckning detta är möjligt, utan att säkerheten i egen kommun äventyras.

För sådant understöd är kommun skyldig att utgiva skäligen ersättning, vars storlek, därest kommunerna härom icke enas, fastställs av landshövdingen. Äro kommunerna belägna inom olika län, fastställs ersättningen av landshövdingen i det län, där eldsvådan inträffat.

Skulle brandväsendet inom något område kunna anordnas på ett mera verksamt och ändamålsenligt sätt genom att detsamma helt eller delvis ombesörjes av grannkommun, kunna kommunerna härom sinsemellan träffa överenskommelse. Sådan överenskommelse skall, för att bli va gällande, underställas landshövdingens fastställelse. Kunnat kommunerna icke träffa överenskommelse skall landshövdingen på den ena kommunens anfordran eller på eget initiativ med bifogande av eget utlåtande underställa ärendet statsrådets avgörande.

Förebyggande av brandfara.

Lagen stadgar skyldighet för envar att varsamt umgåås med eld. Sålunda får vid rådande stark blåst eller torka eld icke uppgöras i skog eller i närhet av sådan, såframt tvingande behov icke föreligger.

Eld eller glödande föremål få ej heller i övrigt hanteras på sådant sätt eller under sådana förhållanden, att skogsbrand därav kan uppkomma.

Eld får icke uppgöras på annans mark utan tillstånd eller tvingande nödvändighet.

Innan eld uppgöres i skog eller så nära skog att elden lätt kan utbreda sig till densamma, böra åtgärder vidtagas till hindrande av eldens spridning.

Före uppgörande av eld för svedjning bör meddelande härom tillställas rågranarna samt tillses, att erforderliga eldsläckningsredskap och såvitt möjligt även vatten finnas på platsen samt övriga nödiga åtgärder till förekommande av eldens utbredning vidtagas.

I skog eller dess närhet eller för svedjning uppgjord eld må ej lämnas utan nödig eftersyn, och skall eld, sedan den icke vidare behöver nyttjas, omsorgsfullt släckas.

Ägare eller förvaltare av byggnad kan förpliktas att anskaffa och underhålla för första hjälp erforderliga brand- och livräddningsredskap samt att vidtaga andra nödiga försiktighetsåtgärder för minskande av brandfara och skyddande av omgivning och människoliv vid eldsvåda.

Särskilda föreskrifter kunna meddelas till minskande av brandfara, som förorsakas av industriella och affärsinrättningar, samt av trafik eller andra särskilda förhållanden.

Till förebyggande av brandfara skall brandsyn förrättas. Myndighet, som äger förrätta brandsyn, skall på tid, som i förväg tillkännagives, eller, då tillkännagivande icke föreskrivits, omedelbart beredas tillträde till alla byggnader, rum, uppbyggnad och andra platser, som skola besiktigas.

I eldstäder och rökgångar skall sotning verkställas.

Åtgärder vid eldsvåda.

Den som märker eller erfar, att eld utbrutit eller att eldsvåda hotar och icke omedelbart kan släcka elden eller avvärja faran, är pliktig att ofördröjligen därom underrätta de för fara utsatta ävensom brandkåren samt efter förmåga lämna första hjälp vid släcknings- och räddningsarbete, såvida det icke är uppenbart, att underrättelse eller hjälp är onödig.

Envar vid brandställe närvarande arbetsför person är pliktig att på anmodan av brandbefälet biträda vid släckningsarbetet. Med dylikt arbete avser lagen både släckning av eldsvåda och därtill hörande eller i samband därmed stående åligganden såsom bärgning av egendom och räddning av människoliv, transport av brandberedskap, manskap och vatten, färd till och från brandplatsen, frambeordrande av budkavle och efterbevakning.

Då brandchef eller, där kommunen är indelad i branddistrikt, släckningschef prövar nödigt, är varje i kommunen bosatt eller vistande, till släckningsarbete duglig man, som fyllt aderton men icke femtio år, pliktig att vid kallelse genom budkavle eller på annat lämpligt sätt ofördröjligen infinna sig på brandplatsen såframt han ej hindras av vägande skäl och att där utföra vad ledaren av släckningsarbetet föreskriver.

Till släckning av skogsbrand böra de tillkallade infinna sig med tillgängliga släckningsredskap och vid behov även med kost.

Hästar, körredskap, automobiler, motor- och roddbåtar, ångbåtar och andra transportmedel jämte nödigt manskap skola, enligt vad i kommunens brandordning föreskrives eller av brandmyndighet vid behov bestämmes, ställas till förfogande för släckningsarbetet. Detsamma gäller även beträffande enskild person tillhörig brandspruta samt övriga brand- och arbetsredskap, såvida icke ägaren tillhörig egendom då är synnerligen hotad.

Telefon, telegraf eller annat kommunikationsmedel skall vid inträffande eldsvåda ställas till förfogande för brandanmälan, alarm och andra för släckning av eldsvådan avsedda meddelanden. Sådana tillkännagivanden skola omedelbart befordras.

På brandplatsen och i dess omgivning har ledaren av släckningsarbetet rätt att för släckande av eldsvåda och för hindrande av dess spridning, då omständigheterna sådant fordra, påbjuda förstörande av byggnader, avlägsnande av gårdesgårdar, nedhuggande av skog, anläggande av moteldar, grävande av diken och vidtagande av andra för ändamålet nödvändiga åtgärder.

Envar äger rätt att för släckning av eldsvåda eller avvärjande av eldfara taga vatten från annans brunn eller annat vattentag.

Hotar eldsvåda att bliva synnerligen stor eller farlig, äger landshövdingen på statens bekostnad vidtaga åtgärder för avsändande av tillfällig hjälp till brandstället.

Släckningsarbetet vid eldsvåda får icke inställas och ej heller tillstådesvarande personer avlägsna sig innan ledaren för släckningsarbetet givit sitt samtycke därtill.

Släckningsmanskap må icke kvarhållas på brandplatsen i större mängd och längre tid än vad det verkliga behovet kräver. Sedan branden släckts, skall ledaren för släckningsarbetet utse nödigt antal personer att i tur och ordning hålla vakt vid brandstället till dess faran är helt och hållet överstånden.

Vederbörande polismyndighet skall innan släckningsmanskapet avlägsnat sig från brandplatsen eller i undantagsfall senast inom förloppet av tre dygn undersöka huru elden kommit lös.

Ägare till eller förvaltare av egendom, som hemsökts av eldsvåda, är skyldig att efter skedd släckning draga försorg om efterröjningsarbete och eftervakthållning vid äventyr, att brandmyndigheten annars på hans bekostnad låter utföra arbetet.

Arvoden, ersättningar och omkostnader.

Då någon, som ej är avlönad brandman, deltagit i släckning av brand, som drabbat annans egendom, har han för tid, som överskrider tolv timmar, rätt till sådant arvode, som skäligen motsvarar hans arbetsförmåga och den dagsavlöning, som på orten under samma årstid för kroppsarbete erlägges. För efterröjningsarbete och eftervakthållning kan ersättning givas även om arbetet icke pågått längre tid än tolv timmar.

Skadestånd skall erläggas för förstörda eller förlorade kläder, skodon och arbetsredskap, såframt omedelbart efter släckningsarbetets avslutande konstateras att skadan härleder sig från släckningsarbetet och icke åstadkommit genom ägarens förvållande.

För olycksfall, som inträffat under släckningsarbete, skall ersättning av statsmedel givas enligt de grunder, som äro stadgade i fråga om arbetares olycksfallsförsäkring.

För transport- och kommunikationsmedel, arbets- och brandredskap samt livs-förnödenheter, som ställts till förfogande för släckningsarbetet eller efter förordnande överlämnats till släckningsmanskapat, skall, såframt den överlåtande icke är stat eller kommun, full ersättning givas. Har skada utan ägarens eller den forslandes tillskyndan uppkommit å transport- eller kommunikationsmedel eller å redskap skall ägaren härför äga uppbära särskild gottgörelse.

Extra uppmuntringspremier kunna utgivas åt dem, som vid meddelande om eldsvåda, sammankallande och forsling av släckningsmanskap ävensom annorledes under släckningsarbetet ådagalagt synnerlig raskhet och energi.

Nu nämnda arvoden, ersättningar, skadestånd och premier, utom för efterröjningsarbete och eftervakthållning, utbetalas av kommunens medel.

Arvoden och skadestånd fastställas efter varje eldsvåda, sedan släckningsarbets ledare över desamma uppgjort förteckning, på brandchefens förslag av stadsstyrelse, köpingsstyrelse eller kommunalnämnd. Likaså fastställas till betalning ersättningar och skadestånd efter det räkning över de fordrade beloppen överlämnats till brandchefen och denne häröver avgivit sitt utlåtande. Angående premier besluter, inom av kommunens fullmäktige fastställda gränser, stadsstyrelse, köpingsstyrelse eller kommunalnämnd efter av brandnämnden på förslag av släckningsarbetets ledare gjord framställning.

Den, som icke åtnöjes med arvode, ersättning eller skadestånd, som sålunda blivit fastställda, skall framställa sitt yrkande hos landshövdingen, vilken efter verkställd undersökning bestämmer storleken av det belopp, som skall erläggas. Den, som är missnöjd över landshövdingens beslut äger utföra sin talan vid underrätten i orten i för tvistemål stadgad ordning.

Kostnaderna för skogsbrands släckande bestridas ur kommunens medel.

Har skogselden omfattat olika kommuners områden, skall där ej överenskomelse på annat sätt ernås de genom släckningen förorsakade kostnaderna i första hand ersättas av den kommun, vars myndigheter lett släckningsarbetet. Dock äger ifrågavarande kommun efter det kostnaderna delats mellan kommunerna i förhållande till deras av elden härjade områden, av de övriga kommunerna erhålla på envar ankommande belopp.

Enas icke kommunerna om kostnadernas fördelning avgöres ärendet av landshövdingen och, om kommunerna tillhöra skilda län, av landshövdingen i det län, vilket den kommun, som i förskott betalat kostnaderna, tillhör.

Då skogseld berört staten tillhöriga marker, erhåller kommun, som erlagt av dess släckning och efterbevakning föranledda kostnader, full ersättning för dessa kostnader av statens medel.

Kostnader, som åsamkats kommun vid släckning av eldsvåda av annat slag än skogsbrand inom annan kommuns område, böra av den senare kommunen erläggas åt den förra, därest på förhand icke annorlunda avtalats. Kan uppgörelse icke träffas, bestämmer landshövdingen ersättningens storlek.

Den, som avsiktligen eller genom vållande förorsakat eldsvåda, är pliktig att ersätta ägaren all därav uppkommen skada, ävensom gottgöra all den skada, som genom släckningen åsamkats ägaren till den skadade egendomen, deltagarna i släckningsarbetet, kommun eller staten.

Tvångsåtgärder och straff.

Förekomma inom kommunens brandväsende missförhållanden, vilka ej på annat sätt kunna rättas eller avlägsnas, äger landshövdingen med lämpliga tvångsåtgärder förmå vederbörande att fullgöra sina skyldigheter.

Framgår vid brandsyn eller annars, att för brandskyddet vederbörligen utfärdade stadganden och föreskrifter icke iakttagas, äger den myndighet, som förrättar

brandsyn, förbjuda användning av eldstad eller annat, som medför eldfara, samt påbjuda, att bristfälligheten inom utsatt tid avhjälpes.

Efterföljes icke förbudet eller påbudet, må brandchef på landet hos landshövdingen och i stad hos magistraten anhålla, att den tredskande vid vite åläggas att utföra arbetet eller att brandmyndighet förordnas att utföra arbetet på den försumliges bekostnad. Då till förekommande av hotande eldfara brådskande åtgärd är nödvändig, må brandchefen låta förbudet träda i kraft och på den försumliges bekostnad avhjälpas det försummade samt vid behov därtill erhålla handräckning av polismyndighet. Om dylik brådskande åtgärd skall på landet landshövding och i stad magistraten ofördröjligen underrättas, och äga nämnda myndigheter då att var för sitt fall besluta om åtgärdens godkännande eller inställande.

Utföres något för den försumliges räkning, må nödiga kostnader förskottsvis erläggas ur kommunens medel, och kunna dessa kostnader utan dom enligt räkning uttagas genom utmätningsmans försorg.

Den, som bryter mot brandlagen eller mot bestämmelser och föreskrifter, som utfärdats med stöd av denna lag, straffes, där ej straff därför annorstädes i lag eller förordning är stadgat, med högst etthundra dagsböter eller, vid försvårande omständigheter, med högst fyra månaders fängelse.

Övriga författningar.

Bland övriga författningar rörande brandförsvaret märkes främst brandstadgan den 30 december 1933. I denna stadga givas detaljbestämmelser i de ämnen, som avhandlas i brandlagen.

Vidare märkes statsrådets beslut den 20 mars 1940, varigenom en brandöverinspektör tillsatts. Brandöverinspektörens åligganden äro följande:

- 1) att inspektera städernas, köpingarnas och landskommunernas brandväsen;
- 2) att verkställa besiktningar för kontroll av brandsäkerheten i vissa byggnader och inrättningar;
- 3) att hålla uppsikt över landets eldsläckningsstyrkor och deras användning vid eldsvådor;
- 4) att giva sakkunnig handledning för avlägsnande av i brandverksamheten iakttagna bristfälligheter;
- 5) att giva akt på de brandskador, som inträffa på olika tider och i olika delar av landet;
- 6) att följa med brandväsendets utveckling i Finland och utlandet; samt
- 7) att i mån av behov taga initiativ till och göra framställningar om åtgärder, som avse att förebygga eller avhjälpas brandsäkerheten äventyrande missförhållanden samt göra brandvärdet effektivare.

Jämlikt statsrådets nämnda beslut infördes i Finland även en rådgivande brandteknisk kommission. Denna kommission har till uppgift att söka befordra på brandvärnsområdet verksamma eller därför intresserade krafter samverka samt att avgiva utlåtanden i brandvärnsfrågor av grundläggande slag.

Vidare kan erinras om att den 15 november 1940 utfärdats en förordning om ordnande av länens brandförvaltning särskilt med hänsyn till stora eldsvådor, genom vilken förordning bland annat s. k. fjärrhjälpkretsar införts. Att märka är även lagen den 5 april 1941 om brandskyddsavgift (jfr ovan sid. 139).

Försäkringsvärden (F) i miljarder kr. och brandskadeersättningar (S) i miljoner kr. under åren 1918—1940.

(Sammanställningen, som är upprättad av sekreteraren i svenska brandskyddsföreningen R. Götherström, avser icke skogsbrandförsäkringar.)

Å r	Svenska tariffbolag		Större ömse-sidiga bolag		Mindre ömse-sidiga bolag		Utländska bolag		Summa: tariff- och utländska bolag		Summa: ömse-sidiga bolag		Totalsumma	
	F.	S	F	S	F.	S	F	S	F	S	F	S	F	S
	°/oo		°/oo		°/oo		°/oo		°/oo		°/oo		°/oo	
1918	10.5	28.6	4.9	0.9	6.9	0.7	1.4	6.3	11.9	34.9	11.8	9.3	23.7	44.2
1919	12.1	20.8	5.7	5.3	7.5	0.8	1.6	3.4	13.7	24.2	13.2	11.0	26.9	35.2
1920	14.5	29.6	7.1	6.5	9.2	0.8	2.1	7.3	16.6	36.9	16.3	13.4	32.9	50.3
1921	13.9	23.0	7.6	6.8	9.4	0.9	1.7	4.6	15.6	27.6	17.0	15.3	32.6	42.9
1922	12.6	17.9	7.7	5.0	9.5	0.9	1.2	3.8	13.8	21.7	17.1	13.5	30.6	35.2
1923	12.6	19.1	7.9	4.1	9.5	0.8	1.0	1.8	13.6	20.9	17.4	10.9	31.0	31.8
1924	12.6	11.8	8.2	4.2	9.7	0.7	1.0	2.1	13.6	13.4	17.9	10.9	31.5	24.3
1925	12.6	17.8	8.8	7.8	9.8	0.8	0.9	3.4	13.5	21.2	16.8	15.6	32.1	36.8
1926	12.9	14.6	9.2	5.6	10.1	0.8	0.9	1.8	13.8	16.4	19.2	13.6	33.0	30.0
1927	13.2	11.6	9.6	4.9	10.3	0.7	0.9	2.6	14.1	14.2	19.9	12.0	34.0	26.2
1928	13.5	15.0	10.1	6.5	10.5	0.7	0.9	1.6	14.4	16.6	20.6	13.9	35.0	30.5
1929	14.2	17.5	10.6	7.4	10.8	0.7	1.0	1.7	15.2	19.2	21.4	15.1	36.6	34.3
1930	14.6	16.4	11.1	5.8	9.5	0.9	0.9	2.7	15.5	19.1	20.7	13.3	36.2	32.4
1931	14.7	12.7	11.5	7.0	9.7	1.0	0.9	2.4	15.6	15.1	21.2	16.3	37.0	31.4
1932	14.6	13.4	11.8	6.8	9.7	0.9	1.1	1.9	15.5	15.3	21.5	16.5	37.0	31.8
1933	15.0	12.1	12.0	5.0	9.8	0.9	1.0	1.7	15.9	13.8	22.8	13.3	37.7	27.1
1934	15.5	14.0	12.3	5.2	9.8	0.6	0.9	2.7	16.4	16.7	23.2	11.4	38.6	28.1
1935	16.1	17.1	12.8	5.8	10.2	0.6	0.9	3.0	17.0	19.1	23.0	11.9	40.0	31.0
1936	17.1	20.5	13.4	7.0	10.4	0.7	0.9	3.1	18.0	23.6	24.8	14.0	41.8	37.6
1937	18.0	12.4	14.2	8.1	10.7	0.8	1.1	1.2	19.1	13.6	24.9	16.3	44.0	29.9
1938	18.9	12.9	15.2	7.2	11.2	0.6	1.2	1.8	20.1	15.1	26.4	14.8	46.5	29.4
1939	20.8	15.4	16.3	7.9	13.6	0.8	1.3	2.2	22.1	17.6	29.9	18.6	52.0	36.2
1940 ¹	23.4	18.8	17.0	11.2	14.0	0.7	1.5	3.4	23.9	22.2	31.0	20.6	54.9	42.8

¹ Siffrorna för år 1940 äro preliminära.

**Utdrag ur föredrag över ämnet »Brandskyddets betydelse»,
hållet av svenska brandskyddsföreningens sekreterare,
kapten R. Götherström.**

(hållet i november 1941)

Förlusterna genom brand äro under nuvarande avspärningstider, då vi i stort sett äro hänvisade till oss själva och ej från utlandet kunna få in nya varor eller maskiner i stället för de genom brand förstörda, ofantligt mera kännbara än under normala fredstider.

Det är ju ej underligt, om allmänheten mången gång efter eldsvådor reagerar på ett kraftigt sätt, när man genom radio eller dagspressen får kännedom om, att hundratusentals kilogram av sådana ransonerade varor, som den enskilde endast kan skaffa sig genom ransoneringskort med endast några gram på varje kupong, förstörts genom obetänksamhet eller rent slarv.

En söndagsmorgon talade jag i radio till lantbrukarna och manade dem att vara aktsamma, så att ej de för landet nu så sparsamma och nödvändiga livsmedlen förstöras genom eld och brand. Innan jag lämnat studion, fick jag telefonpåringningar, där man bittert framhöll ungefär som så: »Vad tjänar det till, att jag är så försiktig med mina små ransonerade förråd, när tusentals ton, d. v. s. miljoner kg läggas in i ytterst brandfarliga förråd, som då och då härjas av brand?» Och den, som har till uppgift att gå brandsyn i dessa mången gång ytterst brandfarliga byggnader, där nu väldiga mängder oersättliga varor, till största delen tillhöriga staten, äro förvarade utan tanke på brandfaran, måste ge allmänhetens nyssnämnda språkrör rätt.

En dag talade livsmedelskommissionens ordförande i radio om nödvändigheten av att staten beslagtog allt i landet befintligt kraftfoder och speciellt oljekakor o. d. Och genom en slump kunde T. T. omedelbart före detta radiomeddelande omtala, att ett stort statligt förråd av oljekakor brunnit upp. Man hade märkt, att oljekakorna, som ha benägenhet för självantändning, började bli varma, och t. o. m. ställt ut vakt, men dessa vakter blevo trötta och lämnade lokalen, och snart stod denna i ljusan låga.

Brandskyddets betydelse ligger nu ej blott däri, att väldiga värden genom slarv och oförsiktighet förstöras och däri, att förstöringen ofta går ut över varor, som nu äro oersättliga, så att eldsvådorna äro till obotlig skada för försvar och folkförsörjning, utan även däri, att åtminstone de större industrieldsvådorna ofta medföra ej ringa social skadegörelse. Jag behöver blott erinra om, att många samhällen äro helt beroende av en enda industris ostörda drift. Brinner denna industri, är det ej alltid säkert, att den kommer att återuppbyggas. Och detta gäller alldeles särskilt i dessa tider, då det mången gång är omöjligt att skaffa fram de byggnadsmaterial, främst järnbalkar och armeringsjärn, som behövas för återuppbyggnaden, eller att importera de maskiner, som äro nödvändiga för driftens igångsättande.

Industrieldsvådorna medföra sålunda ofta omfattande arbetslöshet, och detta allt kanske för en enda liten obetänksamhet, ett enda litet slarv.

Jag vill bara taga ett par exempel från de senaste mångmiljoneldsvådorna.

En fabrik skulle igångsätta fabrikation av för försvaret mycket viktig materiel. Genom energisk medverkan av statsmakterna lyckades man över Petsamo importera de för fabrikationen erforderliga specialmaskinerna och frakta dem på bil ner till fabriken. Maskinerna voro inmonterade och en stor del av den beställda materielen var i det närmaste färdig, då olyckan inträffade. Inom etablissemnet sänkades ordentliga omklädningsrum, varför några målare lade in sina overalls i en gammal utdömd skrubben mitt inne i det stora industrikomplexet. Efter allt att döma hade en av arbetarna glömt en oljig trasselsudd i en ficka, ty på kvällen började det brinna i ett av skåpen i klädskrubben. Många brister, som man visserligen beslutat men ej hunnit avhjälpa, förefunnos på byggnaden, och på kort tid låg större delen av denna i aska. De med så stor möda importerade specialmaskinerna förstördes jämte de beställda nästan färdiga materielen. En mängd arbetare blevo arbetslösa. Den ödelagda byggnaden har ej kunnat återuppföras, fabriken övergick i annan ägo och en stor del av dess rörelse har ej kunnat återupptagas.

Den så omtalade fruktansvärda eldsvådan med åtföljande explosion i landets största krut- och sprängämnesfabrik började ingalunda genom sabotage, som man upphörligen får se i utlandspressen, utan genom ett i minsta detalj klarlagt slarv från en av arbetsledningen, som trots varningar ville taga vara på mycket farlig och svårersättlig materiel eller rättare avfall, som annars skulle förfarits, om det ej på något sätt kunde omarbetas. En enda liten oförsiktighet, och så förlust av ett flertal människoliv, väldig värdeförstöring och dessutom temporär nedsättning av vår försvarskraft.

Ett annat exempel. En morgon mitt under arbetstid uppstår det eldsvåda i landets största frömagasin med tillhörande renseri. Två arbetare se, hur det börjar brinna i ett hyllfack i verkstadskontoret. Ingen vet vad han skall göra, ty ingen människa har någonsin talat om brandskydd eller eldsläckning i det etablissemnet. Den ene arbetaren springer ner för trapporna, tar sin cykel och far hem. Den andre får sent omsider tag i en kemisk eldsläckningsapparat, som ingen brytt sig om att se till och som därför inte fungerar. Till slut kommer närliggande stads brandkår och räddar en mindre del av det då oersättliga fröförrådet. Vad som har räddats, har emellertid blivit fuktigt. Därför transporterar man resterna över till en annan byggnad, där man påbörjar en forcerad torkning av det fuktiga lagret. Det dröjer emellertid ej länge, förrän även denna byggnad står i ljusan låga. Vid av mig gjord undersökning efter branden visade det sig, att torkanordningarna voro av allra uslaste slag. Säkerhetsnäten voro trasiga eller bortplockade. Ingen bevakning fanns, så att vem som helst kunde t. ex. från lördag middag till måndag morgon gå in och ut, utan att detta observerades. Byggnaderna voro av relativt brandfarlig art, släckningsmaterielen i otillfredsställande skick. Vid den andra eldsvådan stodo alla branddörrar öppna i de transportgångar som ledde till ett stort magasin för färdigrensade fröer, vilka också förstördes av elden. Denna eldsvåda var till stort men för folkförsörjningen, och man frågar sig med bävan, hur vi nu skulle kunnat ordna denna, om även landets förråd av sockerbetsfröer funnits i de tre brunna magasinerna.

Många liknande eldsvådor, som varit till allvarligt men både för försvar och folkförsörjning skulle kunna framdragas såsom avskräckande exempel på svensk sorglöshet under dessa för vårt lands existens så allvarliga tider.

Man måste ihågkomma, att brandskyddet ingalunda, som många tror, endast består i anskaffning av brandsläckningsmateriel och ordnandet av ett effektivt brandväsende, utan den kanske viktigaste delen av det moderna brandskyddet ligger på det förebyggande området. Det är därför som brandskyddspropagandan och upplysningsarbetet måste tillmätas så stor betydelse.

Efter de senast beskrivna eldsvådorna nyuppfördes byggnaderna med iakttagande av alla tänkbara brandskyddstekniska finesser, men det är tyvärr så, att sakkun-

skapen på detta område oftast får göra sin stämman hörd, först efter en olycka. Hur mycket bättre vore det ej, om denna sakkunskap kunde tagas i anspråk redan vid de större och viktigare etablissemangens planläggning. Då skulle säkerligen mycket vara vunnet.

Jag har nämnt, att brandskyddet just nu har allra största betydelse både ur nationalekonomisk och social betydelse samt med hänsyn till folkförsörjningen. Men brandskyddet är nu mer än någonsin av betydelse för landets försvar. *Utan ett effektivt brandskydd ingen verklig försvarsberedskap.*

Bilaga IV.

Sammanställning

av uppgifter från länsstyrelserna angående tillämpningen av avdelning II
av brandstadgan den 15 juni 1923.

(Uppgifterna avse förhållandena i maj 1941.)

Dag då brand-
ordning fastställts.

Stockholms län.

Bo socken	$12/12$	1939
Danderyds sockens icke municipala delar	$15/4$	1935
Nacka socken	$8/10$	1935
Sollentuna socken	$5/1$	1933
Solna sockens icke municipala delar	$11/4$	1936
Täby sockens icke municipala delar	$25/5$	1936

Uppsala län.

Örsundsbro stationssamhälle	$27/12$	1929
Örbyhus samhälle	$26/1$	1934
Järlåsa	$29/5$	1940
Vaksala	$5/6$	1940
Älvkarleby	$26/4$	1928
Bondkyrko	$19/11$	1929
Gamla Uppsala	$10/2$	1927

Södermanlands län.

Tunabergs socken	$31/12$	1929
Vrena socken	$18/8$	1930
Visst område omkring Sköldinge järnvägsstation	—	—
Viss del av Husby-Rekarne socken	—	—

Östergötlands län.

Ödeshögs municipalsamhälle	$6/8$	1925
Kvillinge socken	$8/8$	1925
Krokeks socken	$11/12$	1926
Boxholms municipalsamhälle	$21/6$	1928
Motala socken	$2/10$	1928
Rimforsa i Tjärstads socken	$10/1$	1929
Vissa delar av Risinge socken	$14/12$	1929
Vissa delar av Stora Åby socken	$15/10$	1931
Borensberg i Brunneby socken	$20/8$	1935
Horns kyrkoby i Horns socken	$15/2$	1937
Bestorp i Vårdnäs socken	$15/2$	1937
Hästholmen i Västra Tollstads socken	$3/6$	1937
Österbymo och Forsnäs samhällen i Sunds socken	$26/10$	1937
Älvestads socken	$26/4$	1941

Jönköpings län.

Alseda kyrkby	19/8	1937
Anderstorp	17/7	1926
	ändr. 24/11	1938
Bankeryd	2/5	1930
Bor	24/4	1941
Bottnaryd	—	—
Bredaryd	—	—
Broaryd	28/10	1926
Bruzaholm	27/12	1938
Flisby	27/11	1936
Forsheda	—	—
Frinnaryd	8/12	1926
Gnosjö	17/11	1932
Grimstorp	—	—
Gripenberg	31/1	1927
Hestra	12/3	1930
Hillerstorp	9/12	1931
	ändr. 10/5	1933
Hjältevad	27/12	1938
Hok	—	—
Holsbybrunn	19/8	1937
Horda	8/4	1931
Hult	29/12	1930
Hyltebruk	31/12	1927
Ingatorp	21/2	1934
	ändr. 27/12	1938
Kvillsfors	27/1	1930
Lamhult	28/11	1929
Landeryd	31/12	1927
	ändr. 10/6	1938
Landsbro	14/12	1935
Malmbäck	22/1	1926
	ändr. 24/10	1927
Mogärde, Östersands och Madens samhällen	30/12	1925
Norrahammar	15/2	1929
Norrboda, Alsbergs och Sjöbergs samhällen	5/3	1929
Reftele	20/4	1926
	ändr. 29/5	1936
Rydöbruk	27/9	1928
Rörvik	11/12	1934
	ändr. 31/12	1937 o.
	31/1	1939
Smålands Anneberg	11/5	1931
Smålands Burseryd	20/10	1927
Smålands Rydaholm	8/4	1931
Smålandsstenar	10/2	1926
Smålands Taberg	23/1	1929
Solberga	4/6	1930
	ändr. 6/8	1931
Sommen	12/10	1926

Dag då brand-
ordning faststälts.

Stockaryd	14/4	1927
	ändr. 11/8	1928 o.
	18/5	1938
Sunhultsbrunn	—	—
Södra Unnaryd	—	—
Tenhult	3/9	1927
Vrigstad	5/10	1925
Äng	—	—
Örserumsbrunn	—	—
Österkorsberga	4/6	1930
	ändr. 31/8	1938

Kronobergs län.

Ingelstad i Östra Torsås socken	30/11	1927
Lamhults stationssamhälle i Aneboda och Hjälmseryds socknar ...	28/11	1929
Rottne med Rydet i Söraby socken	15/1	1931
Fridafors i Almundsryds socken	6/3	1931
Moheda i Moheda socken	7/3	1931
Diö i Stenbrohults socken	12/5	1931
Liatorp i Stenbrohults socken	12/5	1931
Skruv i Ljuders socken	13/8	1931
Braås i Sjösås socken	9/12	1931
Urshult i Urshults socken	20/1	1932
Klavreström i Nottebäck-Granhults socken	12/4	1932
Norrhult i Nottebäck-Granhults socken	12/4	1932
Bolmen i Angelstads socken	9/5	1932
Grimslöv i Skatelövs socken	9/5	1932
Åby i Tjureda socken	20/6	1932
Målerås i Hälleberga socken	29/11	1932
Ryssby i Ryssby socken	5/4	1932
Traryds socken utom Strömsnäsbruks municipalsamhälle	24/8	1936
Konga i Södra Sandsjö socken	—	—
Hohultslätt i Älghults socken	—	—
Väckelsång i Väckelsångs socken	—	—

Kalmar län.

Södra Vi	27/9	1934
Målilla	31/10	1939

Gotlands län.

Klintehamn	27/8	1921
------------------	------	------

Blekinge län.

Augerum	23/3	1939
Lösens kommun	23/3	1939
Kallinge brukssamhälle	7/6	1940
Eringsboda	3/7	1940
Asarum	13/11	1940
Kyrkhult	Ännu ej fastställd	
Mörrum	30/4	1941

Kristianstads län.

Förlöv	$3/_{11}$	1934
Rebbelberga	$14/_{7}$	1939
Hjärnarp	$22/_{10}$	1934
Höja	$26/_{5}$	1927
Ausås	$31/_{12}$	1931
Strövelstorp	$31/_{12}$	1935
Västra Broby	$31/_{12}$	1931 o.
	$12/_{6}$	1940
Västra Sönnarslöv	$21/_{1}$	1939
Kvidinge	$30/_{11}$	1928
Nosaby	$27/_{3}$	1933
Rinkaby	$24/_{4}$	1939
Oppmanna	$6/_{3}$	1934
Linderöd	$30/_{11}$	1931
Vä	$30/_{11}$	1932
Köpinge	$15/_{7}$	1933
Skepparslöv	$10/_{10}$	1932
Everöd	$10/_{10}$	1932
Degeberga	$4/_{4}$	1933
Rörum	$5/_{12}$	1933
Vitaby	$14/_{12}$	1932
Södra Mellby	$6/_{6}$	1934
Gladsax	$3/_{10}$	1927

Malmöhus län.

Allerum	$9/_{5}$	1936
Barsebäck	$30/_{12}$	1932
Bjuv	$24/_{11}$	1932
	ändr.	$25/_{4}$ 1939
Bläntarp, Everlöv och Slimminge	$26/_{5}$	1937
Brunnby	$8/_{9}$	1930
Brågarp och Nevishög	$24/_{5}$	1930
Bunkeflo	$27/_{12}$	1930
	ändr.	$14/_{6}$ 1934
Dalby	$27/_{12}$	1930
Ekeby	$18/_{9}$	1930
Fleninge	$19/_{8}$	1926
Genarp	$21/_{1}$	1933
Kvistofta	$3/_{2}$	1940
Kävlinge	$22/_{9}$	1939
Kattarp	$15/_{10}$	1931
Lomma	$29/_{10}$	1937
	ändr.	$3/_{5}$ 1939
Långaröd	$30/_{12}$	1936
Lövestad	$3/_{1}$	1934
Mörarp, Kropp, Hässlunda och Frillestad	$19/_{8}$	1938
Skivarp	$13/_{8}$	1930
Röstånga	$12/_{12}$	1934

Dag då brand-
ordning fastställts.*Hallands län.*

Getinge stationssamhälle	14/12	1928
Harplinge »	13/12	1928
Skottorps »	4/11	1929
Slöinge socken	17/12	1929
Torups stationssamhälle	23/5	1928
Träslövs fiskläge	12/10	1928
Tvååkers stationssamhälle	21/11	1929
Vallberga »	12/10	1928
Veddige »	21/2	1933
Veinge »	11/7	1929
Visst område av Släps socken	28/12	1938
Mellbystrand	25/9	1937
Visst område av Onsala socken	25/11	1937

Göteborgs och Bohus län.

Askims kommun	31/12	1927
Backa »	21/7	1927
Norums »	8/12	1934
Partille »	2/5	1928

Älvsborgs län.

Fritsla socken	22/2	1929
Holms »	Ännu ej	fastställd
Svenljunga socken	1/3	1940

Skaraborgs län.

Älgarås utomplansbestämelseområde i Älgarås socken	Ännu ej	fastställd
Otterstads kommun	dito	
Finnerödja stationssamhälle i Finnerödja socken	dito	
Otterbäckens samhälle, Amnehärads socken	dito	
Skagersviks samhälle, Amnehärads socken	dito	
Södra Kedums socken	17/5	1927
Habo stationssamhälle i Habo socken	17/6	1930
Tråvads stationssamhälle i Tråvads socken	15/10	1930
Aagnetorps socken	2/4	1931
Sjötorps samhälle i Lyrestads socken	11/1	1932
Vartofta stationssamhälle i Slöta socken	20/3	1933
Lyrestads stationssamhälle i Lyrestads socken	16/3	1935
Sandhems stationssamhälle i Sandhems socken	8/10	1935
Hova kyrkby och Gårdsjö stationssamhälle i Hova socken	14/2	1936
Mullsjö stationssamhälle i Nykyrke socken	30/4	1940
Skultorps stationssamhälle i Norra Kyrketorps socken	30/4	1940
Fagersanna utomplansbestämelseområde i Ransbergs socken	3/2	1941

Värmlands län.¹

Lysviks utomplansområde i Lysviks socken	—
Edane » » Brunskogs socken	—

¹ I fråga om Värmlands län avse uppgifterna förhållandena i augusti 1941.

Slottsbrons utomplansområde i Eds socken	—
Kyrkhedens » » Ekshärads socken	—
Koppoms » » Järnskogs socken	—
Lesjöfors » » Rämens socken	—
Lennartsfors » » Trankils socken	—

Örebro län.

Visst område av Vretstorps stationssamhälle	17/7	1926
Visst område av Östansjö stationssamhälle	21/3	1935
Hällefors socken	12/7	1939

Västmanlands län.

—

Kopparbergs län.

—

Gävleborgs län.

Harmångers socken	6/5	1938
Ockelbo »	15/12	1926
Torsåkers kommun	29/3	1932
Hofors »	14/10	1929

Västernorrlands län.

Ånge by och stationssamhälle	18/5	1932
Ullångers kommun	4/7	1932
Bjåsta bysamhälle med inägor utom Åmynnet, Förnåtra bysamhälle med inägor och Prästbordet med inägor utom Åmynnet, Nätra socken	23/8	1935
Hamre och Långsele byar i Långsele socken	31/12	1936
Ytterlännäs kommun utom Nylands municipalsamhälle	18/9	1936
Gudmundrå kommun utom Kramfors municipalsamhälle	17/12	1937

Jämtlands län.

Brunflo stationssamhälle	13/7	1929
Mörsils »	31/12	1929
Krokoms och Nyhedens samhällen samt viss del av Hissmofors egnahemsområde i Rödöns socken	31/12	1929
Visst område vid Hammerdals järnvägsstation	31/12	1929
Visst område vid Sikås järnvägsstation i Hammerdals socken ...	31/12	1929
Lillhärdal	11/12	1939

Västerbottens län.

Lycksele socken	17/4	1941
Örträsk »	12/10	1939
Malå »	4/5	1939
Vilhelmina »	7/3	1939

Dag då brand-
ordning faststälts.

Norrbottens län.

Överkalix byggnadsplaneområde i Överkalix socken	24/4	1928
Ny brandordning fastställd	8/11	1939
Råneå kyrkby i Råneå socken	29/3	1934
Gammelstads byggnadsplaneområde i Nederluleå socken	12/8	1938
Töre kyrkby i Töre socken	10/10	1939
Vissa områden av Bodens by, Svartbjörnsbyn och Svartbyn i Över- luleå socken	Ännu ej fastställd	

Bilaga VI.

Förslag till utrustning för brandkår å landsbygden.
(Upprättat inom luftskyddsinspektionen 1941.)

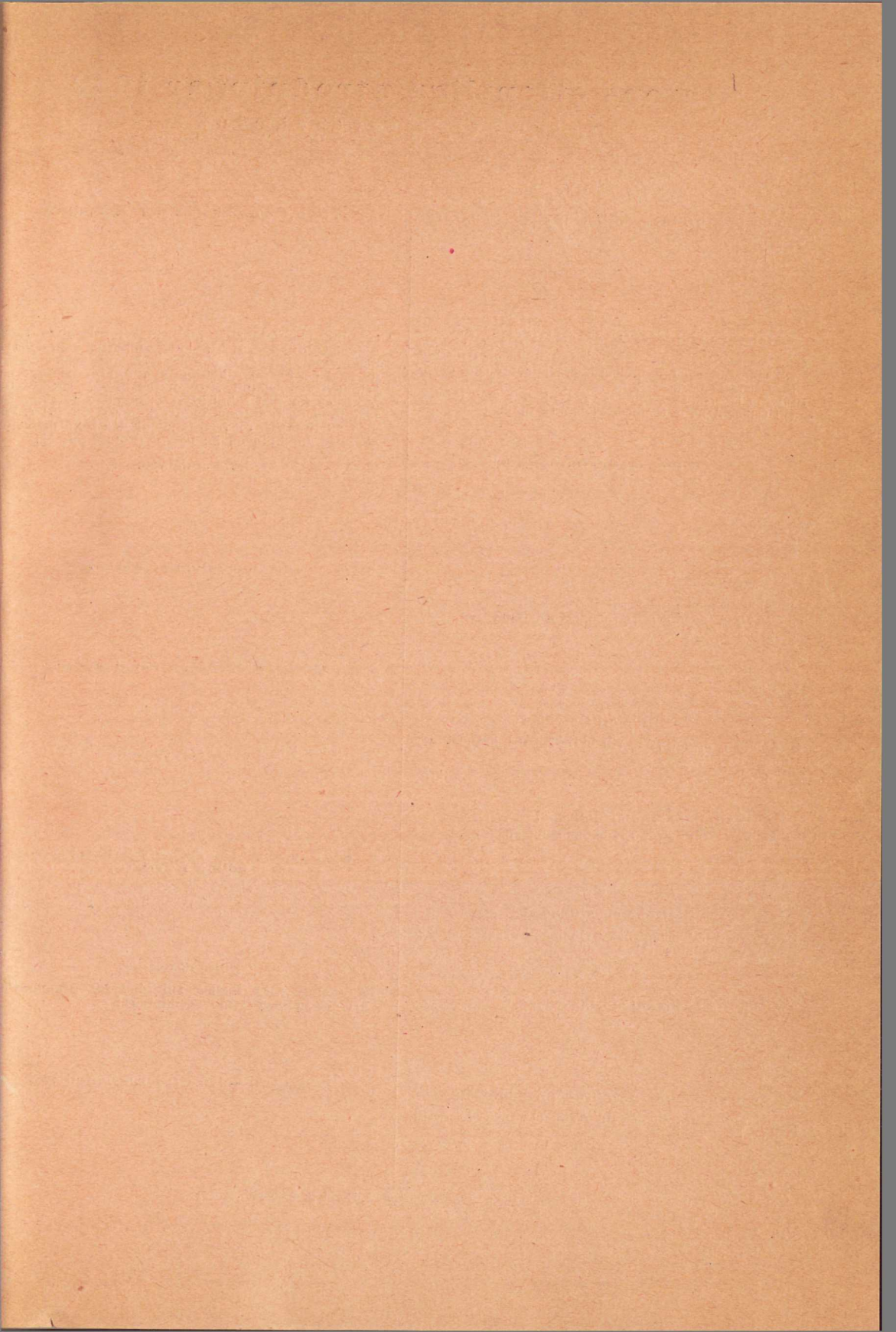
Materiel	Antal	Å-pris	Kronor
Motorspruta med transportkärra	1	—	3 500:—
Slang	500 m.	7: 20	3 600:—
Slangkärra	1	—	200:—
Slangrullar	5	25:—	125:—
Strålrör	4	35:—	140:—
Grenrör	2	85:—	170:—
Skarvstegar av trä, 2.52 m.....	4	25:—	100:—
Segelduksrockar	11	30:—	330:—
Stålhjälmor	11	20:—	220:—
Bälte med yxa.....	9	40:—	360:—
Gasmasker (luftskyddsinspektionens).....	11	—	—
Pikyxor	2	10:—	20:—
Vedyxor	1	8:—	8:—
Spadar	2	5:—	10:—
Spett	2	8:—	16:—
Handvattenspump	2	20:—	40:—
Hinkar	2	4:—	8:—
Lina (20 m.).....	4	21: 50	86:—
Lyktor med ackumulatorer	2	20:—	40:—
Stallyktor	5	2:—	10:—
Fogsvansar	1	9:—	9:—
Kofot, 30"	1	6:—	6:—
Förbandslåda.....	1	30:—	30:—
Slangavstängare	1	10:—	10:—
Slanghållare	8	4: 50	36:—
Övergångskoppling för seriekoppling.....	1	25:—	25:—
Sugsilsskydd	1	25:—	25:—
Slangreparatur	—	—	100:—
Slangbindor	6	3: 60	21: 60
Diverse småredskap.....	—	—	50:—
Summa kronor	—	—	9 295: 60

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Skrivelse</i> till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet	3
Författningsförslag.	
Förslag till brandlag	5
Förslag till brandstadga	11
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 2) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	26
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 87 § lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet	27
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ stadgan den 21 februari 1941 (nr 139) angående statsdepartementen	28
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744) angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m.	29
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 1 och 5 §§ kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745) angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen	31
Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 8 § kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762) angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m.	32
Förslag till kungörelse angående skydd för vissa brandtelegrafanläggningar .	32
Motiv.	
Kap. I. Inledning	33
Kap. II. Historisk återblick	36
Kap. III. Huvuddragen av gällande bestämmelser angående brandförsvaret m. m.	44
Kap. IV. Vissa åtgärder, som under den senaste tiden vidtagits för att stärka brandförsvaret	51
Kap. V. Allmän motivering	54
Kap. VI. Särskild motivering till förslaget till brandlag	56
Inledning	56
1 §	56
2 §	64
3 §	69
4 §	72

	Sid.
5 §	74
6 §	79
7 §	83
8 §	83
9 §	83
10 §	85
11 §	90
12 §	97
13 §	98
14 §	99
15 §	101
16 §	105
17 §	105
18 §	106
19 §	106
20 §	106
21 §	106
22 §	106
23 §	106
Övergångsbestämmelserna	107
Kap. VII. Särskild motivering till förslaget till brandstadga	108
1 §	108
2 §	108
3 §	109
4 §	109
5 §	110
6 §	110
7 §	110
8 §	112
9 §	112
10 §	113
11—14 §§	113
15 §	115
16 §	119
17 §	119
18 §	119
19—22 §§	119
23 §	119
24—33 §§	120
34—37 §§	121
38 §	121
39—42 §§	122
43 §	122
44 §	122
45 §	122
46 §	122
47 §	122
48 §	123
49 §	123
50 §	123
51—52 §§	123
Övergångsbestämmelserna	123

	Sid.
Kap. VIII. Särskild motivering till övriga författningsförslag	124
Kap. IX. Om statsbidrag till brandförsvaret m. m.	133
Särskilt yttrande av biträdande länsjägmästaren Lindroth.....	141
Särskilt yttrande av riksdagsmannen Mattsson och biträdande länsjägmästaren Lindroth	142
Bilagor.	
Bilaga I. Sammanfattning av de huvudsakliga bestämmelserna rörande brandförsvaret i Finland	143
Bilaga II. Försäkringsvärden och brandskadeersättningar under åren 1918—1940	149
Bilaga III. Utdrag ur föredrag över ämnet »Brandskyddets betydelse», hållet av svenska brandskyddsföreningens sekreterare, kapten R. Götherström	150
Bilaga IV. Sammanställning av uppgifter från länsstyrelserna angående tillämpningen av avdelning II av brandstadgan den 15 juni 1923	153
Bilaga V. Utdrag ur publikationen »Finlands släckningsstyrkor»	160
Bilaga VI. Förslag till utrustning för brandkår å landsbygden... ..	161

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. [9]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2]

Politi.

Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Promemoria rörande bostadsförsörjningen. [3]

Hälsa- och sjukvård.

De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. [4]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.